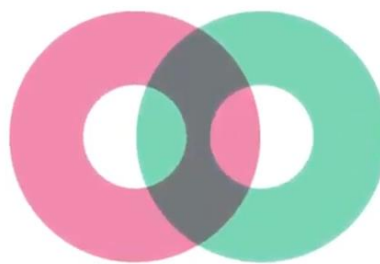

Bijlagedocument

Knelpunten in de communicatie tussen de mbo-student en de overheid

**nationale
ombudsman**

Student: Loesje Hendriks (5618053)
Stageplaats: Nationale ombudsman
Stagebegeleider: Marion van Dam
Eerste beoordelaar: dr. Lianne van Weelden
Tweede beoordelaar: dr. Henk Pander Maat
Datum: 13-01-2022

Universiteit Utrecht

Inhoudsopgave

1	Bijlage 1: Interviewschema mbo-studenten	3
2	Bijlage 2: Interviewschema Caribische mbo-studenten	7
3	Bijlage 3: Interviewschema professionals	10
4	Bijlage 4: Transcripten van de interviews met de mbo-studenten	14
4.1	Transcript Interview Student 1	14
4.2	Transcript interview Student 2	20
4.3	Transcript interview Student 3	28
4.4	Transcript interview Student 4	38
4.5	Transcript Interview Student 5	48
4.6	Transcript Interview Student 6	59
4.7	Transcript Interview Student 7	71
4.8	Transcript interview Student 8	81
4.9	Transcript interview Student 9	94
4.10	Transcript Interview Student 10	106
4.11	Transcript Interview Student 11	116
4.12	Transcript Interview Student 12	126
4.13	Transcript Interview Student 13	136
4.14	Transcript Interview Caribische Student 14	145
4.15	Transcript Interview Caribische student 15	160
4.16	Transcript interview Student 16 en Student 17	169
5	Bijlage 5: Transcripten van de interviews met de professionals	187
5.1	Transcript interview MBO Raad	187
5.2	Transcript Interview JOB MBO	202
5.3	Transcript interview mentor	212

1 Bijlage 1: Interviewschema mbo-studenten

Introductie	<p><i>Onderwerp</i></p> <p>Hallo en welkom! Dank dat je mee wilt doen aan dit korte interview. In dit interview ben ik geïnteresseerd in de dingen waar jullie als mbo-studenten tegenaan lopen tijdens jullie tijd als student. Ik loop stage bij de Nationale ombudsman. Dit is een onafhankelijke organisatie die elke burger op weg kan helpen als het misgaat tussen de burger en de overheid. De ombudsman komt dus op voor de belangen van burgers. Tegelijkertijd onderzoeken we waar het misgaat en hoe het beter kan. En dat is de reden waarom ik dit interview houd.</p> <p><i>Voorbeeld ombudspraktijk</i></p> <p>Om duidelijker te maken wat de ombudsman precies voor jou kan doen, zal ik snel een voorbeeld vertellen. Heb je wel eens van een deurwaarder gehoord? Er was een aantal studenten bij wie er ineens een deurwaarder op de stoep stond. Die schrokken zich kapot. Wat bleek, is dat zij hun studentenreisproduct niet hadden stopgezet toen ze stopten met studeren. Ze hadden er wel gewoon braaf vanaf dat moment niet meer mee gereisd. Hier kan je een enorme boete voor krijgen, maar die studenten kregen de mailtjes van DUO met herinneringen hieraan allemaal binnen op hun studentenmail. Hier konden ze alleen niet meer in, omdat ze niet meer studeerden. Ze hadden dus alle herinneringen gemist. En toen stond er ineens een deurwaarder op de stoep. Hier komt de Nationale ombudsman in beeld. De ombudsman heeft contact gezocht met DUO en gezorgd dat deze studenten de boetes niet hoefden te betalen. Zo heeft de ombudsman de studenten dus geholpen. Ook hebben ze een verandering bij DUO aangeraden, zodat andere studenten in de toekomst dit niet ook mee hoeven te maken. Hier zie je mooi in dat we als ombudsman meedenken met beide partijen. We hebben naar aanleiding hiervan bijvoorbeeld een lijstje opgesteld met tips om boetes te voorkomen na je studie. Op deze manier kan de ombudsman ook jou helpen!</p> <p><i>Doel</i></p> <p>De ombudsman wil jullie als mbo-studenten dus helpen en zorgen dat het contact met de overheid zo soepel mogelijk verloopt. Het doel van dit interview is dan ook om een beter beeld te vormen van de problemen die jullie als mbo-studenten hebben in jullie communicatie met de overheid. Hoe gemakkelijk is het bijvoorbeeld om studiefinanciering aan te vragen of hoe kom je aan informatie over het kiezen van de juiste opleiding? Ik wil dus een beeld vormen van jullie struikelblokken in het contact met de overheid, zodat de ombudsman hier misschien iets mee kan om het voor jullie in de toekomst makkelijker te maken. Ik ben specifiek geïnteresseerd in de onderwerpen: 18 jaar worden, gaan studeren, studeren in coronatijd en de hulp en ondersteuning die jullie vragen tijdens je studententijd. Hier heb ik een paar vragen over voorbereid.</p> <p><i>Vertrouwelijkheid en toestemming</i></p>
--------------------	---

	<p>Ik wil je allereerst vertellen dat alles wat gezegd wordt in dit interview volledig anoniem zal worden verwerkt. Ik vraag je om wat gegevens, zoals welke studie je doet en hoe oud je bent, maar je gegevens en uitspraken zullen nooit terug te herleiden zijn naar jou. Om het interview zo bruikbaar mogelijk te maken, wil ik vragen of ik dit wellicht zou mogen opnemen via Teams. Ik ga alleen de audio van de interviews gebruiken voor mijn scriptie. Ik verwijder hierna de video weer. De enige die ernaar gaat luisteren, ben ik. Vind je het oké als ik het interview opneem?</p> <p><i>Duur en vragen?</i> Het interview zal ongeveer 15 tot maximaal 30 minuten duren. Je mag altijd besluiten om er eerder mee te stoppen of geen antwoord te geven op een vraag. Geef vooral aan wat je wel en niet fijn vindt. Heb je nog vragen voor de rest?</p> <p><i>Demografische gegevens</i> Dan beginnen we met wat gegevens:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Hoe oud ben je? - Op welke mbo-school zit je? - Welke opleiding doe je? - Heb je een bijbaan? 	
Beginvraag	Kun je wat vertellen over de opleiding die je doet?	
Topiclijst	Topic	Suptopics
	<i>Opleiding en toekomst</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Soort opleiding • Verloop van de opleiding • Mening over opleiding • Mening over de mbo-school • Toekomstwens
	<i>18 jaar worden</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Ervaring 18 worden • Bekendheid met veranderingen als je 18 wordt • Rechten <ul style="list-style-type: none"> ○ Alleen autorijden ○ Drinken/roken Etc. • Verantwoordelijkheden en mogelijkheden: <ul style="list-style-type: none"> ○ DUO <ul style="list-style-type: none"> - Studiefinanciering en OV-chipkaart ○ Belastingdienst

		<ul style="list-style-type: none"> - Zorgtoeslag - Huurtoeslag - Belastingaangifte o Zorgverzekering o Bankrekening o DigiD o Donorregister o Bijbaan o Leerplicht en kwalificatieplicht o Defensiebrief o Jeugdzorg o Op jezelf wonen • Duidelijkheid <ul style="list-style-type: none"> o Overzicht/meer informatie? • Hulp en ondersteuning <ul style="list-style-type: none"> o Praktische vragen o Ergens mee zitten o Communicatiekanalen
	<i>Gaan studeren</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Regelwerk rond studiekeuze <ul style="list-style-type: none"> o Studiekeuzetests o Open dagen • Regelwerk rond aanmelding <ul style="list-style-type: none"> o Mbo-school o DUO <ul style="list-style-type: none"> - Studiefinanciering - Ov-chipkaart o Materialen • Duidelijkheid & zekerheid dat je alles had geregeld • Overzicht/meer informatie? • Hulp en ondersteuning <ul style="list-style-type: none"> o Praktische vragen o Ergens mee zitten o Communicatiekanalen
	<i>Studeren in coronatijd</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Kwaliteit van het onderwijs <ul style="list-style-type: none"> o Overgang naar online studeren o Kwaliteit van de lessen o Thuis studeren: materiaal en ruimte • Studievoortgang

		<ul style="list-style-type: none"> ○ Leerachterstand ○ Vertraging ● Stages <ul style="list-style-type: none"> ○ Niet door gegaan ○ Weinig opties ● Studentenwelzijn <ul style="list-style-type: none"> ○ Sociale gevolgen ○ Psychologische gevolgen ○ Ondersteuning ○ Goede gevolgen? ● Hulp en ondersteuning <ul style="list-style-type: none"> ○ Praktische vragen ○ Ergens mee zitten ○ Communicatiekanalen
Afsluiting	<p>Ik ben aan het einde van het interview gekomen. Heb jij nog iets dat je graag wilt toevoegen of heb je nog een vraag die je graag wilt stellen?</p> <p>Als je later nog een vraag of opmerking hebt, kun je me altijd bellen, appen of mailen. Bedankt dat je mee wilde doen!</p>	

2 Bijlage 2: Interviewschema Caribische mbo-studenten

Introductie	<p><i>Onderwerp</i></p> <p>Hallo en welkom! Dank dat je mee wilt doen aan dit korte interview. In dit interview ben ik geïnteresseerd in de dingen waar jullie als mbo-studenten tegenaan lopen tijdens jullie tijd als student. Ik loop stage bij de Nationale ombudsman. Dit is een onafhankelijke organisatie die elke burger op weg kan helpen als het misgaat tussen de burger en de overheid. De ombudsman komt dus op voor de belangen van burgers. Tegelijkertijd onderzoeken we waar het misgaat en hoe het beter kan. En dat is de reden waarom ik dit interview houd.</p> <p><i>Caribische studenten</i></p> <p>De Nationale ombudsman heeft al eerder de problematiek van Caribische studenten met de overheid op een rij gezet in het rapport 'Kopzorgen van Caribische studenten'. Ben je bekend met dit rapport? De ombudsman heeft een vragenlijst uitgezet onder 624 Caribische studenten. Ook hebben zij gesproken met een aantal overheidsinstanties, met organisaties die Caribische studenten begeleiden en met de Caribische studenten zelf. Daaruit kwam een flink aantal problemen in het contact met de overheid naar voren. Daarom ben ik geïnteresseerd in jouw ervaringen met de communicatie met de overheid.</p> <p><i>Doel</i></p> <p>De ombudsman wil jullie als mbo-studenten dus helpen en zorgen dat het contact met de overheid zo soepel mogelijk verloopt. Het doel van dit interview is dan ook om een beter beeld te vormen van de problemen die jullie als Caribische mbo-studenten hebben in jullie communicatie met de overheid. Hoe gemakkelijk is het bijvoorbeeld om studiefinanciering aan te vragen of hoe kom je aan informatie over het kiezen van de juiste opleiding? Ik wil dus een beeld vormen van jullie struikelblokken in het contact met de overheid, zodat de ombudsman hier misschien iets mee kan om het voor jullie in de toekomst makkelijker te maken.</p> <p><i>Vertrouwelijkheid en toestemming</i></p> <p>Ik wil je allereerst vertellen dat alles wat gezegd wordt in dit interview volledig anoniem zal worden verwerkt. Ik vraag je om wat gegevens, zoals welke studie je doet en hoe oud je bent, maar je gegevens en uitspraken zullen nooit terug te herleiden zijn naar jou. Om het interview zo bruikbaar mogelijk te maken, wil ik vragen of ik dit wellicht zou mogen opnemen via Teams. Ik ga alleen de audio van de interviews gebruiken voor mijn scriptie. Ik verwijder hierna de video weer. De enige die ernaar gaat luisteren, ben ik. Vind je het oké als ik het interview opneem?</p> <p><i>Duur en vragen?</i></p> <p>Het interview zal ongeveer 15 tot maximaal 30 minuten duren. Je mag altijd besluiten om er eerder mee te stoppen of geen antwoord te geven op een vraag. Geef vooral aan wat je wel en niet fijn vindt. Heb je nog vragen voor de rest?</p>
--------------------	--

	<p><i>Demografische gegevens</i></p> <p>Dan beginnen we met wat gegevens:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Hoe oud ben je? - Wanneer ben je in Nederland komen studeren? - Op welke mbo-school zit je? - Welke opleiding doe je? 	
Beginvraag	Kun je wat vertellen over jouw ervaring met het studeren in Nederland?	
Topiclijst	Topic	Suptopics
	<i>Opleiding en toekomst</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Soort opleiding • Verloop van de opleiding • Mening over opleiding • Mening over de mbo-school
	<i>Regelwerk voor het naar Nederland komen</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Ervaringen • Bekendheid met wat je allemaal moest regelen • Duidelijkheid <ul style="list-style-type: none"> ○ Overzicht/meer informatie • Hulp en ondersteuning <ul style="list-style-type: none"> ○ Praktische vragen ○ Communicatiekanalen
	<i>Gaan studeren</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Regelwerk bij studiekeuze <ul style="list-style-type: none"> ○ Begeleiding bij studiekeuze • Regelwerk bij inschrijving <ul style="list-style-type: none"> ○ Mbo-school • Financiële zaken <ul style="list-style-type: none"> ○ Studieschuld? ○ Leningen? • Gevolgen van corona • Hulp en ondersteuning <ul style="list-style-type: none"> ○ Praktische vragen ○ Ergens mee zitten ○ Communicatiekanalen

	<i>Wonen en leven in Nederland</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Het vinden van een woning? • Wanneer aan Nederlandse samenleving? <ul style="list-style-type: none"> ○ Culturele verschillen? ○ De Nederlandse taal? • BSN-nummer? • Nederlandse zorgverzekering? • Belasting en toeslagen? • Corona? • Hulp en ondersteuning?
Afsluiting	<p>Ik ben aan het einde van het interview gekomen. Heb jij nog iets dat je graag wilt toevoegen of heb je nog een vraag die je graag wilt stellen?</p> <p>Als je later nog een vraag of opmerking hebt, kun je me altijd bellen, appen of mailen. Bedankt dat je mee wilde doen!</p>	

3 Bijlage 3: Interviewschema professionals

Introductie	<p><i>Onderwerp</i></p> <p>Hallo en welkom! Dank dat u mee wilt doen aan dit interview. In dit interview ben ik geïnteresseerd in de dingen waar mbo-studenten tegenaan lopen tijdens hun tijd als student. Ikzelf loop stage bij de Nationale ombudsman. Dit is een onafhankelijke organisatie die elke burger op weg kan helpen als het misgaat tussen de burger en de overheid. De ombudsman komt dus op voor de belangen van burgers. Tegelijkertijd onderzoeken we waar het misgaat en op welke manier de overheid het beter kan aanpakken. En dat is de reden waarom ik dit interview houd.</p> <p><i>Doel</i></p> <p>De ombudsman heeft een onderzoek gedaan naar doelgroepen die kwetsbaar zijn in hun contact met de overheid. Hieruit kwam onder andere naar voren dat de groep jongvolwassenen en specifiek mbo-studenten kwetsbaar is in hun contact met de overheid, omdat zij bijvoorbeeld denken dat de overheid alles wel voor ze regelt of omdat zij niet digitaal- of taalvaardig genoeg zijn. Daarom vindt de ombudsman het belangrijk om een beeld te vormen van de problematiek van deze kwetsbare groep. Zo proberen we de studenten zo goed mogelijk te helpen en te zorgen dat het contact met de overheid zo soepel mogelijk verloopt. Het doel van dit interview is dan ook om een beter beeld te vormen van de problemen die mbo-studenten hebben in de communicatie met de overheid. Ik ben specifiek geïnteresseerd in de onderwerpen: 18 jaar worden, gaan studeren, studeren in coronatijd en de hulp en ondersteuning tijdens de studententijd. Hier heb ik een paar vragen over voorbereid, maar voelt u zich uiteraard vrij om dingen aan te vullen of mij te corrigeren waar nodig.</p> <p><i>Vertrouwelijkheid en toestemming</i></p> <p>Ik wil u allereerst vertellen dat alles wat gezegd wordt in dit interview volledig anoniem zal worden verwerkt. Uw gegevens en uitspraken zullen nooit terug te herleiden zijn naar u specifiek. Om het interview zo bruikbaar mogelijk te maken, wil ik vragen of ik dit wellicht zou mogen opnemen via Teams. Ik ga alleen de audio van de interviews gebruiken voor mijn scriptie. Ik verwijder hierna de video weer. De enige die ernaar gaat luisteren, ben ik. Heb ik uw toestemming om het interview op te nemen?</p> <p><i>Duur en vragen?</i></p> <p>Het interview zal ongeveer drie kwartier tot een uur duren. U mag altijd besluiten om er eerder mee te stoppen of geen antwoord te geven op een vraag. Geef vooral aan wat u wel en niet fijn vindt. Ik zal het transcript, mits u dat fijn vindt, naar u opsturen voor goedkeuring als ik het volledig heb uitgeschreven en geanonimiseerd. Heeft u nog vragen voor de rest?</p>
--------------------	--

Beginvraag	Kunt u mij wat vertellen over de mbo-school/MBO Raad/JOB MBO?	
Topiclijst	Topic	Suptopics
	<i>Functie</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Wat is uw functie? • Hoe lang bekleedt u deze functie al? • In hoeverre heeft u direct contact met de studenten/mbo-instellingen?
	<p><i>18 jaar worden: Wat zijn de problemen die u hier naar voren ziet komen?</i></p>	<p>Mogelijke dingen om te benoemen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ervaring 18 worden • Bekendheid met veranderingen als je 18 wordt • Rechten <ul style="list-style-type: none"> ○ Alleen autorijden ○ Drinken/roken Etc. • Verantwoordelijkheden en mogelijkheden: <ul style="list-style-type: none"> ○ DUO <ul style="list-style-type: none"> - Studiefinanciering en OV-chipkaart ○ Belastingdienst <ul style="list-style-type: none"> - Zorgtoeslag - Huurtoeslag - Belastingaangifte ○ Zorgverzekering ○ Bankrekening ○ DigiD ○ Donorregister ○ Bijbaan ○ Leerplicht en kwalificatieplicht ○ Defensiebrief ○ Jeugdzorg ○ Op jezelf wonen • Duidelijkheid <ul style="list-style-type: none"> ○ Overzicht/meer informatie? • Hulp en ondersteuning <ul style="list-style-type: none"> ○ Praktische vragen

		<ul style="list-style-type: none"> ○ Ergens mee zitten ○ Communicatiekanalen
	<p><i>Gaan studeren: Wat zijn de problemen die u hier naar voren ziet komen?</i></p>	<p>Mogelijke dingen om te benoemen:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Regelwerk rond studiekeuze <ul style="list-style-type: none"> ○ Studiekeuzetests ○ Open dagen ● Regelwerk rond aanmelding <ul style="list-style-type: none"> ○ Mbo-school ○ DUO <ul style="list-style-type: none"> - Studiefinanciering - Ov-chipkaart ○ Materialen ● Duidelijkheid & zekerheid dat je alles had geregeld ● Overzicht/meer informatie? ● Hulp en ondersteuning <ul style="list-style-type: none"> ○ Praktische vragen ○ Ergens mee zitten ○ Communicatiekanalen
	<p><i>Studeren in coronatijd: Wat zijn de problemen die u hier naar voren ziet komen?</i></p>	<p>Mogelijke dingen om te benoemen:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Kwaliteit van het onderwijs <ul style="list-style-type: none"> ○ Overgang naar online studeren ○ Kwaliteit van de lessen ○ Thuis studeren: materiaal en ruimte ● Studievoortgang <ul style="list-style-type: none"> ○ Leerachterstand ○ Vertraging ● Stages <ul style="list-style-type: none"> ○ Niet door gegaan ○ Weinig opties ● Studentenwelzijn <ul style="list-style-type: none"> ○ Sociale gevolgen ○ Psychologische gevolgen ○ Ondersteuning ○ Goede gevolgen? ● Hulp en ondersteuning <ul style="list-style-type: none"> ○ Praktische vragen ○ Ergens mee zitten ○ Communicatiekanalen

	Thema's waar de NO aandacht aan moet besteden in de toekomst	<ul style="list-style-type: none"> • Welke thema's?
	Informatiebronnen en kanalen	<ul style="list-style-type: none"> • Hulp en ondersteuning • Praktische vragen • Ergens mee zitten • Communicatiekanalen
Afsluiting	<p>Ik ben aan het einde van het interview gekomen. Heeft u nog iets dat u graag wilt toevoegen of heeft u nog een vraag die u graag wilt stellen?</p> <p>Als u later nog een vraag of opmerking hebt, kunt u me altijd bellen of mailen.</p> <p>Bedankt dat u mee wilde doen!</p>	

4 Bijlage 4: Transcripten van de interviews met de mbo-studenten

4.1 Transcript Interview Student 1

Introductie gedaan, toestemming gevraagd en de opname gestart.

Interviewer

1 Om te beginnen: hoe oud ben je?

Geïnterviewde

2 Ik ben 21.

Interviewer

3 En op welke mbo-school zit je?

Geïnterviewde

4 Nee, ik heb een mbo-school gedaan. Op dit moment doe ik een hbo studie, maar ik heb van 2016 tot
5 2019 op het mbo van Amsterdam in [...] gezeten.

Interviewer

6 En wat heb je daar voor opleiding gedaan?

Geïnterviewde

7 Daar heb ik podium en evenemententechniek gedaan, specialisatie licht. Dus echt evenementen
8 technisch verzorgen en ervoor zorgen dat het qua licht allemaal werkt en technisch in orde gemaakt
9 wordt.

Interviewer

10 Leuk, kun je wat vertellen over die opleiding en je ervaring met de opleiding en de school?

Geïnterviewde

11 Ik doe nu iets heel anders qua school, dus ik kan denk ik wel die vergelijking maken.

Interviewer

12 Wat doe je nu?

Geïnterviewde

13 Ik doe nu management op een particuliere hbo. Ik heb een geweldige tijd gehad op het mbo. Het was
14 lekker makkelijk, niet al te stressvol, heerlijk relaxed. Je eigen dingen inplannen. Ik had op school die
15 heel veel aan projecten deed en daar werd ook heel veel verantwoordelijkheid van je geëist voor een
16 niveau 4. Heel tof. Wat me wel opviel: ik heb les gehad in technische vaardigheden van een man die dat
17 20 jaar geleden gedaan heeft. Ingewikkeld, gezien de technische ontwikkelingen, die helemaal niet meer
18 *up to date* waren met wat wij moesten leren. Eén van mijn lessen was een handleiding maken van een
19 lichtcomputer, zodat de docent die kon begrijpen.

Interviewer

20 Dat meen je niet.

Geïnterviewde

21 Ja, dat was één van onze lessen. Hartstikke leuk, maar een beetje een omgekeerde wereld natuurlijk.

Interviewer

22 Dus de kwaliteit van het onderwijs was niet helemaal zoals verwacht?

Geïnterviewde

23 De kwaliteit was wel goed. Het was alleen in de details, zeker als je een beroepsmatige mbo-opleiding
24 doet. Heel veel van die docenten doen dat fulltime en die werken daarbuiten gewoon aan iets heel
25 anders. Dat is allemaal een beetje verouderde kennis. En dat is zonde.

Interviewer

26 Ja zeker. En is dat ook de reden dat je toch een hbo bent gaan doen?

Geïnterviewde

27 [Vertelt wat over zijn studieverloop]. En toen ben ik een jaar lekker gaan werken bij mijn stagebedrijf.
28 [Vertelt over aantal evenementen]. En toen werd het maart 2020. En toen ben ik eigenlijk een half jaar
29 tot mezelf gaan komen: wat moet ik nou eigenlijk gaan doen? Ik verveel me. En toen kwam ik bij toeval
30 deze opleiding tegen. Dus voor mij was corona wel een springplank om dat toch maar te gaan doen.

Geïnterviewde

31 [Vertelt kritisch over de opleiding, allemaal over leraren specifiek en medestudenten]. Ik was er eigenlijk
32 nooit.

Interviewer

33 Maar nooit problemen gehad met leerplicht of iets?

Geïnterviewde

34 Nee, ik heb altijd met twee vingers in de neus mijn toetsen gehaald. Dus toen zei mijn mentor ook: als
35 je het haalt, kunnen we niet zo veel doen.

Interviewer

36 Hoe heb je dan voor jouw eerste studie gekozen?

Geïnterviewde

37 Ik wist best wel snel dat ik iets in de evenementensector wilde. En toen was ik heel gefascineerd door
38 lichttechniek. [Vertelt over hoe hij bij deze opleiding is gekomen]. En daar ben ik toen meteen
39 ingeschreven.

Interviewer

40 En toen moest je je gaan inschrijven echt daadwerkelijk bij de opleiding. Weet je nog hoe dat gegaan
41 is? Vond je dat makkelijk? Heb je er hulp bij gehad?

Geïnterviewde

42 We werden op de open dag eigenlijk al doorverwezen naar een inschrijfbalie.

Interviewer

43 Oké. En even over het praktische gedeelte: wist je van tevoren zeker dat je alles goed geregeld had en
44 was van tevoren voor jou duidelijk wat voor kosten erbij zouden komen kijken bij de opleiding?

Geïnterviewde

45 Ja, er werd wel duidelijk gecommuniceerd wat we moesten hebben op die open dag al. Dan kreeg je
46 een flyer mee met: let op deze bijkomende kosten. Je moet een laptop hebben.

Interviewer

47 En echt het inschrijven bij de school zelf? Heb jij dat zelf gedaan of heb jij daar hulp bij gehad?

Geïnterviewde

48 Dat hebben we dus ter plekke gedaan.

Interviewer

49 Oké en je hebt tot 2019 gestudeerd, dus dan ben je op het mbo 18 geworden, toch?

Geïnterviewde

50 Ja, dat klopt.

Interviewer

51 Weet jij toevallig nog hoe je dat een beetje ervaren hebt, 18 worden? Want je mag natuurlijk ineens
52 heel veel. Je mag ineens alcohol drinken, alleen een auto zitten. Maar je bent ook ineens volwassen
53 voor de wet, dus je hebt echt ineens verantwoordelijkheden en plichten. Weet je nog hoe je dat ervaren
54 hebt?

Geïnterviewde

55 Voor mbo maakte dat in principe niet eens zo gek veel uit, maar voor stages lopen was het wel veel
56 makkelijker. Zeker in de evenementensector. [Vertelt wat over feestjes waar hij op gewerkt heeft]. Maar
57 verder op school zelf heb ik daar niet veel van gemerkt.

Interviewer

58 En voor de voor de rest van je persoonlijke leven, want je kon ineens bijvoorbeeld een lening bij DUO
59 aanvragen, heb je dat bijvoorbeeld gedaan?

Geïnterviewde

60 Nee, op het mbo niet. Het was het eerste jaar, kan me nog wel herinneren, een heel gedoe met die
61 reiskaart. Ik was natuurlijk minderjarig en op het mbo kreeg je niet zo'n reiskaart en ik moest elke dag
62 van [stad] naar [stad]. En dat is natuurlijk best prijzig. Maar toen heeft mijn vader gelukkig zo'n
63 trajectvrij-kaart gekocht. Ik moest eigenlijk een half jaar wachten, want in begin 2017 werd het ook voor

64 mbo-studenten. En toen was het eigenlijk ook alweer voorbij. Maar een lening heb ik niet. Ik heb
65 natuurlijk wel studiefinanciering gehad, maar ik heb nooit bij geleend.

Interviewer

66 Oké, helder, maar dat was wel voor jou duidelijk dat dat eventueel een optie zou zijn vanaf je 18e? En
67 hoe wist je dat?

Geïnterviewde

68 Ja dat zoek je natuurlijk wel uit als student: waar kan ik nog meer geld krijgen?

Interviewer

69 En voor de rest moest je ineens je eigen zorgverzekering en zorgtoeslag aanvragen? Heb je dat allemaal
70 zelf geregeld? Was dat allemaal duidelijk?

Geïnterviewde

71 Nee, daar heeft mijn vader mij bij geholpen. Mijn vader werkt in de financiële sector, dus die weet heel
72 veel over subsidieaanvragen en dat soort dingen. Dus nog steeds met belastingaangifte vraag ik hem
73 om even mee te kijken. Dus daar heb ik hulp gekregen van hem.

Interviewer

74 En dan ook denk ik bij je volwassen bankrekening aanvragen?

Geïnterviewde

75 Ja, ik had gelukkig een jongerenrekening en dat is ook een persoonlijke rekening. Zo'n moment als je 18
76 wordt, wordt dan automatisch omgezet naar een studentenrekening. Daarvoor hoefde ik eigenlijk alleen
77 een brief te openen.

Interviewer

78 En heb jij iets meegekregen toen je 18 werd, wat er veranderde wat betreft het Donorregister?

Geïnterviewde

79 Ja, daar heb ik ook heel veel brieven van gekregen.

Interviewer

80 En was toen helder voor jou wat er ineens veranderde?

Geïnterviewde

81 Ja, kaartje altijd bij me.

Interviewer

82 Netjes. En was je op de hoogte hoe het zat met je leerplicht en je kwalificatieplicht toen je 18 werd, dat
83 dat veranderde?

Geïnterviewde

84 Nee, geen idee. Verandert er iets als je 18 wordt?!

Interviewer

85 [Legt kort leerplicht en kwalificatieplicht uit].

Geïnterviewde

86 Nee, nooit van gehoord.

Interviewer

87 En heb je ook een brief van Defensie gekregen toen je 18 werd?

Geïnterviewde

88 Die heb ik ook gekregen.

Interviewer

89 En was die helder? Begreep je wat er in stond?

Geïnterviewde

90 Ja, ik schrok er wel van, maar ik heb daar nooit nog meer wat over gehoord.

Interviewer

91 Waar schrok je van?

Geïnterviewde

92 De dienstplicht is natuurlijk wel een ding. Je kon je ervoor uitschrijven, dat heb ik maar niet gedaan.
93 Maar ik zat er niet echt op te wachten om de dienstplicht in te gaan. Ik wist echt niet precies wat het
94 inhield en voor mij betekende.

Interviewer

95 Voelde het reëel voor jou dat jij opgeroepen zou worden? Want die kans is natuurlijk heel, heel, heel
96 erg klein.

Geïnterviewde

97 Reëel weet ik niet. Het is heel goed om te doen, maar het is heel vervelend als het jou overkomt. Dus
98 daar schrok ik wel van. Ik wist wel dat de brief kwam, want mijn buurmeisje werd twee maanden voor
99 mij 18, dus die had de brief al gekregen. En het was volgens mij in die tijd ook wel algemeen bekend dat
100 dat zou komen.

Interviewer

101 En had je graag gezien dat ze dat anders hadden verwoord? Dat je daar bijvoorbeeld minder van was
102 geschrokken als het anders was verwoord?

Geïnterviewde

103 Nou, de boodschap is natuurlijk best wel vervelend om te horen. Tenminste ik vond dat wel echt heel
104 vervelend. Dus in mijn actieve herinnering van drie jaar geleden denk ik niet dat ze die brief echt heel
105 veel zouden moeten aanpassen.

Interviewer

106 Helder. En heb je ooit te maken gehad met iets van jeugdzorg?

Geïnterviewde

107 Nee.

Interviewer

108 En had jij denk je behoefte gehad toen je 18 werd aan een soort overzicht of een soort lijst die je had
109 ontvangen met wat je allemaal moest regelen en wat je wel en niet mocht? Of was het eigenlijk zo wel
110 prima?

Geïnterviewde

111 Nou ja, het is goed gekomen, maar ik denk dat zo'n lijst heel handig is. Ik vind dat helemaal niet zo heel
112 gek idee. Het is niet per se noodzakelijk, maar het is wel heel fijn als die er zou zijn.

Interviewer

113 Ja en dat zou jou misschien wel stress hebben gescheeld?

Geïnterviewde

114 Ja, zeker voor mensen die niet echt mensen om zich heen hebben die rond dezelfde tijd 18 worden. Ik
115 heb dat heel veel met vrienden kunnen doen. Maar ik denk als je daar niemand voor hebt, dat dat heel
116 fijn is, een lijst waarop je gewoon kan vinken.

Interviewer

117 Heb jij nog andere dingen die je zou willen toevoegen? Dingen waar jij tegenaan bent gelopen in je leven
118 als mbo-student – toen je nog mbo-student was?

Geïnterviewde

119 Nee, ik denk het niet. Alleen wat dingen op de school, maar ik denk niet dat dat heel veel te maken heeft
120 met dit onderzoek.

Interviewer

121 Nee. Ik vraag meestal ook iets over studeren in coronatijd, maar dat heb jij natuurlijk meegemaakt op
122 het hbo, dus daar kan ik dan jou niet zo goed over vragen.

Geïnterviewde

123 Nee.

Interviewer

124 Bedankt voor je tijd dan.

Geïnterviewde

125 Veel succes nog!

4.2 Transcript interview Student 2

Introductie gedaan, toestemming gevraagd en de opname gestart.

Interviewer

1 Dan begin ik met een paar basisvragen: hoe oud ben je?

Geïnterviewde

2 Ik ben 17 jaar.

Interviewer

3 En op welke mbo-opleiding zit je?

Geïnterviewde

4 Op de opleiding 'medewerker marketing en communicatie'.

Interviewer

5 Leuk! En wat vind je ervan, kun je daar iets over vertellen?

Geïnterviewde

6 Ja. Het is toch wel zo dat mijn interesses sowieso zijn veranderd. Ik zit nu in mijn laatste jaar, mijn derde
7 jaar. Ik denk dat in het eerste jaar mijn interesses wel anders waren dan nu, waardoor ik het niet zo leuk
8 meer vind. Ik maak het wel af zodat ik een startkwalificatie heb. Dus vandaar zit ik sowieso al niet zo
9 heel positief over mijn opleiding, maar verder merk ik ook, want ik zit op [mbo-school]. Die staat er ook
10 wel een beetje om bekend dat het niet zo'n hele beste school is. En dat zie je ook wel echt terug in dat
11 er niet gecommuniceerd wordt. Dat dingen pas heel laat worden aangegeven. Dus over de kwaliteit van
12 de opleiding en de school zelf ben ik ook zeker niet tevreden.

Interviewer

13 Nee, oké. Dus het is de inhoud, de opleiding zelf en de mbo-school waar je eigenlijk allemaal niet
14 tevreden over bent?

Geïnterviewde

15 Ja een deel ligt er ook gewoon aan dat ik mijn interesse ben verloren, maar er is ook zeker wat te zeggen
16 over de kwaliteit van de school en de opleiding.

Interviewer

17 Helder. En waar wil je nu liever wel iets in zoeken? Wat vind je wel leuk?

Geïnterviewde

18 Ik zit nu te kijken naar hbo. Als ik dit haal wil ik wel een hbo gaan doen en dan zit ik toch wel meer te
19 kijken naar alleen de communicatiekant. Ik heb me laten vertellen door een oude klasgenoot van de
20 middelbare school, die doet nu hbo communicatie, dat daar alsnog wel een beetje een marketingkantje
21 aan zit. Alleen dat lijkt me dan een stuk leuker, om me meer op die communicatie te focussen dan om
22 veel met berekeningen te werken, dat is gewoon echt niet mijn ding.

Interviewer

23 Je kan denk ik sowieso heel erg binnen hbo communicatie de richting kiezen van marketing. Dan kan je
24 even kijken of je dat leuk vindt. Dus dan moet je dit jaar nog even afmaken.

Geïnterviewde

25 Nou, het wordt wel even bikkelen, maar ik heb er vertrouwen in. Het gaat wel lukken.

Interviewer

26 Mooi zo. Want je hebt dus deze opleiding de helft normaal gedaan en de helft in coronatijd?

Geïnterviewde

27 Nee. Driekwart van mijn eerste jaar was normaal. En toen kwam de coronatijd, dus het laatste gedeelte
28 van mijn eerste jaar was coronatijd. Heel mijn tweede jaar ook en nu begint het in mijn derde jaar weer
29 wat normaler te worden.

Interviewer

30 En hoe was dat, studeren in coronatijd? Hoe was de overgang naar online studeren?

Geïnterviewde

31 Nou, op het begin was het heel leuk. Ik dacht *chill*, ik hoef niet naar school. Alleen uiteindelijk bleek toch
32 wel dat de kwaliteit van het lesgeven er gewoon onwijs op achteruit ging. En dat was al niet bij elke
33 docent heel goed. En dan met die corona, of dat online lesgeven, dat werd hem toen al helemaal niet
34 meer. Niemand lette meer goed op. Je kon gewoon je camera uitdoen en in bed blijven liggen.

Interviewer

35 Daar werd ook niks van gezegd?

Geïnterviewde

36 Nee, want die camera's stonden uit, dus die docenten konden daar ook gewoon niks van weten. En
37 persoonlijk heb ik er veel last van als ik in mijn kamer elke dag moet werken. Ik moet in een andere
38 setting komen om te werken. En dat had ik niet, dus daarom vond ik het wel heel lastig om een jaar lang
39 thuis te zitten met Teams.

Interviewer

40 Je zegt dat de kwaliteit van de lessen dus heel erg achteruit was gegaan. Hoe merkte je dat? Merkte je
41 dat alleen aan de participatie van de studenten? Of aan de leraren?

Geïnterviewde

42 Ja beide, want ten eerste de leerlingen dachten: waar doe ik dit voor? En de leraren daardoor uiteindelijk
43 ook. En dat zeiden ze ook: heel eerlijk gezegd weet ik ook niet hoe ik het nu nog beter kan doen. Want
44 ik weet dat het niet goed overgebracht wordt en dat ik jullie aandacht niet vast kan houden, maar ik
45 weet ook niet hoe ik het beter kan doen. En dat was dan iets waar we veel met de klas en met de SLB-
46 er, studieloopbaanbegeleider, een beetje mee over aan het praten waren. Hoe kunnen we het nou
47 vanuit beide kanten het beste voor elkaar maken, maar het lukte gewoon niet.

Interviewer

48 Oké, lastig zeg. En hoe was die SLB-er? Was die wel betrokken bij jullie? En heeft de hele klas dan
49 dezelfde SLB-er?

Geïnterviewde

50 De SLB-er was voor de hele klas hetzelfde. Zij heeft wel heel erg haar best gedaan, ook met docenten
51 zelf dat we met hen daarover praatten. Dan zeiden wij waar we tegenaan liepen en dan zeiden de
52 docenten waar zij tegenaan liepen. En dan ging dat voor een tijdje even beter. Maar onze SLB-er was
53 vrij betrokken. Mijn SLB-er ben ik heel blij mee ook.

Interviewer

54 En als je dus vragen had of ergens mee zat, ging je dan ook naar je SLB-er toe?

Geïnterviewde

55 Nou dat is dus een beetje het punt, denk ik, waarom mijn school over het algemeen niet zo goed
56 aangeschreven staat. Als iemand een vraag heeft, heeft niemand antwoord negen van de tien keer. Dus
57 zeker in de coronatijd waarin alles door elkaar gehusseld werd. Dan had je een vraag over een vak of
58 over Teams of zo en niemand wist het dan. Dus ze stond wel voor je klaar, alleen een antwoord dat had
59 ze niet altijd.

Interviewer

60 En er was ook niet een andere docent of mentor die jullie dan kon helpen daarbij?

Geïnterviewde

61 Nee, niet echt. Want het waren meestal vragen die we hadden over één bepaald vak met één bepaalde
62 docent. En die docent klikt dan niet met onze klas en die weet dan het antwoord niet op die vraag. En
63 dan weet mijn SLB-er het ook niet en dan is het wachten en hopen dat je zo snel mogelijk je antwoord
64 krijgt. Uiteindelijk krijg je het gevoel dat als wij niet meer serieus genomen worden, dan neem ik alles
65 ook minder serieus, als je begrijpt wat ik bedoel. Dan zit je meer je tijd uit te zitten. Dat gebeurde met
66 mijn klas in ieder geval vooral in coronatijd. Dat je het gevoel had dat het geen zin meer had.

Interviewer

67 Heb je dan ook het idee dat je een leerachterstand hebt opgelopen toen?

Geïnterviewde

68 Absoluut, ik denk echt dat ik in mijn eerste jaar een paar dingetjes heb geleerd en in mijn tweede jaar
69 zou ik echt niks kunnen zeggen waar ik iets van heb opgestoken. Ja het is echt absoluut zo dat iedereen
70 uit mijn klas dacht: waarom? Als we dan uiteindelijk ons diploma hebben aan het einde van dit jaar dat
71 we nog steeds zoiets hebben van: wat moeten we nou eigenlijk doen?

Interviewer

72 Ik heb al met iemand anders gesproken gisteren, en die noemde het een coronadiploma. Die zei een
73 beetje hetzelfde als jij zei. Ik heb een coronadiploma gehaald. Ik heb heel veel dingen die ik had moeten
74 leren niet geleerd, maar ik heb alsnog een diploma gehaald.

Geïnterviewde

75 Exact. Exact dat! Of ik moet in het komende half jaar nog onwijs veel gaan leren. Het is dat ik door wil
76 studeren, maar als ik gewoon zou willen gaan werken, zou ik geen idee hebben hoe en wat.

Interviewer

77 Heb je ook daadwerkelijk echt vertraging opgelopen of dat niet?

Geïnterviewde

78 Dat ook. Maar dat ligt ook wel deels aan mezelf, dat wil ik niet allemaal op de school afschuiven. Ik had
79 zelf uiteindelijk ook gewoon geen discipline meer en daardoor heb ik wel studievertraging opgelopen.
80 Het is officieel geen studievertraging maar wel dat ik na de zomervakantie voor 30 september nog twee
81 examens moet afleggen en als ik die haal, kan ik ook gewoon nog normaal doorstromen naar mijn hbo
82 in september. Het is officieel geen studievertraging, maar het is wel vertraging.

Interviewer

83 En dat komt dus deels ook door corona?

Geïnterviewde

84 Ja precies, het is een beetje een combinatie van. Het ene leidde tot het ander.

Interviewer

85 En heeft het dan voor jouzelf op sociaal gebied of gewoon voor jouzelf ook gevolgen gehad?

Geïnterviewde

86 Ik heb me niet per se eenzaam gevoeld. In coronatijd had ik het echt heel goed voor elkaar, want ik was
87 eigenlijk altijd bij mijn vriendin of zij bij mij, dus ik was echt niet eenzaam. Maar ik zag mijn klas gewoon
88 bijna nooit. Sterker nog, echt nooit gewoon.

Interviewer

89 En hoe vond je dat dan voor je binding met de opleiding of met de groep?

Geïnterviewde

90 Ja dat ligt ook deels aan mijn school. In mijn eerste jaar gingen we natuurlijk gewoon naar school. Toen
91 hadden we een superleuke klas, iedereen ging supergoed met elkaar. Alleen er waren twee marketing-
92 communicatieklassen en in het tweede jaar toen werden die twee gemengd. Door corona is die klas
93 nooit echt gaan *bonden*, dus nu gaan we weer naar school dit jaar en hebben we elkaar een jaar niet
94 gezien en dan zie je een beetje de groepjes van wie in het eerste jaar bij elkaar in de klas zaten en over
95 de rest denk je gewoon: wie zijn dat?

Interviewer

96 En als je dus wel contact had met je medestudenten of met je SLB-er of docent, hoe deed je dat dan,
97 via de e-mail of whatsapp?

Geïnterviewde

98 Mijn SLB-er die appte ik gewoon, eigenlijk nooit echt via e-mail. En mijn medestudenten ook. We hebben
99 gewoon een groepsapp en dan kan je via daar al je vragen stellen. Via de app heb je gewoon snel
100 antwoord.

Interviewer

101 En toen jij ging studeren, was jij dus 15. En hoe heb je toen je studiekeuze gemaakt? Heb je daar
102 hulpmiddelen of mensen bij gehad die je hebben geholpen?

Geïnterviewde

103 Ik ging gewoon naar open dagen toe. Uiteindelijk kwam ik bij [mbo-school] aan en daar waren veel
104 economische opleidingen. Mijn vader heeft vroeger in het zakenleven gezeten en dat vond ik heel
105 interessant, dus ik wist dat de economische kant hem sowieso voor mij werd. Toen ging ik naar een
106 open dag en toen lag eigenlijk mijn interesse meer bij *junior accountmanager*, omdat je dan dus toch
107 meer die communicatie hebt en je er echt lekker op uitgaat. En toen wou ik dat ook eigenlijk doen, maar
108 toen heb ik het er met mijn ouders over gehad en die verboden me niks, maar die zeiden: denk er even
109 goed over na, want marketing communicatie is wel een veel bredere opleiding dus dan kan je nog alle
110 kanten op. Daarom ben ik uiteindelijk toch marketing communicatie gaan doen en ik vond ook alles wel
111 echt leuk wat we gingen doen toentertijd.

Interviewer

112 Je hebt dus een weloverwogen keuze gemaakt. En toen ben je je dus gaan inschrijven. Was alles voor
113 jou toen duidelijk hoe alles in zijn werk ging? Hoe je je moest inschrijven bij de mbo school, welke boeken
114 je moest aanschaffen en dat soort dingen.

Geïnterviewde

115 Het inschrijven bij de school zelf heb ik niet zo veel aan gedaan, dat waren voornamelijk mijn ouders die
116 daar over gingen. Maar boeken bestellen was zo'n drama altijd. Dat was altijd heel onduidelijk, dat
117 deden we via een website en dan kon je nergens je pakket vinden en dan moest je nabellen, namailen
118 en dat was voor de eerste twee jaar zo. En dat was echt dramatisch. De site werkte wel, alleen ik wist
119 gewoon niet welke boeken ik voor welk vak moest bestellen.

Interviewer

120 Dus dat is weer deels de school die de mist in ging. Maar oké, bij de mbo-school zelf hebben je ouders
121 je ingeschreven. En je woont ook nog bij je ouders?

Geïnterviewde

122 Ja.

Interviewer

123 En zou je op jezelf willen wonen binnenkort?

Geïnterviewde

124 Ja absoluut, maar of het financieel haalbaar en een slimme zet is, dat is nog maar net de vraag. Dan zou
125 ik wel in [stad] willen wonen en dat is gewoon heel duur. Dus dat is gewoon aankijken of dat kan. Maar

126 als er iets oppopt, iets antikraak of iets dergelijks dan zal ik het met beide handen aanpakken. Maar ik
127 heb geen haast.

Interviewer

128 Wanneer word je 18?

Geïnterviewde

129 7 december, dus bijna!

Interviewer

130 En heb je een beetje een idee wat er allemaal gaat veranderen voor jou als je 18 wordt?

Geïnterviewde

131 Ja ik kreeg laatst een brief over mijn zorgverzekering. Dat is denk ik de enige abrupte verandering die ik
132 ga meemaken, denk ik. En verder veranderen er wel meer dingen want ik krijg overal mijn eigen
133 verantwoordelijkheid in. Ook bijvoorbeeld in school, dat ik dan zelf over alles ga en dat ik zelf een keuze
134 mag maken over examens en zo. Maar dat zijn van die kleine veranderingen, maar zorgverzekering is
135 denk ik de enige waar ik echt wat van ga merken.

Interviewer

136 Ik weet niet of jij DUO kent? Je kunt studiefinanciering aanvragen als je 18 wordt. Ik was benieuwd of je
137 het hier met je ouders al over hebt gehad?

Geïnterviewde

138 Ik weet niet. Mijn ouders kennende zit dat er niet in. Want het is altijd: je kan toch gewoon werken? En
139 gelijk hebben ze hoor. Dus waarom zou je lenen als je gewoon lekker kan werken en daarmee rond kan
140 komen? Maar ik heb wel iets vernomen dat je op het moment dat je op mbo zit en je wordt 18 dat je
141 een soort gift kan aanvragen. Maar ik weet niet hoe dat precies werkt.

Interviewer

142 Dat verschilt ook per persoon en wat het inkomen van je ouders is, dus daar kan ik je niet specifiek iets
143 over vertellen. Maar je kunt dus een lening aanvragen en een OV-chipkaart via DUO. Dan kun je als
144 student gratis reizen.

Geïnterviewde

145 Ja dat heb ik wel. Dat heeft mama ook waarschijnlijk voor me gedaan dan.

Interviewer

146 En dus inderdaad je zorgverzekering. Weet je ook iets van zorgtoeslag die daarbij komt kijken?

Geïnterviewde

147 Hoe je dat krijgt of aanvraagt dat weet ik nog niet, maar dat ga ik lekker allemaal uitvogelen. Maar dat
148 je gewoon een toeslag krijgt voor de zorgverzekering die je betaalt en dat kan iets meer of iets minder
149 zijn, maar dat weet ik niet precies.

Interviewer

150 Oké. En je hebt al een DigiD, want je hebt je ingeschreven. En heb je je keuze bijvoorbeeld al
151 doorgegeven in het Donorregister?

Geïnterviewde

152 Nee. Joh zo veel dingen die ik moet doen straks. Hoe zit dat?

Interviewer

153 Je wordt vanaf je 18e automatisch donor tenzij je anders aangeeft. Dus als je het daarmee eens bent,
154 hoef je er niks mee te doen. Maar het is wel iets om over na te denken. En weet je iets van leerplicht of
155 kwalificatieplicht?

Geïnterviewde

156 Leerplicht vervalt geloof ik. Of niet... En ik hoorde ook iets dat dat in [stad] tot 21 is. maar dat kan ook
157 weer onzin zijn. En kwalificatieplicht geen idee?

Interviewer

158 [Legt leerplicht en kwalificatieplicht uit]. Dus je hebt ook nooit met leerplicht te maken gehad?

Geïnterviewde

159 Nee, ik ben nog nooit op het matje geroepen.

Interviewer

160 En heb je toevallig een brief van Defensie binnengekregen?

Geïnterviewde

161 Ja, maar dat is ook wel weer een tijdje geleden. Dat was geloof ik begin dit jaar. Dat is geloof ik als alles
162 slecht gaat dat ik dan opgeroepen kan worden voor mijn dienstplicht.

Interviewer

163 Inderdaad. Er zijn dus best wel wat dingen waarvan je nog niet alles helemaal weet. Zou jij behoefte
164 hebben aan een soort overzicht of iets dergelijks van dingen die er gaan gebeuren? Dingen die je moet
165 doen en kan doen als je 18 wordt?

Geïnterviewde

166 Ja ik kreeg wel die brief dus van het ministerie van nog wat. En daarin stond wel wat over wat ik allemaal
167 moet doen voordat ik 18 wordt en dat soort dingen, maar behoefte zal ik niet zeggen. Maar het is altijd
168 handig als er ergens iets van een overzicht zou zijn met allemaal van die dingen die hier veranderen.

Interviewer

169 En als je daar dus inderdaad wel vragen over zou hebben, waar zou je dan naartoe gaan? naar het
170 internet, of naar iemand?

Geïnterviewde

171 Ja ik denk gewoon naar het internet en dat er op Rijksoverheid wel wat staat.

Interviewer

172 Dat klopt hoor. Maar dan zou je dus eerder naar het internet gaan dan naar je ouders? Of allebei?

Geïnterviewde

173 Ja nee, ik denk wel dat ik het eerst even zou opzoeken als ik het effe wil weten en als ik het dan niet
174 snap dat ik dan vraag van: joh hoe zit dat?.

Interviewer

175 Helder. Helemaal goed. Ik heb wel ongeveer wel alles wat ik nodig heb. Heb jij nog iets dat je graag wilt
176 toevoegen of een vraag die je wilt stellen?

Geïnterviewde

177 Nee. Ik heb goed mijn verhaal kunnen doen. is ook goed voor mijzelf, dan heb ik ook zelf weer alles op
178 een rijtje.

Interviewer

179 Dank nogmaals en als je nog een vraag hebt, kun je altijd appen.

Geïnterviewde

180 Heel veel succes nog met alles en succes met afstuderen!

4.3 Transcript interview Student 3

Introductie gedaan, toestemming gevraagd en de opname gestart.

Interviewer

1 Ik begin gewoon met wat normale dingetjes: hoe oud ben je?

Geïnterviewde

2 20.

Interviewer

3 En welke opleiding doe je?

Geïnterviewde

4 Agogisch medewerker geestelijke gezondheidszorg.

Interviewer

5 En bevalt dat een beetje?

Geïnterviewde

6 Jawel, het is wel pittig. Maar als je met mensen wilt werken, is het wel heel leuk. Vooral de stages zijn
7 leuk.

Interviewer

8 Dus het is wel een leuke opleiding die je in ieder geval wilt afmaken?

Geïnterviewde

9 Jazeker, ik zit nu in mijn tweede jaar en ik moet drie jaar. Dus ik moet nu nog een tijdje, nou ja het
10 tweede jaar is net begonnen.

Interviewer

11 Dus je hebt er net een jaar corona-studeren op zitten?

Geïnterviewde

12 Ja klopt.

Interviewer

13 Hoe is dat geweest?

Geïnterviewde

14 Nou, in het begin had iedereen echt zoiets van online les dit en dat is allemaal niet leuk en je merkt dat
15 je toch je vragen niet helemaal goed kan stellen. Maar je merkt wel ongeveer na een paar maanden dat
16 iedereen het wel lekker vond dat je niet vijf dagen in de week naar school hoeft. Ik woon bijvoorbeeld

17 dan in [stad] en dat is best een stukje. Het is dan best lekker als je dan gewoon één dagje in de week
18 naar school kan en de rest gewoon online kan volgen.

Interviewer

19 Ja, dat kan ik me voorstellen. Maar je bent dus begonnen met studeren in coronatijd vorig jaar
20 september?

Geïnterviewde

21 Ja daarvoor heb ik ook al twee jaar mbo gedaan.

Interviewer

22 Oké, dus je hebt ook die overgang naar online studeren meegemaakt. Hoe was dat? Hoe pakten ze dat
23 aan en hoe communiceerden ze daarover?

Geïnterviewde

24 Nou, heel Teams werd sowieso uitgelegd. Als je aan het begin van je opleiding startte, kreeg je zo'n dag
25 dat je alles leerde kennen en toen gingen ze met een PowerPoint uitleggen wat Teams was. Maar het
26 was op zich best wel makkelijk. Volgens mij was het meer frustrerend voor de leraren als voor ons. Wij
27 krijgen een uitnodiging en dan klik je op accepteren of niet en dan word je automatisch ingebeld.

Interviewer

28 Oké. Je zei dat het voor de leraren wel lastig was. Ging het dan wel eens mis met lesgeven?

Geïnterviewde

29 Ik merkte dat leraren inderdaad bijna niet wisten hoe Teams werkte. Dus misschien hadden die daar
30 inderdaad wat meer voorlichting over kunnen krijgen. En qua PowerPoint geven was het best wel
31 hectisch en wachten tot iedereen binnen was. En heel vaak dat ze dan vroegen van: wie weet dit? En
32 dat ze dan helemaal geen antwoord kregen en degenen die dan wel een antwoord gaven, waren altijd
33 dezelfde. Het is wel lastig voor een leraar om dat bijeen te houden.

Interviewer

34 Heb je dan ook het idee dat de kwaliteit van de lessen achteruit was gegaan?

Geïnterviewde

35 Lag echt aan de les. Want als je bijvoorbeeld echt een praktijkles hebt ofzo dat gaat gewoon niet. Maar
36 het is altijd leuk om in het echt les te hebben omdat je dan ook gewoon met zijn allen in een klas zit.

Interviewer

37 Ja. Maar je had dus niet het idee omdat je zei dat je minder vragen kon stellen dat je er minder van
38 opstak of dat je er minder van kon volgen? Of was dat niet per se zo?

Geïnterviewde

39 Je merkt wel dat als je 's ochtends wakker wordt, dat je in je pyjama gaat zitten en misschien wat later
40 ontbijt en zo. Dan ben je misschien wel wat minder oplettend. En met de vragen duurde het vaak lang

41 voordat je ze kon stellen, want je ziet zo iemand maar één uurtje of anderhalf uur en daarna moet je
42 weer gaan chatten. Dat is wel echt vervelend. Maar over het algemeen heb ik het prima ervaren.

Interviewer

43 Oké dus je hebt ook niet het idee dat je een enorme leerachterstand hebt opgelopen of
44 studievertraging?

Geïnterviewde

45 Nee helemaal niet. Ik vond eigenlijk dat ze het best goed hebben aangepakt. Ik vind het heel *chill* dat
46 dit jaar die 50% korting is op schoolgeld. Je hebt natuurlijk niet optimaal les kunnen krijgen vorig jaar.

Interviewer

47 Nee, dat klopt. Dat is erg fijn. En je vertelde net iets over stages, dat die heel leuk waren. Heb je dan ook
48 al stages gehad in coronatijd?

Geïnterviewde

49 Ja, ik ben begonnen met mijn eerste stage in deze opleiding in coronatijd. En dat is dan wel lastig
50 natuurlijk, maar ik had hele lieve mensen die zoiets hadden van 'draag gewoon een mondkapje, we
51 doen gewoon alles wat we kunnen en we zien het wel'. Maar ik hoor van heel veel studenten dat het
52 wel echt lastig is om een stage te vinden.

Interviewer

53 Wat is er dan precies lastig? Zijn er minder opties omdat er minder kan gewoon?

Geïnterviewde

54 Ja de meeste werken met een vast team, omdat ze gewoon echt weinig mensen van buitenaf willen om
55 natuurlijk inderdaad corona-uitbraak willen voorkomen. Vooral bij mijn sector. Daar zijn vaak echt wel
56 mensen die wat mindere weerstand hebben en dat soort dingen. Dat is wel lastig.

Interviewer

57 Maar jij hebt dus niet zelf ondervonden dat je geen stage kon vinden of dat je stage niet door kon gaan?

Geïnterviewde

58 Nee, het was wel lastig natuurlijk stage vinden. Uiteindelijk heb ik via school dan een stage kunnen
59 vinden. Maar dat was gewoon hier in de buurt en gewoon mondkapje gedragen en maatregelen doen.

Interviewer

60 Dus inderdaad gewoon van vrienden gehoord en van medestudenten die hiermee geworsteld hebben?

Geïnterviewde

61 Ja. Maar je merkt wel, nu is het wel lastig. Nu alles een soort van weer een beetje op komt. De druk in
62 de zorg ligt gewoon echt heel hoog en je merkt gewoon dat bedrijven geen zin hebben om een student
63 op te leiden omdat het al zo druk is.

Interviewer

64 Aan de andere kant lijkt het me ook dat je gewoon een goede hulp bent die kan oppakken waar
65 misschien niemand tijd voor heeft. Zo kun je het natuurlijk ook bekijken.

Geïnterviewde

66 Ja en op niveau 4 krijg je geloof ik wel stagevergoeding, maar dat is echt minimaal vergeleken met een
67 salaris. Maar heel veel mensen lopen hier nu wel echt tegenaan dat ze geen stage kunnen vinden. Dat
68 is wel echt lastig.

Interviewer

69 Dat is wel echt intens. En jij hebt natuurlijk met corona ook je medestudenten niet gezien en je docenten
70 niet gezien. Had dat voor jou ook veel gevolgen op sociaal gebied?

Geïnterviewde

71 Ja. We gingen dan wel één dag in de week naar school, dat bleef gewoon doorgaan. Dan zaten we wel
72 met een klasje. Maar goed je zat natuurlijk wel in drie verschillende lokalen met elkaar, dus je had wel
73 inderdaad heel erg groepjes en dat was inderdaad niet echt heel *chill* of zo. Qua docenten... op zich vond
74 ik het ook wel grappig als je dan één keer op school kwam en je zag zo'n docent en je dacht: oh zo zie
75 je er dus uit in het echt!

Interviewer

76 Oké, maar je hebt je niet heel eenzaam gevoeld of helemaal niet onderdeel van de opleiding?

Geïnterviewde

77 Nee, ik denk dat ik het juist wel lekker vond zo. Ik zat vorig jaar ook niet superlekker in mijn vel, dus ik
78 denk dat het ook wel voor mij een bepaalde rust gaf. Dat ik lekker in mijn eigen omgeving gewoon mijn
79 lessen kon volgen en dan juist wel één dag in de week lekker naar buiten. Je zat wel vaak echt geïsoleerd.
80 Zeker als je gewoon een dag van half negen tot vier had ofzo.

Interviewer

81 En had dat niet zo lekker in je vel zitten dan ook te maken met corona of dat helemaal niet?

Geïnterviewde

82 Ja ik denk wel deels. Toch wel dat alles een beetje wegvalt. De afleiding die je kan pakken is er dan niet
83 als je je rot voelt.

Interviewer

84 En als je dan vragen had of je zat ergens mee of je kwam er even niet uit met coronadingen en studeren,
85 naar wie of wat ging je dan toe met vragen?

Geïnterviewde

86 Ja, gewoon naar je docenten of naar je mentor. Je hebt altijd een mentor en die regelt wel echt alles
87 voor je, dus dat is wel heel fijn. Voor de rest kan je altijd school bellen. Ikzelf weet al heel veel qua DUO
88 en dat soort dingen.

Interviewer

89 En hoe weet je dat dan allemaal? Hoe ben je aan die informatie gekomen?

Geïnterviewde

90 M'n moeder. Ik heb een moeder die echt alles weet eigenlijk en die ook echt heel vroeg heeft gezegd
91 van regel dit, regel dat, en natuurlijk ook met mijn oudere zus. Daar weet ik eigenlijk ook alles van. Maar
92 ik heb mensen in mijn klas die eigenlijk überhaupt niet weten dat ze DUO kunnen aanvragen.

Interviewer

93 En hoe kom je daar dan achter? Heb je dan een keer een gesprek over studiefinanciering of zo?

Geïnterviewde

94 Ja zoiets, ik had laatst bijvoorbeeld een gesprek met een meisje uit mijn klas en die zei: nou ik kom
95 gewoon amper rond met geld en zo. En toen zei ik tegen haar: hoe oud ben je? Toen zei ze dat ze 20
96 was. Toen zei ik: ik wil je echt niet aan een lening helpen, maar er is wel een mogelijkheid om geld te
97 krijgen van DUO als je het gewoon niet redt als je student bent. Want je kan gewoon amper werken.
98 Daar heb je gewoon geen tijd voor. En toen zei zij ook: kan dat dan? En uiteindelijk kon ze ook nog een
99 aanvullende beurs krijgen, omdat ze geen contact met haar vader had en die krijgt nu gewoon geld.

Interviewer

100 Je gaat er misschien toch te makkelijk vanuit dat mensen dit soort dingen gewoon weten.

Geïnterviewde

101 Ja klopt. Ik denk dat dit op hbo-niveau misschien wel wat meer is dan op mbo-niveau. Ik denk dat
102 mbo'ers toch heel vaak denken van: dat geldt niet voor mij. Mbo is vaak een beetje...

Interviewer

103 Een beetje een ondergeschoven kindje voor je gevoel?

Geïnterviewde

104 Ja inderdaad ja. Ik denk ook dat de schakel naar volwassenheid moeilijk is.

Interviewer

105 Hoe heb jij dat ervaren? Was jij een beetje op de hoogte van alles wat je moest en kon toen je 18 werd?

Geïnterviewde

106 Ja wel, maar dan vooral door m'n zus, door m'n moeder ook gewoon. Ik begon denk ik toen ik 16 was.
107 Toen heb ik twee jaar opleiding gevolgd tot mijn 18^e en nu ben ik 20 en zit ik in mijn tweede jaar. Dus
108 dat merkte ik wel, maar ik kon niet wachten tot ik 18 was. Dat ik allemaal dingen kon aanvragen en dat
109 ik ineens allemaal dingen mocht.

Interviewer

110 Dat kan ik me voorstellen. Maar je moest natuurlijk ook ineens studiefinanciering aanvragen, belasting
111 betalen, een zorgverzekering afsluiten, je inschrijven bij het Donorregister. Hoe heb jij dat gedaan? Had
112 je dus een soort lijstje met alles wat je moest regelen door je zus en moeder?

Geïnterviewde

113 Ja, maar zorgverzekering snap ik nog steeds niks van hoor. Maar dat komt later wel denk ik.

Interviewer

114 Dat heeft je moeder gewoon geregeld?

Geïnterviewde

115 Ja, we hebben gewoon samen gekeken 'wat heb je nodig', 'wat wil je', dit en dat. En dat gaat heel
116 makkelijk en betalen gaat ook allemaal via mijn moeder gewoon. Ik heb ook vriendinnetjes die zeggen:
117 ik weet niet wat mijn zorgverzekering is, dat doen mijn ouders, dat doet mijn moeder. Maar ik wil
118 inderdaad wel dat ik later ook begrijp hoe of wat. En dat ik het wel een soort van meekrijg. Zodat ik het
119 ook aan anderen kan uitleggen. Want straks heb ik het maar dan snap ik er nog steeds niks van.

Interviewer

120 En je bent dus op je 18e met deze opleiding begonnen en op je 16e met die andere opleiding?

Geïnterviewde

121 Klopt, ik heb hiervoor twee jaar dan opleiding gedaan op niveau 2 en toen ben ik in één keer naar niveau
122 4 gegaan. Als ik op dezelfde school bleef kon dat omdat ik goede cijfers had. En nu dus mijn tweede jaar.

Interviewer

123 En heb je dan iets meegekregen van leerplicht of kwalificatieplicht die veranderde toen je 18 werd?

Geïnterviewde

124 Nee eigenlijk niet. Leerplicht is wel een eng ding als je student bent. Ze zitten altijd op je nek ofzo.

Interviewer

125 Heb je er wel eens mee te maken gekregen of iets van gehoord of iets?

Geïnterviewde

126 Ja voor die niveau 2 ben ik begonnen met een opleiding en die heb ik niet afgemaakt. Toen ben ik
127 gewoon nooit meer naar school gegaan en heb ik inderdaad met leerplicht te maken gehad. Maar die
128 hebben niet zo veel gedaan.

Interviewer

129 En toen was je 15 of 16?

Geïnterviewde

130 Ja 16. Dat heeft echt een half jaartje geduurd.

Interviewer

131 En toen ben je weer naar school gegaan en is de leerplicht gestopt met op je nek zitten?

Geïnterviewde

132 Ja toen had ik zoiets van ik moet gewoon die niveau 2 kwalificatie hebben en dan kan je eventueel een
133 tussenjaar doen.

Interviewer

134 Dus je was wel op de hoogte van je kwalificatieplicht ook?

Geïnterviewde

135 Ja.

Interviewer

136 En hoe heeft die leerplicht jou benaderd?

Geïnterviewde

137 Via school en zo en die bellen je dan wel echt een keer in de twee weken ofzo en dan vragen ze of je
138 werk hebt gevonden, of je bezig bent. Maar toen ik 18 werd heb ik er nooit meer wat van gehoord.
139 Uiteindelijk ben ik ook gewoon door gaan studeren.

Interviewer

140 En had je dan iets van behoefte gehad aan los van wat je al wist van je zus en moeder aan een soort
141 overzicht van alles wat je moest en kon toen je 18 werd? Of had je het idee dat dat er was?

Geïnterviewde

142 Nee dat denk ik niet. Je krijgt wel vaak een mail van de Belastingdienst dat je dingen kan aanvragen.
143 Maar ik wist bijvoorbeeld helemaal niet dat je zorgtoeslag moest aanvragen. Dus ik zat te wachten op
144 die zorgtoeslag. Maar dat moest ik echt aanvragen en daar heb ik nooit een berichtje over gekregen. En
145 op school wordt er eigenlijk ook nooit les gegeven over DUO of iets.

Interviewer

146 Hoe ben je daar dan toen achter gekomen dat je die zorgtoeslag zelf moest aanvragen?

Geïnterviewde

147 Omdat mijn moeder ineens zei van: waar is je zorgtoeslag?, dus ik zei: daar zit ik op te wachten. En toen
148 zei ze: heb je hem aangevraagd? en toen zei ik nee en toen zei ze: oh, ja dat moet je dan wel even doen.

Interviewer

149 Dus daar had volgens jou wel wat meer over gecommuniceerd mogen worden?

Geïnterviewde

150 Jazeker.

Interviewer

151 Oké. En een vraag tussendoor: hoe heb jij uiteindelijk gekozen voor wat je ging doen? Hoe heb je je
152 studiekeuze gemaakt?

Geïnterviewde

153 Ik deed dan eerst detailhandel. Dat vond ik echt niks, dat was supersaai. Toen dacht ik nou dan ga ik iets
154 met sport doen. Dat vond ik al iets leuker. Een opstapje naar de zorg, want ik wist altijd al wel dat ik iets
155 met mensen wilde gaan doen. Alleen het is gewoon heel moeilijk om op het mbo zeg maar een opleiding
156 te vinden die echt bij je past. Omdat het gewoon heel vaak best wel standaard is of gewoon kleine
157 opleidingen zeg maar. Dus ja, eigenlijk ben ik gewoon gegaan voor wat ik wou en daartussendoor maar
158 gewoon een beetje gekeken wat ik misschien leuk vond als tussenstap.

Interviewer

159 En heb je daar nog hulp bij gehad, of hulp bij gezocht? Zoals websites of mensen?

Geïnterviewde

160 Ik heb zo'n studiekeuzeformulier gedaan op MBO Rijnland bij mijn intake. Dat kon je volgens mij op die
161 website doen. dat kan je ook gewoon op internet opzoeken volgens mij. En toen kwam er inderdaad
162 ook uit weet je wel met mensen, zorg. En zo ben ik eigenlijk gaan kijken.

Interviewer

163 Ah oké, dus je hebt wel iets van een soort ondersteuning erbij gehad.

Geïnterviewde

164 Ja, zeker.

Interviewer

165 Ik denk dat dit het wel was zo'n beetje. Ik weet niet of jij zelf nog iets wilt toevoegen?

Geïnterviewde

166 Nou, die aanvullende beurs, dat vind ik echt gaar.

Interviewer

167 En wat vind je daar gaar aan?

Geïnterviewde

168 Elke keer dan zie ik mensen die aanvullende beurs krijgen en die hebben dan nog allebei hun ouders,
169 die wonen nog thuis, die ouders verdienen best wel veel en die krijgen dan een aanvullende beurs en in
170 mijn situatie krijg ik hem dan niet. Ik heb ze ook een paar keer gebeld en dan zeggen ze dat de gegevens
171 bekend zijn en daar kunnen ze verder niks mee.

Interviewer

172 Dus ze zeggen eigenlijk dat jij daar geen recht op hebt?

Geïnterviewde

173 Ja, terwijl ik volgens mij volgens wat hoort er wel gewoon recht op heb.

Interviewer

174 Maar heb je dan berekend dat je er recht op zou moeten hebben?

Geïnterviewde

175 Mijn moeder verdient wel te weinig om dat niet te krijgen. Alleen mijn vader zou dan misschien te veel
176 verdienen.

Interviewer

177 Ik neem aan dat als je bijvoorbeeld met hen zou bellen en je zou zeggen dat zij het voor jou berekenen
178 kunnen ze je wellicht uitleggen waarom je het niet krijgt.

Geïnterviewde

179 Ja klopt. Ik weet niet of je het nu moet willen omdat het nu allemaal terugbetalen is, die aanvullende
180 beurs natuurlijk ook.

Interviewer

181 Maak je je zorgen om die schuld?

Geïnterviewde

182 Ik kijk er niet te veel aan nu. Ik maak me er wel zorgen om, maar ik hoor wel altijd van iedereen het is
183 de beste lening die je wel kan hebben. En heel eerlijk: mbo plant je echt helemaal vol in de week. Je kan
184 gewoon niet werken.

Interviewer

185 Je hebt geen tijd om te werken eigenlijk?

Geïnterviewde

186 Nee. Je wilt ook gewoon tijd hebben om te *chillen* en tijd voor je huiswerk. Om nou altijd te moeten
187 werken, dat is gewoon geen doen. En vooral: ik ben wat gevoeliger. Ik zit sneller minder lekker in mijn
188 vel. En het is ook gewoon lastig om dan gewoon *die hard* te werken naast je opleiding. Dat is wel echt
189 het ding bij mbo hoor. Ik vind dat wel zorgelijk. We hebben nu wel echt heel veel stress en heel veel
190 school en heel veel werk. Ik zie ook zo veel mensen die zeggen: hoe ga ik dingen combineren? En
191 vriendinnetjes van mij doen ook hbo en die hebben bijvoorbeeld twee dagen in de week school. En
192 daarnaast kunnen ze gewoon nog twee dagen in de week werken of drie dagen. Dat is te doen. Maar
193 op het mbo gewoon niet.

Interviewer

194 Dus geldstress leeft echt heel erg onder mbo-studenten doordat de studiedruk zo hoog is?

Geïnterviewde

195 Ja heel erg ja. Ik denk dat 95% van mijn klas wel echt geldstress heeft. Het is wel een wekelijks gesprek
196 in de klas.

Interviewer

197 Wow. Dus jullie hebben het er met elkaar ook over?

Geïnterviewde

198 Ja er wordt verwacht dat je van 9 uur 's ochtends tot 6 uur 's avonds bereid bent om school te volgen.
199 Daar teken je voor natuurlijk. Als jij moet werken en je geld moet verdienen dan sta je afwezig omdat je
200 school hebt. Dat kan gewoon niet. Het is niet te combineren. Daardoor gaan mensen misschien ook
201 gewoon sneller werken dan een opleiding doen omdat ze het gewoon niet kunnen betalen. Dat is wel
202 echt een ding waarvan ik denk dat mag misschien wel gewoon iets beter.

Interviewer

203 Dit is iets wat volgens jou dus wel echt op de agenda mag komen?

Geïnterviewde

204 Ja, zeker.

Interviewer

205 Ja, duidelijk. Dank dat je me wilde helpen!

Geïnterviewde

206 Alsjeblieft, veel succes met alles!

4.4 Transcript interview Student 4

Introductie gedaan, toestemming gevraagd en de opname gestart.

Interviewer

- 1 Ik ben dus geïnteresseerd in de onderwerpen waar jullie als mbo-studenten tegenaan lopen, vooral
- 2 omtrent 18 jaar worden, gaan studeren, met inschrijven en DUO en alles en studeren in coronatijd. Dus
- 3 daar heb ik eigenlijk een paar vragen over bedacht. Het interview zal ongeveer kwartier tot een half uur
- 4 duren. En als je dan vragen wat niet wil beantwoorden of je vindt iets niet *chill* of je hebt er geen zin
- 5 meer in, dan kun je er altijd gewoon zeggen. En dan stoppen we gewoon. Dan begin ik met gewoon een
- 6 paar algemene vragen: hoe oud ben je?

Geïnterviewde

- 7 Ik ben 19, over twee maanden 20.

Interviewer

- 8 En op welke mbo-school zit jij?

Geïnterviewde

- 9 Ik heb op het mbo gezeten. Ik zat op de CIOS twee jaar geleden. Een jaar geleden van 2018 tot 2020. En
- 10 nu heb ik een tussenjaar.

Interviewer

- 11 En wat doe je nu?

Geïnterviewde

- 12 Ik werk in de zorg als voedingsassistent en als het goed is als het allemaal rond is, begin ik in januari met
- 13 de opleiding in de zorg. En dat is dan allemaal via mijn werk geregeld. Dus ik ben van sport over gegaan
- 14 naar de zorg. Ik weet ook niet zo goed waarom. Het was altijd al mijn bijbaan, de zorg. Dat verdiende
- 15 altijd lekker en ik had de sport afgerond, dus ik wilde wat anders doen. Dus toen ging ik dat doen en nu
- 16 twee jaar verder wil ik eigenlijk wel iets meer erin gaan doen. En waarom niet werken en leren tegelijk?

Interviewer

- 17 Leuk! En je hebt dus die van 2018 tot 2020 die sport opleiding gedaan. En hoe heette die opleiding
- 18 precies CIOS?

Geïnterviewde

- 19 Ja, zo heet de opleiding.

Interviewer

- 20 En die heb je afgemaakt dan of niet?

Geïnterviewde

- 21 Ja die heb ik afgerond dus.

Interviewer

22 Wat goed! Je gaat gewoon voor je tweede diploma helemaal. Ik dacht misschien ben je geswitcht
23 halverwege van interesse, dus ook van opleiding.

Geïnterviewde

24 Ik weet echt totaal niet wat ik wil worden later. Ik heb echt geen idee. Iedereen vraagt altijd wat je wilt
25 worden, ook toen ik klein was. Ik heb geen idee, ik vond sport heel leuk. Ik heb dat gevolgd, ik heb het
26 afgemaakt. Maar nu vind ik de zorg leuk, dus ga ik dat doen en ga ik daarin verder, maar misschien over
27 drie jaar vind ik wel weer totaal iets anders leuk. Ga ik dat weer doen. Ik vind het gewoon van alles wat
28 een beetje proeven. En uiteindelijk ik kan op van alles terugvallen als ik een diploma heb.

Interviewer

29 Zeker. Het is heel slim om je opties open te houden. En het is gewoon vet lastig om te ontdekken wat je
30 moet willen doen. Ik bedoel, ik loop hier nu stage, maar ik heb ook geen idee of ik dit wil.

Geïnterviewde

31 Ja, het slaat ook nergens op. Al helemaal als je al gewoon op je 16^e begint met studeren, dan wil je
32 gewoon. Ben je afgestudeerd en dan moet je ineens moet je op je 16^e, moet je eigenlijk al weten wat je
33 gaat doen? Dat slaat echt nergens op. Je krijgt een bepaald beeld te zien, ook van een school of
34 opleiding.

Interviewer

35 Want hoe heb jij dan gekozen toch voor je sportopleiding?

Geïnterviewde

36 Natuurlijk op de middelbare school kwamen van die opleidingsmarkten, die komen dan langs. En ik was
37 altijd al goed in sport. Ik voetbal al sinds mijn achtste, dus al elf jaar zoiets. Ook bij dezelfde club met
38 dezelfde meiden. Dus ik ben echt opgegroeid met die meiden. Ik vond gewoon altijd leuk om te sporten.
39 Altijd leuk om te sporten. Dus ik ging al een beetje die kant op kijken, want ik vond niets anders leuk,
40 want ik ben niet zo'n meisje-meisje dat de andere meisjes volgt met kapper en muziek en de dokter dat
41 en dit. Ik dacht juist meer aan sport en beveiliging en politie en dat soort dingen. Maar politie was dan
42 weer net iets te hoog gegrepen vond ik voor mij op dat moment. Toen ging ik naar zo'n lokaal, daar
43 werd tegen mij gepraat en hoe dat er daar aan toe ging. Toen was ik echt dus een beetje verkocht. Toen
44 ben ik het eigenlijk maar gewoon gaan doen. Toen heb ik het gewoon gedaan. Het was alleen wel wat
45 verder van mijn huis, dus ik moest 's morgens vroeg opstaan. Ik begon om kwart over acht, dus dan
46 moest ik om zeven uur al in de bus.

Interviewer

47 Maar je hebt dit toch dus twee jaar gedaan?

Geïnterviewde

48 Ja, het was sowieso echt een hele goede opleiding. Ik heb er heel veel van geleerd en het is echt een
49 sportopleiding. Dus wat je op de middelbare school had, had je zeg maar rekenen, wiskunde en
50 economie. En bij mij op school was voetbal echt een vak en hockey en volleybal en echt alle verschillende
51 sporten en je ging ze ook daadwerkelijk uitvoeren. En opgeven was eigenlijk geen optie. Of je faalde
52 gewoon of je zakte voor een vak dus je werd wel echt goed gedruild en gemotiveerd. En ja, ik vond het

53 een hele mooie opleiding. Alleen ik heb er zelf voor gekozen om niet verder te gaan, want ik kon nog na
54 niveau 2 nog doorstromen naar niveau 3 en 4 en dan nog vier jaar doen. Maar ik had al dat laatste half
55 jaar vol moeite met school en toen was ik van: oké, ik heb het gehad. Ik vond het wel leuk maar ik wil
56 eigenlijk niet meer. Iedereen in mijn omgeving gaat gewoon door. Haal het gewoon en dan ben je er
57 vanaf. Dus dat heb ik ook gedaan. Ik ben er ook gewoon blij mee en trots op.

Interviewer

58 Ja, echt gebikkeld wel zo te horen op heel veel manieren. Met gewoon je studie halen, maar ook gewoon
59 met dat doorzetten. Met dat sporten. Dat lijkt me echt zwaar.

Geïnterviewde

60 Jazeker. Het was ook wel een prijzige opleiding, want veel van de tijd was ik ook in het buitenland. Want
61 sommige sporten moet je beoefenen in het buitenland. Ik had keuzevakken die ik kon kiezen. Ik koos
62 dan voor snowboarden in het buitenland, dus ben je ook een paar keer weg en dan ga je met uitjes naar
63 de *Snow Planet*. En dan ga je met voetbal, ga je daarheen of ga je daarheen. Soms had je gewoon
64 inderdaad les op school en dat is dan gewoon Nederlands en rekenen. Een verder was het gewoon
65 allemaal sport. En dan had je sportvakken. Dus trainingskunde en echt sportvakken. Gewoon fitness had
66 ik ook. Het was echt letterlijk alsof ik gewoon op een sportschool zat. Maar nu op mijn werk zeggen ze
67 ook altijd: waarom ga je geen opleiding doen, daar ben je hartstikke geschikt voor. Je bent goed in je
68 werk. Toen was ik zo van: ja nog effe over nadenken ik wil ook nog andere dingen doen. Maar zowel jij
69 als ik en echt de hele wereld weet gewoon corona heeft gewoon echt eventjes heel wat dingen
70 *opgefuckt*. En toen dacht ik waarom niet leren en werken, dus tegelijk leren en geld verdienen?

Interviewer

71 Ja, want hoe heb jij het gedaan met corona?

Geïnterviewde

72 Ja ik heb hem in juli gehaald in 2020, dus dat was écht begin corona. Volgens mij was het in maart een
73 beetje paniekerig. Toen werd er tegen ons gezegd: virus, blijf thuis, dus wij dachten: feestje! Ik denk dat
74 iedereen dat in het begin had ja, maar op een gegeven moment kwamen de online lessen. Maar ik had
75 dat maar relatief kort. Want als je maar nagaat: maart, april, mei, juni, juli... Ik had nog maar vier of vijf
76 maanden online les. Daarvoor had ik gewoon fysiek les. Het was het laatste staartje natuurlijk. Echt die
77 laatste eindjes als het ware letterlijk mijn laatste loodjes om een diploma te halen. Want sommige
78 mensen uit mijn klas zijn wel doorgegaan naar niveau 3 of 4 en die zitten nog steeds dus nu op het CIOS
79 op school en die hebben waarschijnlijk online les heel veel gehad. Ik heb echt gewoon m'n diploma
80 gehaald en ben gewoon weggegaan en ben gaan werken en doe m'n ding en heb alsnog m'n diploma.
81 Dus hé, slim gedaan!

Interviewer

82 Ja dat heb je heel slim gedaan en goed dat je het hebt afgemaakt ook met dat online.

Geïnterviewde

83 Ja dat was wel even lastig hoor.

Interviewer

84 Ja want hoe ging dat dan?

Geïnterviewde

85 Dat was grof gezegd gewoon echt heel erg kut. Het was gewoon een docent die voor een scherm staat
86 en er wordt van je verwacht dat jij ook echt actief meedoet met de les. Maar hoe? Hoe via een scherm?
87 Alles begon om kwart over acht. Ik doe mijn laptop open. Ik doe half mijn ogen open, ik luister half en
88 dan zit je vanaf acht tot elf of misschien wel langer gewoon online en dan denk ik: ik heb in principe niet
89 echt iets geleerd of zo. Die mensen haperen ook en mensen praten door elkaar heen. Voor mij heeft
90 het echt helemaal niks opgeleverd. Echt helemaal niks. Ik denk ook dat ik gewoon echt een beetje met
91 geluk ook ben geslaagd. Want het laatste half jaar dus vier maanden, vijf maanden ging gewoon echt
92 bagger.

Interviewer

93 Ja, dat kan ik me goed voorstellen. Al helemaal met wat jij doet natuurlijk. Maar had je dan überhaupt
94 de spullen wel en zo om het allemaal thuis te doen? Had je een goede computer en de ruimte om lessen
95 te volgen?

Geïnterviewde

96 Ik had een goede computer, ja die moest ik gewoon aanschaffen inderdaad. Verder had ik eigenlijk meer
97 kleding nodig, want sportopleiding. Dus ik moest goede schoenen hebben. Ik had een sportpak dat ik
98 van hun kreeg, waar ik wel voor moest betalen met een sporttas en dat soort dingen.

Interviewer

99 Maar moest je dan zelf thuis de sporten gaan doen of zelf de sporten gaan regelen?

Geïnterviewde

100 Dat was wel eerst het plan. Want natuurlijk moest ik wel eens een video maken voor fitness. Hoe train
101 je je borst of je arm of je benen het best? Dat doen we tien minuten en dan ben je klaar, stuur je het op
102 en is alles oké. Maar wat ook plan was, het was met een vak iets met organiseren. Evenementen
103 organiseren was het plan dat wij een groot evenement zouden gaan organiseren. Dat is er dus niet van
104 geworden vanwege corona. Ik heb het coronadiploma eigenlijk, want best wel veel dingen hebben ze
105 effe door de vingers gezien omdat het gewoon niet anders kon.

Interviewer

106 Hoe ging dat helemaal aan 't begin dan? Want eerst was iedereen gewoon even vrij, moesten ze kijken
107 hoe ze alles ging doen. En hebben ze dat toen goed opgepakt?

Geïnterviewde

108 De eerste twee weken waren we sowieso inderdaad echt vrij. Toen kwamen er ook geen mailtjes of
109 appjes binnen, alleen gewoon echt twee weken vrij. En toen effe online les gehad. Toen moesten
110 sommigen naar school, want je moest een map bijhouden en die lag dan nog op school. Dus dan moest
111 je nog speciale dingen hebben. Die map, die was echt een ding. Het was die map of het was je moest
112 weg. Je moest voor die map zorgen met je leven, want die map zorgde voor je diploma. Dat was echt,
113 je moest alles hebben en alles, alles moest erin. Dus iedereen kreeg wel heel veel stress van die map en

114 die lag dan op school. Dus moest je hem op school halen moest je nog een paar dingen doen en dan
115 wordt het online verteld. En dan denk ik van hoe de *fuck* ga ik dat doen?!

Interviewer

116 Dus wat vind je dan van de manier waarop jullie hierin zijn begeleid?

Geïnterviewde

117 Ik vind het echt heel slecht. Het zou best wel kunnen door mijn klas en mijn niveau. Wat mij ook is
118 verteld is dat mijn klas dus op dat moment best wel een lastige klas was om te behouden. En ze denken
119 sowieso niveau 2 moeten waarschijnlijk alleen naar school omdat papie en mamie het zeggen. Nee,
120 die gedachte slaat echt helemaal nergens op. Niveau 2 wordt gewoon een beetje achtergesteld.

Interviewer

121 Dat lijkt me heftig om te horen als je gewoon hard werkt en iets doet wat je leuk vindt en een diploma
122 haalt, dan is dit wat je te horen krijgt.

Geïnterviewde

123 Ja, ik heb het al eens gehoord van docenten dat inderdaad mensen stilgezet werden. Dan denk je van:
124 alweer?!

Interviewer

125 Maar heb je dan ook het idee dat je dan dus echt achtergesteld wordt?

Geïnterviewde

126 Je hebt ook altijd afvallers op school. Heel vaak heb je afvallers, de klas begon dan echt met iets van
127 twintig en dus op een gegeven moment eindig je met twaalf ofzo. Dan zijn er gewoon acht afgevallen
128 of gestopt of van school gestuurd. Dat heb je altijd op het mbo.

Interviewer

129 Ja, maar heb je dan het gevoel dat je echt achtergesteld wordt als niveau 2 student dan?

Geïnterviewde

130 Ik denk dat het niet echt een persoonlijke *attack* is. Ik denk eigenlijk wel een persoonlijke *attack*, maar
131 echt voor de mensen die er echt met de pet naar gooien. En tuurlijk docenten die zijn ook opgeleid en
132 gespecificeerd en wat ze doen. Ik denk dat zij echt wel weten dat er ook mensen zitten die echt wel hun
133 best doen. Maar er zijn altijd in elke klas zijn er wel een paar grappenmakers, maar bij mij waren het er
134 gewoon iets te veel. En dan zijn wij die ene klas.

Interviewer

135 Je hebt dus geen vertraging opgelopen door corona? Of zou je eigenlijk eerder afstuderen?

Geïnterviewde

136 Nee. Ik zou volgens mij gewoon inderdaad afstuderen in juni en mijn diploma ophalen in juli. Alleen het
137 plan was gewoon met veel meer mensen en ik mocht er maar twee meenemen net als de rest van m'n

138 klas. Ja, want dat was de enige. Ik heb verder gewoon denk ik echt wel geluk gehad. En echt wel een
139 goede keus gemaakt om ook niet naar school te gaan.

Interviewer

140 Ja, maar je hebt dus wel het gevoel dat je een coronadiploma hebt, dus heb je het gevoel dat je toch
141 minder hebt geleerd dan je anders zou doen als het normaal was geweest?

Geïnterviewde

142 Ja, niet dat ik minder heb geleerd, maar eerder had ik had als corona er niet was waarschijnlijk meer
143 moeten doen. En had ik het misschien wel niet echt gehaald omdat het laatste half jaar had ik zelf ook
144 moeite met de opleiding en wilde ik stoppen. Ik heb er geen zin meer in. Dus daarom ben ik denk ik
145 gewoon een beetje hakkentak geslaagd of zo.

Interviewer

146 Dus het heeft wel gewoon best wel veel gevolgen gehad voor jou. Ook voor je motivatie en voor je
147 koppie, hoe je je bed uit gaat komen om naar school te gaan?

Geïnterviewde

148 Maar toen ik hoorde we gaan niet naar school vond ik dat wel echt fijn. En ik vond het de eerste
149 maanden ook echt wel fijn. En toen ik mijn diploma haalde was ik ook eigenlijk wel blij dat ik het gewoon
150 haalde en toen natuurlijk tussenjaar. Je hoopt dat het dan beter gaat en ondertussen zijn we nu
151 anderhalf jaar verder en het is nog steeds aan de gang.

Interviewer

152 Ja, vreselijk. Het heeft natuurlijk ook sociale gevolgen dat je je studiegenoten niet meer ziet en je
153 docenten niet. Had je ook dat gevoel dat dat dat heel erg voor jou ervoor zorgde dat je je alleen voelde?

Geïnterviewde

154 Nee, ik was sowieso een beetje op mezelf. Ik was altijd diegene achterin, met mijn pet op of m'n muts
155 op en achterin gewoon. Ik ben hier voor mezelf, ik ben hier niet voor jou. Tuurlijk, het is leuk om iemand
156 te hebben met wie je een beetje de tijd doormaakt en een beetje gezellig hebt. Maar ik spreek niemand
157 meer met wie ik in de klas zat of zo. Dit heb ik altijd wel een beetje. Ik zat daar echt voor school.

Interviewer

158 En als je dan als je dan dus wel vragen had over alles wat met studeren of corona te maken had, waar
159 ging je dan naartoe?

Geïnterviewde

160 Ja dan ging ik meestal naar mijn SBL-er. Dat is je mentor dan. En ja, die die ging kijken wat hij dan voor
161 je kon doen.

Interviewer

162 En dan mailde je gewoon? Of ging je er naartoe?

Geïnterviewde

163 Nee, we appten hem gewoon. Maar het is best wel persoonlijk eigenlijk dat je dan je docent gaat appen.
164 Maar je kijkt sneller. We hebben een groepsapp met z'n allen en moeten gewoon snel antwoord
165 hebben.

Interviewer

166 Oké. Dan gaan we weer helemaal terug naar het begin. Is het met je inschrijving bij deze opleiding toen
167 allemaal soepel gegaan en wist je precies wat je moest doen toen je ging studeren?

Geïnterviewde

168 Ja. Maar dat was inderdaad dus in 2018. Toen hadden wij nergens last van. Geen corona dus toen was
169 alles gewoon normaal. Dus ik heb gewoon alle mails gehad, alle informatie die ik moest hebben, waar
170 ik moest zijn, welke klas, welke spullen ik nodig had en informatie over de reizen. Dat was ook altijd
171 gewoon op tijd en duidelijk met kosten. Inderdaad gewoon voor mij die laatste vier of vijf maanden
172 online. Dat is gewoon een beetje *opgefuckt*. Maar daar heb ik geen last meer van.

Interviewer

173 En toen je 18 werd, kon je ook ineens studiefinanciering aanvragen en had je je OV-kaart en zo. Wist je
174 wat er allemaal ging veranderen toen je 18 werd?

Geïnterviewde

175 Ja, zo veel verantwoordelijkheid. Veel betalen, dat vooral. Ik heb het wel gezien ergens, maar gewoon
176 te laat. Ik heb ook wel 75 of 80 ofzo terug moeten geven aan ze van mijn OV omdat ik hem net iets te
177 laat had stopgezet. Maar dat was ook maar eenmalig.

Interviewer

178 Oké gelukkig. Maar je wist dus dat je dat je die kon aanvragen en die studiefinanciering kon aanvragen
179 toen je 18 werd? En dat is allemaal wel soepel gelopen?

Geïnterviewde

180 Ja ze zoeken gewoon uit de loonstroken van je ouders en vanuit daar gaan ze bepalen.

Interviewer

181 En je DigiD en een eigen bankrekening?

Geïnterviewde

182 Had ik al. DigiD had ik al aangevraagd toen ik mijn rijbewijs, mijn scooterrijbewijs, op mijn 16e wilde.
183 Dus die had ik al.

Interviewer

184 En je eigen zorgverzekering?

Geïnterviewde

185 Ik heb de goedkoopste maar gewoon genomen. Want er gebeurt niet zo veel met mij. Ik pas wel op
186 mezelf. Mijn ouders hebben mij en mijn broer en kleine zus ook een beetje gewoon best wel zelfstandig
187 al opgevoed. Dus we moesten al heel veel dingen zelf doen en werd ons altijd natuurlijk altijd wel even

188 een duwtje in je rug gegeven. Maar verder moet je het wel gewoon zelf handelen. Dus verder zijn dat
189 soort zaken wel geregeld.

Interviewer

190 Heb je een idee waar je dat ongeveer hebt langs zien komen? Bijvoorbeeld een soort lijstje met wat je
191 moet doen als je 18 wordt? Of heb je dit van je ouders gehoord?

Geïnterviewde

192 Nee. Het is altijd van de verschillende instanties waar je bij zit dat je zo'n mail krijgt van: hallo, je wordt
193 bijna 18. Deze zaken moeten er gebeuren. En dat gewoon een paar keer van bepaalde instanties met:
194 hey, gefeliciteerd je bent bijna 18. Regel dit dit en dit en ga nu dingen fiksen. Ja, maar wat wel jammer
195 is, is gewoon: je kan af en toe denk ik gewoon wel een herinneringsmail sturen ofzo.

Interviewer

196 Dus je vond het wel duidelijk, maar het was wel te weinig?

Geïnterviewde

197 Ja, als je te laat met dingen bent, gaan ze wel heel snel actie ondernemen.

Interviewer

198 Was dat dan bijvoorbeeld ook zo met je OV?

Geïnterviewde

199 Ja precies, dat was ook zo met m'n studenten-OV, vond ik. Toen gingen ze best wel snel actie
200 ondernemen. Dus wat jij aan het begin zei dat je dan inderdaad een herinneringsmail stuurt ofzo. Dat
201 kunnen ze wel beter doen, vind ik. Vooral natuurlijk ook omdat je gewoon vanuit al die verschillende
202 instanties vanuit allemaal verschillende kanten benaderd wordt, dan verlies je best wel snel het
203 overzicht.

Interviewer

204 Had je ook behoefte aan een overzicht gehad? Of dat niet per se?

Geïnterviewde

205 Nee.

Interviewer

206 Oké. En heb je nog iets meegekregen van je leerplicht of je kwalificatieplicht die veranderde?

Geïnterviewde

207 Nee, alleen: gefeliciteerd, gewoon geslaagd, goed gedaan. En of ik door zou gaan met school of iets
208 anders zou gaan doen. Maar nee, voor de rest niks bijzonders. Ik was altijd best een rustige leerling
209 eigenlijk. Dus ik heb eigenlijk nooit problemen gehad. Ook niet met leerplicht of iets in die geest.

Interviewer

210 En woon je op jezelf of woon je bij je ouders?

Geïnterviewde

211 Ik woon bij mijn vader met mijn broer.

Interviewer

212 En ga je wel eens naar je vader met vragen voor praktische dingen die je moet regelen?

Geïnterviewde

213 Ja meestal wel naar mijn vader. Mijn vader zit ook echt al een jaar achter me aan met mijn Woningnet.

214 Dat ik dat moet doen. Vergeet ik de hele tijd namelijk.

Interviewer

215 Want je wilt wel uit huis?

Geïnterviewde

216 Ja, ik wil op zich wel het huis uit, maar het is gewoon niet te betalen. En ik zit ook nog wel goed hier.

217 Maar ik wil niet dat ik 36 ben en nog hier woon!

Interviewer

218 Heb jij nog iets van ander contact gehad met een specifieke overheidsinstantie? Met jeugdzorg

219 bijvoorbeeld of Defensie of iets dergelijks waar je nog contact mee hebt gehad? Ben je nog ergens

220 tegenaan gelopen met een overheidsinstantie?

Geïnterviewde

221 Ja, ik heb dus die OV-chipkaart gehad waar het een beetje lastig mee ging en waar ik dus voor moest

222 betalen. Voor de rest: ik weet niet of dat echt heel erg relevant is, maar die politie van tegenwoordig

223 vind ik zo hardhandig. Ja zeer hardhandig. Wat is daarmee? Ze zijn tegenwoordig zo fysiek en zo fel. Een

224 maandje of twee of zo geleden ben ik met een vriend aangehouden. En hij had wel een beetje

225 gedronken, maar ze trokken gewoon heel agressief z'n helm van z'n hoofd. Maar ik weet niet of er heel

226 veel mee te maken heeft hoor, maar ik vind politie wel een beetje bij de overheid horen.

Interviewer

227 Dat hoort ook absoluut bij de overheid, zeker.

Geïnterviewde

228 Verder niet zo veel hoor. Ik vind sowieso de wereld *fucked up* nu. Het is gewoon een hele heftige periode

229 die we meemaken en waar we doorheen moeten. En mensen hebben het zwaar of mensen zien net

230 weer een beetje licht. Het leven is gewoon zwaar, vooral voor jongeren nu. Je moet zelf de slingers

231 ophangen.

Interviewer

232 En vind jij dat er iets meer aan gedaan moet worden om bijvoorbeeld jongeren tegemoet te komen of

233 te helpen in deze tijd?

Geïnterviewde

234 Ja misschien voor jongeren. En dan praat ik niet over mensen van mijn leeftijd, maar echt van mijn zusjes
235 leeftijd van 14 en jonger. Ja, gewoon die jonge generatie wat meer ondersteuning. Want m'n zusje heeft
236 gewoon letterlijk een anderhalf tot twee jaar gewoon in haar bed gelegen omdat ze gewoon niet naar
237 school kon. Daar gaat een kind kapot aan. Ze leert niks, ze doet niks. Dat is gewoon *fucked up*. Maar ik
238 ben in ieder geval blij dat er wel steeds meer aandacht komt voor ook wat corona heeft gedaan met
239 jongeren, want dat is echt zo belangrijk.

Interviewer

240 Ja, dat ben ik zeker met je eens. Ik denk dat ik er wel ben. Dank dat je mee wilde doen. Ik weet niet of
241 je nog iets wilt toevoegen?

Geïnterviewde

242 Nee, ik hoop dat ik je geholpen heb.

Interviewer

243 Je hebt me echt heel erg geholpen!

Geïnterviewde

244 Succes verder hè, doei!

4.5 Transcript Interview Student 5

Introductie gedaan, toestemming gevraagd en de opname gestart.

Interviewer

- 1 Om te beginnen: hoe oud ben je?

Geïnterviewde

- 2 19 jaar.

Interviewer

- 3 En welke opleiding doe je?

Geïnterviewde

- 4 Verpleegkunde.

Interviewer

- 5 Kun je wat vertellen over de opleiding die je doet?

Geïnterviewde

- 6 Ik zit op dit moment in mijn laatste jaar, het vierde jaar en eigenlijk is de opleiding redelijk goed geregeld.
7 In tegenstelling tot wat ik bij veel andere mensen hoor die ook mbo-opleidingen volgen. Op zich ben ik
8 er redelijk goed doorheen gaan, dus het contact is met school altijd wel prima. Je wordt redelijk goed
9 begeleid, ook met stages, wordt veel gemotiveerd om ook wel zelf verder te kijken. Maar ze zorgen er
10 ook voor dat je altijd wel wat hebt.

Interviewer

- 11 Waarom vind je dat dan zo'n verschil met wat je van andere mensen hoort?

Geïnterviewde

- 12 Wat ik wel van meer mensen om me heen hoor die bijvoorbeeld naar een andere school gaan, is dat er
13 vooral met betrekking tot stages vaak toch echt wel een knelpunt komt. Soms mag je zelf wat dingen
14 zoeken of word je echt ergens ingedeeld en heb je daar ook helemaal geen inspraak bij. En ik vind dat
15 het bij ons eigenlijk gewoon heel breed is. Je mag echt zelf zoeken zolang het maar een erkend

16 leerbedrijf is et cetera. Dus dat vind ik al een hele fijne optie dat je gewoon heel erg zelf gestimuleerd
17 wordt om ook verder te zoeken.

Interviewer

18 En is alles tot nu toe goed gegaan en loopt het allemaal volgens plan? Loop je nu stage of volg je nu les?

Geïnterviewde

19 Ik heb nu nog de laatste lessen en ik begin vanaf februari met mijn afstudeerstage. Als dat allemaal
20 gewoon goed gaat. Dus ik hoop dat dat ook goed gaat. Ik denk niet dat er echt iets heel gek op mijn
21 pad komt, maar dat weet je natuurlijk nooit.

Interviewer

22 Oké en deze stage kan nu dus gewoon wel doorgaan. Heb jij ook nu door corona überhaupt stages gehad
23 die niet door konden gaan of in andere vormen door zijn gegaan of iets dergelijks?

Geïnterviewde

24 Nee, met stage eigenlijk gelukkig niet, want eind 2020 hadden we full time stage, dus dan draai je
25 eigenlijk gewoon echt mee in de praktijk. En ze hebben juist in de zorg mensen nodig, dus ben je als
26 stagiaire eigenlijk ook alleen maar meer dan welkom. Maar met de lessen merk je wel dat eigenlijk,
27 vooral vorig jaar, was alles online. Dat was ineens wel een heel groot ding waar je moest gaan schakelen.
28 Dat viel wel heel erg tegen, maar qua stages kon het gelukkig allemaal doorgaan.

Interviewer

29 Gelukkig maar. En je zegt dat die online lessen wel lastig was. Hoe heb je die overgang dat het ineens
30 online werd toen alles op zijn hoogst was ervaren toen?

Geïnterviewde

31 Ik moet heel eerlijk zeggen: de eerste paar weken denk je alleen maar *chill*, het is maar voor even. En
32 dan ben je er niet zo serieus over aan het nadenken. Maar op een gegeven moment kom je er steeds
33 langer in en dan denk je wel: hoe ga ik mezelf motiveren? Want ik had totaal geen motivatie om dan
34 ook zo veel uit de les te halen. Hoe ga je op een gegeven moment jezelf dan motiveren om toch die
35 lessen allemaal goed te volgen en dan ook alle stof op te nemen? Dat vond ik wel heel lastig.

Interviewer

36 Ja, dat kan ik me voorstellen. Had je dan het idee dat de kwaliteit van de lessen echt achteruit was
37 gegaan? Of lag dat echt meer bij jezelf?

Geïnterviewde

38 Ik denk een combinatie. Ik denk dat de kwaliteit van de lessen in zekere zin ook wel achteruit is gegaan.
39 Maar dat komt ook omdat de leraren zelf denk ik ook heel hard moesten schakelen. En die weten dan
40 ook niet hoe het online gegeven moet worden en je kan het ook, vind ik zelf, veel minder goed
41 overbrengen op een scherm dan in een zaal of in een klaslokaal. Maar een heel groot deel ligt op ook
42 gewoon bij jezelf en jouw eigen concentratie.

Interviewer

43 Ja, logisch. En heb je het idee dat je echt een leerachterstand hebt opgelopen? Dat je eigenlijk meer had
44 kunnen leren of dat je bepaalde dingen niet hebt geleerd die je wel had moeten leren?

Geïnterviewde

45 Nou ja, ik wil het niet echt een leerachterstand noemen, want op zich pak je heel veel dingen ook wel
46 weer op en op dit moment hebben wij dan wel fysieke lessen en is alles herhaling. Dus daarin pak je
47 weer heel veel mee wat je wat minder goed heb meegekregen, maar ik krijg zeker toch een stuk minder
48 stof binnen dan wat je normaal zou krijgen. Je moet daar wel echt meer in leren, wil je de stof ook beter
49 onthouden.

Interviewer

50 En jij hebt dus geen vertraging opgelopen door corona? Geen studievertraging?

Geïnterviewde

51 Nee, gelukkig niet. Dat scheelt heel veel.

Interviewer

52 En wat corona betreft: heeft dat voor de rest voor jou nog andere gevolgen gehad? Zoals sociale
53 gevolgen of gevolgen voor jezelf? Dat je niet lekker je vel zat of dat je heel eenzaam was bijvoorbeeld?

Geïnterviewde

54 Nee, eigenlijk juist niet. Klinkt een beetje raar, maar we hadden met vriendinnen juist dat we nu tijd
55 hadden om elkaar een beetje te zien. En omdat wij ook de enigen waren die elkaar zien, kun je dan ook

56 nog wel eens een keer afspreken. Voor de rest valt het eigenlijk wel mee. Dat waren meer gevolgen qua
57 motivatie echt richting school, dat soort dingen.

Interviewer

58 Ja, en vond je dat je daarin wel een beetje ondersteund werd door school om die motivatie een beetje
59 op te krikken? Of om je wel een beetje op de rails te houden?

Geïnterviewde

60 Ja, dat vind ik lastig om te beantwoorden, want op zich houden ze er aan één kant heel veel rekening
61 mee en ze vragen ook echt wel: hoe vinden jullie het? Maar de tegemoetkomingen vind ik soms wel een
62 beetje scheef die ze dan stellen, maar dat is dan niet echt op persoonlijk vlak, maar wat ze je in de klas
63 geven om te doen qua opdracht. Dat is juist niet wat werkt als je online les hebt. Maar dat voorkom je
64 toch niet helemaal.

Interviewer

65 En heb je dan wel het gevoel dat je daar iets over kon zeggen?

Geïnterviewde

66 Dat wel. Maar het verschilt heel erg per leraar wat ze er ook echt mee doen. Ze luisteren altijd wel en
67 ze vinden het ook heel goed dat je met ideeën komt. Maar ze zeggen ook snel: we doen het gewoon zo.

Interviewer

68 En als je voor de rest praktische vragen had of je zat ergens mee of je wilde weten hoe iets werkte, waar
69 ging je dan naartoe? Of naar wie ging je dan toe?

Geïnterviewde

70 We hebben als klas twee SLB-ers, waarvan de helft is opgedeeld en in eerste instantie kan je daar altijd
71 terecht als er problemen zijn. Maar je kan ook altijd de vakdocent gewoon een mailtje sturen en dan
72 word je ook gewoon heel goed geholpen. En ze hebben ook best wel veel lesmateriaal online staan, dus
73 heel veel oefentoetsen en readers waar je heel veel uit kan halen. Dus waar je thuis ook wel echt goed
74 mee aan de slag kan gaan.

Interviewer

75 Je zei: ik e-mail wel eens met mijn vakdocent, maar hoe heb je dan contact met je SLB-er?

Geïnterviewde

- 76 Ook via Teams een bericht sturen of inderdaad via een e-mail. En we hadden één keer in de zo veel tijd
77 persoonlijke gesprekken. Dat was inderdaad: hoe gaat het? Dan was je soms met tien minuten, vijf
78 minuten ook alweer klaar.

Interviewer

- 79 Kon je dat wel waarderen? Of was dat echt een moetje?

Geïnterviewde

- 80 Ik vind het goed dat ze het doen. Bij sommigen merk ik wel omdat wij redelijk jonge klas hebben dat dat
81 nog wel handig is om een beetje te peilen hoe het ervoor staat met corona.

Interviewer

- 82 En hoe ben jij bij die studie gekomen? Heb je studiekeuzetests gebruikt, open dagen bezocht of heb je
83 daar hulp bij gehad?

Geïnterviewde

- 84 Ik wist eigenlijk altijd al wel dat ik iets in de zorg wilde doen of verpleegkunde. En toen hadden wij vanuit
85 school heel veel voorlichting. En toen met open dag en voorlichtingen waren eigenlijk alle indrukken
86 gewoon best wel positief. Dus daar is een beetje mijn keuze ook toen op gebaseerd.

Interviewer

- 87 En toen moest je je gaan inschrijven bij de school en je moest alles regelen. Was dat voor jou meteen al
88 duidelijk van wat je allemaal moest doen en hoe je dat moest doen? Of vond je dat heel onduidelijk? Of
89 heb je daar hulp bij gehad?

Geïnterviewde

- 90 Ik moet zeggen wat ik zeg dat ik niet meer precies weet hoe ik dat toen heb gedaan. Volgens mij heb ik
91 dat toen samen met mijn ouders gedaan.

Interviewer

92 En was van tevoren voor jou duidelijk wat voor kosten er allemaal bij zouden komen kijken als je die
93 opleiding zou doen? Was dat voor jou duidelijk van tevoren?

Geïnterviewde

94 Er was natuurlijk wel bekend per leerjaar hoe veel je ongeveer kwijt zou zijn aan lesgeld en extra geld
95 aan boeken. Maar ik moet wel zeggen dat voor mezelf het pas echt duidelijk is geworden op het moment
96 dat ik zelf echt de mailtjes kreeg van DUO. Omdat de eerste twee jaar gratis waren omdat ik er nog geen
97 achttien was, dus dan heb je daar eigenlijk ook niet zo heel veel mee van doen. Dan moet je het ineens
98 wel betalen en daarvoor krijg je inderdaad dan die tegemoetkoming. En daarmee kun je dan lesgeld
99 betalen.

Interviewer

100 Ja want je hebt die tegemoetkoming gekregen vanaf dat je 18 werd. En heb je ook nog een lening
101 daarnaast? En een OV-chipkaart?

Geïnterviewde

102 Geen lening, maar wel een OV-chipkaart. Sinds 2018, sinds het eerste leerjaar.

Interviewer

103 Heb je dat zelf geregeld? Vond je dat allemaal duidelijk?

Geïnterviewde

104 Ja, dat ging eigenlijk ook allemaal wel prima. Maar daar stond ook gewoon goede toelichting op zich
105 tussen over hoe het zit als je overschakelt na het mbo, hbo of als je stopt en dat je binnen tien jaar dan
106 de opleiding moet afronden, et cetera. Op zich was dat wel duidelijk.

Interviewer

107 En ook die mailtjes van DUO die je dan ineens kreeg, dat was wel ook gewoon duidelijk? Je begreep
108 altijd wel wat er gezegd werd?

Geïnterviewde

109 Nee, je moet eigenlijk even verder zoeken. Je moet echt inderdaad in DUO eerst gaan inloggen voordat
110 je alles ziet. Daar moet je even eerst achter komen. Je krijgt eerst het mailtje dat je moet inloggen en
111 dan moet je even zoeken, maar als je het eenmaal weet dan is het wel heel duidelijk.

Interviewer

112 Dus het is even uitvinden, maar je vond wel dat het duidelijk genoeg was voor jou om daar achter te
113 komen zelf?

Geïnterviewde

114 Het kan altijd duidelijker, maar op zich, als je gewoon zelf logisch nadenkt en even verder kijkt dan kun
115 je toch gewoon goed vinden.

Interviewer

116 Oké, maar het kan wel altijd duidelijker zeg je?

Geïnterviewde

117 Ja, dat denk ik wel.

Interviewer

118 En vanaf dat jij 18 werd, toen mocht je ineens alcohol drinken en ineens alleen rijden. Maar er kwamen
119 ook best wel veel plichten en verantwoordelijkheden bij kijken. Hoe heb jij dat ervaren?

Geïnterviewde

120 Eigenlijk best wel makkelijk, maar dat komt ook omdat ik me daarvoor best wel druk maakte, omdat ik
121 mensen om me heen hoorde: als je 18 bent, moet je echt in één keer veel regelen.

Interviewer

122 Dat leefde wel onder jouw leeftijdsgenoten?

Geïnterviewde

123 Ja, best wel veel ook voornamelijk omdat veel mensen hier in de buurt allemaal hbo of naar de uni
124 gingen. En ik had daar gewoon een stuk minder problemen mee dan zij. Voor mij was die overgang
125 redelijk oké om te maken. Dus eigenlijk was dat voor mij niet een heel groot ding.

Interviewer

126 Maar je had van tevoren dus wel gedacht dat had een groter ding zou zijn?

Geïnterviewde

127 Ja, ik dacht wel: dan moet je echt alles voor elkaar hebben. Maar dat valt nog mee. Dat is nog wel te
128 doen.

Interviewer

129 En was er dan wel voor jou duidelijk wat er dan allemaal ging veranderen? Want het viel uiteindelijk dus
130 mee. Maar hoe ben je er uiteindelijk achter gekomen wat je dan wel allemaal concreet moest regelen?

Geïnterviewde

131 Vooral heel veel via via wat je hoort. Heel veel wat ik dan thuis heb gezien, maar ook wat ik via
132 vriendinnen hoorde. Dus vooral wat ik om me heen heb gehoord.

Interviewer

133 En heb je daar ook berichtgeving over gehad? Bijvoorbeeld dat je je zorgverzekering ineens zelf moest
134 aanvragen, zorgtoeslag moest aanvragen of heb je daar ook wel van die instanties zelf bericht over
135 gehad? Of heb je dat echt geregeld omdat je dacht ik hoor het om me heen, ik ga dit nu doen.

Geïnterviewde

136 Nee, van de bank en de bankrekening kreeg ik eigenlijk allemaal brieven thuis en van de verzekering was
137 dat geloof ik ook.

Interviewer

138 En heb jij ook iets meegekregen toen je 18 werd van het Donorregister? Wat er wat dat betreft voor jou
139 veranderde?

Geïnterviewde

140 Ja, maar ik was volgens mij dan van tevoren al donor, dus volgens mij was dat voor mij niet echt meer
141 een iets nieuws.

Interviewer

142 Oké maar je wist wel dat er iets veranderde toen je 18 werd?

Geïnterviewde

143 Ja, dat wel. Maar ik had me daarvoor al een keer opgegeven voor orgaandonatie. En je werd vanaf je
144 18e inderdaad wel opgeroepen voor bloeddonatie, maar dan krijg je ook allemaal gewoon brieven van
145 met informatie.

Interviewer

146 En van het Donorregister had je ook wel iets van een bericht ontvangen?

Geïnterviewde

147 Ja, daar krijg gewoon een automatisch bericht van, maar ik stond al ingeschreven.

Interviewer

148 Maar wel dat je daar inderdaad iets van hebt meegekregen van dat je dat zij jou ook iets van een
149 berichtje hebben gestuurd.

Geïnterviewde

150 Ja, dat wel.

Interviewer

151 En was je op de hoogte wat er allemaal veranderde, wat je leerplicht en je kwalificatieplicht betreft toen
152 je 18 werd?

Geïnterviewde

153 Ja, dat is natuurlijk dat je leerplicht op je 18e eraf gaat, maar ik weet even niet meer hoe dat verkondigd
154 is.

Interviewer

155 Oké, dus dat wist je gewoon. Want je hebt nooit te maken gehad met leerplicht?

Geïnterviewde

156 Nee, in principe niet. Het was alleen dat je op een gegeven moment als je 16 bent en je gaat van school
157 af, dan moet je nog wel iets doen. Dat was in mijn geval gewoon goed. Dus daar heb ik verder niks van
158 gehoord. Het enige wat ik ooit ben tegengekomen was op de middelbare, maar dat heeft dan te maken
159 met absentie. Maar dat is ook niet zodanig dat je daarvan schrikt.

Interviewer

160 En heb jij toevallig toen je 18 werd een brief ontvangen van Defensie?

Geïnterviewde

161 Nee, geen idee.

Interviewer

162 [Legt dienstplicht kort uit].

Geïnterviewde

163 Nee, nooit van gehoord. Ik heb dat niet echt actief om me heen gehoord ook eigenlijk.

Interviewer

164 En dus de dingen toen je 18 werd, die heb je dus voornamelijk zelf geregeld of met je ouders geregeld.

165 Had jij behoefte gehad aan een overzicht met: dit moet je allemaal fixen als je 18 wordt?

Geïnterviewde

166 Zo'n overzicht zou wel heel fijn zijn. Dan kun je gewoon letterlijk bijvoorbeeld alles afvinken en dan weet
167 je zeker dat je alles hebt.

Interviewer

168 Ja, want dat overzicht bestaat. Maar dat komt dus absoluut niet bij mensen aan, want je moet daar dus
169 zelf naar op zoek gaan. Zou jij prettig hebben gevonden om dat bijvoorbeeld opgestuurd te krijgen of is
170 dat dan een beetje teveel van t goeie?

Geïnterviewde

171 Ja, ik denk dat als je 18 wordt en krijgt inderdaad alle brieven van de zorgverzekering et cetera dat je
172 inderdaad een algemene brief krijgt vanuit de overheid met wat er gaat gebeuren dat je dat vlak voor

173 je 18^e verjaardag krijgt. Ik krijg natuurlijk heel veel van thuis mee. Dat scheelt heel veel. Maar op het
174 moment dat je dat niet hebt dan denk ik dat de kans best wel groot is dat je toch best veel dingen daarin
175 mist. In dat geval zal het denk ik zeker wel heel belangrijk zijn. Dat je wel een overzicht hebt zodat je
176 zeker weet dat je van alles op de hoogte bent.

Interviewer

177 Oké. Ik ben wel zo'n beetje door mijn dingetjes heen. Ik weet niet of jij zelf nog echt iets hebt dat je wil
178 toevoegen of nog een vraag die je wil stellen?

Geïnterviewde

179 Nee, ik heb eigenlijk niet echt zo wat in mijn hoofd.

Interviewer

180 Bedankt dat je mee wilde doen.

Geïnterviewde

181 Succes nog met je onderzoek!

4.6 Transcript Interview Student 6

Introductie gedaan, toestemming gevraagd en de opname gestart.

Interviewer

1 Hoe oud ben je?

Geïnterviewde

2 20.

Interviewer

3 En welke opleiding doe je?

Geïnterviewde

4 Verpleegkundige.

Interviewer

5 Kun je wat vertellen over je opleiding?

Geïnterviewde

6 Ja, ik heb hiervoor eerst een andere opleiding gedaan heel lang en daar ben ik toen mee gestopt. En
7 toen ben ik eigenlijk dit gaan doen, omdat ik altijd op tv wel die ambulancedingen zag. Ik dacht: dat lijkt
8 me wel superleuk om te doen. En zo ben ik eigenlijk hier gekomen. Ook omdat ik een opleiding moet
9 doen. Ik ben toen met mijn vooropleiding gestopt. En nu leer ik eigenlijk en heb ik stages en de stages
10 zijn niet zo heel bijzonder tot nu toe. Het komt gewoon heel erg overeen met mijn vorige opleiding.
11 Want hiervoor deed ik dierenartsassistente. Dus anatomie en zo is gewoon hetzelfde. Dus dat is niet
12 heel bijzonder.

Interviewer

13 En hoe ver ben je nu in je opleiding?

Geïnterviewde

14 Ik ben pas tweedejaars.

Interviewer

15 Dus hoeveel stages heb je dan gehad?

Geïnterviewde

16 Ik heb er drie gehad, twee op hetzelfde bedrijf en nu ben ik bezig met mijn derde stage.

Interviewer

17 Oké en nu loop je stage, waar?

Geïnterviewde

18 In de thuiszorg. Maar ik heb hiervoor ook al thuiszorg gehad, dus ik vind het een beetje saai worden.
19 Nou wil ik dus graag naar het ziekenhuis of de ambulance, dus is het voor mij niet heel interessant om
20 hier weer stage te lopen. Ik vond het eerst natuurlijk wel heel leuk, maar ik heb nou in totaal dus al 30
21 weken stage gehad in de thuiszorg. Ik word een beetje moe van alleen maar mensen wassen en
22 douchen.

Interviewer

23 En is er wel een mogelijkheid voor jou om dus in het ziekenhuis of bij de ambulance stage te lopen?

Geïnterviewde

24 Die mogelijkheid is er wel, maar wij worden dus geplaatst als stage, dus je hebt eigenlijk zelf geen keuze.
25 Je wordt geloot naar het ziekenhuis. Er zijn maar 14 plekken volgens mij over de hele tweedejaars, dus
26 de kans is gewoon heel klein.

Interviewer

27 Wat is voor de rest je mening over de opleiding?

Geïnterviewde

28 Ja, het kan beter. Dat is gewoon omdat ik dus minimaal twee jaar ouder ben dan de rest, omdat ik dus
29 hiervoor al een opleiding heb gedaan. En ik heb niet echt het idee dat mijn school er ook rekening mee
30 houdt, want er zijn er wel andere klassen waar wel mensen van mijn leeftijd zitten. En daar had ik
31 makkelijk bij gekund. Het is gewoon een goeie opleiding daar niet van.

Interviewer

- 32 En jij bent nu tweedejaars, dus dat betekent dat je in coronatijd bent begonnen met studeren, toch?
33 Sloot dat op elkaar aan of zat er een tijdje tussen?

Geïnterviewde

- 34 Volgens mij ben ik ergens eind maart gestopt met mijn vorige opleiding, vorig jaar dus. En toen was dus
35 echt net corona in Nederland. Er was toen nog niet zo heel veel aan de hand. En ik had dus een
36 intakegesprek. En ik had nooit meer iets gehoord van deze school toen ik zei: dat kan natuurlijk niet,
37 want het ging allemaal niet hoor. Maar zij hadden mij ook niet laten weten dat het niet doorging. Dus ik
38 moest zelf maar contact opzoeken. En toen ben ik dus inderdaad in coronatijd opeens aan een opleiding
39 begonnen, terwijl ieder uit mijn klas het natuurlijk allemaal al had meegemaakt met examens. Maar ik
40 moest er eigenlijk allemaal zelf achteraan deze opleiding te kunnen gaan doen.

Interviewer

- 41 En je hebt dus ook niet een soort van introductie gehad of begeleiding gehad over online studeren?

Geïnterviewde

- 42 Nee, ik heb eigenlijk alleen maar online een gesprek gehad. Ik kwam toen op school en toen was het
43 eigenlijk vooral inderdaad online. Ik heb één keer introductie gehad als kennismaking met de klas, maar
44 dat duurde ook maar een uur.

Interviewer

- 45 Nee. En heb jij toevallig met medestudenten bijvoorbeeld gesproken over of zij wel die overgang
46 misschien hadden meegemaakt?

Geïnterviewde

- 47 Ja, ik heb niet zo veel gehad dus met mijn met mijn klasgenoten als contact. Maar ze hebben het wel
48 heel makkelijk kunnen halen om de opleiding te gaan doen. Maar er zijn er wel veel blijven zitten ook of
49 gestopt zelfs.

Interviewer

- 50 En vind jij dan ook dat er een verschil is in de kwaliteit van de lessen of de kwaliteit van het onderwijs
51 online en offline?

Geïnterviewde

52 Ja, omdat ik dus verpleegkundige-opleiding doe, heb ik wel veel praktijk. En ik heb het eerste jaar bijna
53 geen praktijk gehad. We hebben bijvoorbeeld mondzorg en dat mochten we eigenlijk niet doen, want
54 je mocht elkaar gewoon niet aanraken. Op mijn vorige opleiding had ik gewoon voor de corona echt wel
55 uitgebreide praktijkles van twee uur op een dag. En dat had ik nu niet en nu lopen we daar best wel wat
56 achter, heb ik het idee. En de online lessen gaan hier erin en daar eruit. Ik onthoud echt vrij weinig, dus
57 dat merk ik wel inderdaad. En het is veel meer, want ze denken: je zit nu toch thuis. Je kan dan toch niks
58 doen, dus er wordt meer huiswerk opgegeven, meer opdrachten. Voor mij maakt het niet uit. Maar
59 andere mensen mijn klas klagen wel, maar docenten die zeggen gewoon: jullie kunnen toch niks doen,
60 dus dan kun je wel dit extra gaan doen. Er wordt echt wel weer meer druk op gelegd. Ik merk echt wel
61 aan de kinderen in mijn klas die ook wel zeggen: ik kan het gewoon niet aan.

Interviewer

62 Dus de studiedruk is door dat online studeren eigenlijk nog hoger?

Geïnterviewde

63 Jazeker.

Interviewer

64 Heb je dan het idee dat corona voor jou nog andere gevolgen heeft?

Geïnterviewde

65 Niet echt omdat ik dus al niet zo veel deed. [Vertelt wat over haar vriend]. Het enige wat er nu dan ook
66 anders is: ik ben niet gevaccineerd en op mijn opleiding is het nu nog niet zo erg. Nou heb ik twee weken
67 geleden corona gehad, dus ik heb een herstelbewijs. Ik heb een QR-code, maar ik weet niet in hoeverre
68 ze het met de stages gaan veranderen in de zorg natuurlijk. Omdat het toch wel de zorg is. En als het
69 moet, dan doe ik het, maar liever niet. Ik zie er niet per se heel erg het nut van in. Ik heb dus twee weken
70 geleden corona gekregen en mijn vriend ook. Wij zijn allebei niet gevaccineerd. Wij zijn gewoon heel
71 ziek geweest. En mijn broer heeft ook corona gehad en die is wel gevaccineerd en die is net zo ziek
72 geweest. Dus ik zie daar niet echt heel erg het nut van in, maar gewoon puur omdat een beetje verplicht
73 wordt en dat vind ik niks.

Interviewer

74 Oké. Want je zegt dus dat je je toch een beetje zorgen maakt over je stages en of dat dan gaat lukken.
75 Heb je sowieso meer gevolgen gehad voor je stages in de coronatijd? Zijn er dingen die bijvoorbeeld

76 een andere vorm hebben dan normaal? Of stages die niet door zijn gegaan of dat er echt nog minder
77 stageopties zijn?

Geïnterviewde

78 Ja, er zijn bijvoorbeeld in het ziekenhuis dus nu minder plekken omdat ze je gewoon niet willen in het
79 ziekenhuis nu, want de kans dat jij toch corona hebt bijvoorbeeld en je komt daar... Of bij de
80 ouderenzorg, dat wil je gewoon niet hebben dat je dan iemand gaat aansteken. En volgens mij hebben
81 mensen die voor mij startten op de opleiding gewoon geen stage kunnen hebben, vanwege corona.
82 Maar ik heb nu dus wel op stage volop een mondkapje op en handschoenen en heel veel desinfecteren.
83 En dat is ook weer overal anders.

Interviewer

84 En heb jij wel het idee dat er dus genoeg ruimte en tijd is om jullie als stagiaires te begeleiden nu in
85 coronatijd?

Geïnterviewde

86 Ja, maar op mijn vorige stage wel heel erg, omdat het dus echt een leerteam was. Dus je was daar echt
87 alleen maar met stagiaires. Daar bestond het team uit. Maar op deze plek ben ik drie uur bezig, dan kan
88 ik naar huis en verder gebeurt er niet zo veel. Maar ik weet niet of dat aan corona ligt of niet.

Interviewer

89 En als jij dus wel iets van vragen hebt over het studeren in coronatijd. Praktische vragen of je zit ergens
90 mee of je bent ergens benieuwd naar. Naar wie of naar wat ga je dan toe?

Geïnterviewde

91 Ja meestal als ik les heb, ga ik naar de docent toe of ik mail even. Maar ik heb niet echt het gevoel dat
92 ik nu zo veel goed contact heb met de docent omdat ik dus veel stage heb ook en omdat het online is.
93 Er is gewoon niet zo veel individuele aandacht.

Interviewer

94 Zou je dat wel meer willen?

Geïnterviewde

95 Ja, want ik had het op mijn vorige opleiding dus heel erg voor de corona. Het was echt individueel
96 geregeld. Nou is deze opleiding natuurlijk een stuk breder en er is echt nul individuele begeleiding. Dat
97 had ik in mijn vorige schooljaar wel met mijn mentor, maar die heeft nu ook niet zo veel oog voor mij.

Interviewer

98 Oké, dus je hebt ook het idee dat er niet zo veel ruimte is voor jou om vragen te stellen bijvoorbeeld?

Geïnterviewde

99 Nee, ik kan het wel vragen, maar of ik een goed antwoord ga krijgen, dat is dan nog maar de vraag.

Interviewer

100 En als jij wel contact hebt met je mentor, op welke manier heb je dat dan?

Geïnterviewde

101 Toevallig kan ik haar appen als er bijvoorbeeld iets is met stages of mailen. Meestal app ik haar gewoon
102 en dan reageert ze wel snel.

Interviewer

103 En hoe heb je je studiekeuze gemaakt? Heb je daar gebruik gemaakt van studiekeuzetests, open dagen
104 of andere hulp gehad?

Geïnterviewde

105 Nou, ik wist eigenlijk al vanaf dat ik heel jong was, dat ik dierenarts wilde worden, dus eigenlijk was de
106 keuze snel gemaakt dat ik deze opleiding wilde gaan doen. Verder heb ik niet meer gekeken naar of ik
107 iets anders wilde doen.

Interviewer

108 En toen moest je gaan inschrijven. Weet je nog een beetje hoe dat is gegaan?

Geïnterviewde

109 Ik zat dus in de vierde en je was volop bezig met examens en daarvoor ging je je natuurlijk al inschrijven.
110 En dat ging volgens mij gewoon online. En dan kwam je op gesprek. Volgens mij ging het gewoon heel

111 makkelijk. Alles online geregeld. Je schreef in en mijn ouders hebben het volgens mij vooral gedaan
112 toen, want ik was 14 of 15.

Interviewer

113 Ja, want jij bent dus tijdens je vorige opleiding 18 geworden. Weet je nog hoe jij dat hebt ervaren? Want
114 als je 18 wordt, heb je mag je ineens heel veel dingen. Je mag ineens alcohol drinken, maar ineens alleen
115 een auto rijden. Maar je bent ook ineens volwassen voor de wet. Je hebt plichten, je hebt
116 verantwoordelijkheden. Weet je nog hoe je dat een beetje hebt ervaren?

Geïnterviewde

117 Ja, ik hoefde geen schoolgeld te betalen omdat ik dus in september 18 werd. Dat was vooral wat mijn
118 ouders tegen mij vertelden: daar heb je wel geluk mee. En ik kreeg studiefinanciering. En dat is eigenlijk
119 het enige wat volgens mij toen is veranderd. En ik kon me zelf ziek gaan melden.

Interviewer

120 Ja. Ik krijg inderdaad dat gewoon omdat mijn ouders gewoon genoeg geld verdienen. Dus ik krijg niet
121 echt meer aanvullende beurs. En gewoon mijn OV.

Interviewer

122 En heb je daarnaast ook nog een lening bij DUO of dat niet?

Geïnterviewde

123 Nee, ik niet.

Interviewer

124 Oké. En heb jij toen je die studiefinanciering moest aanvragen en je OV dus inderdaad ook hebt
125 aangevraagd, hoe heb je dat toen gedaan? Heb je dat zelf gedaan?

Geïnterviewde

126 Samen met mijn ouders. Vooral met mijn vader heb ik gekeken, want ik heb dus een oudere broer. DUO
127 toen gewoon via de website. Mijn vader is daar wel goed in.

Interviewer

128 Dat hebben jullie samen gedaan of heeft hij het voor jou gedaan?

Geïnterviewde

129 Alles samen gedaan.

Interviewer

130 En bijvoorbeeld toen je 18 werd moest je ook een zorgverzekering ineens zelf aanvragen en zorgtoeslag.

131 Hoe heb je dat gedaan?

Geïnterviewde

132 Ja, ik wist er niet heel veel van, want ik kreeg gewoon opeens 104 euro ofzo. Maar ik heb heel veel geluk
133 dat mijn ouders dat soort dingen inderdaad al regelden voor mij. Ik wilde het zelf wel leren, maar ik heb
134 daar eigenlijk nooit de kans van mijn ouders voor gehad om het zelf te regelen. Maar als ik binnenkort
135 op mezelf wil gaan wonen dan moet ik het toch zelf doen. En nou snap ik wel een beetje hoe het werkt,
136 maar mijn ouders hebben dat gewoon een beetje geregeld. Niet echt met mij over gehad.

Interviewer

137 En je moest ook een volwassen bankrekening openen. Hoe wist je dat je dat moest doen?

Geïnterviewde

138 Ik kreeg gewoon van de Rabobank volgens mij een brief ofzo met: je bent nu 18. Ik had nog een
139 jongerenrekening inderdaad. En mijn ouders zijn een beetje gefocust op mijn geld en alles wat ik doe,
140 dus mijn moeder wou per se een machtiging krijgen op mijn rekening.

Interviewer

141 En wat betreft het Donorregister. Was je op de hoogte van wat er voor jou veranderde toen je 18 werd
142 wat dat betreft?

Geïnterviewde

143 Ik weet niet. Volgens mij was dat wel rond de tijd dat toen die nieuwe wet kwam: je bent donor als je
144 niet reageert. En ik hield me daar wel mee bezig omdat ik het dus interessant vond. Maar ik ben gewoon
145 volgens mij toen gelijk naar die website gegaan: ik kan donor worden en toen heb ik het gelijk ingevuld.

Interviewer

146 En weet je nog hoe je wist dat dat inderdaad dus veranderde op die manier toen je 18 werd?

Geïnterviewde

147 Dat kwam op het nieuws. En ik kreeg dus een brief van het nieuwe Donorregister en dat heb ik gewoon
148 ingevuld. Voor mij was dat gewoon vrij duidelijk. Ik heb het er wel met m'n ouders over gehad.

Interviewer

149 En was je ook op de hoogte van wat veranderde, voor wat betreft je leerplicht en je kwalificatieplicht
150 toen je 18 werd?

Geïnterviewde

151 Ja, ik wist dat omdat ik dus echt vijf maanden daarna gestopt ben met mijn opleiding, kwam leerplicht,
152 omdat ik dus niks ging doen. Ik was gewoon aan het werk. Ik ging gewoon fulltime werken bij de
153 supermarkt, want daar werkte ik al twee jaar. Maar vanuit DUO kwamen echt allemaal brieven van: de
154 leerplichtambtenaar komt nu, want je bent 18 en je hebt geen startkwalificatie, dus je hebt geen niveau
155 2 of niveau 3 opleiding gedaan. Dus wat ga je doen? En daar kwamen allemaal heel veel problemen,
156 terwijl het gewoon heel netjes eigenlijk allemaal gegaan was. Maar daar leer je dus inderdaad wel snel
157 van hoe het zat.

Interviewer

158 En heb je dus inderdaad vooral veel brieven ontvangen of ben je ook gebeld? Zijn ze langs geweest?

Geïnterviewde

159 Inderdaad, vooral brieven ontvangen waarin stond: wij gaan langskomen. En ik was toen een beetje van:
160 waarom, want ik ga gewoon werken en het is niet alsof ik nou alleen maar thuis ga zitten. En ik kon dan
161 ook mijn student-OV laten doorlopen omdat er dus minder dan acht maanden tussen zat dat ik weer
162 naar een nieuwe opleiding ging. Dus dat was vooral een gezeik dat ze berichten gingen sturen via de
163 post inderdaad van: dit kan niet. Dus we moesten allemaal dingen regelen via de telefoon en vaak waren
164 ze niet bereikbaar via de telefoon.

Interviewer

165 De leerplichtambtenaren niet?

Geïnterviewde

166 Nee, klopt. Dus dat was heel veel gedoe. Mijn ouders zeiden: als je maar geen problemen krijgt met
167 DUO toen ben ik het eigenlijk maar zelf uit gaan zoeken, want ik dacht ook dat het echt wel mee zou
168 vallen. En als je het gewoon uitlegt dan weten zij ook wat er aan de hand is. Maar ik wist inderdaad niet
169 dat als je gaat stoppen op je 18^e met een opleiding, dan heb je best wel een probleem als je niks gaat
170 doen.

Interviewer

171 En had je daar liever dus meer over geweten van tevoren?

Geïnterviewde

172 Ja, zeker wel, want ik wist er echt helemaal niks over. Ik stopte gewoon. Het ging met mij toen heel
173 slecht, dus ik ben ook gewoon echt binnen een week gestopt met mijn opleiding en ik heb er verder niks
174 meer over gehoord. Vanuit school wel. Die zeiden: je kunt niveau 2 gaan doen op deze school, dan heb
175 je tenminste een startkwalificatie. Maar dat wilde ik niet, want ik dacht ik ga niet op deze school niveau
176 2 doen. Ik dacht dan wil ik het liefst gewoon helemaal weg.

Interviewer

177 Precies, oké. Dus er was wel meer informatie welkom geweest?

Geïnterviewde

178 Jazeker.

Interviewer

179 En wat vond je van de manier waarop zij dat toen hebben aangepakt?

Geïnterviewde

180 Nou ze hebben me dus eerst heel veel brieven gestuurd waarin ze zeiden dat ze langs zouden komen.
181 Ze gingen er dus gelijk vanuit dat ik maar niks ging doen. En dat vond ik een beetje raar, want ik had
182 gewoon gelijk geregeld dat ik vijf dagen in de week ging werken van acht tot vijf. Dus ik werkte al fulltime.
183 En ze gingen er maar gewoon een beetje vanuit van: oh, je bent nou 18, je bent gestopt met de opleiding
184 en je gaat nou niks doen. Je gaat alleen thuis zitten. Daar kwam het een beetje op neer. En toen waren
185 ze niet bereikbaar met de telefoon toen ik het wilde uitleggen. En toen ze dus wel bereikbaar waren via
186 de telefoon was het ook echt gelijk: wat ga je nu doen, want je bent 18 en werk je überhaupt wel? Ja,
187 tuurlijk werk ik, want ik moet ook gewoon geld verdienen. En toen hebben ze wel toegegeven en hebben

188 ze gezegd dat het goed was in ieder geval toen ik kon bewijzen dat ik me had ingeschreven voor die
189 nieuwe opleiding en dat ik ging werken tussendoor.

Interviewer

190 Dus uiteindelijk gelukkig allemaal wel met een sisser afgelopen. Da's fijn.

Geïnterviewde

191 Ja, inderdaad, alles via de telefoon kunnen doen. Niemand heeft langs hoeven komen dus dat scheelt.

Interviewer

192 Oké, gelukkig maar. Maar dat is niet een hele handige manier van hoe ze dit hebben aangepakt. En heb
193 je ook ooit te maken gehad met jeugdzorg?

Geïnterviewde

194 Nee, ik weet niet of psychologen onder jeugdzorg vallen, maar nee.

Interviewer

195 Nee. En had jij denk je toen je 18 werd of vlak voor dat je 18 werd behoefte gehad aan een soort
196 overzicht? Bijvoorbeeld een lijstje van dingen die je moest regelen en hoe je dat moest doen? Of vond
197 je het eigenlijk wel oké zo?

Geïnterviewde

198 Ik had het eigenlijk wel graag gewild. Want ik ben nou 20 en ik weet er nu wel een stuk meer van
199 gelukkig, maar nog steeds niet veel. Mijn ouders namen veel op zich alsof ik nog steeds twaalf ben en
200 dat ze nog alles voor mij moeten regelen. Dus ik had eigenlijk wel zelf willen weten hoe en wat het zit
201 en dat ik het zelf kon regelen. En als ik daar nou over begin dan krijgen we ruzie omdat mijn ouders
202 zeggen dat ik het niet snap. Maar ik denk dat als ik het wist van tevoren, dan had ik het zelf ook gewoon
203 makkelijk kunnen regelen. Want ik regel nu ook studiefinanciering en allemaal andere dingen van school
204 zelf.

Interviewer

205 Ja, helder. En heb jij nog meer dingen waar je in je leven als student tegenaan bent gelopen of die lastig
206 zijn geweest of dingen die anders hadden gekund?

Geïnterviewde

207 Ik weet niet. Ik denk gewoon dat het met corona nu allemaal wat stroef loopt en dat dat vooral de reden
208 is geweest dat ik niet zo lekker ben begonnen met mijn opleiding. Maar wat ze op school wel kunnen
209 regelen, is dat als jij bijvoorbeeld heel veel ziek bent of soms heel veel afwezig bent, dan krijg je een
210 aparte rekening ofzo. Nu is mijn opa net overleden, mijn oom is overleden en ik moest veel naar het
211 ziekenhuis. En ik heb eigenlijk nooit iets gehoord van school uit, want ik mis dus gewoon veel uren nu,
212 of dat ook voor mij nou een probleem is of niet. Dus dat zou wel beter kunnen denk ik.

Interviewer

213 Oké, dus meer gewoon echt de persoonlijke begeleiding. En voor de rest nog dingetjes waar je op komt?
214 Of dingen die je van anderen hebt gehoord mag natuurlijk ook?

Geïnterviewde

215 Nee, dat denk ik niet.

Interviewer

216 Oké, ik ben er zo'n beetje doorheen. Ik weet niet of jij nog vragen hebt of opmerkingen hebt? In ieder
217 geval echt superbedankt.

Geïnterviewde

218 Nee helemaal goed zo. Doei!

4.7 Transcript Interview Student 7

Introductie gedaan, toestemming gevraagd en de opname gestart.

Interviewer

1 Hoe oud ben je?

Geïnterviewde

2 19 jaar.

Interviewer

3 En welke opleiding doe je en kun je wat vertellen over de opleiding die doet?

Geïnterviewde

4 Ik doe verpleegkunde. Ik zit nu in mijn vierde jaar. Het is heel veel praktijk ook wat je krijgt. Vooral op mbo is
5 dat natuurlijk veel meer praktijk dan op het hbo. En je hebt dan heel veel verschillende vakken zoals
6 Nederlands en Engels. Nou die basisvakken heb je natuurlijk. En dan heb je gewoon nog veel meer vakgerichte
7 vakken. En zelf hou ik natuurlijk heel erg van praktijk, dat vind ik het leukste. En daarnaast loop je ook elk jaar
8 een half jaar stage.

Interviewer

9 En loopt het allemaal goed? Ga je het gewoon eind dit jaar afronden denk je?

Geïnterviewde

10 Ja, zoals het er nu uitziet wel. Je weet nooit hoe het gaat, maar tot nu toe gaat het redelijk goed. Dus ik hoop
11 van wel natuurlijk.

Interviewer

12 Heb jij echt de overgang naar het online onderwijs meegemaakt? Hoe heb je dat ervaren?

Geïnterviewde

13 Ik vind online les maar niks eigenlijk. Ik ben toch wel iemand die snel afgeleid raakt en het echt wel fijn vindt
14 om in de klas te zitten zodat ik mijn concentratie ook beter kan houden. En zo achter een laptop en thuis ben
15 je heel snel afgeleid. En als je dan een afspraak hebt denk je heel snel: die online les maakt niet heel veel uit.
16 En als je toch echt fysiek les hebt, dan ga je daar wel anders mee om vind ik.

Interviewer

17 Heb jij het idee dat door die online lessen de kwaliteit van het onderwijs ook achteruit is gegaan?

Geïnterviewde

18 Ja, dat denk ik wel. Het was ook heel vaak dat de docenten zeiden dat sommige lessen online bijna niet te
19 geven zijn, vooral de praktijklessen hebben wij niet gehad. En vooral dan in opzicht van de handelingen, de
20 verpleegtechnische handelingen, die we op school zouden leren. Sommige handelingen hebben we gewoon
21 overgeslagen omdat er geen tijd voor is om die in te halen. Maar dat is natuurlijk wel jammer, want het is
22 natuurlijk wel een heel belangrijk onderdeel om dat op school te leren.

Interviewer

23 En heb jij dan het idee dat je dat nog wel later kan leren? Of dat je dat op stage zou leren?

Geïnterviewde

24 Op stage kan je het op zich wel leren. Maar je moet het dan ook net weer tegenkomen. je leert het natuurlijk
25 nog wel en je kan het nog wel via protocollen een beetje in je hoofd stampen, maar als je nog nooit hebt gezien
26 hoe iets is gedaan, da's toch anders. Dan ga je er toch met minder zekerheid in.

Interviewer

27 En zou je dat dan ook bestempelen als een vorm van een leerachterstand die je hebt opgelopen?

Geïnterviewde

28 Ja, zo kan je het wel zien denk ik.

Interviewer

29 Maar je hebt dus geen vertraging opgelopen door corona?

Geïnterviewde

30 Nee, dat niet nee.

Interviewer

31 Want alle stages van jou die je moest volgen, die zijn doorgegaan?

Geïnterviewde

32 Ja, die zijn doorgegaan. In de coronatijd mochten we gewoon nog stage lopen. En voor de rest hebben we daar
33 in ieder geval geen vertraging mee opgelopen.

Interviewer

34 En ken jij bijvoorbeeld andere mensen bij wie de stages niet zijn doorgegaan? Of waren er bijvoorbeeld veel
35 minder stageopties of iets dergelijks?

Geïnterviewde

36 Nee, dat viel eigenlijk wel mee. Want er waren juist in de coronatijd wel veel mensen nodig. In ieder geval ik
37 en volgens mij veel medestudenten hadden ook wel dat ze op hun stageplek ook ingedeeld werden als gewoon
38 vast personeel omdat gewoon door corona juist personeel tekort was.

Interviewer

39 Dus dat je eigenlijk meer verantwoordelijkheid kreeg dan je eigenlijk normaal zou hebben, omdat het gewoon
40 nodig was. En had je het idee dat er dan wel genoeg ruimte en mankracht was om jullie echt te begeleiden als
41 normaal ook zou gebeuren?

Geïnterviewde

42 Bij mij op de afdeling was dat wel redelijk goed geregeld. Maar ik heb wel van medestudenten gehoord dat
43 dat op sommige afdelingen niet zo is gelopen. Dat ze aangaven dat er gewoon heel veel druk op ze kwam door
44 corona en dat er veel meer van hun werd verwacht dan dat eigenlijk mag voor een stagiaire. En dat ze daardoor
45 ook wel gewoon een minder goede stage-ervaring hebben gehad.

Interviewer

46 En heb jij het idee dat corona voor jou nog sociale gevolgen had? Of een beetje gevolgen voor jouzelf dat je
47 niet lekker je vel zat of dat je heel eenzaam was?

Geïnterviewde

48 Ja, voor mij een tijdje wel, vooral in de weekenden. Ik vind het gewoon heel gezellig om gewoon met
49 vriendinnen wat leuks te doen en gewoon lekker uit te gaan. En dat was ook wel een beetje mijn uitlaatklep.
50 En in de coronatijd viel dat natuurlijk weg. Dus toen zat ik af en toe wel gewoon wat minder goed in mijn vel.
51 Dat je eigenlijk gewoon alleen nog maar thuis zat en je ging niet naar school. Dus ik zag mijn vriendinnen van
52 school niet meer. Dat vond ik wel lastig.

Interviewer

53 En heb je daar vanuit je school of vanuit je familie een beetje ondersteuning bij gehad?

Geïnterviewde

54 Ja, van vrienden, vriendinnen en familie wel.

Interviewer

55 En als je met iets zat of als je een praktische vraag had, bijvoorbeeld: gaat mijn stage wel door door corona of
56 gaat mijn toets wel door door corona? Waar ging je dan naartoe? Of naar wie ging je toe?

Geïnterviewde

57 Dan zou ik naar mijn SLB-er gaan. Mijn mentor. Die is wel goed bereikbaar.

Interviewer

58 En hoe had je daar dan contact mee?

Geïnterviewde

59 Via Teams dan gewoon. Ik kan haar altijd inbellen, maar ze reageert niet altijd direct natuurlijk. Maar anders
60 kan je haar ook altijd een berichtje doen en dan reageert ze dezelfde dag meestal nog wel.

Interviewer

61 En hoe heb je eigenlijk gekozen voor deze studie?

Geïnterviewde

62 Van kleins af aan wou ik al de zorg in. Dat was voor mij al heel lang bekend.

Interviewer

63 En heb je er nog daar bij ook studiekeuzetesten gebruikt of open dagen bezocht?

Geïnterviewde

64 Ja, ik heb open dagen bezocht en een studiekeuzetest ook gedaan.

Interviewer

65 En toen moest je je gaan inschrijven bij de studie. Weet je nog hoe je dat hebt ervaren? Vond je duidelijk wat
66 je allemaal moest doen? Heb je dat zelf gedaan? Heb je daar hulp bij gehad?

Geïnterviewde

67 Ik heb dat volgens mij toen met mijn vader gedaan. Maar ik heb daar niet heel veel moeite mee gehad. Het
68 was op zich wel duidelijk aangegeven toen.

Interviewer

69 En woon je op jezelf of niet?

Geïnterviewde

70 Nee.

Interviewer

71 En als je dan dus vragen hebt over praktische dingen als je inschrijving of iets dergelijks, ga je dan ook naar je
72 vader toe bijvoorbeeld? Of zou je dat eerder op internet opzoeken?

Geïnterviewde

73 Nee, ik zou het eerst even op internet opzoeken, maar als ik er echt niet uitkom dan zou ik mijn vader wel
74 vragen of mijn zus ofzo die is ook vrij goed in dat soort dingen opzoeken.

Interviewer

75 Ja, want je zegt inderdaad dat het drie jaar geleden is dat je hebt ingeschreven. En dat betekent dus dat je
76 tijdens je studie 18 bent geworden.

Geïnterviewde

77 Ja klopt.

Interviewer

78 Weet je nog hoe je dat hebt ervaren? Want als je 18 wordt dan verandert er natuurlijk vet veel. Je mag ineens
79 drinken, je mag ineens alleen autorijden, maar je hebt ook ineens allemaal verantwoordelijkheden en allemaal
80 plichten. Weet je nog hoe je dat een beetje hebt ervaren?

Geïnterviewde

81 Ja, ik vond het eerst wel een beetje dat ik dacht van: wat moet ik nou allemaal? Want je krijgt natuurlijk
82 zorgverzekering en zo wat je nu allemaal op je eigen rekening krijgt. Maar toen heb ik ook folders thuis
83 gekregen volgens mij en brieven van de bank ook en van mijn eigen zorgverzekering. Daar stond ook wel
84 duidelijk in wat de kosten waren en wat er nou elke maand vanaf zou gaan. Dus dat is op zich wel goed
85 geregeld.

Interviewer

86 Dus je vond vooral je eigen bankrekening en je zorgverzekering helder?

Geïnterviewde

87 Ja, dat vond ik wel helder.

Interviewer

88 En heb je ook zorgtoeslag aangevraagd?

Geïnterviewde

89 Ja, ook.

Interviewer

90 En dat vond je ook gewoon te doen? Je wist dat je dat kon doen en je wist hoe?

Geïnterviewde

91 Ja, dat wist ik al.

Interviewer

92 Oké, dat wist je gewoon van je omgeving of stond dat ook in die folders of in die brieven?

Geïnterviewde

93 Ja, mijn ouders hadden dat al wel verteld vooraf.

Interviewer

94 En heb je toen ook toen je 18 werd ook toevallig bij DUO een lening aangevraagd? Hoe wist je dat je recht had
95 op een lening bij DUO?

Geïnterviewde

96 Ja heb ik gedaan. Volgens mij heb ik daar toen een mail over gekregen. En toen heb ik het er ook met mijn
97 ouders over gehad. En toen zijn we aan de hand van die mail heb ik me aangemeld toen.

Interviewer

98 En heb je toen ook een OV-chipkaart aangevraagd of had je die al eerder?

Geïnterviewde

99 Nee, die had ik al eerder aangevraagd. Die heb ik gelijk al aangevraagd toen ik met de opleiding begon.

Interviewer

100 Oké, en dat vond je ook allemaal makkelijk en dat was te doen?

Geïnterviewde

101 Ja, eigenlijk wel.

Interviewer

102 En weet je ook hoe lang je er recht op hebt? Hou je dat ook een beetje in de gaten?

Geïnterviewde

103 Ja, ik houd het wel een beetje in de gaten.

Interviewer

104 En heb jij bijvoorbeeld ook iets meegekregen dat dat er iets voor jou veranderde toen je 18 werd wat betreft
105 het Donorregister?

Geïnterviewde

106 Ja, ik heb daar ooit een brief van thuis gehad, maar verder heb ik daar niet heel veel aandacht aan besteed
107 nog.

Interviewer

108 Nee oké, dus zou je weten precies wat het inhoudt en wat er verandert als je achttien bent en hoe je dat
109 eventueel zelf zou kunnen aanpassen. Zou je dat weten?

Geïnterviewde

110 Nee, op dit moment niet.

Interviewer

111 En was je op de hoogte van wat er veranderde voor jou toen je 18 werd wat betreft leerplicht en
112 kwalificatieplicht?

Geïnterviewde

113 Nee, daar heb ik ook niks over gehoord of voorbij zien komen.

Interviewer

114 [Legt kort leerplicht en kwalificatieplicht uit]. Oké en heb je ook nooit met leerplicht te maken gehad? Een
115 leerplichtambtenaar bijvoorbeeld.

Geïnterviewde

116 Nee.

Interviewer

117 Oké en je bent in 2020 18 geworden? Heb je dan toevallig een brief van Defensie ontvangen?

Geïnterviewde

118 Ja, die heb ik ontvangen.

Interviewer

119 En wat vond je ervan? Snapte je wat erin stond?

Geïnterviewde

120 Ik heb daar niet heel erg veel aandacht aan besteed eigenlijk.

Interviewer

121 En heb jij ooit te maken gehad met iets van jeugdzorg?

Geïnterviewde

122 Nee.

Interviewer

123 En had jij denk je behoefte gehad toen je 18 werd of vlak voordat je 18 werd aan iets van een overzicht of iets
124 van een lijst met wat je allemaal moest regelen en wat jouw verantwoordelijkheden werden en dat soort
125 dingen, had je daar behoefte aan gehad? Of denk je het is zo eigenlijk ook prima gegaan?

Geïnterviewde

126 Nou, dat zou eigenlijk wel fijn zijn geweest. Ja, dan was alles toch nog een stuk duidelijker.

Interviewer

127 Had je wel het gevoel dat je zeker wist dat je alles geregeld had of voelde je je daar ook wel onzeker over?

Geïnterviewde

128 Nou, dat was ik niet helemaal zeker over nee.

Interviewer

129 Oké, helder. Ik weet niet of jij zelf nog iets wil toevoegen of dat je nog vragen hebt? Of dingen waar jij tegenaan
130 bent gelopen in je leven als student?

Geïnterviewde

131 Nee, niet echt nee.

Interviewer

132 Dank dat je dit wilde doen.

Geïnterviewde

133 Veel succes met afronden!

4.8 Transcript interview Student 8

Introductie gedaan, toestemming gevraagd en de opname gestart.

Interviewer

- 1 Oké dan begin ik met een paar simpele vraagjes: hoe oud ben je?

Geïnterviewde

- 2 Ik ben 19.

Interviewer

- 3 Welke opleiding doe je daar?

Geïnterviewde

- 4 Opticien.

Interviewer

- 5 Kun je wat vertellen over de opleiding die je doet?

Geïnterviewde

- 6 Ja, het is een bbl-opleiding, dus je gaat maar één dag in de week naar school en de overige dagen werk je zelf,
7 dus dat heb je zelf een beetje in de hand. Het voordeel daarvan is dus wel dat je inkomsten al hebt en dat er
8 dus ook wat oudere mensen in de klas zitten. Dat is echt wel heel erg divers. Dus het is echt met leerlingen die
9 net van de van de middelbare school afkomen, maar ook echt wel mensen die dus al echt jaren ervaring
10 hebben in het leven, maar ook in de optiek onder andere. En je leert dus echt van alles van het verkoopaspect
11 tot aan metingen.

Interviewer

- 12 En wat vind je van je opleiding? Het klinkt wel alsof je enthousiast bent.

Geïnterviewde

- 13 Ja, ik vind het vak heel erg leuk. Het werk wat er bijkomt vind ik heel erg leuk. Het denk ook echt wel dat ik
14 hier heel lang in kan blijven werken. Alleen de opleiding van best wel een dingetje. Ik vind dat niet alles goed
15 is geregeld, zeker in coronatijd loop ik tegen wat dingen aan. Onder andere dat we naar school moesten komen
16 ondanks dat dat bijvoorbeeld niet mocht, terwijl we allemaal in een contactberoep werken. Dat soort dingen.

17 En dat kan nog wel een dingetje zijn als één iemand ziek is. Maar buiten dat is de opleiding zelf heel erg leuk
18 en heel erg interessant.

Interviewer

19 Oké, dus het vak zelf ben je enthousiast over, maar de manier waarop jouw school het aanpakt is minder. Dus
20 de kritiek gaat niet over de inhoud van je vakken bijvoorbeeld, het is echt het hoe de school dingen aanpakt?

Geïnterviewde

21 Zeker weten.

Interviewer

22 En hoe verloopt je opleiding? Gaat het allemaal goed? Lukt het allemaal een beetje? Hoe ver ben je ongeveer?

Geïnterviewde

23 De opleiding zelf duurt drie jaar. Ik ben inmiddels al vier jaar bezig en dat heeft met wat persoonlijke
24 omstandigheden te maken. Toen ik namelijk net van de middelbare school kwam, toen kwam ik echt in een
25 depressie van hier tot Tokyo. Toen heb ik heel veel opnieuw moeten doen en nu door corona, doordat we heel
26 veel lesstof hebben gemist moet ik het tweede jaar ook opnieuw doen. Maar nu loopt het wel goed.

Interviewer

27 Gelukkig. Wat dapper dat je door hebt gezet, dat je gewoon toch verder bent gegaan met dezelfde opleiding.

Geïnterviewde

28 Ik vind het ook wel een soort van verplichting naar mezelf hoor. Toen ik hier aan begon, heb ik gezegd dat ik
29 de opleiding wel eerst af moest maken voordat ik verder ging kijken of dat ne wel of niet zou bevallen. Dus ik
30 ben hard op weg.

Interviewer

31 Ja, dat klinkt echt alsof je heel goed bezig bent en veel motivatie hebt.

Geïnterviewde

32 Ja, dat zeker weten.

Interviewer

33 Goed en fijn dat het beter met je gaat. Gelukkig maar. Maar het komt dus door persoonlijke omstandigheden
34 dat het een beetje langer duurt, maar ook door corona zeg je?

Geïnterviewde

35 Ja, het was gewoon heel erg lastig. Bij ons worden voor de bbl-opleiding docenten ingehuurd. Het is niet vanuit
36 school. En toen hebben een aantal docenten gewoon gezegd: ik doe geen online les waardoor we überhaupt
37 weken geen les hebben gehad het afgelopen jaar. Daarna hebben we afwisselend les gehad, dus de ene week
38 wel, de andere week niet. En dat ging voor mij gewoon niet supergoed, want ik heb dat gewoon echt nodig. Ik
39 kan niet zo goed leren. Ik moet het echt doen met wat ik in de les leer. Dat moet ik onthouden. Maar als dat
40 er niet is, dan kan ik ook niet heel veel verder. Dus dat vond ik heel erg lastig. En dat heeft ervoor gezorgd dat
41 ik afgelopen jaar mijn examen niet in kon.

Interviewer

42 Ja, want jullie hebben dus echt eigenlijk helemaal geen online les gehad, alles is fysiek gegaan of er was niks.
43 Dus wat jou betreft was het misschien beter geweest als er wel ook tussendoor wat online lessen waren
44 geweest?

Geïnterviewde

45 Ja, ik had het echt heel veel beter gevonden als in ieder geval een deel online was geweest. We werken
46 allemaal in een contactberoep. Ik heb me denk ik inmiddels al 30 keer laten testen. Nu toevallig afgelopen
47 week weer. Ik vind het helemaal niet erg om me te laten testen, maar dan wil ik wel naar school kunnen,
48 ondanks dat ik getest ben. En al is het online of in de klas. Bij ons wordt gewoon gezegd: 80% is nodig, dan
49 blijkt dus nu ook dat er leerlingen naar school komen die dus wel corona hebben. En dat lijkt me niet helemaal
50 de bedoeling. En daardoor heb ik me nu dus afgelopen week weer mogen testen omdat er twee leerlingen
51 positief zijn gebleken. Dan denk ik zorg gewoon dat het ook online is, zodat iedereen wel die motivatie
52 volhoudt om te gaan. En iedereen zich wel aan die 80% kan houden, maar dat iedereen dat ook wel met of
53 zonder corona lekker thuis kan doen.

Interviewer

54 Heb jij dit ergens aangegeven of niet?

Geïnterviewde

55 Meerdere keren. Alleen mijn docent noemt zichzelf een grote digibeet. Dan denk ik dat iedereen dat kan leren.
56 Ik bedoel, ik kende Teams ook niet tot voorheen. En het is allemaal een beetje behelpen. Corona wordt nooit
57 leuk, het wordt nooit dat we echt denken: nou dit wordt een feestje jongens dus in dit geval denk ik ook dat
58 had ook online gekund.

Interviewer

59 En waren meer medestudenten dat met jou eens?

Geïnterviewde

60 Nou, eigenlijk niet. Oké, heel stom. Ik zit met vrij veel wappies in de klas. En ook die bijvoorbeeld geen
61 Facebook of Whatsapp hebben omdat ze daar niet in geloven, omdat ze denken dat ze worden afgekeken. Dit
62 is niet iets wat bij de optiek hoort. Begrijp me niet verkeerd.

Interviewer

63 Maak je geen zorgen.

Geïnterviewde

64 Maar heel de klas die denkt dus: ik ga gewoon naar school, corona of niet. En ik denk dus dat ik één van de
65 weinigen ben die niet zo denkt.

Interviewer

66 En denken je docenten dus ook op dezelfde manier als de wappies in je klas? Omdat ze zeggen ik geef geen
67 online les en ik wil ook niet de moeite doen om dat te leren. We doen alles fysiek of we doen het niet.

Geïnterviewde

68 Nee dat is echt voornamelijk omdat ze daar geen zin in hebben, in dat online gedoe. Het is ook lastig, maar ik
69 probeer het wel. Bij [opticien] waar ik werk, werken ook ouderen. En ik probeer ook het beste te doen voor
70 mijn collega's, maar ook voor die klanten. En daarbij heb ik ook nog een opa en oma die ik wil kunnen blijven
71 zien. Ik doe daar ook echt mijn best voor, maar het is jammer dat de school wat dat betreft heel erg daarin
72 tegenwerkt.

Interviewer

73 Ja, dat is dat is bijna ondenkbaar dat je school je daarin tegenwerkt terwijl jij je aan de regels wil houden. Maar
74 je hebt dus vertraging opgelopen, ook hierdoor. Maar heb je ook het idee dat je een beetje een
75 leerachterstand hebt? Dat je dus echt minder dingen geleerd hebt dan je had moeten leren?

Geïnterviewde

76 Ja, zeker weten. We horen ook regelmatig dat we bepaalde dingen overslaan, omdat ze dan volgens de docent
77 niet belangrijk genoeg zijn en we hebben natuurlijk maar drie jaar. Officieel gezien zou het een opleiding zijn
78 van vier jaar en alleen we doen het dus allemaal versneld. Hij is nu veranderd naar drie jaar, maar dat doet wel

79 zeggen dat je er sowieso al met een rap tempo doorheen gaat. En nu met corona heeft het ervoor gezorgd dat
80 we bepaalde dingen ook hebben moeten overslaan of dat we bepaalde dingen niet kunnen herhalen ook al is
81 er een leerling die het niet begrijpt.

Interviewer

82 Oké, maar je gaat dan in principe dus wel door en die dingen die je overslaat, die worden ook niet ingehaald,
83 dus je leert die gewoon eigenlijk niet. Als ik het goed begrijp?

Geïnterviewde

84 Ja, als ik straks klaar ben, heb ik een half diploma. Echt een diploma voor iets wat ik niet heb gedaan. Dat geeft
85 geen goed gevoel, geen vertrouwen. Ergens heel erg leuk dat ik zo makkelijk een diploma ergens vandaan kan
86 halen. Aan de andere kant ben ik wel bereid voor mijn diploma te werken en hoop ik ook gewoon als ik zo
87 meteen een diploma heb dat het een eerlijk diploma is en dat ik niet als ik zometeen naar een andere opticien
88 zou willen dat ze verwachten dat ik alles kan.

Interviewer

89 Ja, want je zei dat je bij [opticien] werkt. Is dat dan een stage?

Geïnterviewde

90 Nee, ik heb ook echt een contract voor vijf dagen.

Interviewer

91 Oké, het is dus een soort stage, maar ook weer niet helemaal, want je wordt wel betaald.

Geïnterviewde

92 Ja inderdaad. En als je normaal mbo doet kan je natuurlijk lenen. Daar krijg je meer van dan wat een mbo
93 bbl'er verdient. Dus daar kun je niet een huis van huren.

Interviewer

94 Oké, en heb jij bijvoorbeeld ook gehoord van medestudenten of heb jij dat zelf zo ervaren dat er dat er dus
95 geen werkplekken waren of dat iemand heel veel moeite had met een werkplek vinden? Of dat mensen soms
96 een werkplek hadden en dat die dan toch weer af werd gezegd door corona?

Geïnterviewde

97 Ja, zeker weten. Ik ben zelf vorig jaar januari naar een particulier overgegaan en daar stond ik vorig jaar maart
98 weer op straat omdat corona toen een beetje op kwam zetten. En toen heeft het een halfjaar geduurd om een
99 baan te vinden.

Interviewer

100 Wow, dat heeft flinke gevolgen voor jou gehad.

Geïnterviewde

101 Zeker. Op school is de max maar drie maanden werkloos zijn bij deze opleiding. Dat is ook gewoon weer een
102 harde eis. En ik was toen zes maanden en het geluk was dat het in de vakantieperiode viel grotendeels,
103 waardoor het door de vingers werd gezien. Maar officieel kon dat niet. En zo ken ik inderdaad ook meerdere
104 verhalen.

Interviewer

105 Ja, ik heb ze natuurlijk ook genoeg gehoord. Het is een enorm groot probleem. En als je dan dus een vraag had
106 bijvoorbeeld, want je moest dan regelen dat het oké was dat je dus toch zes maanden in plaats van drie
107 maanden geen werk had. Hoe regelde je dat dan? Naar wie of naar wat ging je toe als je vragen had of iets
108 wilde weten wat corona betreft?

Geïnterviewde

109 Vooral naar mijn SLB-er op school. De studieloopbaanbegeleider. Die begreep er wel heel erg veel van en kreeg
110 ook meerdere van dit soort verhalen, dus dat maakte het een stuk beter. Een stuk makkelijker.

Interviewer

111 Oké, dus die heeft jou voor jouw gevoel wel verder kunnen helpen?

Geïnterviewde

112 Ja, dat zeker.

Interviewer

113 En als je dan contact opnam met je SLB-er? Hoe deed je dat dan? Via de mail of via WhatsApp?

Geïnterviewde

114 Dat ging allemaal via Whatsapp. Zij was gewoon altijd bereikbaar. En zij was ook wel heel erg begripvol wat
115 dat betreft.

Interviewer

116 Oké, dus over de SLB-er zijn we in ieder geval wel een beetje te spreken.

Geïnterviewde

117 Jawel, zeker. Helemaal zelf met corona wordt ook lastig met bepaalde dingen.

Interviewer

118 En hoe heb je uiteindelijk alsnog deze baan gevonden?

Geïnterviewde

119 Eigenlijk is dat heel toevallig. Mijn moeder werkte ook bij [opticien] in het filiaal waar ik werk, maar dan als
120 audicien. Ik ben gewoon een keertje binnengewandeld en toen vroeg ik of ze nog iemand zochten. Dat was
121 toen niet zo. Toen hoorde ik later dat er een andere sollicitant was en toen heb ik wel gesolliciteerd. Toen
122 konden ze geen personeel aannemen door geldproblemen. Toen heb ik eerst een maand voor niets gewerkt
123 en uiteindelijk kreeg ik toch een contract aangeboden. Maar daar heb ik dus echt voor moeten werken, voor
124 moeten strijden.

Interviewer

125 Wat goed! En is het dan ook zo dat je doordat je moeder audicien is, heeft dat bijgedragen aan waarom je
126 deze studie hebt gekozen?

Geïnterviewde

127 Oh nee, dat is mijn vader geweest zelfs, want mijn vader is ook opticien.

Interviewer

128 Haha, een opticien en een audicien! En wist je dus meteen al dat je dat wilde doen? Of heb je nog toen je
129 studiekeuze maakte gebruik gemaakt van hulpmiddelen zoals een studiekeuzetest of open dagen?

Geïnterviewde

130 Ja, ik heb zeker weten alle studiekeuzetesten heb ik allemaal gedaan, maar daar kwam echt niks voor mij uit.
131 Toen ben ik naar heel veel open dagen geweest om dat van echt niet wist wat ik wilde doen, want ik was

132 vijftien toen ik al moest kiezen. En ik wist het gewoon echt niet en toen kwam ik toevallig een oud-klasgenoot
133 van m'n vader tegen, die dus nu ook mijn studieloopbaanbegeleider is. En toen wist ik het eigenlijk wel van
134 oké, ik ga dat maar doen en we zien wel waar het eindigt, omdat ik het altijd wel heel erg interessant vond.

Interviewer

135 Nou wat superleuk. En toen moest je je gaan inschrijven bij van alles en nog wat. Hoe vond je dat? Was voor
136 jou snel duidelijk wat je allemaal moest regelen, wat je allemaal moest doen?

Geïnterviewde

137 Ik moet zeggen dat ik me dat niet zo heel erg meer herinner. Ik heb toen een dag in de klas gezeten bij
138 leerlingen die ook de opleiding volgden. Ik begreep er helemaal niets van, maar toch was ik enthousiast. En
139 toen heb ik gezegd van: dat wil ik doen eigenlijk. Ik geloof dat ik het toen aan mijn moeder heb overgelaten en
140 die heeft toen de papieren en alles ingevuld.

Interviewer

141 Oké, dus je hebt het vooral aan je moeder overgelaten. Want je was toen 16. En dus je hebt eigenlijk niet echt
142 stress gehad over dat je niet wist wat je moest regelen of dat je niet zeker wist of je alles geregeld had?

Geïnterviewde

143 Nee, mijn moeder zei ook wel gelijk: het was heel makkelijk. Ik weet niet of ik dat ook had gevonden hoor,
144 maar ik denk dat het gewoon vooral goed lezen is en dan alles invullen.

Interviewer

145 Zeker, en waarschijnlijk heeft je moeder dat al eerder gedaan ook, dus dat scheelt. En woon je op jezelf of
146 woon je nog bij je moeder, vader of ouders?

Geïnterviewde

147 Ik woon bij de ouders van mijn vriendje.

Interviewer

148 Oké en wil je op jezelf wonen binnenkort?

Geïnterviewde

149 Oh heel graag. Het is alleen zo dat de financiële middelen er gewoon niet voor zijn. Ik vertelde net ook, ik denk
150 dat een boller veel meer zal kunnen lenen dan dat ik verdien.

Interviewer

151 Ja, dus het is gewoon niet te betalen. En als jij hierbij ondersteuning of iets zoekt, naar wie ga je dan toe? Al
152 gaat het over überhaupt wat de opties zijn en kijken wat er allemaal is en wat je voor budget hebt, hoe duur
153 zijn de kamers überhaupt, dat soort dingen?

Geïnterviewde

154 Nee, ik ben überhaupt een beetje aan het oriënteren. Maar sowieso aan vrienden en kennissen vraag ik af en
155 toe hoe dat een beetje zit. En mijn moeder zegt gelijk: en mij natuurlijk! Dus ja, mijn moeder vraagt er ook om
156 en die houdt het ook allemaal in de gaten. Maar weet je, ik verdien dus 700 euro per maand ongeveer 7 à 800
157 euro en daar werk ik dan vijf dagen per week voor. En als je in [stad] woont. Ja, daar kan je een kamer voor
158 kopen, maar dan kan je nog niet van eten of iets van betalen.

Interviewer

159 Want je wordt dus betaald voor je werk, maar betaal je dan ook nog geld aan de mbo-school?

Geïnterviewde

160 Omdat het een bbl-opleiding is, betaalt mijn school dat gelukkig sowieso. Dit jaar sowieso vanwege de 50% die
161 de leerlingen moeten betalen, is het 300 euro voor een jaar.

Interviewer

162 Oké, dus dat is te overzien. Nou, dan ligt het op jezelf wonen nog even in de toekomst. Maar dat komt vast
163 wel goed hoor. Als je dat graag wil dan komt het altijd vanzelf goed. En even over nog wat meer regedingetjes,
164 want jij bent dus 19. Dat betekent dat je vorig jaar 18 bent geworden. Hoe heb je dat ervaren toen je 18 werd?
165 Want als je 18 bent, dan kan je natuurlijk heel veel meer. Je mag ineens alcohol drinken. Je mag ineens alleen
166 een auto rijden, maar je krijgt ook ineens wel veel verantwoordelijkheid en plichten. Hoe heb jij dat ervaren?

Geïnterviewde

167 Ik vond het eigenlijk allemaal nog wel meevallen. Want bijvoorbeeld zorgverzekering, daar heb ik het hele lieve
168 ouders voor. Dat soort dingen betalen allemaal mijn ouders. Ik vond het eigenlijk allemaal nog wel meevallen
169 voor mijn gevoel.

Interviewer

- 170 Oké, want je zorgverzekering hebben je ouders dus geregeld. Heb jij dan ook zorgtoeslag bijvoorbeeld?
171 Ontvang je die?

Geïnterviewde

- 172 Ja, ik ontvang inderdaad zorgtoeslag en dat maak ik dan over naar mijn ouders zodat zij het resterende bedrag
173 betalen.

Interviewer

- 174 Ja, en heb je die zelf aangevraagd?

Geïnterviewde

- 175 Ik denk inderdaad dat ik die zelf heb aangevraagd.

Interviewer

- 176 En toen je 18 werd, had je ook recht op studiefinanciering en een OV-chipkaart.

Geïnterviewde

- 177 Niet omdat ik een bbl'er ben.

Interviewer

- 178 Oh ja natuurlijk. Je hebt natuurlijk een eigen bankrekening moeten aanvragen. Heb je dat ook zelf geregeld?

Geïnterviewde

- 179 Ik moet dat zelf invullen. Alleen de Rabobank denkt dat ik nog geen 18 ben. Ik heb nu een jeugdpas nog steeds,
180 waardoor ik onder andere geen PayPal kan aanvragen. Maar ik werk vijf dagen in de week, dus ik heb nooit
181 een dag dat de Rabobank en ik tegelijkertijd open en vrij zijn. Dus ik doe het er voorlopig nog maar even mee.

Interviewer

- 182 En je bent in 2020 18 geworden. Heb je dan toevallig ook een brief van Defensie gekregen?

Geïnterviewde

- 183 Ja.

Interviewer

184 Wat vond je daarvan?

Geïnterviewde

185 Ja, ik vond het eigenlijk wel prima. Niet gek ofzo.

Interviewer

186 Vond je het helder wat erin stond? Begreep je het?

Geïnterviewde

187 Ja, ik begreep het heel erg goed. Ik ga er niet vanuit dat ik echt ooit word opgeroepen.

Interviewer

188 Oké. Maar dat was dus ook helder dat dat dus inderdaad geïmpliceerd werd, dat je niet zomaar opgeroepen
189 wordt, dat heb je ook uit die brief begrepen?

Geïnterviewde

190 Precies.

Interviewer

191 Dat is mooi. En was je op de hoogte van wat er allemaal veranderde, wat je leerplicht en kwalificatieplicht
192 betreft toen je 18 werd?

Geïnterviewde

193 Nee, dat niet per se. Hoe bedoel je dat precies?

Interviewer

194 [Legt leerplicht en kwalificatieplicht uit]. Heb je daar ooit iets over gehoord of ben je er ooit mee bezig
195 geweest?

Geïnterviewde

196 Daar was ik wel van op de hoogte. Ik was er alleen niet zo mee bezig, omdat ik niet van plan was om voor m'n
197 18e te stoppen met leren.

Interviewer

198 Nee, je hebt dus ook nooit te maken gehad met leerplicht of iets dergelijks? Nee, oké, helder. En het
199 Donorregister. Heb je daar iets van meegekregen toen je 18 werd?

Geïnterviewde

200 Ja, ik weet alleen niet wat ik wil. Volgens het nieuwe Donorregister staat dat ik niks wil doneren, behalve dat
201 ik de stamceldonor ben. Nou nog niet, maar ik sta wel ingeschreven als dat ik dat best wil doen. Ik sta er wel
202 voor open hoor. Maar ik wil nog niet een keiharde ja of een keiharde nee zetten.

Interviewer

203 Je was dus wel op de hoogte van dat dat je die keuze moest maken toen je 18 werd en ook hoe het
204 tegenwoordig werkt?

Geïnterviewde

205 Dat als je niets invult dat je dan automatisch donor bent? Ja, daar was ik van op de hoogte.

Interviewer

206 Oké, en hoe ben je daarvan op de hoogte gesteld?

Geïnterviewde

207 Vooral door alle reclame dat als je je niet zou aanmelden dat je sowieso donor kunt worden.

Interviewer

208 Oké, dit is echt een campagne die je gewoon in het voorbijgaan hebt gezien, dus er is niet persoonlijk iets
209 gestuurd?

Geïnterviewde

210 Nee.

Interviewer

211 En heb jij ooit te maken gehad met iets van jeugdzorg?

Geïnterviewde

212 Nee.

Interviewer

213 Vooral toen je dus 18 werd toen heeft vooral je moeder jou geholpen en ook met gaan studeren en alle
214 inschrijvingen regelen. Heb je zelf ook veel dingen opgezocht, online bijvoorbeeld?

Geïnterviewde

215 Ik heb wel wat dingen opgezocht. Alleen mijn moeder, die had er al een keer mee te maken gehad. Of die wist
216 al van veel dingen hoe het werkte.

Interviewer

217 Ik ben zo'n beetje wel door mijn onderwerpen heen. Heel erg bedankt dat je mee wilde doen! Ik weet niet of
218 jij nog iets hebt dat je graag wil toevoegen of een vraag die je wilt stellen?

Geïnterviewde

219 Nee, heel veel succes met je onderzoek!

4.9 Transcript interview Student 9

Introductie gedaan, toestemming gevraagd en de opname gestart.

Interviewer

- 1 Ik begin gewoon met wat basisvragen. Hoe oud ben je?

Geïnterviewde

- 2 18.

Interviewer

- 3 En op welke mbo-school zit je?

Geïnterviewde

- 4 ROC sport en bewegen van [stad].

Interviewer

- 5 En kun je wat vertellen over je opleiding?

Geïnterviewde

- 6 Ja, het is gewoon eigenlijk een hele brede opleiding. Je kunt hierna heel veel kanten op. Bijvoorbeeld de
7 ouderenzorg, revalidatie, fysio, outdoor, je kunt buiten dingen organiseren op een camping, van alles. Ik vind
8 het zelf een hele leuke opleiding, omdat ik zelf ook wel heel sportief ben. Alleen vorig jaar was het net zoals
9 elke andere opleiding denk ik wat minder, omdat je dan gewoon veel minder op school bent. Maar nou ben je
10 echt wel elke dag daar druk mee bezig, dat vind ik heel leuk om te doen. Stageplekken waar ik loop is
11 voetbaltraining geven. Dat vind ik ook heel leuk om te doen om gewoon met die kinderen bezig te zijn. Dus ik
12 zit helemaal op mijn plek wel.

Interviewer

- 13 Wat super. Dus je gaat het gewoon afmaken en het gaat helemaal goed? En ben je tevreden over de opleiding?

Geïnterviewde

- 14 Ja, tot nu toe nog wel ja.

Interviewer

15 Hoe ver ben je nu?

Geïnterviewde

16 Ik zit nu in het tweede jaar niveau 3, maar ik ga proberen af te studeren op niveau 4.

Interviewer

17 En hoe werkt dat dan?

Geïnterviewde

18 Je hebt drie jaar niveau 3 en als ik dat haal, dan word ik in het derde jaar niveau 4 gestopt. En dan heb ik in het
19 vier jaar niveau 4 weer examens. Dus dan doe ik twee keer de examens in twee jaar.

Interviewer

20 Dat wordt wel effe bikkelen.

Geïnterviewde

21 Ja maar goed je best doen en goed plannen, dan wil dat wel.

Interviewer

22 Jazeker. En als je gewoon zo leuk vindt wat je doet.

Geïnterviewde

23 Jazeker, dan blijf je ook met plezier naar school gaan, want ik was tijdens de eerste examens op de middelbare
24 school gezakt en was er helemaal klaar mee op die school. Ik wou al zo graag weg, dus ik dacht: shit, moet ik
25 nog een jaar extra. Maar nu zit ik wel helemaal op m'n plek dus da's mooi.

Interviewer

26 Gelukkig. Ja, ik snap het wel. Als je je motivatie eenmaal verloren bent, dan is dat soort dingen gewoon niet
27 meer te doen. Je zei net al iets over inderdaad over dat het met corona natuurlijk heel anders was. Want hoe
28 gaat dat bij een sportopleiding als je online moet gaan studeren?

Geïnterviewde

29 Ja, we hebben vanuit school twee dagen gekregen om in de praktijk of echt op school te komen. Op de
30 maandag was echt theoriedag, dus dan hadden we gewoon van elk vak een half uurtje theorie op de maandag,
31 dus dat is best wel veel eigenlijk achter elkaar, helemaal voor mbo-studenten denk ik dat dat best wel veel is,
32 omdat het toch al moeilijker is om dingen op te slaan. En hadden we op de donderdag altijd een praktijkdag,
33 de hele dag sporten eigenlijk.

Interviewer

34 De theorie was ook wel op school?

Geïnterviewde

35 Ja, die was gewoon op school. En de praktijkles was op allemaal sportvelden en sportzalen, daar mogen we als
36 school gebruik van maken. Dus daar brachten we dan de hele dag praktijk door.

Interviewer

37 Dus dat was het leuke gedeelte van de week?

Geïnterviewde

38 Ja op een gegeven moment was het wel zwaar hoor, want op de maandag was de theoriedag en op de
39 donderdag was dan de praktijk. En 's avonds had je dan nog voetbaltraining, dus dan was je wel echt helemaal
40 gesloopt.

Interviewer

41 Wow, maar moest je dan training geven of moest je zelf voetballen?

Geïnterviewde

42 Zelf. Ja, dat sloopte me dan wel. En dan ben je wel echt kapot op de donderdag. En dan heb je op de vrijdag
43 gewoon om negen uur tot elf uur altijd online les. Dat is dan gewoon fijn, kan je lekker thuisblijven en ga je
44 een keer half negen uit je nest. En dan wil dat wel.

Interviewer

45 Ja zeker, want hoe heb je dat ervaren, online les? Want heb je uit dan ook de overgang naar online les
46 meegemaakt? Ja, want je bent nu al in je derde jaar, dus dan heb je dat meegemaakt. Hoe ging dat toen?

Geïnterviewde

47 Ja, het was heel... hoe zal ik het zeggen. Ik moet wel eigenlijk gewoon echt op school zijn om dingen echt goed
48 op te nemen. Want thuis raak je snel afgeleid. Zie je toch weer je *PlayStation* staan en zet je die er misschien
49 een keertje naast. Het zijn de kleine dingetjes. Ik denk dat het voor mij wel beter was om gewoon naar school
50 te gaan. Dus voor mij kwam het in dat opzicht ook niet heel goed uit, want dan sla je toch minder op. Ja, dat
51 zeiden de leraren ook: je stelt minder snel vragen, dan als je echt daadwerkelijk op school zelf bent en dat zijn
52 allemaal van die kleine dingetjes die dan wel mee gaan helpen in resultaten die je krijgt van toetsen.

Interviewer

53 Ja. En had je dan ook het idee dat echt de kwaliteit van het onderwijs een beetje achteruit was gegaan toen
54 jullie online gingen? Dus doordat het minder overkwam, dat je ook echt wel minder leerde?

Geïnterviewde

55 Ja, honderd procent. Maar daarvoor waren die theoriedagen op school dan wel weer fijn. Maar alsnog, dat
56 was toch nog gewoon veel te weinig natuurlijk.

Interviewer

57 Ja, je kan niet in één dag alles wat je moet weten stoppen. Maar had je wel het materiaal en de ruimte om
58 thuis te studeren?

Geïnterviewde

59 Ja. Nu zit ik bij mijn moeder gewoon achter een bureau en bij mijn vader heb ik ook gewoon op mijn kamer
60 een bureau staan. [praat wat over zijn rommelige bureau]. Maar voor de rest heb ik een prima plek om die
61 lessen dan te volgen en te studeren.

Interviewer

62 Ja, gelukkig. En hoe heeft de school dat toen gecommuniceerd toen de hele hel losbarstte in maart met corona:
63 hoe gaan we dit online doen? Hoe ging dat dan? Was dat heel chaotisch of hebben ze het goed geregeld?

Geïnterviewde

64 Ik zit nu in leerjaar twee, dus het was ook mijn eerste leerjaar van school. Dus dat was nog helemaal raar, want
65 je kent niemand en dan leer je eigenlijk de klas online kennen, maar ze hadden gewoon in een mailtje alles
66 duidelijk uitgelegd. En dat was allemaal vanzelfsprekend. Ja, ik heb er verder geen nare ervaring mee hoe dat
67 allemaal is georganiseerd.

Interviewer

68 Dat is goed. En jullie hebben toen dus de online les gehad en je hebt het idee dat je wel wat minder geleerd
69 hebt toen. Maar heb je ook daadwerkelijk een leerachterstand opgelopen?

Geïnterviewde

70 Nee, dat denk ik niet zozeer, maar het is meer dat je gewoon minder informatie binnenkrijgt. Ik denk dat dat
71 het vooral is. Ik denk niet zozeer dat het een achterstand wordt, maar je valt wat minder op als het ware dan
72 als je daadwerkelijk op school zit. Maar wat ik zeg, ik raak sneller afgeleid en ik zie dit en dit weer liggen. Als
73 de camera dan uit was, dan kon je nog een keer snel even heen en weer naar beneden lopen. Dat zijn kleine
74 dingetjes, weet je wel.

Interviewer

75 Ja, dus de les is wel gegeven, de stof is wel behandeld. Alleen je neemt het veel minder op op deze manier. En
76 je hebt geen studievertraging gekregen door corona?

Geïnterviewde

77 Nee.

Interviewer

78 Oké, dat scheelt. En jouw stage is nu voetbaltraining geven, zei je?

Geïnterviewde

79 Ja, bij mijn eigen voetbalclub en nog bij een andere voetbalclub. Ik heb twee stages. Ik volg nu het keuzedeel
80 voetbal. Dus dan moet je daarvoor ook een stage lopen. En gewoon vanuit je normale opleiding, dus
81 sportorganisatie noemen ze dat. En dan keuzedeel stage. Dus ben er maar mooi druk mee.

Interviewer

82 Lukt dat wel om je tijd in te delen?

Geïnterviewde

83 Ja, dat wel. Ik moet ook nog werken, ben op school bezig en zelf nog trainen. Ik ben er maar mooi druk mee.
84 Het lukt allemaal wel.

Interviewer

85 Wat heb je voor bijbaan?

Geïnterviewde

86 Ik werk bij [...]. Ik werk in het magazijn nu eigenlijk al een paar jaar. Ik zit er nu al sinds mijn 14e.

Interviewer

87 Hoe vaak doe je dat in de week?

Geïnterviewde

88 Op de woensdagavond, op de vrijdagavond en één keer in de vier weken op de zondag.

Interviewer

89 Dus je hebt wel het idee dat je genoeg tijd hebt om te werken naast je opleiding?

Geïnterviewde

90 Ja, dat is belangrijk nu je 18 bent, dan moet je ook zelf verdienen.

Interviewer

91 Ja, maar ik kan het me ook goed voorstellen als je vijf dagen in de week de hele dag naar school moet, dat je
92 dan niet echt de tijd kan vinden om daarnaast nog veel te werken. Maar dat heb jij dus goed ingedeeld.

Geïnterviewde

93 [Vertelt wat over zijn drukke dagplanning]

Interviewer

94 En is dit dan je eerste en je enige stage voor deze opleiding of moet je er meer doen?

Geïnterviewde

95 Ja, waarschijnlijk volgend jaar. Je moet twee keuzedelen volgen. Volgend jaar heb ik waarschijnlijk fitness. Dus
96 dan zal ik waarschijnlijk bij een sportschool moeten lopen.

Interviewer

97 En heb jij nog moeite gehad met dat je geen stage kon vinden of dat er geen opties waren door corona of is
98 dat niet per se?

Geïnterviewde

99 Nee, want vorig jaar, toen echt de lockdown was, moest ik alleen nog maar bij mijn eigen voetbalclub. Toen
100 had je alleen nog sportorganisatie dus daar loop ik al vanaf dat ik zes ben. Dus toen ben ik ook gewoon brutaal
101 geweest en gezegd: ik wil wel gewoon een stageplek. En dat kunnen ze dan ook wel waarderen omdat je een
102 jongen van de club bent, dus da's mooi.

Interviewer

103 En als je dan dus vragen had over iets coronagerelateerd, bijvoorbeeld als je dingen niet begreep of ergens
104 mee zat of iets dergelijks. Waar ging je dan naartoe of naar wie ging je dan toe?

Geïnterviewde

105 Gewoon naar mijn mentor. Dan stuurde ik gewoon een mailtje of dan belde ik hem even via Teams of gewoon
106 via de telefoon. En dan had hij eigenlijk altijd wel een antwoord, want ik kon ook heel goed met hem, dus dat
107 was prima. Dus ja, zo deed ik dat eigenlijk een beetje.

Interviewer

108 Dus je hebt wel goede ervaringen met je mentor?

Geïnterviewde

109 Honderd procent.

Interviewer

110 En voor de rest heeft corona natuurlijk best wel veel sociale gevolgen gehad en misschien gevolgen ook voor
111 jouzelf. Had jij het idee dat je echt een stuk meer geïsoleerd was? Of voelde je heel eenzaam?

Geïnterviewde

112 Nee, van mezelf ben ik wel heel sociaal. De momenten die ik heb, die pak ik, die benut ik goed, maar gewoon
113 in het weekend dan zaten wij altijd niet met een hele grote groep, maar met een paar mensen gewoon een
114 beetje zitten. Dus aan je sociale contacten kom je echt wel. Maar ja, het is maar net hoe je daar in staat. Je
115 moet een beetje positief daarin staan en dan wil dat allemaal wel.

Interviewer

116 En hoe heb jij je studiekeuze uiteindelijk gemaakt voor deze sportopleiding? Heb je daar hulp bij gehad? Heb
117 je een studiekeuzetest gedaan of je open dagen bezocht en met mensen gepraat?

Geïnterviewde

118 Ik heb wel een open dag bezocht, maar ik wist eigenlijk van mezelf omdat ik wel heel sportief was: dit wil ik
119 gewoon doen. Ik zie mezelf niet de hele dag achter een bureautje op een economische opleiding zitten, bij
120 wijze van spreken dan word ik gewoon gek. Met al die getalletjes, daar kan ik niet tegen. Dus de keuze was
121 voor mij makkelijk.

Interviewer

122 Wat fijn. En toen ging je je dus inschrijven bij je opleiding. Weet je nog hoe je dat een beetje hebt gedaan?
123 Was het duidelijk wat je allemaal moest doen en wat je moest regelen?

Geïnterviewde

124 Wij hebben daar ook hulp bij gekregen op mijn middelbare school. Dit werd klassikaal met iedereen gedaan.
125 Dus als je iets niet snapte dan kon je het gewoon vragen op school, want op een gegeven moment waren er
126 ook deadlines voor wanneer je moest inschrijven. Dus vanuit de middelbare school zaten ze daar best wel kort
127 op. Dus dat was ook wel fijn.

Interviewer

128 Dus je had wel duidelijkheid en zekerheid dat je alles had geregeld? Dat scheelt. En als je vragen had, ging je
129 ook naar school toe. Had je hiernaast nog behoefte gehad aan nog een extra overzicht of meer informatie over
130 wat je allemaal moest regelen?

Geïnterviewde

131 Nee. Voor die extra informatie was ik sowieso al een keer naar die open dag geweest. [vertelt nog wat over
132 zijn passie voor sport].

Interviewer

133 En terwijl je natuurlijk aan studeren was werd je 18. Weet je nog hoe je dat een beetje ervaren hebt? Want
134 als je 18 wordt, veranderen er heel veel dingen. Je mag ineens legaal alcohol drinken en je mag alleen in de
135 auto zitten en weet ik veel wat. Maar er komt ook best wel wat verantwoordelijkheid en plichten ineens bij
136 kijken.

Geïnterviewde

137 Klopt, op het begin vond ik het wel irritant om al die dingetjes te regelen, zoals verzekering en DUO. En dat
138 soort dingen aan te vragen. Dat vond ik wel irritant. Maar nu ik dat allemaal op een rijtje heb, dan valt het
139 allemaal wel mee hoor hoe veel moeite erin zit, maar je moet het gewoon geregeld hebben al die dingen. Dat
140 was wel irritant dat je daar tijd voor vrij moest maken. Dat was het enige vervelende.

Interviewer

141 Het komt allemaal zo in één keer natuurlijk dat je 18 wordt. Ineens verandert alles. Maar hoe kwam jij erachter
142 wat je allemaal moest regelen? En hoe kwam je er bijvoorbeeld achter hoe je DUO moest aanvragen?

Geïnterviewde

143 Heb ik hulp bij gekregen van m'n ouders.

Interviewer

144 Oké en heb je ook iets van e-mails ontvangen? Of telefoontjes? Brieven?

Geïnterviewde

145 Ja, op 'mijn DigiD' een paar berichten van DUO als het goed is, dat weet ik niet 100 procent zeker. Volgens mij
146 was het DUO. Dan kreeg ik dat bericht: denk hier nog even aan zus en zo gewoon die kleine dingetjes, die
147 essentieel zijn.

Interviewer

148 Ja, en toen lukte het allemaal wel met dat aanvragen? Dat was allemaal te doen, dat vond je helder?

Geïnterviewde

149 Ja, dat heb ik gewoon samen met mijn ouders gedaan. Ja, ze hebben wel goed geholpen.

Interviewer

150 En heb je bijvoorbeeld ook een beetje meegekregen dat er dingen veranderen wat betreft het Donorregister
151 bijvoorbeeld?

Geïnterviewde

152 Ja. Goed dat je het zegt, dat moet ik nog even invullen straks. Dat soort dingen zeiden mijn ouders ook wel.
153 We gaan er gewoon eens over nadenken.

Interviewer

154 En hoe kreeg je dan door dat er dus iets veranderde toen je 18 werd?

Geïnterviewde

155 Ja, ik kreeg ook al wat brieven thuis door de brievenbus. Dus dat zijn ook van die dingetjes van je moet nu echt
156 die brieven gaan openmaken. Want het kunnen belangrijke dingen zijn. En je moet ineens vaker je mail
157 checken.

Interviewer

158 Ja, veel mensen die dat soort dingen ook gewoon daardoor missen hoor, omdat je dat ook helemaal niet
159 gewend bent.

Interviewer

160 En was je op de hoogte van wat er veranderde wat betreft je leerplicht en je kwalificatieplicht toen je 18 werd?

Geïnterviewde

161 Hoe bedoel je dat? Ik weet niet precies hoe dat zit.

Interviewer

162 Je bent tot 16 jaar leerplichtig en tot je 18e jaar heb je een kwalificatieplicht.

Geïnterviewde

163 Die kwalificatieplicht had ik nog nooit gehoord moet ik je eerlijk zeggen.

Interviewer

164 [Legt kort uit hoe leerplicht en kwalificatieplicht werkt].

Geïnterviewde

165 Ja precies. Dat ligt ook misschien een beetje aan de thuissituatie en wat je vanuit thuis meekreeg om die keuzes
166 daarop te baseren.

Interviewer

167 Ja zeker, maar je hebt dus ook nooit te maken gehad met leerplicht of iets?

Geïnterviewde

168 Nee. Ik ben altijd eigenlijk wel gewoon aanwezig. Alleen als ik naar de fysio moet of naar de tandarts niet.

Interviewer

169 Ja, zoals ieder normaal mens. En heb je toevallig ook een brief van Defensie gekregen toen je 18 werd?

Geïnterviewde

170 Ja, volgens mij wel, maar dat hebben heel veel van mijn leeftijd gekregen, ook mensen die nog 17 waren. Dat
171 je er echt weer voor mag kiezen en misschien wel een beetje kleine verplichting ofzo. Ik weet niet wat dat
172 precies was om bij Defensie weer te gaan werken als je achttien bent of zo.

Interviewer

173 [Legt de brief en de dienstplicht anno 2021 uit]. Dus je begreep niet helemaal wat daarin stond? Schrok je daar
174 dan van?

Geïnterviewde

175 Nee, ik begreep het niet helemaal, het was lastig geschreven. Maar ik schrok er wel een beetje van. Ik vond
176 het lastig om te begrijpen wat ze bedoelden en voelde me wel een beetje bang daardoor.

Interviewer

177 Dat snap ik. En dus met alles toen je 18 werd hebben je ouders een beetje geholpen met dingen regelen? En
178 had je nog behoefte had aan iets meer van een overzicht met dingen die je allemaal moest doen toen je 18
179 werd?

Geïnterviewde

180 Ik heb in mijn mailbox verschillende mapjes aangemaakt. En op mijn rekening ook van die spaarpotjes, want
181 als je het allemaal op je lopende rekeningen hebt, dan heb je daar geen overzicht over van wat moet ik hier
182 nog voor over houden. En nu wordt het allemaal automatisch afgeschreven naar die spaarpotjes en zo. Dus
183 dan weet je gewoon wat je op de lopende rekening hebt en dan is dat goed. Ja dat heb ik een beetje vanuit
184 huis meegekregen.

Interviewer

185 Goed geregeld! Nou, ik ben denk ik wel zo'n beetje door mijn dingetjes heen. Ik weet niet of jij nog iets wilt
186 toevoegen of dat je nog een vraag hebt?

Geïnterviewde

187 Nee, eigenlijk niet.

Interviewer

188 Bedankt dat je me hebt geholpen.

Geïnterviewde

189 Geen probleem, succes verder.

4.10 Transcript Interview Student 10

Introductie gedaan, toestemming gevraagd en de opname gestart.

Interviewer

- 1 Dan begin ik maar met een paar basisvragen. Hoe oud ben je?

Geïnterviewde

- 2 Ik ben 19.

Interviewer

- 3 En welke opleiding doe je?

Geïnterviewde

- 4 Verpleegkunde.

Interviewer

- 5 Kun je wat vertellen over de opleiding die je doet?

Geïnterviewde

- 6 Nou, ik doe dus gewoon de opleiding voltijd op school, dat duurt vier jaar en elk half jaar lopen wij stage. Dus
7 eigenlijk ben je maar twee jaar van de hele tijd op school. En die andere twee jaar loop je stage.

Interviewer

- 8 En lukt het allemaal wel? Loop je op schema? Gaat het goed?

Geïnterviewde

- 9 Ja, heel veel studenten hebben natuurlijk door corona zo'n achterstand opgelopen. Maar wij hebben dat
10 eigenlijk niet omdat we ook zo veel stage hebben gelopen, dus eigenlijk ook maar heel weinig op school zitten.
11 Dus ik loop gewoon op schema.

Interviewer

- 12 Oké, want jullie hebben dus wel stage kunnen lopen tijdens coronatijd?

Geïnterviewde

13 Ja, ik liep dan stage in het ziekenhuis, maar ik denk dat ze in de zorg in die periode juist veel mensen en handen
14 nodig hadden. Dus vandaar denk ik dat het allemaal gewoon door kon gaan. Maar uiteindelijk moest ik wel
15 eerder stoppen bij mijn stage omdat er weinig begeleiding was. Maar dat kwam gewoon puur omdat ik toen
16 in het ziekenhuis stage liep. En daar was het toen gewoon ontzettend druk. Maar dat was bij andere stages
17 niet zo.

Interviewer

18 Oké, dus het was geen probleem om jou te begeleiden tot op dat punt. Ja, ik hoorde van andere studenten in
19 de zorg dat er juist helemaal geen ruimte was omdat er inderdaad niemand was om hen te begeleiden.

Geïnterviewde

20 Ja, op een gegeven moment had ik dat ook. Maar ik moest maar een maandje eerder stoppen ofzo. En school
21 vond dat toen geen probleem, dus dat was aan de ene kant ook wel weer *chill*. Als je niet begeleid kan worden
22 dan en je kan daar niks meer leren dan is het als student zijnde ook niet echt fijn.

Interviewer

23 Nee, dat snap ik. En heb je toen nog iets van een vervangend iets moeten doen voor die laatste maand? Of
24 was dat gewoon helemaal goed zo?

Geïnterviewde

25 Ik had gewoon toen een maand vakantie eigenlijk.

Interviewer

26 Lekker. En nu heb je gewoon les?

Geïnterviewde

27 Ja, maar door corona ben je nu maar twee dagen op school en de rest is online.

Interviewer

28 Dus je hebt ook de overgang naar het online studeren meegemaakt, dus van het fysieke naar het online. Hoe
29 heb je dat ervaren?

Geïnterviewde

30 In het begin toen net alles begon, toen alles net online was, toen vond ik het best wel *chill*. Net zoals iedereen,
31 want je dacht: lekker vrij, meer vrije tijd. Maar op een gegeven moment had ik wel zoiets van: dit is echt niet
32 meer *chill*. En ik merkte ook aan mezelf dat ik echt motivatie ook kwijtraakte. En de helft van de stof kreeg je
33 niet meer mee. Het leek net alsof ik gewoon een half jaar of een jaar helemaal niets heb gedaan. Je zat
34 natuurlijk gewoon de hele tijd thuis. Dus ik ben op zich nu alweer blij dat we weer twee dagen naar school
35 kunnen. Maar alsnog ga ik liever gewoon helemaal naar school.

Interviewer

36 Ja, want heb je het idee dat de fysieke lessen beter voor jou werken?

Geïnterviewde

37 Ja, sowieso. Veel meer interactie ook. Ook gewoon gezelliger. En je krijgt veel meer stof mee. Als ik thuis zit,
38 krijg ik niks mee voor mijn gevoel.

Interviewer

39 Er komt dat dan door dat je dan minder kan concentreren of dat je minder vragen durft te stellen?

Geïnterviewde

40 Ja, wij hadden ook heel vaak dan met docenten die kaptten de les dan gewoon af. Of ze vertelden gewoon vijf
41 minuten wat en dan zeiden ze: neem de PowerPoint zelf maar door.

Interviewer

42 Ja, dat zou in het echt natuurlijk niet kunnen gebeuren.

Geïnterviewde

43 Nee, want dan word er gewoon anderhalf uur iets aan je uitgelegd en wordt de PowerPoint ook toegelicht. En
44 nu was het vaak van: lees PowerPoint maar door en als je vragen hebt dan horen we het wel.

Interviewer

45 En hoe reageerden jullie daar dan op?

Geïnterviewde

46 Een moeilijke vraag. We hebben er op een gegeven moment wel wat van gezegd. Maar natuurlijk is het ook
47 gewoon een stukje eigen verantwoording wat je hebt. Maar er is verder niet heel veel mee gedaan. Eigenlijk
48 is het de hele periode wel een beetje zo gegaan.

Interviewer

49 Oké en is volgens jou dan de kwaliteit van het onderwijs ook echt achteruit gegaan sinds het online is allemaal?

Geïnterviewde

50 Ja, dat vind ik wel en mijn klas ook, want we hadden het er best wel vaak over met de klas. Volgens mij liep
51 iedereen wel een beetje tegen hetzelfde aan. En je had natuurlijk ook wel docenten die dat niet zo deden
52 hoor, maar het was grotendeels wel veel van: zoek het maar uit.

Interviewer

53 Niet makkelijk. Had je dan ook het idee dat je daardoor ook echt een beetje een leerachterstand opliep, dat je
54 echt dingen niet leerde die je wel moest leren of kwam dat uiteindelijk wel op zijn pootjes terecht?

Geïnterviewde

55 Nou, ik merk nu wel op school als docenten dan zeggen van effe stof herhalen en ze hebben het dan over die
56 periode dat we online les hadden, dan denk ik wel: ik weet niet echt waar dit over gaat soms. Dus wel dat er
57 dan wat stof ontbreekt. En nu je in je derde en vierde leerjaar zit, moet je straks wel klaar zijn om ook echt aan
58 het werk te gaan en zelfstandig te kunnen functioneren. Dat vind ik nogal spannend. Want je hebt het gevoel
59 dat je best wel veel mist.

Interviewer

60 Dat kan ik me voorstellen. En heb je dan het idee dat je dat aan kan geven of dat daar iets aan gedaan kan
61 worden? Of heb het idee dat je dat op je stage bijvoorbeeld toch nog op kan pakken? Heb je het idee dat er
62 iets van ondersteuning in is of dat je dat kan vertellen, dat je je zo voelt en dat daar iets mee gedaan wordt?

Geïnterviewde

63 Ik denk op zich wel dat je het aan iemand kwijt kan, maar ik weet niet echt of er iets mee gedaan kan worden
64 omdat het gewoon best wel een grote periode is geweest. We hebben ook natuurlijk praktijklessen en die
65 gingen toen ook allemaal niet door. Dus dat moeten we ook nu gewoon allemaal inhalen denk ik.

Interviewer

66 Ja, zeker want die praktijklessen werden die dan vervangen door online lessen of werden die gewoon helemaal
67 geskipt?

Geïnterviewde

- 68 We hadden dan nog wel een praktijklessen, maar dan vanuit thuis. Dus de docenten gingen dan de handeling
69 voordoen op school en dat werd dan gefilmd. Maar als je het zelf niet kan oefenen is het wel heel anders. Je
70 zit alleen maar te kijken, maar je wilt het natuurlijk zelf oefenen.

Interviewer

- 71 Ja, ga inderdaad maar iemand bloed afnemen of iets dergelijks zonder dat je dit een keer gedaan hebt.

Geïnterviewde

- 72 Ja daarom, dat kon je eigenlijk geen praktijkles noemen.

Interviewer

- 73 Dat is wel lastig. Dat geeft wel een onzeker gevoel lijkt me.

Geïnterviewde

- 74 Ja, we hebben nu dan wel praktijklessen, die mogen we wel zelf invullen. Dus we mogen zelf bepalen wat we
75 willen oefenen. Dus dan zou je ook kunnen kiezen voor die handelingen die je dan vorig jaar nog niet hebt
76 kunnen oefenen.

Interviewer

- 77 En sowieso wat betreft corona, als je dus vragen had of als je met iets zit of als je praktische vragen had, waar
78 of naar wie ging je dan toe?

Geïnterviewde

- 79 We hebben een SLB-er, dus gewoon je mentor. Daar kon je dan naartoe.

Interviewer

- 80 En die kon je altijd wel helpen ook. En hoe had je dan contact met hem of haar?

Geïnterviewde

- 81 Via Teams.

Interviewer

82 Gewoon via Teams? Oké. En moest je dan een afspraak maken of kon je hem gewoon altijd bellen?

Geïnterviewde

83 Gewoon een berichtje sturen of dan plande je gewoon een video-afspraak ofzo in.

Interviewer

84 En heeft corona voor jou voor de rest nog sociale gevolgen gehad of gevolgen voor jouzelf? Hoe jij in je vel zat
85 of hoe je je voelde?

Geïnterviewde

86 Nou, ik sport best wel veel en ik merk wel dat ik met sport een beetje mijn hoofd kan leegmaken. Ik voetbal
87 ook. Toen dat allemaal was weggevallen, toen merkte ik wel dat ik niet echt lekker meer in mijn vel zat. Maar
88 vriendinnen, daar sprak ik nog wel gewoon mee af. Ik heb een klein clubje vriendinnen met z'n vieren. Ik merkte
89 wel op een gegeven moment, niet echt dat ik echt niet lekker in mijn vel zat, zoals heel veel jongeren die dan
90 depressief werden. Maar ik merkte wel dat ik echt niet *chill* in mijn vel zat. Dat ik wel dacht dit moet snel
91 voorbij zijn nu.

Interviewer

92 Ja, heel logisch. En dan heb je natuurlijk dat je ook nog eens op je op je zorgstage coronadingen merkte?

Geïnterviewde

93 Ja. Het was echt wel hard werken. Op een gegeven moment was ik ook wel blij eigenlijk dat ik iets eerder kon
94 stoppen. Als je dan ook je hoofd nog niet kan leegmaken, bijvoorbeeld op de voetbal dan voor mij toen, en
95 wel echt die zware werkdruk had, dat werd wel een beetje te veel.

Interviewer

96 Ja dat kan ik me goed voorstellen. En hoe ben je bij verpleegkunde gekomen?

Geïnterviewde

97 Ik weet niet eigenlijk. De zorg sprak mij wel aan en ik vond het ook wel leuk om met mensen te werken. Dus
98 toen ben ik eigenlijk gewoon naar open dagen geweest van scholen. En toen leek verpleegkunde mij wel een
99 leuke opleiding.

Interviewer

100 En toen moest je je gaan inschrijven. Hoe heb je dat toen gedaan? Wist je precies wat je allemaal moest
101 regelen? Heb je er hulp bij gehad?

Geïnterviewde

102 Na die open dag heb ik eigenlijk gelijk gezegd dat ik me graag wilde inschrijven. En toen hebben zij mij daar
103 gelijk informatie over gegeven hoe ik dat dan precies moest doen. Ik weet niet meer precies hoe ik dat toen
104 heb gedaan, maar voor mij was dat niet moeilijk ofzo. Ik vond dat wel duidelijk aangegeven.

Interviewer

105 En toen je je inschreef was je dus 16. Toen ben je tijdens je studeren 18 geworden. Hoe heb je dat ervaren?
106 Want komt er best wel veel kijken bij 18 jaar worden. Veel leuke dingen: je mag alcohol drinken, je mag alleen
107 autorijden, maar ook best wel veel dingen waar je ineens verantwoordelijkheid voor hebt. Hoe heb je dat
108 ervaren?

Geïnterviewde

109 Als ik heel eerlijk ben, heb ik dat niet echt lastig ervaren. Mijn ouders hebben mij daar gewoon veel bij
110 geholpen. Dus voor mij was het eigenlijk niet echt een probleem ofzo.

Interviewer

111 En was je wel op de hoogte van tevoren van wat er allemaal voor jou ging veranderen? Of had je zoiets van ik
112 zie het allemaal wel?

Geïnterviewde

113 Ik had eigenlijk eerlijk gezegd zoiets van: ik zie het allemaal wel. Misschien komt dat ook omdat ik nog thuis
114 woon, dus ik hoef nu nog niet echt alles alleen te doen.

Interviewer

115 En heb je wel toen je 18 werd bijvoorbeeld studiefinanciering aangevraagd of een OV-chipkaart?

Geïnterviewde

116 OV-chipkaart had ik al en qua studiefinanciering krijg ik gewoon zo'n vast maandelijks bedrag van 87 euro,
117 maar volgens mij krijgt iedereen dat. Ik leen niet.

Interviewer

118 Dat is gewoon een gift? Oké. En dat heb je ook gewoon samen met je ouders geregeld?

Geïnterviewde

119 Ja.

Interviewer

120 En je zorgverzekering en zorgtoeslag. Was je op de hoogte van dat dat veranderde toen je 18 werd?

Geïnterviewde

121 Dat wist ik wel.

Interviewer

122 En heb je daar ook met je ouders naar gekeken?

Geïnterviewde

123 Eigenlijk heb ik gewoon alles samen met hun gedaan en gekeken hoe dat allemaal precies zat.

Interviewer

124 Ja en hebben ze dat dan voor jou gedaan? Of hebben ze jou daar wel een beetje meegenomen bijvoorbeeld?

Geïnterviewde

125 Ja, ze hebben mij er wel een beetje in meegenomen.

Interviewer

126 En vond je dat dan duidelijk? Snapte je dan een beetje wat er allemaal gebeurde en waarom het gebeurde?

Geïnterviewde

127 Ja, op zich snap ik het wel, maar ik heb me er niet echt zo mee bezig gehouden of in verdiept of wat dan ook.

Interviewer

128 Oké. En was je op de hoogte van wat er veranderde toen je 18 werd, wat je leerplicht en je kwalificatieplicht
129 betreft?

Geïnterviewde

130 Nee. Wat houdt dan in?

Interviewer

131 [Legt uit hoe het met leerplicht en kwalificatieplicht zit]. En heb jij een brief van Defensie ontvangen toevallig?
132 Weet je dat?

Geïnterviewde

133 Volgens mij niet nee. Ik heb daar wel wat over gehoord. Ik dacht ook dat ik hem zou krijgen, maar ik heb hem
134 volgens mij niet gehad.

Interviewer

135 [Legt uit wat er in de brief van Defensie staat]. En heb jij ooit te maken gehad met iets van jeugdzorg?

Geïnterviewde

136 Nee.

Interviewer

137 En als je dus met dingen zit en dingen wil weten, ga je dan eerst naar je ouders of ga je eerst op het internet
138 zoeken of app je een vriendinnetje?

Geïnterviewde

139 Ik ben meestal wel iemand die dat eerst zelf gaat uitzoeken, maar als ik er echt niet uitkom dan heb ik het er
140 wel met m'n vriendinnen over bijvoorbeeld of met mijn ouders.

Interviewer

141 En je zou dan dus als je het zelf uit zou zoeken, zou je bijvoorbeeld op het internet gaan zoeken?

Geïnterviewde

142 Ja.

Interviewer

- 143 Oké. Ik denk dat ik wel zo'n beetje door mijn onderwerpen heen ben. Ik weet niet of jij zelf nog iets wil
144 toevoegen of dat jij nog vragen hebt?

Geïnterviewde

- 145 Nee niet zozeer eigenlijk.

Interviewer

- 146 Dan wil ik je heel erg bedanken dat je mee hebt gedaan.

Geïnterviewde

- 147 Ja, jij heel veel succes.

4.11 Transcript Interview Student 11

Introductie gedaan, toestemming gevraagd en de opname gestart.

Interviewer

- 1 Dan beginnen we gewoon een paar basisvragen. Hoe oud ben je?

Geïnterviewde

- 2 Ik ben 26 jaar.

Interviewer

- 3 Welke opleiding doe je?

Geïnterviewde

- 4 Entree Zorg en Welzijn. En ik ga nu versnellen, dus ik mag in februari waarschijnlijk, als ik de examens goed heb gemaakt, starten met niveau 2.

Interviewer

- 6 Wat goed. En hoe ervaar jij het studeren in coronatijd?

Geïnterviewde

- 7 Ik ben nog maar net begonnen, in september ben ik gestart. En toen was alles gewoon open. We moesten wel
8 mondkapjes op in de gangen en proberen afstand te houden, maar voor de rest merkte ik niks. Toen mochten
9 we weer zonder mondkapjes. Nu blijkt dat het wel weer moet. En ik merk ook aan mijn school dat ze allemaal
10 wel bezig zijn met het met denken van ze gaan weer dicht.

Interviewer

- 11 Dus ze bereiden zich erop voor dat alles weer online wordt?

Geïnterviewde

- 12 Ja, mijn mentor zegt: ik oefen veel op Teams, want waarschijnlijk gaan we wel dicht als het zo doorgaat en dan
13 moeten we toch alles online doen. Ik zit in een klas met jongelui die eigenlijk volgens mij allemaal niet
14 gevaccineerd zijn. Dus, ik hoop het niet, maar ik ben bang. Maar ik heb tot nu toe nog niet heel veel moeite
15 gehad met corona.

Interviewer

16 Oké en je hebt dus ook wel fysiek lessen nu nog en ook een deel online?

Geïnterviewde

17 Ik heb op dit moment alleen fysiek les, nog helemaal niks online. We hebben dat nooit gedaan. Want toen we
18 hier naar school gingen, toen was alles gewoon open en mochten we gewoon naar school. Vandaar dat we nu
19 echt moeten oefenen met Teams. Maar ik gebruik het ook voor m'n stage hoor, als we vergaderingen hebben,
20 dus ik weet wel hoe het werkt.

Interviewer

21 En welke stage loop je?

Geïnterviewde

22 Ik loop bij een SBO-onderwijs. Ik werkte daar al en kon daar toen blijven en stagiair worden.

Interviewer

23 En weet jij van medestudenten bijvoorbeeld dan dat ze moeite hebben gehad door corona met een stage
24 zoeken of dat er minder opties waren?

Geïnterviewde

25 Ik zit in een klas met best jonge jongens en meiden van 16, 17, 18 jaar. En er zijn er nu drie die nog geen stage
26 hebben, maar dat is meer uit laksheid denk ik dan door corona.

Interviewer

27 Dus dat merk je door corona niet zo om je heen?

Geïnterviewde

28 Nee, er zijn wel mensen die dolgraag iets wilden doen, maar door corona eigenlijk niet de optie hadden. Maar
29 bij de meeste is het gewoon een beetje laksheid: ik wil helemaal geen stage en ik wil niet werken en we krijgen
30 niet betaald.

Interviewer

31 En als jij dus vragen hebt, want je hebt dus zelf bijvoorbeeld je stage zo'n beetje geregeld, maar als jij vragen
32 hebt of je zou bijvoorbeeld wat meer ondersteuning willen om Teams onder de knie te krijgen of iets dergelijks,
33 of je zit ergens mee. Naar wie of wat ga je dan toe? En op wat voor manier zoek je dan contact?

Geïnterviewde

34 We krijgen het vak ICT op donderdag. Maar ik ben nu op donderdag op m'n stage omdat ik ga versnellen. Maar
35 die docent die weet eigenlijk best veel over ICT en daar zou ik mijn vraag kunnen stellen. En we hebben bij de
36 ROC ook beneden een hele ICT ruimte met 20 medewerkers die je zouden kunnen helpen.

Interviewer

37 En over andere vragen die dus niet over online les gaan, dus gewoon over jezelf of over toetsen of als je ergens
38 mee zit. Waar zou je dan heen gaan?

Geïnterviewde

39 We hebben natuurlijk een mentor, dus sowieso zou ik naar mijn mentor gaan. Een hele leuke meid. Maar er is
40 ook een vertrouwenspersoon op school, daar kan je ook altijd terecht. Dus da's ook wel fijn als je echt iets heel
41 ergs meemaakt en je durft het niet tegen je mentor te vertellen. Dan kan je daar heen. Dus er is echt genoeg
42 hulp.

Interviewer

43 Oké gelukkig. En hoe heb jij contact met je mentor? Is dat via de e-mail, via Teams, via WhatsApp?

Geïnterviewde

44 We hebben inderdaad een groepsapp met de hele klas en gewoon een aparte app. Dus ik kan haar altijd appen.
45 En meestal op school, dan spreekt ze me aan. We hebben al een paar keer een gesprek met elkaar gehad, dus
46 da's wel echt fijn. En ik heb ook persoonlijke begeleiding die me ook wel kan helpen bij een beetje praktische
47 dingetjes.

Interviewer

48 Wil je daar wat meer over vertellen?

Geïnterviewde

49 Ik woon begeleid, want ik heb [...]. Ik heb in mijn huis begeleiding, dus daar kan ik ook altijd m'n verhaal doen.

Interviewer

50 Hoe heb je eigenlijk voor je studie gekozen? Heb je daarbij gebruik gemaakt van studiekeuzetests bijvoorbeeld
51 of heb je open dagen bezocht?

Geïnterviewde

52 Dat is heel grappig. Vier jaar geleden liep ik nog als vrijwilliger bij een gastouder. Maar die ging met pensioen
53 en ik moest wat anders zoeken. Dus ik dacht nou voor tijdelijk is de school waar ik nu zit wel even goed. En ik
54 begon alleen maar met lezen en met leerlingen tot twaalf uur, maar dat werd steeds meer en meer en meer.
55 En eigenlijk sinds anderhalf jaar dacht ik: ik vind dit wel echt leuk. Ik wil eigenlijk deze kant op gaan, maar waar
56 moet ik beginnen, want ik heb geen diploma en alles. Toen ben ik eerst thuisstudie gaan proberen om mijn
57 vmbo te halen. Maar dat lukte niet, want je moest alles zelf doen. Je kreeg eigenlijk geen uitleg. Dus toen ben
58 ik gestopt en dat heb ik toen tegen mijn nu inmiddels stagebegeleidster, toen mijn collega verteld en die zei:
59 zullen we dan even samen kijken wat de mogelijkheden zijn? Ze wist dat er bij de [mbo-school] wat was. Dus
60 toen heeft ze de [mbo-school] gebeld voor mij en gevraagd of er een mogelijkheid is dat ik dit kon gaan doen.
61 En die zeiden: ja tuurlijk, schrijf je in. Dus ik heb er even over nagedacht, want dan komt het echt in de buurt.
62 Toen heb ik gedacht: nou dit wil ik wel. En het is nog een breed begrip, dus ik kan altijd nog *switchen*. En toen
63 ben ik maar gestart en ingeschreven. Een gesprek gehad en ik werd gewoon aangenomen. En toen ging dat
64 proces van de [mbo-school] bellen echt heel snel. Binnen een paar maanden, twee maanden, was ik
65 aangenomen. De directrice van mijn school waar ik nu werk, zegt ook: wij hebben we graag een plekje voor je
66 vrij, maar je hebt helaas wel een diploma nodig. dus we hopen dat je die richting op gaat.

Interviewer

67 En jij ging je toen inschrijven voor je opleiding. En dan moet je natuurlijk ook wat regelen met DUO.

Geïnterviewde

68 Nou, dat is ook grappig. Mijn opleiding, mijn stage betaalt mijn studie. Ik heb verteld dat ik die opleiding ging
69 doen en in de eerste instantie ging ik kijken: wat voor recht heb ik op die studiefinanciering? Maar ik heb ook
70 een Wajong-uitkering en dan gaat de uitkering wat lager worden door de studiefinanciering. Dus dat was ik
71 helemaal aan het uitzoeken samen met m'n moeder, want mijn moeder kan dat ook heel goed en ik weet
72 nooit waar moet kijken en waar ik moet beginnen. Dus ik vertelde op school dat ik daarmee bezig was. Een
73 toen zei ze: wil je heel even meekomen? Toen schrok ik me dood. Ik dacht: oh, wat gaan ze nu zeggen? We
74 willen jouw opleiding betalen. Ik moest alle gegevens via DUO en die heb ik toen rechtstreeks toen naar de
75 school gestuurd. En dat is dus nu geregeld.

Interviewer

76 En het was wel duidelijk ook wat je allemaal voor gegevens door moest sturen en duidelijk hoe je dit met DUO
77 kon regelen dat zij dit gingen betalen, maar dat het wel op jouw naam stond?

Geïnterviewde

78 Ja, dat was allemaal duidelijk.

Interviewer

79 Oké, dus daar heb je wel vanuit DUO ook informatie over gekregen over hoe je dit moest regelen?

Geïnterviewde

80 Ja, er stond duidelijk bij het formulier inderdaad betaler, regelaar en dat was wel heel overzichtelijk moet ik
81 zeggen. Ik ben nu benieuwd of ze misschien natuurlijk mijn volgende studie ook betalen. Ze kunnen niet blijven
82 betalen denk ik dan. Dan moet ik wel even kijken hoe dan verder. Maar dat is voor nu nog helemaal geen zorg.

Interviewer

83 En heb je toen met dat regelen voor DUO heb je dus ook samen gedaan met iemand van de school om dat te
84 regelen?

Geïnterviewde

85 Ja, we hebben daar zeg maar niet een receptionist, maar die doet de administratieve zaken. Dus die heb ik
86 gevraagd: moet het naar jou of je moet het naar de directrice? Maar het moest naar personeelszaken van de
87 school, dus die heeft dat geregeld.

Interviewer

88 Best wel even een ding als je dit ineens allemaal moet regelen. Dat je ze ineens zeker moet weten dat alles
89 wel goed geregeld is en best wel een beetje stress levert dat misschien op. Was dat zo?

Geïnterviewde

90 Ja, eigenlijk stond ik daar niet zo heel erg bij stil. Ik deed het gewoon en ik dacht: het komt wel goed. Het was
91 allemaal heel duidelijk dus het lukte ook gewoon.

Interviewer

92 En even een heel ander bruggetje. Het is natuurlijk een tijdje geleden, maar weet jij nog hoe jij het hebt ervaren
93 toen je 18 werd? Want je mag natuurlijk ineens allemaal dingen. Maar aan de andere kant ben je ook
94 volwassen voor de wet ineens. Dus moet je ineens allemaal dingen regelen. Weet je nog hoe je dat een beetje
95 hebt ervaren?

Geïnterviewde

96 Nou, op mijn 18e zat ik niet goed in mijn vel. Toen had ik heel erg last van [...] en was ik ook bijna opgenomen
97 vanwege [...]. [Vertelt wat details, om privacyredenen weggelaten]. Dus mijn leven was toen ik 18 was al heel

98 klein. Ik kwam het huis eigenlijk vrijwel niet uit en de dingen die ik op mijn 18e moest regelen, deed m'n
99 moeder. Ik heb eigenlijk bewust niet op m'n 18e meegekregen wat ik allemaal moest doen. Ik vond ik dat wel
100 heel moeilijk, want ik was 18, maar ik was zo bang dat ik me gedroeg als een kind van vijf. Dat was heel
101 confronterend. En 18 jaar is ook een leeftijd opeens. Ik wist dat ik voor het eerst mocht stemmen. En dat ik
102 echt totaal geen benul had op wie ik moest stemmen. Ik was totaal niet bezig met politiek en ik kreeg ineens
103 een paspoort en alles. Ik kan me nog wel herinneren dat ik daar heel zenuwachtig van werd dat ik toch gewoon
104 echt verantwoordelijkheid had. Ik moest ineens belasting betalen en ik wist echt niet wat dat inhield als ik die
105 brieven kreeg. Er stond zo veel blablabla. Ik dacht: wat moet ik doen?

Interviewer

106 Ja en daar heb je toen dus wel hulp bij gevraagd aan je moeder?

Geïnterviewde

107 Ja, mijn moeder heeft toen heel veel gedaan voor mij.

Interviewer

108 En had jij dat dan liever op een op een andere manier gehad dus had jij liever bijvoorbeeld een overzicht gehad
109 van dingen die je moet doen? Of dat het in makkelijkere taal in een filmpje bijvoorbeeld werd uitgelegd, zodat
110 je in ieder geval niet die stress had van: oké ik krijg nu een brief en ik heb geen idee waar het over gaat.

Geïnterviewde

111 Nou dat was wel fijn geweest, want die slag van 17 naar 18 is heel groot. Op je 17e word je nog behandeld als
112 een kind en dan ben je 18 opeens en krijg je echt van die inderdaad volwassen brieven waar je niks van snapt.
113 Dus eigenlijk is het wel handiger inderdaad, als je net 18 wordt dat duidelijker wordt verteld wat je allemaal
114 moet doen. Desnoods met filmpjes. Dat zou mij toen heel erg geholpen hebben. Kijk, ik had het geluk dat ik
115 een hele lieve familie heb, maar je moet je maar eens voorstellen dat je geen ouders meer hebt of geen contact
116 met je ouders en dat je het zelf moet doen. Dan snap ik dat het heel lastig is. Dus ik vind dat dat anders kan ja.
117 Ik vind dat je het eigenlijk moet opbouwen. Eigenlijk al vanaf z'n 15/16 jaar aangeven: dit staat je te wachten.
118 Dat je weet waar je aan toe bent.

Interviewer

119 Ja. En dat je misschien dus inderdaad al vanaf jongere leeftijd, als ik goed begrijp wat je zegt hoor, dat je al
120 vanaf jongere leeftijd bijvoorbeeld een soort introductie krijgt: bijvoorbeeld dit is belasting en vanaf je 18e
121 moet je dat gaan betalen omdat.... Dat soort dingen.

Geïnterviewde

122 Dat krijg je wel met economie in de les, maar dan zeggen ze ook: maak je nou nog maar niet druk, dat is pas
123 als je 18 bent. Maar dan vergeet je het en opeens ben je 18. Ik vind wel inderdaad dat daar dingen veel beter
124 kunnen.

Interviewer

125 Ja, dat snap ik. En veranderde er veel voor jou met de wat de hulp van de GGZ betreft toen je 18 werd? Werden
126 toen dingen ook anders omdat je toen volwassen werd?

Geïnterviewde

127 Nou, ik had toen inderdaad hulp. Ik was 18 en ik zat nog bij de kinderafdeling. Ik mocht eigenlijk mocht ik niet
128 blijven omdat ik 18 was, maar ze hadden voor mij een uitzondering gemaakt. En dat was ook wel dat jaar dat
129 ik echt vooruit ben gegaan en dat het veel beter met mij ging. Ik mocht dus eigenlijk niet blijven, maar ze
130 hebben me er één jaar voor gegeven. En toen ik 19 was moest ik bij [instelling] weg. Toen ben ik wel ergens
131 anders bij een therapeut geweest en dat was gewoon in [stad]. En dat heeft ook nog goed geholpen, maar dat
132 jaar heeft het verschil gemaakt.

Interviewer

133 Het is heel mooi om te horen dat ze dan inderdaad niet naar de regels kijken en naar de groep mensen, maar
134 gewoon naar jou als mens en naar wat jij nodig hebt en wat het beste voor jou is.

Geïnterviewde

135 Inderdaad en niet dat ze zeggen: ze is 18 dus ze komt niet meer in aanmerking.

Interviewer

136 Ja, want heb jij ook te maken gehad met iets van jeugdzorg?

Geïnterviewde

137 Nee. Het grappige is, ik ben in vier jaar heel veel niet op school geweest en toen ben ik gestopt en ik heb ook
138 nooit last gehad van leerplicht.

Interviewer

139 Want toen was je natuurlijk 16, 17. Heb jij nooit een brief ontvangen van de leerplicht?

Geïnterviewde

140 Niet dat ik me kan herinneren. Misschien mijn ouders wel, maar volgens mij ook niet.

Interviewer

141 Bijzonder, want je hebt natuurlijk in principe geen leerplicht meer vanaf je 16e, maar wel een kwalificatieplicht.
142 Dus in principe als je dan geen startkwalificatie had, wat jij dus niet had, dan had je inderdaad wel iets moeten
143 horen van de leerplicht.

Geïnterviewde

144 Ja inderdaad. Ik zal het eens aan mijn moeder vragen. Misschien was dat wel zo, maar hebben ze het niet
145 tegen mij gezegd. Leerplicht hoor je nu ook constant op mijn school, op mijn mbo: jullie hebben leerplicht. En
146 ik dacht ja maar toen ik zo oud was, stond er nooit iemand op de stoep ofzo. Ik heb ook nooit een boete
147 gekregen of zo.

Interviewer

148 Nee, en ook inderdaad niet een leerplichtambtenaar die langs is geweest. En heb je voor de rest nog dingen
149 waarvan je denkt dit is iets waar ik in mijn leven als student tegenaan ben gelopen of toen ik inderdaad 18
150 werd of iets anders met een overheidsinstantie waarvan je denkt dit had beter gekund?

Geïnterviewde

151 Nou weet je, ik heb natuurlijk een uitkering en daar heb bij het UWV. En ik heb echt een enorme hekel aan het
152 UWV gekregen te hebben. In [stad] waar ik nu woon is het wel goed hier. Vroeger moest ik altijd naar Almere
153 en dan moest ik vertellen of ik in aanmerking kwam voor die uitkering.

Interviewer

154 En moest je dat echt uitleggen?

Geïnterviewde

155 Ja. Maar je wordt daar echt behandeld als een soort crimineel. Je krijgt van die echt heftige vragen, zoals:
156 misbruik je het geld? En ik was met mijn moeder de eerste keer en ik durfde toen niet veel te zeggen. Het was
157 al knap dat ik dat ik daar überhaupt verscheen. En mijn moeder antwoordde en diegene zegt zo: we vragen
158 het niet aan jou, maar aan je dochter. Nou, toen keken we elkaar aan en toen waren we daar echt al klaar
159 mee. Maar ik heb wel antwoord gegeven. Toen wel ging het ook wel echt slecht, maar later toch ging het iets
160 beter en toen hebben we wel gezegd: ik moet me wel iets slechter voordoen dan dat ik ben, want anders dan
161 krijg ik het niet, want zo zijn ze dan wel. En je hebt het echt wel nodig hoor. Maar ze baseren het op één
162 gesprek. Als ik dan net die dag heb dat ik me echt lekker in een *flow* voel en alles goed vertel, want ik praat
163 heel makkelijk, zoals je merkt. Dan kunnen ze denken: maar die heeft het eigenlijk helemaal niet nodig. Ik heb
164 daar heel veel moeite mee gehad.

Interviewer

165 Ja, want je moet het dus aanvragen en dan heb je één zo'n gesprek en dan gaan ze op dat gesprek kijken of jij
166 in aanmerking komt?

Geïnterviewde

167 Ja. De sfeer daar is elke keer echt vreselijk. Je zit dat op zo'n hokkie en het is net alsof je verhoord wordt. Je
168 krijgt de ene vraag na de ander. En ik snap het wel, want er zijn mensen die het misbruiken hoor. Maar alsnog
169 denk ik: je kan toch wel normaal en fatsoenlijk praten tegen iemand. Je hoeft mijn moeder niet af te bekken
170 als ze antwoordt een keer op een vraag.

Interviewer

171 En toen ging je dat echt regelen, die uitkering. Want toen was je dus toch een soort van goedgekeurd, om het
172 zo te zeggen, je kwam in aanmerking. En toen heb je gewoon die uitkering ontvangen. Heb je dan ook nog een
173 soort van controle om de zoveel tijd of je er nog steeds recht op hebt?

Geïnterviewde

174 Ja. Eén keer in het jaar krijg ik altijd het bericht van: hoe gaat het met je en wat wil je? En meestal ga ik daar
175 met m'n begeleider heen en dan vertel ik hoe het nu gaat en dat ik naar school ga. En dan vertel ik dat mijn
176 angsten er nog steeds zijn, maar ik ben in ontwikkeling, maar het gaat veel beter. En het zijn ook die
177 rotgesprekken, want je hamert daar ook op de dingen die niet lekker gaan. Maar in [stad] heb ik echt met een
178 hele aardige man gesproken, dus dat kan ik wel heel fijn mee praten als die iets vraagt. Maar ik heb het één
179 keer in het jaar dat ze me dan op gesprek uitnodigen.

Interviewer

180 Ja en dat is dus gewoon ter controle. En voor de rest heb je niet echt contact met het UWV door het jaar heen?
181 Oké. Maar in het algemeen heb jij dus het UWV niet zo goed ervaren.

Geïnterviewde

182 Klopt, ik ben gelukkig niet de enige.

Interviewer

183 Dat klopt zeker. En voor de rest nog dingen waar je tegenaan bent gelopen?

Geïnterviewde

184 Nee, niet echt. [Vertelt nog wat over extra hulp die ze heeft gekregen op de opleiding].

Interviewer

185 Helder. Ik ben er wel zo'n beetje doorheen. Ik weet niet of jij nog iets wilt toevoegen of nog iets wil vragen?

Geïnterviewde

186 Nee, ik vond een heel goed gesprek. Succes nog verder!

4.12 Transcript Interview Student 12

Introductie gedaan, toestemming gevraagd en de opname gestart.

Interviewer

- 1 Dan begin ik met een paar basisvragen. Hoe oud ben je?

Geïnterviewde

- 2 Ik ben 19 jaar oud.

Interviewer

- 3 En welke opleiding doe je?

Geïnterviewde

- 4 Mbo Verpleegkunde.

Interviewer

- 5 Kun je wat vertellen over de opleiding die je doet?

Geïnterviewde

- 6 Mijn opleiding bestaat uit vier jaar. De meeste niveaus in de zorg zijn: helpende, verzorgende en dan
7 verpleegkunde dus een niveau 4 opleiding. We hebben verschillende vakken zoals echt leren over het
8 menselijk lichaam, verpleegkunde, meer de theoretische kant van het vak, maar ook echt het praktijkdeel
9 wordt groot aan bod gebracht natuurlijk. Daarbij worden we goed begeleid door twee mentoren, waarvan
10 eentje echt specifiek op jou gericht is. We lopen elk jaar minimaal een half jaar stage. Dus van de vier jaar zijn
11 er twee jaar stage en dat wordt dan afgewisseld met school. Dus we hebben een half jaar school en dan een
12 half jaar stage.

Interviewer

- 13 En loopt alles een beetje volgens de planning? Lukt het allemaal goed en ga je het denk je dit jaar ook afmaken?

Geïnterviewde

- 14 Ja, voor mij ziet het er allemaal nog wel goed uit. Ik sta niet echt onvoldoendes en het verloopt allemaal nog
15 soepel. Dus dat is fijn. En ik denk wel dat dit jaar ik een diploma binnen kan hengelen.

Interviewer

16 Goed bezig. Hoe heb je al een idee waar je je laatste stage wil gaan lopen?

Geïnterviewde

17 [Vertelt wat over sollicitatieprocedure].

Interviewer

18 En jij zit dus nu in je vierde jaar, dus jij hebt ook tijdens deze studie de overgang meegemaakt naar het online
19 onderwijs door de hele corona-ellende. Hoe heb je dat ervaren?

Geïnterviewde

20 In het begin vond ik het echt heel erg wennen. Ik merkte echt dat die lange dagen achter mijn laptop ook echt
21 wel voor hoofdpijn zorgden. Het was vermoeiend. Maar later, toen je eenmaal in dat ritme zat, ging het wel
22 makkelijker. Je wist waar je aan toe was. Je wist wat je van docenten kon verwachten in die online lessen, want
23 dat was natuurlijk ook iets waar je echt in aan het zoeken was. Dus nadat je een beetje op gang was daarmee
24 ging het eigenlijk wel heel goed. Maar toch was ik wel blij dat we weer naar school konden natuurlijk.

Interviewer

25 Ja, dat snap ik. En je vond het dus best wel wennen, dat online studeren. Heb je dan ook het idee dat het wel
26 werkte met de lessen zo? Had je ook het idee dat de kwaliteit van de lessen echt anders was?

Geïnterviewde

27 Ja, ik merkte dat wel. Veel lessen werden bij ons gegeven via het programma '*lesson up*'. Dat is een programma
28 waarin je actief mee kan doen. De docent bereidt dat voor en er zitten dan een soort quizvragen in, dus je
29 moet elk keer actief mee blijven doen, want anders beantwoord je die vragen niet. Dus dat werd wel heel vlug
30 gedaan. Dat kwam op een gegeven moment wel een beetje mijn neus uit, omdat dat zo veel werd gedaan
31 door iedereen. Maar dat maakte ook wel weer dat je wat actiever werd en toch wel weer je aandacht er goed
32 bij kon houden. Maar sommige docenten deden dat ook niet. En ik merkte wel dat mijn aandacht dan snel of
33 naar ander huiswerk ging of naar m'n mobiele telefoon of naar wat anders. Dan vond ik het wel moeilijker om
34 mijn aandacht erbij te houden.

Interviewer

35 En had je gewoon toen je moest thuis studeren wel gewoon het goede materiaal? Had je een goeie laptop?
36 Had je een goeie plek om te zitten?

Geïnterviewde

37 Ja, ik heb gewoon een bureau op mijn slaapkamer en ik had aan het begin van de opleiding gewoon een goede
38 laptop aangeschaft, dus die gebruik ik nog steeds.

Interviewer

39 Gelukkig. En was er voor jou duidelijk toen je begon met de opleiding dat jij bijvoorbeeld een laptop moest
40 gaan aanschaffen en dat soort kosten er aankwamen?

Geïnterviewde

41 Ja, wij hadden voordat ik begon aan de opleiding meerdere infoavonden en daardoor moest je ook op gesprek
42 komen en werd je echt geselecteerd. Daarin is ook een keer een avond echt het kostenplaatje van de opleiding
43 besproken, dus vooral de boeken werden daarbij besproken. Het eerste leerjaar was je zo veel geld kwijt, het
44 tweede leerjaar zoveel en daarna steeds minder, omdat je de boeken die we hebben eigenlijk vier jaar lang
45 gebruikt. En ze hadden ook een kopje onverwachte kosten.

Interviewer

46 En je hebt dus ook stage gelopen. Hoe ging dat met de stages met coronatijd? Was het lastiger om een stage
47 te vinden? Ging je stage toevallig niet door of werd die afgekapt?

Geïnterviewde

48 Mijn stage ging gewoon door. Want in de zorg kunnen ze natuurlijk alle helpende handen wel gebruiken. Dat
49 heb ik ook wel gemerkt. Ik heb echt op een cohortafdeling stage gelopen. Dus echt patiënten met corona
50 verzorgd in een verzorgingstehuis met ouderen en eigenlijk veranderde daar niet heel veel. Alleen dat de
51 hectiek gewoon wat groter werd en er net wat meer van je werd verwacht. Er werd wel af en toe overgepland.
52 Dus dat je niet als stagiaire gold, maar eigenlijk meer als medewerker. Dus dat was het enige minpuntje wat ik
53 aan mijn stage ervaren heb. Maar verder ging alles gewoon zoals het altijd is geweest eigenlijk.

Interviewer

54 Had je dan het gevoel dat je dan te veel verantwoordelijkheid kreeg?

Geïnterviewde

55 Soms werd ik wel gewoon ingedeeld als helpende, wat ik heb nog geen diploma dus ik mag mezelf nog geen
56 verpleegkundige noemen, maar dan een niveau lager. En je kreeg wel wat meer verantwoordelijkheden, je
57 moest mensen zelf verzorgen. Je had altijd wel collega's waar je op terug kon vallen. Maar je stond er eigenlijk
58 wel alleen voor. En het scheelt wel dat ik al in mijn derde leerjaar zat. Dus wel een beetje ervaring daarmee
59 had, dat je gewoon meer die zelfstandigheid moet krijgen. Maar officieel volgens de praktijkovereenkomst is
60 dat gewoon niet de bedoeling, dus daarin zijn ze gewoon niet helemaal netjes geweest.

Interviewer

61 Nee en je zei dat je dat zelf ook als een minpuntje hebt ervaren. Werd je dan onzeker van die enorme
62 verantwoordelijkheid of vond je het niet fijn dat ze zich niet aan de regels hielden?

Geïnterviewde

63 Omdat er zo'n hectiek was, was het best wel een pittige periode, dus dat merkte je ook emotioneel wel aan
64 collega's. Maar ik merkte dat ook geestelijk en emotioneel wel aan mezelf. Op dat vlak ging het voor mij
65 gewoon allemaal even te snel. Het werd gewoon even te veel en dan als je dan ook nog helemaal alleen de
66 diensten moet draaien dan baal ik daar gewoon van.

Interviewer

67 Ja, dat kan ik me goed voorstellen. Het is echt een enorme verantwoordelijkheid die ineens op je schouders
68 ligt, terwijl je nog gewoon student bent.

Geïnterviewde

69 Ja, ik ben nog lerende.

Interviewer

70 Ja en je komt ook in die enorme coronahectiek terecht. En je zegt inderdaad dat het ook wel gevolgen heeft
71 gehad voor jou persoonlijk, dat het best wel zwaar is geweest. Wat zijn de gevolgen voor jou precies geweest?

Geïnterviewde

72 Ja, de werkdruk die was wel heel hoog en ik merkte gewoon omdat je zo begaan bent met die mensen en je
73 creëert echt een band met ze en op een gegeven moment worden ze allemaal ziek en overlijden er een aantal.
74 En dat is gewoon een emotionele klap. En ook aan collega's merk je dat gewoon. Je bent met je collega's juist
75 heel erg hecht en je merkte wel dat sommigen er echt gewoon doorheen zaten. Dat ze eigenlijk te ver gingen.
76 Ik had een stage waarin ik 36 uur per week stage moest lopen, maar ik stond soms meer dan 40 uur op de
77 afdeling dus je bent alleen maar daarmee bezig. Je hebt eigenlijk bijna geen tijd meer voor vrije tijd. En als je
78 dan thuiskomt zit je natuurlijk met al die dingen nog in je hoofd. Dat kan je ook niet zomaar loslaten. En als je
79 er meer dan 40 uur in de week bent, dan merk je wel echt dat het loslaten lastiger wordt.

Interviewer

80 En heb je daar wel wat steun van ontvangen van je opleiding of van familie van vrienden?

Geïnterviewde

81 Ja, ik heb het echt duidelijk aangegeven op mijn stage ook. Ik ben daarbij ook in gesprek geweest met de
82 manager en met de roosteraar die mij inplande over dat overplannen. Ik moest gewoon echt weer als stagiaire
83 ingepland worden en niet die volledige verantwoordelijkheid dragen. En ik heb ook aangegeven dat het me
84 gewoon allemaal even te veel werd en toen ben ik ook even een paar dagen thuis geweest, even het hoofd
85 leeg kunnen maken en even zen zijn en bijkomen. Daarna merkte ik wel dat ik weer gewoon energie had en
86 kon ik er weer volle bak tegenaan. Dat heeft me zeker geholpen. Verder had ik ook een begeleider, een
87 verpleegkundige, die sprak ik ook wel heel veel. En die stond zelf ook echt op een corona-afdeling, dus die
88 begeleidde mij goed. Andere collega's waren ontzettend blij met mij, dat ik ook wel diensten kon draaien, maar
89 de roosteraar vond het zelf ook wel lastig daar een grens in te zoeken. Maar nadat ik dat zelf aangegeven had,
90 begrepen collega's het ook wel van mij. Dus dat is fijn.

Interviewer

91 Knap van je dat je dat zelf hebt aangegeven.

Geïnterviewde

92 Ja, zo staat het wel een beetje bekend in ons vak. Je moet goed je grens aan kunnen geven, maar dat is altijd
93 wel iets wat later toch wel heel erg lastig blijkt te zijn.

Geïnterviewde

94 En hoe heb je eigenlijk voor verpleegkunde gekozen?

Geïnterviewde

95 Mijn moeder werkt ook in de zorg. Die werkt in het ziekenhuis dus die doet wel totaal wat anders. Maar sinds
96 ik op de basisschool zat, wist ik al dat ik iets in de zorg wilde doen. En toen ben ik bij van die open dagen
97 geweest op mbo-scholen. En toen was de keuze snel gemaakt.

Interviewer

98 Wat goed. En toen moest je je gaan inschrijven. Weet je nog hoe dat ongeveer gegaan is? Want je werd
99 gewoon ineens student en daarvoor moest je een paar dingen regelen. Weet je nog hoe je dat hebt gedaan?

Geïnterviewde

100 Ja, ik was volgens mij 15 toen ik naar het mbo ging. Dus toen was ik nog best wel jong. Mijn vader heeft me
101 daar allemaal bij geholpen. Volgens mij heeft hij toen echt alles ingevuld van inschrijvingen en zo. Maar ook
102 met mijn DUO heeft hij het allemaal geregeld voor mij.

Interviewer

103 En heb je toen ook meegekeken of heeft hij dat inderdaad echt voor jou gedaan?

Geïnterviewde

104 Nou, ik heb er wel een paar keer bij gezeten, maar niet bij alles.

Interviewer

105 En woon je op jezelf of woon je bij je ouders?

Geïnterviewde

106 Nee, ik woon nog bij mijn ouders.

Interviewer

107 En dus als jij iets van praktische vragen hebt over dingen waar je tegenaan loopt, wat je studie betreft of DUO,
108 waar zou je dan naartoe gaan? Of naar wie zou je toe gaan?

Geïnterviewde

109 Mijn vader is gewoon met computers heel erg handig. Dus die weet allemaal hoe het werkt, dus ik vraag hem
110 altijd om hulp als ik zulk soort dingen niet weet. Maar het zal straks als ik dan naar het hbo ga wil ik het wel
111 proberen zelf allemaal iets meer uit te gaan zoeken in plaats van de touwtjes uit handen te geven. Maar ik
112 denk wel dat dat allemaal een beetje goed begeleid wordt en anders vraag ik hem gewoon alsnog voor hulp.

Interviewer

113 En je bent vorig jaar dus 18 geworden en dan verandert natuurlijk best wel veel. Je mag ineens ook alcohol
114 drinken, je mag alleen autorijden, maar je bent ook ineens volwassen, dus je hebt ineens best wel veel
115 verplichtingen en verantwoordelijkheden. Weet je nog hoe je dat hebt ervaren?

Geïnterviewde

116 18 worden zelf is natuurlijk hartstikke leuk. [Vertelt wat over rijbewijs halen en een feestje]. En verder heb ik
117 er geen last van gehad. Ik heb het niet als vervelend ervaren of dat het echt een hele grote verandering is
118 geweest. Dus dat viel allemaal wel mee eigenlijk.

Interviewer

119 En heb je bijvoorbeeld dingen die je wel moest regelen toen je 18 werd, zoals bijvoorbeeld je je eigen
120 zorgverzekering afsluiten? [Geïnterviewde knikt]. En hoe heb je dat dan meegekregen?

Geïnterviewde

- 121 Ik heb dat met mijn ouders allemaal goed besproken en ook van vriendinnen gehoord hoe zij dat gingen doen.
122 Van veel vriendinnen hoorde ik bijvoorbeeld dat zij hun ouders gewoon hun zorgverzekering lieten betalen en
123 de zorgtoeslag dan overmaakten naar de ouders. En omdat mijn moeder in de zorg werkte, krijgen ze iets
124 korting op een zorgverzekering. Dus wij hebben ervoor gekozen om gewoon mijn ouders de zorgverzekering
125 laten betalen en dat ik de zorgtoeslag gewoon elke maand overmaak naar mijn ouders.

Interviewer

- 126 En je had het al over DUO. Heb jij toevallig ook vanaf je 18e een lening aangevraagd bij DUO?

Geïnterviewde

- 127 Nee, ik leen op dit moment niets.

Interviewer

- 128 En je OV-chipkaart, had je die al aangevraagd toen je begon met studeren?

Geïnterviewde

- 129 Ja, die had ik al sinds begin van de opleiding, want ik moet echt wel dagelijks met de trein.

Interviewer

- 130 Ja, maar het was wel duidelijk dat je dus inderdaad die OV-chipkaart en die studiefinanciering zou kunnen
131 aanvragen als je dat wil?

Geïnterviewde

- 132 Ja, dat wist ik wel helemaal. OV wist ik dat dat ook al eerder kon natuurlijk. Maar studiefinanciering dacht ik
133 altijd dat dat alleen voor hbo-studenten was. Maar dat is wel gebleken dat het ook voor mbo'ers na je 18e kan.

Interviewer

- 134 En hoe wist jij dat? Hoe kwam je erachter dat dat toch ook voor mbo-studenten was?

Geïnterviewde

- 135 Toen ik 18 werd, ging ik allemaal zulk soort dingen een beetje uitzoeken. En toen daar toch achter gekomen.
136 Toen ik 15 was, had ik natuurlijk ook sowieso nog helemaal geen lening nodig, want je mag tot je 18e ook gratis
137 naar school. Dus dan denk je daar ook helemaal niet over na. Maar daarna moet je toch schoolgeld gaan
138 betalen, dus dan ga je daar toch even naar kijken. Maar ik leen op dit moment niet.

Interviewer

- 139 En heb je dat zelf allemaal uitgezocht? Thuis, achter je computer?

Geïnterviewde

- 140 Nee dat heeft mijn vader ook gedaan.

Interviewer

- 141 En heb je bijvoorbeeld ook brieven of e-mails ontvangen over DUO, je zorgverzekering, een eigen
142 bankrekening, dat soort dingen?

Geïnterviewde

- 143 Volgens mij heb ik wel aantal een aantal brieven thuis gekregen. Ook over die zorgdingen. Volgens mij zijn mijn
144 ouders daar ook met brieven goed over geïnformeerd dat ik dan 18 zou worden en dat het een hele
145 verandering zou worden.

Interviewer

- 146 En heb jij ook je eigen bankrekening afgesloten of je eigen volwassen rekening?

Geïnterviewde

- 147 Ik had altijd al een betaalrekening en een spaarrekening. Alleen had mijn vader toen nog het inzicht over mijn
148 spaarrekening. Maar die heb ik dan nu voor mezelf, de inzichten daarin. Dat is het enige verschil wat veranderd
149 is eigenlijk.

Interviewer

- 150 En je had natuurlijk al een DigiD, want je moest je inschrijven bij je opleiding. Was je ook op de hoogte van wat
151 er veranderde toen je 18 werd wat betreft het Donorregister?

Geïnterviewde

152 Ja, hier heb ik ook een brief over gekregen en toen heb ik daar gewoon over nagedacht en toen dat ingevuld.
153 Maar ik heb daar niet specifiek bij stilgestaan dat het echt met je 18^e pas inging. Ik kreeg gewoon zo'n brief en
154 die was heel duidelijk.

Interviewer

155 En was je op de hoogte wat er veranderde wat betreft je leerplicht en kwalificatieplicht toen je 18 werd?

Geïnterviewde

156 Ik wil gewoon mijn diploma halen, dus ik ga gewoon naar school. Maar qua leerplicht: na je achttiende ben je
157 niet meer leerplichtig. Maar bij onze opleiding eigenlijk wel, want je mag maar tien procent afwezig zijn. Dus
158 dat weet ik dan van mijn eigen opleiding. Maar hoe dat verder in elkaar steekt, durf ik ook niet te zeggen. Heb
159 ik me ook niet echt in verdiept omdat ik van mijn eigen opleiding weet dat je eigenlijk wel leerplichtig bent, wil
160 je een diploma halen.

Interviewer

161 En je hebt dus ook nooit te maken gehad met leerplicht voor de rest?

Geïnterviewde

162 Nee.

Interviewer

163 Helemaal helder. En je bent dus 18 geworden in 2020. Heb je dan ook een brief ontvangen van Defensie
164 toevallig?

Geïnterviewde

165 Volgens mij niet. Maar ik heb wel een jonger zusje, die heeft hem wel gehad. Maar ik volgens mij niet. Mijn
166 zusje heeft dus wel zo'n brief ontvangen, maar ik verdiep me daar niet echt in als die niet van mij is.

Interviewer

167 Helder. En heb je ooit te maken gehad met iets van jeugdzorg?

Geïnterviewde

168 Nee, daar heb ik nooit mee te maken gehad.

Interviewer

169 Tot slot: had jij behoefte gehad aan iets van een overzicht of een soort lijst met dingen die je moest regelen
170 toen je 18 jaar werd? Of denk je het is eigenlijk wel goed gelopen zo.

Geïnterviewde

171 Bij mij is alles wel goed verlopen, maar ik denk wel dat die planning daarin wel een belangrijke rol speelt. Als
172 je echt alles in één keer op je bordje krijgt, denk ik dat het wel ontzettend veel is. Dus dan zou een overzicht
173 natuurlijk wel erg handig zijn. Maar bij mij werd alles wel gedoseerd afgegeven. Dus je kon echt iets afronden
174 en dan pas naar het volgende deel gaan. Dus voor mij had het niet gehoeven in mijn situatie.

Interviewer

175 Oké en het kwam dan gedoseerd omdat bijvoorbeeld brieven en e-mails en zo op andere momenten
176 binnenkwamen?

Geïnterviewde

177 Ja, toen je 18 werd, ging je bijvoorbeeld eerst die zorgverzekering regelen. En toen ging je je verdiepen in die
178 lening dan bijvoorbeeld dus dat kwam allemaal een beetje achter elkaar aan, dus dat was wel fijn. Niet alles in
179 echt in één keer. Dan was een overzicht wel handig geweest.

Interviewer

180 Ik ben wel zo'n beetje erdoorheen denk ik. Ik weet niet of jij nog iets toe te voegen hebt of iets anders waar je
181 tegenaan gelopen bent in je leven als student?

Geïnterviewde

182 Nee, eigenlijk niet.

Interviewer

183 Dank dat je mee wilde doen!

Geïnterviewde

184 Jij succes met je onderzoek.

4.13 Transcript Interview Student 13

Introductie gedaan, toestemming gevraagd en de opname gestart.

Interviewer

1 Laten we beginnen met een paar basisdingen. Hoe oud ben je?

Geïnterviewde

2 Ik ben nu 25. Dus iets ouder dan de gemiddelde student die je spreekt. Ik ben trouwens nu geen mbo-student
3 meer, maar ik heb er wel gezeten en onderzoek naar gedaan.

Interviewer

4 Je hebt er ook onderzoek naar gedaan zeg je?

Geïnterviewde

5 Ja, misschien is het wel goed om even in het kort daarover iets te vertellen. Ik heb dus mijn middelbare school
6 een beetje verkloot en dat had te maken met privédingen die niet samen konden. En dan zak je heel snel naar
7 beneden. En toen heb ik twee mbo-opleidingen geprobeerd. Eerst het Grafisch Lyceum en daarna
8 sociaalmaatschappelijke dienstverlening. En toen ben ik met die eerste opleiding gestopt, want het was heel
9 erg met computers en ik liep een beetje vast daarin. En bij de tweede poging merkte ik heel erg dat ik niet echt
10 uitdaging kreeg. En ook als je daarnaar vroeg, dan konden ze dat gewoon niet voor je regelen. En toen ging ik
11 stage lopen bij een maatschappelijk initiatief. En die gingen eigenlijk maatschappelijke problemen die mbo-
12 studenten ervoeren oplossen samen met die mbo-studenten. Dat was heel cool. Er was bijvoorbeeld iemand
13 die was mantelzorger en één op de vier jongeren op het mbo bleek dus een mantelzorger te zijn, wat echt
14 heel veel is. En dan natuurlijk van één keer in de week zorg bieden naar gewoon elke dag. Dat verschilt
15 natuurlijk wel heel erg. Maar die ging dus een oplossing vinden om die jongeren te helpen. En ik *struggelde*
16 heel erg met het onderwijssysteem. Dus toen ben ik uitgedaagd om onderzoek te gaan doen voor het OCW
17 naar gelijke kansen in het onderwijs. Toen richtten we ons dus ook op het mbo, omdat we vonden dat het heel
18 gek is om te zeggen tegen de ene groep dat zij lager zijn dan de ander. Ja, dat is best heftig, dat voel je ook
19 gewoon. Toen ik naar vmbo ging, voelde ik me opeens lager. Het voelt alsof je aftakelt, terwijl onderwijs zou
20 dat niet moeten zijn. Dus toen hebben we daar onderzoek naar gedaan en is er ook een onderzoeksrapport
21 uitgekomen, dat was echt superleuk. En toen ben ik eigenlijk me nog meer gaan verdiepen. Toen wilde ik op
22 het mbo eigenlijk eerder stoppen. Dus dat ik vroeg of ik het versneld kon doen, want ik wilde het gewoon zo
23 snel mogelijk doen. Ik wilde gewoon zo snel mogelijk weer verder met mijn leven en dat kon toen niet. En toen
24 hebben ze geregeld dat ik mijn praktijkexamens kon doen omdat mijn stage bij dat bureau heel goed ging. En
25 dat was dan niet voor een diploma. Dat was gewoon voor je eigen gevoel: ik ben in ieder geval wel geslaagd in
26 praktijk. En toen hebben ze dat dus niet goedgekeurd omdat ik te veel had gedaan.

Interviewer

27 Omdat je te veel had gedaan?

Geïnterviewde

28 Ja. En toen begon dus mijn boosheid en mijn reis om verder naar dat onderwijssystemen te schoppen. Toen
29 zeiden ze dus op een gegeven moment: als jij een meubelmaker bent en ik ben jouw opdrachtgever en ik vraag
30 aan jou een simpel bijzettafeltje. En jij komt aan met een tafel met allemaal tierlantijntjes. Prachtige tafel. Dan
31 zeg ik mooie tafel, maar dat is niet wat ik heb gevraagd. BAM, oké, dit is dus blijkbaar onderwijs in hun ogen.
32 Dus toen werd ik zo boos. En misschien herken je dat wel, maar als je heel erg boos bent ergens op, dan zit
33 daar heel veel energie. Dus toen ben ik dingen gaan opzetten voor mensen die dus moeite hadden met het
34 schoolsysteem en vooral dus jongeren op het mbo om ze uit te dagen op een andere manier buiten de
35 klaslokalen. Dat is dus de *MBO Univercity* geworden, maatschappelijk betrokken onderwijs en dan de stad als
36 leerplek. Dat is echt heel leuk. En toen ben ik ook lezingen gaan houden door het land en werd ik ook gevraagd
37 om een praatje te houden. Dus toen ging dat balletje een beetje rollen. En dat heeft tot vorig jaar januari
38 geduurd, want toen wilde ik met een theaterstuk meespelen, maar corona. En nu doe ik dus een hbo studie:
39 toegepaste psychologie. En daar was ook allerlei rare dingen mee. Want ik had geen startkwalificatie, dus
40 moest ik in hoger beroep gaan omdat die 21 plus-toets niet goed was gekeurd. En na een rechtszaak ben ik
41 toch toegelaten. Maar dat heeft wel heel veel tijd en moeite en geld vooral gekost. Dus dat is een beetje mijn
42 achtergrond met onderwijs.

Interviewer

43 Wat een verhaal! En hoe lang geleden heb jij dan die mbo-opleiding gedaan?

Geïnterviewde

44 Volgens mij was ik 21. Ik was 16 jaar toen ik mijn vmbo-diploma haalde. Ik was ook een keer blijven zitten, dus
45 dan ben je 16 of 17. En toen ging ik naar het grafisch. Dat heb ik twee jaar toen gedaan. Ik zal wel iets van 21
46 zijn geweest.

Interviewer

47 En je hebt dus het hele studeren in coronatijd meegemaakt op het hbo, maar niet op het mbo dus?

Geïnterviewde

48 Ja, vorig jaar had ik nog geen opleiding, dus dat heb ik gelukkig toen ook niet echt meegemaakt. Ik heb er wel
49 veel over gehoord natuurlijk van mensen die dit jaar dus overnieuw hebben gedaan vanwege dat feit. En dat
50 is allemaal heel intens geweest, dus ik hoop niet dat het straks weer die richting op gaat.

Interviewer

51 Nee, breek me de bek niet open. Maar jij bent dus ook 18 geworden toen jij aan het mbo aan het studeren
52 was. En weet je nog hoe je dat een beetje ervaren hebt toen je 18 werd? Dus dat er ineens heel veel dingen

53 veranderen. Je kreeg ineens allemaal verplichtingen en eigen verantwoordelijkheden. Weet je nog hoe je dat
54 hebt ervaren?

Geïnterviewde

55 Ja, ik weet wel dat ik daar heel erg veel hulp bij nodig had van mijn ouders. En dat ik wel ook dacht: hoe zou
56 het zijn als je niet die ouders hebt die je daarbij kunnen helpen? In principe was het op zich via DUO allemaal
57 wel een soort van duidelijk. Ook met dat reisproduct. Ik heb toen wel volgens mij ooit een keer zo'n soort
58 boete gekregen, omdat ik het niet op tijd had stopgezet. Dat kan me nog vaag herinneren. Maar niet dat ik
59 echt dacht van: ho, wat gebeurt er allemaal? Dat had ik niet per se, maar ik woonde toen ook nog gewoon
60 thuis, dus dat scheelt heel erg. Als je op jezelf gaat wonen en dat soort dingen, dan wordt het al helemaal soms
61 chaotisch.

Interviewer

62 En je hebt dus dat studentreisproduct gehad en ook een keer een klein boete voor gehad. Heb je ook een
63 lening aangevraagd bij DUO of had je alleen een toeslag?

Geïnterviewde

64 Ja, ik had dus niet op tijd mijn mbo-diploma gehaald. En toen moest ik dat dus allemaal gaan terugbetalen en
65 dus ook je reisproduct volgens mij. Bij elkaar was dat iets van 4000 euro of zo. En opeens kreeg ik een bericht
66 dat ik dat dus moest terugbetalen, omdat ik niet mijn startkwalificatie had gehaald. En toen was ik dus ook
67 weer boos geworden. En toen heb ik bezwaar gemaakt daartegen, niet met het idee dat dit zou gaan werken,
68 maar ik wilde gewoon heel graag even daar een stuk over schrijven. En ik vind het gewoon heel bizar dat je
69 spreekt van een startkwalificatie op het moment dat je je mbo niveau 4 diploma hebt gehaald of je havo of
70 *whatever*, terwijl je zonder diploma net zo goed gestart kan zijn op de arbeidsmarkt. Ik had echt een CV, die
71 mijn leeftijdsgenoten niet hadden.

Interviewer

72 Ja, je had zelfs te veel gedaan.

Geïnterviewde

73 Ja precies. Ik had een vast contract, ik was gestart op de arbeidsmarkt en zij willen jou motiveren om je diploma
74 te halen binnen zo veel jaar. En als je dat niet doet, dan moet je dat terugbetalen. Dat is eigenlijk gewoon een
75 soort van boete op het feit dat je leven misschien soms anders kan lopen. Ik vind het sowieso bizar dat daar
76 een geldprijs aan vast wordt gezet, want onderwijs zou gewoon dynamisch moeten zijn. Mensen zouden
77 fouten moeten kunnen maken. Mensen zouden de tijd die ze nodig hebben moeten krijgen om daar te komen.
78 En als jij aan de ene kant nul hulp en begeleiding biedt en nul maatwerk genereert, ja dan is dit een beetje een
79 lelijke manier, vind ik, om jongvolwassenen te motiveren om hun diploma te halen. Alsof dat de motivatie
80 moet zijn om onderwijs te volgen. En toen had ik ook die brief geschreven : ik had heel graag mijn diploma

81 willen halen, maar het onderwijs maakte het mij niet mogelijk. Ik heb dit gevraagd, ik heb dat gevraagd. Ik heb
82 dit geprobeerd, ik heb dat geprobeerd en het kon gewoon niet.

Interviewer

83 Dat was je bezwaarbrief?

Geïnterviewde

84 Ja. Het is een hele lange brief. Ik heb dat samen ook gedaan met mijn werkgeefster, zij is juriste, dus dat was
85 heel *chill*. Op een gegeven moment kreeg ik ook een bericht terug van... Ik weet niet meer wie... Maar met de
86 boodschap van: joh meisje, houd je mond. Maak gewoon je mbo-diploma af en *shut the fuck up*.

Interviewer

87 Waarvan was diegene dan precies?

Geïnterviewde

88 OCW was dat. Dus die vonden mij waarschijnlijk een beetje vervelend, want ik bevroeg gewoon eigenlijk niet
89 alleen dat ik dat geld moest terugbetalen. Dat boeide mij ook helemaal niet. Maar het ging mij meer om de
90 essentie van wat onderwijs is en wat zijn we nu eigenlijk met z'n allen aan het doen? Ik vind het gewoon zo
91 bizar hoe er met mensen wordt omgegaan en dat je dus ook spreekt van lager en hoger. En eigenlijk zeg je
92 tegen die mensen op het mbo die misschien duizend andere problemen aan hun hoofd hebben. Als zij er niet
93 op tijd een diploma halen, zeg je eigenlijk: je hebt het niet goed gedaan, jij bent niet goed genoeg. Dat is
94 eigenlijk wat ze zeggen. Terwijl ik ook gewoon lesgeld heb betaald en ik heb in mijn ogen toen in Leiden nooit
95 goed onderwijs gekregen. Toen hadden we het over schuldproblematiek bijvoorbeeld. Ik wist uit mijn klas dat
96 heel veel jongeren in de schulden zaten en we hadden het daarover en dan moesten we een sociale kaart
97 maken. En ik zei op een gegeven moment tegen mijn docent: waarom zitten al die mensen in de schulden? Als
98 je nu vraagt aan de klas: wie zit er in de schulden? Als je kijkt naar hoe veel vingers er worden opgestoken,
99 waarom is dat? En toen werd er elke keer gezegd: dat is nou eenmaal zo. Daar moet je niet over nadenken,
100 dat is gewoon zo. En die zin werd zo vaak uitgesproken dat ik echt dacht: mogen wij niet zelf meer nadenken
101 of zo? Op het mbo word je opgeleid om dienstbaar te zijn naar het systeem of naar een opdrachtgever. En je
102 mag vooral zelf niet nadenken, dus dat word echt ziek afgestraft. Toen moest ik met die praktijkexamens een
103 hele simpele begroting maken en toen vond ik dat dus saai. En toen had ik een maatschappelijk kosten-
104 batenanalyse gemaakt, waar dus een begroting in zat. En ze zagen dus dat ik een begroting kon maken, maar
105 ze hebben het dus afgekeurd omdat ik daarnaast ook nog een maatschappelijke kosten-batenanalyse had
106 gemaakt. Dus je wordt echt afgestraft op zelf nadenken en creativiteit. En dat vond ik zo naar, want als je kijkt
107 naar het mbo dan zitten daar juist de mensen die behoefte hebben aan creativiteit en autonomie. Want als
108 wij in het onderwijs mensen toetsen op alleen maar cognitieve vakken, dan creëer je een samenleving waarin
109 eigenlijk de rollen al zijn bepaald. En dat merk je heel erg, dat daardoor jongeren die bijvoorbeeld wat meer
110 een beelddenker zijn of creatiever zijn dan het onderwijs of de waaromvraag continu willen stellen, die zitten
111 elke keer vast op het mbo. Je zou verwachten dat je wel van de uni naar het mbo kan, maar waarom dan niet
112 van het mbo naar de uni? En elke keer als ik dat tegen mensen zeg, dan zeggen ze: ja, maar dat is toch logisch?
113 Maar elke keer als ik het bespreek met Italiaanse vrienden, Spaanse vrienden en ik zeg dat, dan denkt iedereen

114 echt wat? Ik heb ook tijdens dat onderzoek wat we toen deden voor het OCW een stukje geschreven over dat
115 we eigenlijk te veel ons focussen op het toetsen van taal en cognitiviteit dat we daardoor stelselmatig een
116 groep uitsluiten en stelselmatig een groep voortrekken. En toen was er een hoge pief van het OCW. Ik weet
117 even zijn naam niet meer, maar die ons begeleidde met het onderzoek, die zei: kan je dat stuk eruit halen,
118 want dat brengt onze positie in gevaar. Daardoor ben ik nog iets meer geradicaliseerd op dat gebied. Want
119 toen dacht ik: wow, dit is dus gewoon al bekend. Dit is dus iets wat gewoon opzettelijk wordt gedaan om een
120 bepaalde groep als elite te behouden en een bepaalde groep als werkers te houden, die niet mogen nadenken.
121 En dan denk ik ook: vind je het dan gek dat mensen gewoon afstand nemen van de politiek of niet meer verder
122 nadenken en heel snel de waarheid vinden bij één of andere populist? Ik vind dat niet raar.

Interviewer

123 Helder. Ik vind dat je een heel *fair point* maakt, zeker. Maar toen jij dat bezwaar hebt gemaakt, heb je dus
124 alleen die brief teruggekregen van het OCW en toen is er voor de rest niks meer mee gedaan?

Geïnterviewde

125 Nee er is gewoon gezegd: dit bezwaar is niet gegrond. Ik had ook helemaal rechten van de mens erbij gehaald
126 en recht op passend onderwijs en dat soort dingen. Maar ik wist dat natuurlijk van tevoren ook wel dat ze het
127 zouden afkeuren. Maar het was meer gewoon een signaal afgeven. En ik vond het jammer dat ze niet hadden
128 gedacht: oké interessant, we gaan het hier een paar keer over hebben. Of ik nodig je uit voor een kopje koffie.
129 Nee, dat hebben ze niet gedaan. Maar daar hebben ze denk ik ook helemaal geen behoefte aan, want daar zit
130 hun hun prioriteit niet.

Interviewer

131 Je bent uiteindelijk toch een hbo-studie gaan doen. En toen zei je dat die toets toen je 21 werd, dat dat toen
132 niet gold. Hoe heb je dat uiteindelijk opgelost?

Geïnterviewde

133 Ja dat was vorig jaar. Ik wilde of journalistiek gaan doen of toegepaste psychologie. En toen heb ik toch voor
134 toegepaste psychologie gekozen en toen moest ik een 21 plus toets doen. Die was 300 euro. Dat vind ik al
135 bizar, want heel veel mensen kunnen dat gewoon niet betalen. En gelukkig had ik ouders die me daarbij konden
136 helpen en had ik gewoon wel veel geld gespaard om dat te kunnen doen. En dat werd toen via AOB Compaz
137 gedaan. Dat is weer een ander bedrijf, die die toetsen regelt. Toen was ik met een psycholoog in gesprek die
138 dus die toets ging afnemen bij mij. En toen moest ik dus die toets doen online, want corona natuurlijk. En toen
139 ging alles gewoon goed, maar bij onderdeel dacht ik echt: wat?! Volgens mij heb ik de vraag niet begrepen en
140 opeens klonk het niet meer logisch. En ik zag dat klokje zo linksonder in het scherm. En uiteindelijk bleek dus
141 dat ik op alles gewoon bovengemiddeld had gescoord, behalve dus op ruimtelijk inzicht. Daar had ik een één.
142 Ik dacht echt: dit klopt niet. Ik teken al mijn hele leven, ik bouw dingen al mijn hele leven. Ik heb nog nooit
143 gemerkt dat ik geen ruimtelijk inzicht heb. Dan opeens zo'n toets. Dus ik dacht nou dit klopt niet. En toen had
144 die psycholoog van AOB Compaz gezegd: stuur dit op, ik schrijf er een stuk bij, want ik kan ook zien dat dit niet
145 klopt als de rest zo hoog is en dit dan opeens een één, dat klopt gewoon niet. Dus zij ging daar een bericht
146 over schrijven en dan moest ik het doorsturen naar de examencommissie. En de examencommissie heeft daar

147 eigenlijk niet inhoudelijk naar gekeken. Waarschijnlijk was ik rood gekleurd of zo. En toen ben ik dus in bezwaar
148 gegaan, want ik had zoiets van ja sorry, maar ik moet 300 euro betalen voor een momentopname. Daar kan
149 van alles fout gaan en jullie zijn niet eens in staat om gewoon even inhoudelijk te kijken naar dit dossier. En
150 toen was de examencommissie vervolgens boos op AOB Compaz omdat zij hadden gezegd dat ik nog een kans
151 had, dat er nog een deur openstond. En toen heb ik ook tegen haar gezegd: snap jij niet dat dit gewoon heel
152 raar is? Je zegt nu gewoon nee tegen een gemotiveerde student die bereid is om 300 euro te betalen om
153 toegelaten te worden op deze opleiding. Het klopt niet, dat zegt die psycholoog ook. Waarom wordt dit zo
154 moeilijk gemaakt? En dan was het: ja regels, regels, regels. En toen dacht ik *fuck you* met je regels. Je moet
155 begrijpen waarom die regels er zijn en soms moeten er juist uitzonderingen zijn op regels om het weer logisch
156 te maken. Dat hoort gewoon. Je moet gewoon altijd gewoon kijken: is deze regel nu van toepassing, ja of nee?

Interviewer

157 Precies, dat is wat ik ook bedoel met die menselijkheid. De communicatie van de overheid moet menselijk
158 blijven.

Geïnterviewde

159 Inderdaad, bij onderwijsinstellingen precies hetzelfde hoor. Vervolgens ben ik nog verder in beroep gegaan en
160 toen hadden we op een gegeven moment een hoorzitting. En die advocaat had tegen die examencommissie
161 gezegd: hebben jullie gebruik gemaakt van de clausule ... Ik weet niet precies welke. Er was een soort regeling
162 die voor de school eigenlijk was om een uitzondering te maken op regels. Maar toen had de school gezegd: ja,
163 maar wij hebben altijd zo veel aanmeldingen. We hoeven nooit gebruik te maken van die regels. Toen had die
164 advocaat gezegd: maar het is ook niet voor jullie. Het gaat erom dat de leerlingen inhoudelijk worden bekeken
165 op wie ze zijn. Daar is die regel voor. Dus toen vielen ze een beetje door de mand. En die vent had dus precies
166 hetzelfde ooit een keer meegemaakt met de 21plus toets. En toen heb ik dus uiteindelijk een herkansing
167 gekregen op dat onderdeel. En toen heb ik die gedaan en toen had ik wel gewoon een goeie score. Want het
168 was ook nog eens een *numerus fixus* opleiding, dus ik moest nog allemaal toetsen maken en volgens die
169 toetsen was ik gewoon aangenomen. Het was echt puur dat ene onderdeelje.

Interviewer

170 En puur dat gebrek aan een startkwalificatie jou dan tegenhoudt.

Geïnterviewde

171 Ja, terwijl ik ook een CV had opgestuurd. En toen zei ze ook: ja ruimtelijk inzicht heb je nodig voor
172 praktijkonderzoek. En dat is ongeveer het enige wat ik afgelopen jaren heb gedaan: praktijkonderzoek! Toen
173 heb ik ook echt een mail gestuurd naar haar: het enige wat er nodig is bij dit soort situaties is iemand die
174 gewoon gaat staan voor een ander. Want jij zit in een positie dat jij kan staan. Je doet alsof dat niet kan, maar
175 dan neem je eigenlijk jezelf ook niet serieus.

Interviewer

176 Nee en als student heb je die macht gewoon niet.

Geïnterviewde

177 Nee. En toen ben ik dus wel uiteindelijk toegelaten. Dus dat is uiteindelijk wel gelukt met heel veel pijn en
178 moeite en veel gebreken in het systeem. Elke keer loop ik wel weer tegen een nieuwe muur aan. Het is super
179 irritant en soms denk ik echt: waarom moet het allemaal zo moeilijk gaan? Ik bedoel kunnen we niet gewoon
180 met elkaar een onderwijsconcept hebben waar iedereen gewoon mag zijn wie ze zijn en zich kunnen
181 ontwikkelen op de manier die zij willen en nodig hebben? Maar dat vraagt nogal wat volgens mij.

Interviewer

182 Ja, zeker. Ik hoop in ieder geval ook met mijn hele kleine bijdrage dan ook bij te dragen om het toch voor mbo-
183 studenten een stukje gemakkelijker te maken.

Geïnterviewde

184 Het is ook een ketting hè. Jij bent een schakeltje in waarschijnlijk iets veel groters. En als dat ene schakeltje er
185 niet is, dan mis je al zoveel. Dus dat is juist heel erg mooi dat je dan daarin die bijdrage levert nu, toch?

Interviewer

186 Jazeker. Ik vind het gewoon echt belangrijk dat hier aandacht voor is. Het onderwijssysteem vertoont gewoon
187 echt best wel gebreken.

Geïnterviewde

188 Ja, ik vind het soms gewoon echt mensonterend. Ik werkte dus best veel met mbo-studenten. Daar heb ik best
189 wel vaak tegen gezegd: onderwijs is niet de enige mogelijkheid om er te komen. Als jij jezelf moet inleveren
190 om te passen in een systeem. Geen enkel systeem is dat waard. Al is het even een pauze of je gaat via de 21
191 plus of via Capabel Onderwijs, dat is ook weer zo'n dingetje. En de shit waarin sommige mbo-studenten krijg
192 ik echt soms rillingen van. Heb je ook gesproken met en mbo niveau 2 studenten? Die worden ook vaak echt
193 slecht behandeld.

Interviewer

194 Ja, het verschil tussen mbo niveau 2 en de rest is enorm. Ik heb ook wel een aantal mensen gesproken die
195 eerst mbo niveau 2 hebben gedaan, dat gehaald hebben en nu niveau 4 doen. Die ook echt zeggen dat het
196 verschil tussen mbo niveau 2 en niveau 4 zo groot is in de manier waarop er met je omgegaan wordt en hoe
197 serieus je genomen wordt.

Geïnterviewde

198 Ja, in mijn ogen is dat ook geen onderwijs. Het is het meer een normalisatietraject. Maar het is in mijn ogen
199 geen onderwijs.

Interviewer

200 Bedoel je normalisatietraject om je in een keurslijf te laten passen?

Geïnterviewde

201 Ja, dat heel erg. Het gevoel dat je ook gewoon straks je opleiding doet en je hebt nog steeds geen
202 startkwalificatie. Je voelt je gewoon continu alsof je op de bodem bent van de maatschappij. En alsof jij het
203 nooit zou kunnen maken. En er wordt ook altijd geapplaudisseerd bij mensen die van niveau 2 opeens op de
204 uni komen weet je wel. En dat snap ik, want dat is ook gewoon een lange weg geweest, maar er wordt nooit
205 geklapt wanneer een student uitvalt van school omdat die zijn eigen weg gaat bewandelen en dan succesvol
206 wordt. Dan wordt er altijd gekeken: je hebt geen onderwijs gehaald. Die beeldvorming is zo schadelijk. Echt
207 heel schadelijk. Je ziet ook op niveau 2 dat het vooral jongeren zijn die moeite hebben met taal of tweetalig
208 zijn en dat ik denk: dit zou juist een verrijking moeten zijn. Als jij Arabisch spreekt en Nederlands, waarom
209 applaudisseren we daar niet voor? En nou ja, die werden dan verteld hoe een nietmachine in elkaar zat. Dat
210 ik echt denk: zie die mensen in wie ze zijn. Ze zijn zo gewoon meer dan dat en het is zo zonde, want al die
211 hersenen, al die eigenheid, al die dingen die in hun zitten, die worden gewoon een geplet en een weggegooid
212 alsof het niets is. En daar kan ik gewoon bijna om huilen als ik het soms zie.

Interviewer

213 Ja, dat is ook slecht voor hoe de studenten zich over zichzelf voelen. Want als jij dat alleen maar om je heen
214 hoort en ziet, nou dan ga je dat op een gegeven natuurlijk geloven ja.

Geïnterviewde

215 Ja, toen ik op het mbo zat had ik ook altijd het gevoel dat ik moest uitleggen waarom ik dan op het mbo zat en
216 niet op het hbo of het wo. Maar ik heb heel veel meegemaakt op mijn middelbare school.

Interviewer

217 Echt een heel bijzonder verhaal heb je. Ook heel mooi. Ik ben echt heel blij dat ik het gehoord heb. Vooral die
218 beeldvorming is wat mij ook erg aangrijpt.

Geïnterviewde

219 Het is eigenlijk gewoon een vorm van onderdrukking vind ik. Een soort van klein houden van mensen en ervoor
220 zorgen dat het ze heel moeilijk wordt gemaakt om aan hun leven te beginnen op de manier hoe zij dat willen.
221 Ik merk wel dat als je het daarover gaat hebben met mensen die daar nooit in hebben gestaan of daar nooit
222 over hebben nagedacht. Dan heb je soms wel echt gesprekken dat mensen je echt aankijken van: waar heb je

223 het over? Het is nooit mijn motivatie geweest om het voor mezelf een soort van beter te maken, maar ik had
224 echt zoiets van: dit klopt gewoon zo erg niet in de maatschappij en in een rijk land zoals we hier leven zou dit
225 echt anders moeten. Zeker als je kijkt naar Scandinavië bijvoorbeeld, die hebben zo'n mooi onderwijssysteem.

Interviewer

226 Genoeg ruimte voor verbetering in ieder geval. Genoeg dingen om voor op te komen. Heel erg bedankt voor
227 je verhaal.

Geïnterviewde

228 Ja, als je nog vragen hebt of je wil nog een keertje bellen, kan je altijd me appen. Laat het me gewoon vooral
229 weten als ik nog iets kan doen, want ik draag graag bij aan dit soort dingen.

4.14 Transcript Interview Caribische Student 14

Introductie gedaan, toestemming gevraagd en de opname gestart.

Interviewer

1 Hoe oud ben je?

Geïnterviewde

2 Ik ben 29.

Interviewer

3 Wanneer ben je in Nederland komen studeren?

Geïnterviewde

4 2009. Ik deed vmbo op Sint Maarten. Dus daar kom ik vandaan, even voor de *background*.

Interviewer

5 Je mag ook beginnen met wat *background* hoor.

Geïnterviewde

6 Ik dacht toen: ik ga havo doen. Dan wordt het makkelijker hier. Het is maar twee jaar, *whatever*. Maar ik was
7 al 17 en ik dacht: nee, ik wil weg. Ik wil echt weg, want ik ben klaar. Ik ben klaar met het eiland en ik klaar met
8 alles, ik wil gewoon weg. Ik was ooit wel eens op een collegebeurs, maar daar hoor je niet dat als je van vmbo
9 komt, dat je geen recht hebt op DUO. Wat weet je eigenlijk wel als 17-jarige? Je bent naïef, je denkt: ik wil
10 weggaan, *let's go, let's do this*. Toen ben ik mijn eigen onderzoek gaan doen en op Google intikken. En toen
11 dacht ik: oh, ik kom eigenlijk nergens in aanmerking voor. En ik vond dat oneerlijk. Ik ben gewoon klaar met
12 middelbare school, ik wil verder gaan studeren, maar ik heb geen recht op studiefinanciering.

Interviewer

13 En waarom is dat dan precies?

Geïnterviewde

14 Nou, als je gaat afstuderen van het vmbo, dan ga je doorstromen naar mbo. En ik was nog 17 en ik was nog
15 geen 18, vandaar. Als je doorstudeert naar hbo, dan krijg je het wel, maar mbo niet. Ik snap dat niet. Niet
16 eerlijk. Dus toen kon ik het wel krijgen als ik een *guardianship* heb. En toen besloot mijn moeder dat ze ook

17 mee kon. Dat vond ik ook tof, want zij had haar eigen bedrijf en gewoon haar leven op Sint Maarten. En ik had
18 niet verwacht dat zij alles zou opgeven voor mij. Maar zo is alles dan toch gebeurd. Maar ik kwam niet in
19 aanmerking om ook studiefinanciering te krijgen van Sint Maarten. Ook door mbo, mijn jonge leeftijd, bla bla.
20 En ik kreeg ook geen verdere informatie over hoe ik met DUO moest inschrijven. Al dat gedoe, dat wist ik niet
21 en het was gewoon puur Google en familie en ik had een vriendin. *That's it*. Toen had ik zoiets van dan heb ik
22 jullie niet nodig, ik doe mijn eigen ding. Alles is toch gelukt uiteindelijk. Maar wel met veel zoeken en bellen.

Interviewer

23 Oké. Hoe ben je die zoektocht dan begonnen. Je zei: ik ging een beetje googelen. Hoe wist je waar je naar
24 moest zoeken en waar ben je terechtgekomen?

Geïnterviewde

25 Een vriendin van mij was ook van plan om hier te komen. Zij had via via gehoord dat wij richting mbo 4
26 moesten. Ze zei: zoek maar een studie die je leuk vindt en een stad waar je wilt wonen. Dus ga gewoon maar
27 zoeken, aanmelden, wie weet. Dus ik dacht: oké, spannend. Dan lees je op internet alle mooie woorden over
28 de school, opleidingen en dat soort dingen. En toen dacht ik: ik kan dat wel. *I got this*. En toen met DUO daar
29 heeft mijn tante mij wel bij geholpen, want ik had een adres nodig natuurlijk. Dat is wel een groot probleem.

Interviewer

30 Want dat heb je van meer mensen gehoord? Dat mensen dus geen adressen hebben in Nederland, want je
31 studeert daar nog niet, dus dat is logisch. En dat je dan dus bijvoorbeeld DUO niet kan aanvragen of je niet kan
32 inschrijven?

Geïnterviewde

33 Precies. Toen deden we nog veel met papierwerk natuurlijk en minder met e-mail, dus toen heb ik gewoon
34 betaald en aan mijn tante gevraagd: mag ik je adres even gebruiken? Dus dat was wel lief van haar.

Interviewer

35 Geluk dat je die tante dan had.

Geïnterviewde

36 Ja maar toen was het nog steeds heel ingewikkeld. Wat zij kreeg moest ze weer naar mij scannen en moest ik
37 het weer uitprinten en van daaruit ondertekenen. Dat was echt een gedoe, maar is het toch gelukt. Dus ik
38 woonde dan in [stad], dus ik was echt gefocust op mbo-scholen in [stad]. Ik had geen idee wat [stad] was.

Interviewer

39 Waarom heb je dan voor [stad] gekozen? Omdat je tante daar woonde?

Geïnterviewde

40 Ja, en ik dacht het zal wel. Ik was echt zo naïef en jong. Toen was alles gelukt. Mijn inschrijving op school, DUO
41 was tot dan toe gelukt en toen dacht ik: oké, nu alleen een vliegticket boeken en *let's go*. Dat was het een
42 beetje met korte woorden.

Interviewer

43 Maar dus wel echt eigenlijk keihard tegen een muur opgelopen wat betreft dat jij dus eigenlijk wil gaan
44 studeren in Nederland en dat je dus eigenlijk vanaf begin af aan al geen recht op dingen hebt of dat überhaupt
45 niet kan regelen. En je niet kan inschrijven, want je hebt geen adres, dat soort dingen. Want je zei dus
46 inderdaad dat je geen recht had op DUO, maar uiteindelijk ben je toch gaan bellen met DUO. Heb je dat dan
47 toen geregeld?

Geïnterviewde

48 Mijn tante had gebeld. Zij had gewoon algemene informatie gevraagd. Een nichtje van mij komt uit Sint
49 Maarten, maar is 17 en mbo-studie en hoe zit dat? Toen zeiden zij: zolang ze een ouder heeft een tante of
50 iemand boven de 18. Dus toen dacht mijn moeder: oké, ze heeft haar zus wel hier, maar toch vertrouwt ze het
51 niet helemaal. Dat begrijp ik. En toen alles was geregeld, inschrijven, bankpas aanvragen, dat duurde echt een
52 maand of twee, toen mochten we officieel de studiefinanciering aanvragen. Maar als ik me goed kan
53 herinneren destijds: als je minderjarig bent, hoef je geen lesgeld te betalen of de helft. Dat was wel een
54 voordeel, maar ik had nog steeds geld nodig voor mijn studieboeken. Dus toen kon ik wel nog wat krijgen van
55 DUO natuurlijk, dus daar was ik wel blij om. Maar toen was ik ook blij, want ik mag bij mijn tante wonen, voor
56 een jaar of twee of weet ik veel hoe lang. En toen op Sint Maarten realiseerde ik mij niet hoe belangrijk dat
57 was. Mijn tante gaat me opvangen, ik heb andere familie, het komt goed. Maar dan ontmoet ik andere
58 studenten uit Sint Maarten en Aruba, Curaçao, en die zeggen: een gedoe als je niet onder de
59 studentenvereniging meegaat, moet je echt alles alleen regelen. En dat is echt eng. Want je hebt niet echt een
60 beeld hoe je huis eruit gaat zien en je weet niet of er *scams* zijn. Dus toen dacht ik: oh, ik had het best wel
61 makkelijk, maar ik had ook gewoon mijn eigen *struggles*, maar niet zoals andere *free movers*.

Interviewer

62 Nee dus echt omdat je je tante hier had. Dat was echt een beetje jouw vangnet. Daardoor was het voor jou
63 net een stukje makkelijker dan voor de rest?

Geïnterviewde

64 Precies en ik heb ook geleerd over toeslagen. Dus huurtoeslag, zorgtoeslag, al dat ik moest weten.

Interviewer

65 En hoe heb je dat geleerd?

Geïnterviewde

66 Door mijn nicht. Ik werd een jaar later 18 en kreeg eerst een mooie brief thuis. Daarin wordt wel uitgelegd dat
67 je als student wel recht op bepaalde dingen hebt. Maar als je gaat werken of als je op je eigen studentenkamer
68 of je eigen appartementje gaat wonen, kijken we wel naar je inkomen, want een bijbaantje telt toch als een
69 inkomen. Dat heb ik allemaal geleerd hoor. Maar dan geef ik dat mee aan andere mensen die dat niet weten.
70 Want waarom niet als ze dat niet weten? En de informatie is misschien nu wel beter, maar ik weet zeker
71 toentertijd was dat heel slecht.

Interviewer

72 Dat is mooi van je dat je dat doorgeeft aan andere mensen. Dat je gewoon alles zelf moet uitzoeken, daar blijf
73 ik zo verbaasd over. Want je werd dus 18 en toen leerde je over toeslagen en alles waar je recht op had van je
74 nichtje. Toen heb je ook met je tante dus DUO proberen te regelen. Zijn er nog meer dingen veranderd toen
75 jij 18 werd?

Geïnterviewde

76 Ik moest ineens mijn eigen zorgverzekering betalen, toen dacht ik: wat?! Dat kleine stukje studiefinanciering
77 dat ik had ontvangen, daar heb ik gewoon mee betaald en mijn moeder heeft me destijds wel geholpen, maar
78 ik werk al sinds mijn 14^e. Stilstaan ben ik niet gewend, dus ik ben ook snel gaan werken, ook in het vreemde
79 land. En ik merkte toen ook heel snel dat mijn niveau qua Nederlands niet was zoals hier. Dus op Sint Maarten
80 redde ik me prima op school, overal was het gewoon goed. En dan denk je: ik kan de taal wel, *i got this*. Ik weet
81 nog mijn eerste dag op school dat was ook een mbo 4 opleiding: marketing en communicatie. Iets in die
82 richting. En ik had daarvoor gekozen omdat ik dacht: dat is wat ik wil doen. Dat is puur omdat ik op de
83 middelbare school had gekozen voor een economisch pakket. Waarom? Omdat toen destijds leek het me heel
84 makkelijk. Waarom niet? Biologie en alle andere vakken zijn niks voor mij. Als je vijftien bent, ga je toch voor
85 wat je denkt dat leuk is natuurlijk. Dus dan zat ik op school en je zag al: ik kom niet uit [stad], je zag het gewoon
86 en je zag het aan m'n houding en ik had ook meer een accent. Ik had hele lieve klasgenootjes en sommigen
87 waren niet zo lief. Maar wat betreft de opleiding, de studie, het taalniveau, dacht ik echt: nee. Ik vond het echt
88 eng. Ik dacht nee, dit heb ik niet geleerd op school. Ik was er niet op voorbereid en ik had al heimwee. Ik miste
89 mijn vriendinnen en familie daar en dan moet ik gaan studeren in een taal waarvan ik dacht dat ik het wel kon,
90 maar het lijkt gewoon te moeilijk te zijn. Dus toen begon de studievertraging eigenlijk. Toen had ik een gesprek
91 met mijn tante en mijn moeder, waarin ik zei: luister, ik ga dit niet volhouden. Ik weet niet wat dit is, maar
92 misschien heeft mijn heimwee er ook mee te maken. En dat je je ook moet aanpassen met alles, zoals het OV.
93 Mijn tante woonde in een dorp, dus ik moest met de bus die om het uur reed. Voor mij was dat ook een wake
94 up call en de cultuurschock natuurlijk. Je kan heel veel lezen en horen, maar als je in het echt meemaken is dat
95 toch anders. Het was echt te veel in één keer. Dus toen dacht oké, laat ik maar een jaartje gaan werken en dan
96 kan ik even kijken. Misschien moet ik toch voor een Engelse studie gaan. En ik dacht ik wil ook werken aan mijn
97 Nederlands dus na een jaar te gaan werken, dan komt het wel goed. Maar qua studie was het een soort trauma
98 nog voor mij. Ik durfde het niet meer om iets in het Nederlands te doen, dus een jaar later ging ik toch door
99 met een Engelse opleiding. Toen was het wel zo van: je hebt wel een Nederlands paspoort. Ik ben geboren in
100 [land] trouwens, ik zat op een Nederlandse middelbare school, maar dan toch dat Engels... Met dat hele

101 vraagteken keken ze naar mij en vroegen: maar kan je het wel? Dus ik zei: ik weet niet! Toen moest ik daar
102 zo'n toets maken. Toen zat ik net goed genoeg, maar niet hoog genoeg voor een voldoende. Maar ik kan alsnog
103 Nederlandse lessen volgen. Ik heb het wel gedaan hoor, maar met veel moeite en werk. Ik heb heel veel
104 gewerkt afgelopen tien jaar, dus zo ben ik meer zelfstandig geworden. Ook met mijn Nederlands, maar ook
105 met hoe ik moet omgaan met die nieuwe cultuur en met andere mensen. Dus werken heeft me echt de push
106 gegeven. Maar ik kan me voorstellen voor andere mensen die heel geshockt zijn van alles, die gaan zeker
107 dichtklappen en blijven thuis, die gaan alleen om met hun eigen mensen. En zo kom je niet uit die cyclus, want
108 ik heb zoiets van: je hebt gekozen om hier te komen. Jammer genoeg dat de overheid je niet de juiste
109 informatie dan geeft. Maar je komt hier en dan moet je alles zelf doen en alsnog je eigen draai vinden in het
110 leven. Je bent geen buitenlander, omdat je de Nederlandse nationaliteit hebt, maar vanwege de weinige
111 kennis die je heb van cultuur en taal, voel je je toch als de buitenlander.

Interviewer

112 Oké en om dat minder te maken heb jij eigenlijk jezelf gewoon helemaal ondergedompeld in de Nederlandse
113 taal en Nederlandse cultuur. Je bent er gewoon vol voor gegaan en daardoor heb je het leren kennen als ik
114 het goed begrijp?

Geïnterviewde

115 Ja ik was best wel *open minded*, want ik heb ervoor gekozen, dus *gotta deal with it* eigenlijk. Maar mijn mbo-
116 studie, dus mijn tweede, was een half Engels, half Nederlandstalige opleiding. En toen dacht ik: ik wil nog beter
117 worden in m'n Nederlands, dus het is misschien een idee om met meer Nederlanders om te gaan dan met
118 meer Engelssprekende mensen. Het is dan ook een uitdaging voor mij, want als je een taal leert, is begrijpen
119 beter als je terug moet praten. Ik kan alles namelijk volgen, want zo erg was ik ook weer niet, maar terugpraten,
120 mijn communicatie en grammatica, daar moest ik echt aan werken. En die extra *push* heeft echt geholpen.

Interviewer

121 Ik vind het echt heel knap dat je zelf zegt: oké, ik heb hiervoor gekozen, dus ik ga dit gewoon doen. Dat heeft
122 dus wel zijn vruchten afgeworpen. En ook al had je wel je tante hier en je nicht misschien, maar voelde je je
123 vaak alleen?

Geïnterviewde

124 Jazeker. Want m'n tante en m'n nicht wonen al 10 jaar hier. En dan kom ik hier. En ik was heel dankbaar voor
125 alle tips en hoe ik met de trein moet reizen, wat een stoptrein en sneltrein en een intercity was. En dat heb ik
126 weer meegegeven aan andere vriendinnen van mij die dat niet wisten. Dat is mijn eigen *journey*, ondanks alle
127 hulp. Ik moet mijn studie afronden. Ik moet goed presteren op werk. Ik wil beter worden. Ondanks alle steun
128 die ik had om me heen van familie en vrienden was het nog steeds ik die dat moest doen allemaal.

Interviewer

129 Jazeker. Het is dus eigenlijk best wel misgegaan in het contact met de overheid en je gaf net aan dat je echt
130 heel veel meer behoefte had gehad aan informatie en hulp en ondersteuning. Op welke manier had je dat
131 graag anders gezien?

Geïnterviewde

132 Het begon allemaal toen ik nog op Sint Maarten was. Ik was nog minderjarig en ik ging een mbo-studie volgen.
133 Het valt niet onder de voorwaarden, dus ze kunnen mij niet verder helpen. Ik kreeg wel een beetje tips.

Interviewer

134 En bij wie ben je toen gaan informeren?

Geïnterviewde

135 Bij *Education Department* van Sint Maarten. Toen dacht ik: oké ik snap het. Ik val niet onder de voorwaarden,
136 maar ik ben alsnog een student van Sint Maarten die wil doorstuderen en wie weet, misschien kom ik toch
137 terug. Maar als ik zo word behandeld wil ik niet terugkomen hoor. Waarom ga je mijn dan zo behandelen alsof
138 ik een outsider ben die het niet verdient. Wat ik had verwacht, is: hee, je kan niet met ons meereizen, dus we
139 kunnen niet heel veel voor jou doen. Maar hier is een boekje of brochure met wat jij allemaal moet regelen
140 en gedaan hebben voordat je vertrekt.

Interviewer

141 Dat heb je helemaal niet gehad?

Geïnterviewde

142 Nee, alleen DUO en dat ik dat moest regelen. Maar ik dacht: ik ben minderjarig, ik krijg geen DUO. Toen dacht
143 ik: ik kan best wel meedoen aan een workshop of zo. Het is wel een cultuurverschil en taal. En waren mijn
144 tante en mijn nicht er niet, dan had ik echt niks. Dus ik vind wel dat *free movers* toch wel de kans moeten
145 krijgen om alle informatie te kunnen krijgen. Ik weet niet of het veranderd is hoor, maar als het nog steeds
146 hetzelfde is tien jaar later, dan moeten ze daar wel wat aan doen.

Interviewer

147 Ja, vooral die praktische dingen, die schijnen heel erg mis te gaan. Ik weet niet of jij een Nederlands BSN-
148 nummer had toen jij ging verhuizen?

Geïnterviewde

149 Nee, dat is ook een goede. Het was nog geen groot probleem, want ze wisten dat ik hier zou komen. Het was
150 niet echt dat ik niet kon inschrijven. En ik was destijds niet op zoek naar een woning of een bankrekening. Het

151 was meer van: ik kom hier en dan gaan we langzaam maar alles regelen. In juli en augustus begon school, dus
152 ik had anderhalve maand alles te doen. En mijn tante natuurlijk had alle afspraken gemaakt bij de gemeente,
153 bij de bank. Dus toen ik hoorde over dat je een BSN-nummer nodig hebt om in te schrijven voor Woningnet
154 dacht ik wel: oh shit. Ik weet het niet. Ik woon met mijn tante, dus ik weet niet.

Interviewer

155 En toen heeft je tante dat helpen regelen?

Geïnterviewde

156 Ik denk twee, drie weken later had ik mijn afspraak van BSN-nummer en toen konden wij naar de bank gaan,
157 een bankpas en bankrekening aanvragen en volgend jaar heb je dan je eigen bankpas en een
158 studentenrekening. Volgens mij wordt het automatisch omgezet. Maar dat was echt nieuw voor mij. Oh, heb
159 ik mijn eigen BSN-nummer? Wat echt gek is, want je bent een persoon die in een land woont en onder jouw
160 naam moet je allemaal dingen regelen. En als het dan fout gaat daar wat betreft een BSN-nummer, hoe ga je
161 dan van Sint Maarten of Curaçao naar hier, zonder een nummer of zonder een BSN-nummer van de
162 Nederlandse Antillen en dat verandert naar een Nederlands BSN-nummer. Je merkt dan dat ze ons wel als
163 internationale studenten zien. Maar wel met een Nederlandse paspoort, dus dat is zo vaag.

Interviewer

164 Ja, je valt echt precies tussen die twee categorieën, want je bent geen internationale student, want je spreekt
165 gewoon de taal, hebt een Nederlands paspoort. Maar je bent ook geen Nederlander, want je hebt geen
166 Nederlands BSN-nummer. Zo zien ze dat dan. Dat maakt het alleen maar heel ingewikkeld.

Geïnterviewde

167 Ja en vaak op school op hogescholen en universiteiten weten ze niet waar ze Nederlands-Caribische studenten
168 moeten plaatsen.

Interviewer

169 Hoe bedoel je moeten plaatsen?

Geïnterviewde

170 Als ik mijn voorbeeld moet gebruiken: ik was een afgestudeerde en ging me aanmelden voor een hbo-
171 opleiding. En alles ging goed, maar omdat ik een opleiding heb afgerond hier word ik gezien als Nederlandse
172 student. Maar daar komt dit trauma weer van Nederlandse lessen naar voren, dus toen had ik tegen mijn
173 mentor gezegd dat ik het niet wilde doen. Ik wil het echt niet doen, ik was zo bang.

Interviewer

174 Een Nederlandse hbo-studie wilde je niet doen?

Geïnterviewde

175 Nee, het was een Engelstalige opleiding, maar omdat ik word gezien als een Nederlandse student, omdat ik
176 mbo had gedaan, moest ik verplicht Nederlandse vakken volgen. Maar ik was getraumatiseerd. Toen ging mijn
177 mentor destijds het opzoeken en toen bleek dat het zo zit: ik heb mbo afgerond hier en door mijn paspoort
178 word ik gewoon echt als Nederlands gezien. Dus ik moet het helaas gewoon doen. Citotoets moest ik wel doen
179 en die heb ik ook net gehaald. Dus, ik kon het ook niet helemaal niet. Maar ik heb het gehaald, ik heb het
180 gedaan, daar niet van. Maar ik vond het niet leuk dat mijn achtergrond nog een beetje vaagjes was en ik heb
181 een mbo half Engelse, half Nederlandse opleiding gedaan, maar toch moest ik Nederlandse vakken volgen. Ik
182 heb ook een vriendin die rechtstreeks uit Sint Maarten naar Nederland kwam. Ze deed dezelfde opleiding,
183 maar die regel gold niet bij haar omdat zij direct uit Sint Maarten kwam, dus dan ben je geen Nederlander.
184 Dan ben je internationaal. Maar ik gun het haar wel, want ze kon echt geen Nederlands, want ze heeft gewoon
185 Engels op school, dus ik snap het wel. Maar ik vond het toch raar.

Interviewer

186 Dus jij zou eigenlijk behoefte hebben aan een soort tussencategorie? Dat er niet alleen maar zwart en wit
187 internationale studenten en Nederlands studenten zijn en dat je in een van de twee moet passen. Want je
188 past eigenlijk niet in een van de twee. Denk jij dat het beste zou zijn als er een soort tussencategorie komt
189 voor mensen van de Nederlandse Antillen?

Geïnterviewde

190 Dat bedoel probeer ik ook te zeggen, maar toch vind ik dat je ervoor gekozen hebt om hier te komen. En
191 Nederland heeft best wel veel Engelse opleidingen. Het is best wel internationaal. Je hoeft per se niet de taal
192 te spreken, maar je hebt wel een Nederlandse nationaliteit, dus ik vind wel dat de eilanden basis-Nederlands
193 moeten kunnen spreken als je hier komt.

Interviewer

194 Oké, dus dan ligt de oplossing niet inderdaad in Nederland volgens jou. Maar eigenlijk al dat je al voordat je
195 naar Nederland komt verplicht beter Nederlands hebt moeten leren?

Geïnterviewde

196 Misschien had dat mij geholpen. Als een extra stapje: misschien kan ik de mbo-opleiding toch niet aan. Want
197 ik heb het pas geleerd op school. Nederlands was gewoon een vak en dan heb je toetsen, examens en klaar.
198 Wat raar is op Sint Maarten is dat je één Nederlandse middelbare school hebt en de rest in het Engels.
199 Natuurlijk spreekt dan het merendeel van alle studenten die hier komen alleen maar Engels. En je hebt ABC-
200 eilanden die Papiaments spreken. Dus ik vind dat de eilanden er ook wat aan moeten doen. Dat ze zeggen: uit
201 ervaring of uit interviews bleek dat het Nederlands niveau niet is hoe het hoort te zijn. We bieden een cursus

202 aan en als je de toets heb gehaald, dan ben je al voorbereid qua taalniveau. Je hoeft niet gelijk niveau C2 te
203 halen, maar dat je tenminste kan vragen: waar is een supermarkt en ook basiskennis om een gesprek te
204 voeren.

Interviewer

205 En zou je vinden dat dat dan verplicht moet worden? Of dat dat meer een soort iets is wat ze aan zouden
206 kunnen bieden als je dat zou willen?

Geïnterviewde

207 Ik weet niet, want dan heb je iemand van een Engelse basisschool die heel zijn leven bezig is met Engels,
208 Engels, Engels. Nederlands was nooit echt een boeiend vak. Ik kan wel hallo zeggen, dus waarom moet het
209 verplicht zijn om steun te krijgen van Sint Maarten? Maar ik ken best wel veel Sint Maartenaars die tot nu toe
210 al hier 4,5 jaar wonen, die in die dubbel blijven met Engels, Engels en internationaal, internationaal. Wat niet
211 erg is, want als je studeert in Rotterdam, Den Haag, Amsterdam spreekt iedereen Engels, hoef je het niet per
212 se te spreken. Maar als je de gemeente moet bellen of je huisarts... Ik weet dus niet of ik het verplicht zou
213 maken, maar toch ook weer wel.

Interviewer

214 Ik denk inderdaad als je het verplicht maakt dat er veel te veel uitzonderingen zijn en veel te veel individuele
215 gevallen die het anders zouden zien. Maar ik denk dat als je iets misschien niet verplicht, maar heel erg
216 aanraadt, dan voorkom je wel dat bijvoorbeeld studenten zoals jij, als ik zo vrij mag zijn om dat te zeggen, dat
217 die dan denken: oh ja, ik spreek de Nederlandse taal prima. Die gaan naar Nederland en die zitten midden in
218 die studie en die merken ineens dat dit het niveau was waarop ze de taal moeten kunnen spreken. Dat zijn
219 misschien wel de mensen voor wie je daarmee voorkomt dat ze dan in Nederland, als ze al helemaal verhuisd
220 zijn en alles geregeld hebben, daar tegenaan lopen.

Geïnterviewde

221 Ja, als je het zo brengt, dan kunnen ze het aanbieden. *Take it or leave it*, het is je eigen risico eigenlijk.

Interviewer

222 Ja, *take it or leave it*, maar als mensen straks zelf denken dat ze het voldoende spreken, dan ga je ook niet zo'n
223 cursus doen. Dat maakt het lastig.

Geïnterviewde

224 Nee, wat kan werken, is dat ze zeggen: als je denk dat je spreekt, kom maar een test doen. Kom maar een
225 presentatie of een grammaticatoets en dan zie je het vanzelf. Want als ik dan terugga en iemand probeert
226 Nederlands met mij te praten, dan denk ik: houd je mond. Ik blijf wel beleefd hoor, ik lach een beetje. Maar

227 dan denk ik: was ik dan zo tien jaar geleden met mijn gebroken Nederlands met een Engels accent? Ik weet
228 niet hoe het zit voor Aruba en Curaçao, maar Sint Maarten valt nog onder Nederland, dus veel overheidszaken
229 zijn Nederlands. Maar als ik een afspraak heb bij de gemeente en ik zou mijn ID verlengen, dan loop ik binnen
230 en iedereen spreekt gewoon Engels. Alle papieren zijn ineens weer in het Engels. Het zijn mensen die net
231 afgestudeerd zijn van een middelbare school die mij helpen. Dan is het zo raar. We vallen toch onder
232 Nederland? Maar waarom zijn alle gemeentelijke overheidszaken dan hier in het Engels? Maar als je alle
233 wetten gaat opzoeken is dat toch weer in het Nederlands. Een persconferentie is het dan weer in het Engels,
234 maar officiële vergaderingen met Nederland en alle belangrijke personen is dan weer in het Nederlands. Dan
235 denk ik: word je hier niet moe van? En dat is hetzelfde met Papiaments en Nederlands bij de andere eilanden.
236 Dat is zo raar. Dus als ik mensen echt goed Nederlands hoor praten, dan denk ik: ok, het kan wel! Maar dat
237 hoor je niet vaak, maar heel af en toe wel. Ja, tot de dag van vandaag denk ik: hoe klopt het allemaal? Ik snap
238 het niet.

Interviewer

239 Hoe zou jij dat beter vinden? Dat ze gewoon één lijn trekken en dat ze zeggen: we spreken alleen maar Engels
240 of we spreken alleen maar Nederlands? Of denk je dat dit niet echt een probleem is dat op te lossen is?

Geïnterviewde

241 Ja, ik denk: één taal, waarom niet? Maar dan heb je weer te maken met geschiedenis waarom wij dan Engels
242 spraken. Dan snap ik het wel. Stel je bent een Nederlander, want je hebt een paspoort, je gebruikt alles wat
243 Nederland te bieden heeft, dus de studiefinanciering en toeslagen. Want als je naar Amerika gaat met jouw
244 Nederlandse paspoort krijg je niks, want je bent een gewoon een immigrant. Dan krijg je een studentvisa en
245 moet je na een paar jaar weer weg. Daarom kan je als Sint Maartenaar wel in Nederlands blijven als je dat wil,
246 want je bent een lokale burger. Dan vind ik toch wel dat je de taal moet kunnen. Maar het ligt echt puur aan
247 de school daar en de overheid die dat ergens moet gaan regelen. Hoe weet ik niet. Trouwens, misschien weet
248 je dat wel, maar volgens mij is er een DUO hoofdkantoor nu op Curaçao. Toen dacht ik: hee, we zijn een stap
249 vooruit na 20 jaar! Dus ik hoop dat Sint Maarten ook die kant opgaat. Want als ze weer altijd alles via Curaçao
250 moeten regelen zijn we weer een jaar verder.

Interviewer

251 Je hebt gelijk zie ik. DUO opent van 1 tot en met 26 november een tijdelijk servicekantoor op Aruba en Curaçao.

Geïnterviewde

252 Ja. Eén maand is echt niks, maar dat is al een stap vooruit.

Interviewer

253 Ja, want dat is natuurlijk ook heel erg een ding. Heel veel Caribische studenten hebben best wel veel
254 geldproblemen of hebben toch schulden omdat ze veel moeten lenen omdat het gewoon duur is ook om te
255 verhuizen. Heb jij daar ook ervaring mee?

Geïnterviewde

256 Jazeker! Ik ben geboren in [land] en we zijn geëmigreerd naar Sint Maarten. [Vertelt wat over haar
257 achtergrond, om privacyredenen weggelaten]. En we hadden nog een [land] paspoort en de nationaliteit. Dus
258 dit heb ik al heel mijn leven meegemaakt: wat ben ik? *Identity crisis* hier. Dus mijn ouders moesten altijd heel
259 veel werken om net te kunnen overleven. Dus ik had niet echt een spaarrekening. Pas vanaf mijn 15e begon
260 ik wel een beetje te sparen. Maar mijn moeder had de planning dat ik eerst mijn rijbewijs moest halen.
261 Misschien een jaar of twee wachten. Dan kunnen we iets meer sparen voor je. En dan misschien naar
262 Nederland. Of eerst naar Curaçao, die heeft een universiteit. Maar dan wilde ik niet. Ik ben het eilandleven
263 zat, ik ben eilandmentaliteit zat. Ik moet weg. Dus ik heb het gedaan, maar je zag wel dat ik alle maximale
264 leningen moest aannemen natuurlijk. Dus ik woonde het eerste jaar met mijn tante. Ik hoefde me geen zorgen
265 te maken over lasten. Op mijn 18e had ik een abonnement en een telefoon. Ik had studenten-ov, dus ik had
266 nog een abonnement om te kunnen reizen. En toen kwam ook mijn zorgverzekering, dus toen dacht ik: ik wil
267 geld verdienen. Dan zie je al als je als student een bijbaan hebt, verdien je 200, 300 euro. Dat is eigenlijk niks
268 als je op jezelf gaat wonen. Dus ik was ook heel vroeg vertrokken van huis. Wat ik had van jongs af aan geleerd:
269 het is huishouden, huishoudelijke taken, budgetteren, boodschappen. Dat soort dingen. Dus mijn moeder
270 dacht: als je echt die stap wilt nemen is het goed. Ik had wel genoeg gespaard om alles te betalen om een
271 kamer te krijgen, maar de rest was nog een vraagteken. Toen had ik geen andere keus dan een maximale
272 lening aan te vragen. En het was toch goedgekeurd natuurlijk, want je moet het toch terugbetalen. Maar ik
273 vond het niet genoeg geld met alle toeslagen. Ik had iets van 100 euro over voor boodschappen per maand.
274 Dus toen dacht ik: ik moet gaan werken. Dus sinds ik hier ben, heb ik gewoon heel veel gewerkt. Dus ik had
275 niet echt de college life gehad van studentenfeestjes en *beer pong*. Elk weekend was ik aan het werk of twee
276 dagen per week na school gaan. Dus ik heb nooit echt genoten van hoe het is om op een universiteit of
277 hogeschool te zitten. Af en toe heb ik meegedaan aan een feestje, maar niet echt elke donderdag of zo, want
278 ik moest gewoon werken, want ik dacht jullie betalen mijn huur niet. Iedereen zei: wat tof van jou, je doet een
279 fulltime studie en reist erheen en werkt twee, drie keer per week. En zaterdag de hele dag. En dat je nog een
280 beetje een *social life* hebt naast alles, dat vond iedereen tof. Maar ik dacht: ik heb geen keuze. Ik wil een beetje
281 goed eten. Ik houd van lekker eten, dus dan ga ik er voor werken natuurlijk. Dus ik voelde me wel gepusht om
282 de lening te nemen, maar toch was het net niet genoeg. Of misschien was het mijn *mindset*: ik ga het echt niet
283 met 100 euro of 150 euro kunnen redden.

Interviewer

284 Dat snap ik. En ben je nu aan het werk of ben je nog aan het studeren?

Geïnterviewde

285 Ik ben nog aan het studeren.

Interviewer

286 Dus je hoeft je lening nog niet terug te betalen?

Geïnterviewde

287 Nog niet nee. Maar dan komt die hele studievertraging weer. Door die enige vertraging in het begin, toen
288 dacht ik: een jaar kan gebeuren, dat hoort er allemaal erbij. Maar toen was ik in survival mode: overleven,
289 werken, studeren, schoonmaken en ik weet of het echt een burn-out was. Zo voelde het niet denk ik, maar ik
290 ging een half jaar op uitwisseling in Japan. Dat was nog een andere identiteitscrisis. Daar had ik best wel veel
291 *gechilld*. Voor mijn opleiding was het niet verplicht om alles te halen, het was gewoon voldoende en klaar. Ik
292 heb toen echt makkelijk over alles gedaan en ik was ook heel veel aan het chillen. Niet echt feesten, maar ik
293 ging veel reizen. En toen kwam ik terug en moest ik nog één vak doen en scriptie een stage. Toen dacht ik: ik
294 haal het wel binnen een jaar. Maar toen begon het *spiral down*. Toen dacht ik oké, dan doe ik alles stap voor
295 stap. Dan doe ik eerst wat ik denk dat makkelijk is, maar laat ik scriptie voor het einde. We weten allemaal wat
296 een scriptie met je doet. Ik vraag me nog steeds op de dag van vandaag af *what happened*. [Vertelt een stuk
297 over hoe ze zich toen voelde]. Dus officieel moest ik al in 2008 in afgestudeerd zijn. Die acht jaar was ik echt
298 diehard geweest en nu heb ik zo een burn-out. Ik heb gewoon moeite om mijn laatste stapje af te maken. Je
299 kan niet echt veel terugdenken in het verleden, maar als al die stappen voor mij al waren geregeld op Sint
300 Maarten, wat betreft voorbereiding, dan zou ik het misschien anders gedaan hebben. Als je geen spaar hebt
301 met dit bedrag en de eerste paar jaar red je het financieel niet, ondanks de maximale lening. Je weet maar
302 nooit wat je allemaal moet betalen. En je kan gaan werken, maar ook dat schijnt niet genoeg te zijn. Dus de
303 *reality* van studentenleven of leven in Nederland of *the real world*, dat hoor je niet. En op Sint Maarten wonen
304 veel mensen tot een bepaalde leeftijd thuis met mama of papa en vaak is het huis van hun oma geweest. Dus
305 ze weten niet wat het is om huur te betalen, licht, water, boodschappen. Ze hebben een beetje geld gekregen
306 van mama en *that's it*. En ik heb ook ik die rapportage van de ombudsman gelezen en gepraat met mijn
307 vriendinnen. En niemand heeft de *harsh reality* gehoord van studenten en dat is niet om je af te schikken,
308 maar zodat je voorbereid bent op wat er kan gebeuren. Het is ook niet fijn om in de schulden te staan en straks
309 geen hypotheeklening te kunnen krijgen, omdat je zo'n hoge schuld opgebouwd hebt. Ik kom nergens in
310 aanmerking voor. Ja, het ligt. Het is wel moeilijk, want veel studenten uit arme families hebben niet de kans
311 om vanaf de geboorte te sparen. Daarom vind ik dat ze echt moeten laten weten dat je financieel echt gewoon
312 goed moet staan. Of je een lening of niet neemt bij DUO, *that's on you*, maar los daarvan moet je huur betalen,
313 de eerste twee maanden borg, administratiekosten en dan moet je nog meubilair. En niet alles is altijd inclusief
314 en dat weet je vaak niet, want daar denk je niet aan als jonge nog geen 18-jarige op Sint Maarten.

Interviewer

315 Oké, dus vooral op de Nederlandse taal en de financiële situatie zou je eigenlijk op het eiland al voorbereid
316 moeten zijn?

Geïnterviewde

317 Ja en *culture shock* blijft *culture shock*. Daar doe je niks aan.

Interviewer

318 Ja, dat is gewoon altijd anders. Daar kan je je niet op voorbereiden. En maak je je dan heel veel zorgen om je
319 schulden?

Geïnterviewde

320 Jazeker. Ik maak me zo veel zorgen om mijn schulden dat ik er niet aan denk. Ik heb een mbo-opleiding gedaan
321 en dikke vertraging met mijn hbo-studie. Ik heb sinds een jaar geen recht meer op DUO, maar ik moet lesgeld
322 blijven betalen, want ik gebruik nog alles van school. Dus mijn geldstress is heel groot. En mentale dingen zijn
323 nu echt een grote issue, niet alleen onder Nederlands-Caribische, maar gewoon onder iedereen. En ik weet
324 niet of ze dan echt hulp krijgen hun eerste paar jaar hier.

Interviewer

325 Je zou willen dat dat meer wordt aangeboden?

Geïnterviewde

326 Ja, vaak moet je naar je huisarts gaan en je hebt de POH. Zo gaat het een beetje, maar veel mensen weten dat
327 ik niet denk ik. Dus dan ga je via je school en dat is ook een lange wachtlijst. Dus zijn er dan wel genoeg
328 organisaties die *emotional support* bieden?

Interviewer

329 Ben jij dan wel eens *involved* geweest met organisaties die dus wel een beetje strijden voor de belangen van
330 Caribische studenten?

Geïnterviewde

331 Als ik heel eerlijk moet zijn was ik zo gefocust op mijn integratie hier, de taal leren en aanpassen. Ik heb dat
332 aan de kant gezet. Maar als ik terugdenk, dan denk ik dat ik misschien wel iets kon doen. Maar er waren
333 bijvoorbeeld op school wel veel leuke programma's waar je aan mee kon doen, gewoon omdat het leuk is.
334 Maar dan moest ik gaan werken. En als ik moet kiezen...

Interviewer

335 Oké, maar je hebt zelf dus ook niet contact met hen gehad dat jij gebruik maakte van hun hulp?

Geïnterviewde

336 Nee, want ik was *free mover*. Dus ik wist helemaal niet over een organisatie die bestond. Want als je van Sint
337 Maarten komt met een vereniging wordt je eerste jaar best veel voor jou geregeld en je hebt voor één of twee
338 jaar een mentor die jou een beetje gaat helpen. Maar omdat ik een *free mover* was, *i was on my own*. Als je
339 dan gaat terugdenken aan de *Education Department* hadden zij ook niks gezegd over een contactpersoon of
340 zo.

Interviewer

341 Wat stom gecommuniceerd allemaal. En hoe is het nu met je?

Geïnterviewde

342 Nou gaat wel oké. Ik was twee jaar gestopt met mijn studie natuurlijk. Het zat zo namelijk. Op Sint Maarten ga
343 je naar alle studiebeurzen en dan zie je alleen wat zij de belangrijke beroepen vinden, zoals marketing,
344 business, dokter, advocaat. Maar je leert niks over andere beroepen.

Interviewer

345 Je bent dus ook helemaal niet geholpen met die studiekeuze wat dat betreft?

Geïnterviewde

346 Nee. Daarom ging ik kortgeleden echt zitten met een vriend van mij voor gewoon een open gesprek over wat
347 ik nu leuk vind en dat ik spijt heb van wat ik toen had gekozen tien jaar geleden. Maar goed, we kunnen Sint
348 Maarten de schuld geven. Als gewoon op m'n 16e goed was uitgelegd dat je bijvoorbeeld ook een *social worker*
349 kan worden of iemand in HR, gewoon mensen helpen zonder in het ziekenhuis te werken bijvoorbeeld. Dat
350 bestaat! Maar nee, dat hoor je niet.

Geïnterviewde

351 Ja, dus als je zo kijkt, kun je alles terugkoppelen aan de basis.

Interviewer

352 En zo is het cirkeltje weer rond. Nou genoeg te verbeteren, dat is duidelijk.

Geïnterviewde

353 Jazeker. Toen ik dat rapport laatst had gelezen van de ombudsman dacht ik: er wordt iets gedaan! Maar wat
354 me wel opviel is dat Sint Maarten gewoon niet te lezen was in het onderzoek. Wel hier en daar. Maar ik las
355 voornamelijk over Aruba en Curaçao. En ik weet ook dat Sint Maarten helemaal geen studentenverenigingen
356 in Nederland heeft. En dan schaam ik me gewoon. Ze noemen zichzelf *Dutch Carribean*, maar het is alleen ABC.
357 Dat vond ik wel jammer van Sint Maarten. Ik dacht: wordt er eindelijk iets gedaan voor jouw studenten, waar
358 ben je dan?

Interviewer

359 Ja, wat dan wel een kleine opmerking daarbij is inderdaad is dat de Nationale ombudsman de ombudsman is
360 van Bonaire, Sint Eustatius en Saba, maar niet van Sint Maarten.

Geïnterviewde

361 Ja, maar de ombudsman van Sint Maarten was wel uitgenodigd. Maar van de twee was alleen maar één
362 aanwezig. Maar dat ligt echt aan Sint Maarten.

Interviewer

363 Ja, daar kunnen we nog heel lang over praten. Ik denk dat ik ongelooflijk veel informatie heb en ik denk dat ik
364 hier heel veel mee kan. Heb je nu nog iets toe te voegen of heb je nog vragen?

Geïnterviewde

365 Nee.

Interviewer

366 Heel erg bedankt voor je input!

4.15 Transcript Interview Caribische student 15

Introductie gedaan, toestemming gevraagd en de opname gestart.

Interviewer

- 1 Hoe oud ben je? En kun je misschien wat vertellen over jouw ervaring met studeren in Nederland en wanneer
2 je naar Nederland bent gekomen?

Geïnterviewde

- 3 Ik ben 25 jaar. Ik ben in 2015 naar Nederland gekomen. Ik had de opleiding helpende zorg gedaan. En toen ik
4 klaar was in 2017 heb ik de opleiding maatschappelijk werkster gedaan. Maar het ging niet en ik was gestopt
5 en ik had ik een jaartje gewerkt. Van dat ging ik naar juridisch medewerker. Daar was ik in mijn laatste jaar,
6 maar toen kwam de coronagolf en ben ik gestopt met die opleiding. Helaas, maar toen ben ik wel weer
7 terechtgekomen in de zorg. Dus momenteel zit ik nog wel op school, doe ik verzorgende IG en daarvan zit ik
8 nu het examenjaar. Verder gaat het wel prima qua studeren. Maar als student vind ik wel dat een overheid
9 meer kan betekenen voor studenten door ze wel een beetje te begeleiden. Omdat je als student in de schulden
10 kan komen. Je weet niet genoeg over wat er gedaan moet worden. Want je hebt studenten die stoppen met
11 studeren en dan op een gegeven moment krijg je dat DUO die schulden terugvraagt. En misschien ben je net
12 afgestudeerd of je bent net aan het werken en dan krijg je zo'n brief. Je weet niet altijd of je een regeling kan
13 treffen. Je gaat denken dat je alles gelijk moet afbetalen. Je krijgt die stress.

Interviewer

- 14 Ja zeker.

Geïnterviewde

- 15 En ook als student zijnde moet je bepaalde dingen snappen. Zoals als je studiefinanciering krijgt, dan krijg je
16 rond de 800 euro bruto. En dan zijn zorgverzekeringen voor studenten heel duur en je moet boodschappen
17 halen. Je moet je kamer betalen. Je gaat naar school, je studeert. Het is niet makkelijk om een bijbaan te
18 vinden.

Interviewer

- 19 Nee en heb jij wel tijd om voor een bijbaan te werken?

Geïnterviewde

- 20 Ik toevallig wel, want ik ben altijd wel zo iemand geweest dat ik naast mijn school wilde werken. Maar ik heb
21 ook tijden gehad, dat ik niet kon werken omdat ik te veel op school zat. Dus momenteel bijvoorbeeld werk ik
22 niet zo veel omdat ik juist op school zit. Maar omdat de studiefinanciering nu zo laag is, ga je wel met die stress
23 zitten dat je wel een bijbaantje moet hebben. Ik moet werken, zodat ik kan werken en m'n dingen betalen.

24 Anders kom je in schulden. En ik vind dat de overheid wel een beetje hulp kan bieden aan studenten. Af en
25 toe kijken: waar zit je vast? Want mentaal zitten we ook in een periode met de corona die vermoeiend is voor
26 studenten. Je kan eventueel een burn-out krijgen, je zit onder examenstress en als je door schulden en noem
27 maar op ook stress krijgt, hoe komt dat dan? Want ik ken veel mensen die zulke stress hebben. Je zet jezelf in
28 een holletje, omdat je niet weet hoe je met de overheid om moet gaan. Of je komt terecht bij de gemeente
29 en ze gaan mij toch niet helpen en ze zeggen: je moet het even zelf uitzoeken.

Interviewer

30 Ja precies, je hebt er van het begin af aan al dan geen vertrouwen in. En hoe zou jij willen dat de overheid dat
31 beter doet?

Geïnterviewde

32 Je hebt zoveel medewerkers bij de overheid. Zoek iemand, die contact met studenten opzoekt. Praat met
33 studenten. Bied die hulp aan. Er zijn sowieso maatschappelijk werkers op school, maar het is niet makkelijk
34 om naar een maatschappelijk werker te gaan en te zeggen: ik zit in de schulden, ik heb dit, ik heb dat.
35 Niemand gaat dan doen. Jonge meiden, jonge jongeren gaan dat niet doen. Je schaamt je. Datzelfde geldt als
36 je schulden hebt. Je weet niet waar je moet beginnen. Jij hebt bijvoorbeeld een salaris of je hebt je een klein
37 bijbaantje, dan wordt er beslag gelegd op je salaris. En dat beslag is niet terecht ook, dan weet je niet wat je
38 moet doen. Toevallig omdat ik die opleiding voor juridisch had gedaan, weet ik meestal wel wat er gedaan
39 moet worden. Je hebt de ombudsman, je hebt die dingen die jou helpen, maar veel mensen weten zulke
40 dingen niet. En ik vind dat op scholen voor jongeren zulke informatie af en toe heel belangrijk kan zijn, want
41 anders ga je zelf stressen.

Interviewer

42 Ja zeker, want heb jij zelf veel stress om je studieschuld?

Geïnterviewde

43 Nog niet, maar ik weet wel wanneer ik klaar ben met afstuderen. Ik weet: ik moet gaan werken, ik moet een
44 regeling treffen. Dus ik weet het al. Ik weet het van tevoren wat mij te wachten staat. Maar je hebt zoveel
45 mensen, die stoppen met studeren, omdat ze kinderen hebben gehad of wat dan ook. Die zitten dan in die
46 schuld en weten niet wat ze moeten doen. Ik vind dat erg en ik vind dat er wel wat gedaan moet worden. Maar
47 dan krijg je ineens de deurwaarder voor je deur. Die zet een bepaalde druk dat je denkt: hoe kom ik aan dat
48 geld? Ik ken mensen, die bij de schuldsanering terecht zijn gekomen. En als je daar terecht komt, krijg je 50
49 euro per week. Daar heb je niks aan. Ik vind dat de overheid wel studenten van tevoren al kan gaan
50 voorbereiden voor de toekomst.

Interviewer

51 En vind jij dat jij slecht geïnformeerd was over dat je bijvoorbeeld een studieschuld zou krijgen van tevoren?

Geïnterviewde

52 Van mezelf kan ik dat niet zeggen, want ik heb m'n nicht. Zij heeft mij over alles al geïnformeerd, over de
53 basisdingen. En als ik iets niet weet, ga ik naar haar toe. Ik kon bij haar terecht, maar je hebt mensen, die zulke
54 mensen niet hebben. Dus ik ben toevallig gelukkig wel geïnformeerd over bijvoorbeeld: als je begint met een
55 studie en je rondt het niet af, kom je in meer schulden, dus dat weet ik wel. Maar er zijn genoeg mensen die
56 niet goed geïnformeerd zijn over bepaalde dingen.

Interviewer

57 Nee, want als je niet een nicht hebt die je dat kan vertellen, hoe moet je dat dan te weten komen? Want
58 wanneer ben jij in Nederland gaan studeren?

Geïnterviewde

59 2015 ben ik hier komen wonen, want ik woonde op Curaçao. En toen had ik het besef dat ik een andere
60 opleiding wilde volgen. Dus ik had mijn nicht alle informatie gevraagd. Ik had naar informatie gezocht en
61 toentertijd had je een bureau op Curaçao, dat speciaal voor studenten was. Die gingen jou ook informeren en
62 begeleiden. Over DUO en zo. Je kreeg de hele uitleg over hoe en wat. Ook over kamers en huur betalen. Dus
63 je werd geïnformeerd over wat er gaat gebeuren. En als je in die schulden komt, als je in achterstanden komt,
64 hoe ver het kan komen. Dus ik werd wel genoeg geïnformeerd, gelukkig. En hiervoor had ik ook met mijn
65 moeder in Nederland gewoond. En ik weet hoe Nederland is, hoe streng ze zijn. Maar als ik rond mij kijk naar
66 andere jongeren, die niet geïnformeerd zijn en geen familie hier hebben, dan denk ik dat de overheid en de
67 gemeenten hen wel kunnen helpen. Toentertijd had je studiebeurzen, waarop mensen gewoon rondliepen en
68 dingen uitlegden. Het is hetzelfde: als je op een school terecht kan komen om seksuele voorlichting te geven,
69 kan je ook met zulke informatie terecht komen op de scholen of via de docenten, of per mail of wat dan ook.

Interviewer

70 Maar je was dus voor je gevoel wel goed geïnformeerd voordat je naar Nederland kwam, maar toen je in
71 Nederland was, heb je de meeste informatie van je nicht gekregen en toen heb je dus eigenlijk van de overheid
72 niet meer zo veel steun ondervonden?

Geïnterviewde

73 Ja, ik kom bij haar terecht en daarna had ik ook mijn juridische opleiding gedaan. Daar krijg je uitleg wat de
74 ombudsman is, wat het UWV is, wat de gemeente voor jou kan betekenen. Je krijgt bepaalde informatie over
75 die instanties en dat die er zijn om jou te helpen. Maar als je dat niet weet ga je daar nooit terechtkomen.

Interviewer

76 Ze hebben jou dus informatie gegeven op Curaçao al, over dingen regelen met DUO en hoe het allemaal zou
77 gaan. Hebben ze jou ook echt geholpen om echt daadwerkelijk dingen te regelen en om je echt in te schrijven
78 bij DUO?

Geïnterviewde

79 Ja ook. Ze hebben mij ook geholpen om in te schrijven bij DUO. Ze hielpen met alles. Maar dat bureau bestaat
80 niet meer.

Interviewer

81 En is daar iets anders voor gekomen of is ie gewoon helemaal weg?

Geïnterviewde

82 Ik heb nu geen idee, ik ben zeker vier of vijf jaartjes niet op Curaçao geweest. Maar ik had toevallig ook dat
83 bureau via mijn nicht gekregen. Zij werkt samen met hun daar. Dus daardoor kreeg ik gelijk die informatie van
84 haar. Maar volgens mij bestaat dat bureau niet meer.

Interviewer

85 En jij was daarvoor al in Nederland geweest. Had jij daardoor denk je ook iets minder last toen je echt in
86 Nederland kwam wonen van bijvoorbeeld een cultuurshock? Of echt dat je moest wennen aan de Nederlandse
87 samenleving?

Geïnterviewde

88 Thuis is thuis. Je went nooit helemaal aan een andere samenleving. Maar ik kan mij aanpassen. Je past jezelf
89 aan. Maar wij als mensen van Curaçao hebben allemaal onze karakters en soms is het wel moeilijk aan
90 bepaalde dingen aan te passen. Je botst tegen bepaalde dingen. Maar niet dat ik echt moeite had om me aan
91 te passen. Maar ik had sowieso wel heimwee. Dat krijgt iedereen, maar voor de rest had ik geen moeite
92 daarmee.

Interviewer

93 Want ging jij toen bij je nicht wonen of op jezelf?

Geïnterviewde

94 Nee, ik ging gelijk op mezelf wonen. Ik had gelijk mijn studentenflat gekregen.

Interviewer

95 En hoe had je dat geregeld?

Geïnterviewde

96 Ook via dat bureau. Maar dat is tegenwoordig ook een ding. Woningen vinden voor studenten is moeilijk. Voor
97 mbo'ers vind ik het lastig. Want ik woon nu in een studentenflat, maar ik wil verhuizen naar een studio of
98 appartement. En meestal eisen ze een hbo-opleiding of je moet werkende zijn. Maar als ik student ben, kan je
99 dat niet eisen als ik op een mbo 4 zit. Je kan ook niet eisen dat ik universitair of hbo-diploma heb, of dat ik
100 bezig ben met een hbo, zodat ik een andere woning kan krijgen. Ze eisen hbo-studenten of je moet werkende
101 zijn of je moet een bbl-opleiding doen.

Interviewer

102 Ja, dus dan wordt het onderscheid tussen hbo en universiteit en de mbo-student wordt hier heel erg groot
103 gemaakt. Merk je voor de rest nog bij andere dingen ook dat onderscheid?

Geïnterviewde

104 Soms. Ik werk in de zorg, maar als je bijvoorbeeld als mbo-student een diploma hebt gehaald in administratie
105 op mbo niveau. Normaal gesproken zou je met mbo 4 al een goede baan kunnen krijgen, maar dan eisen ze
106 ervaring. Maar als je niet hebt gewerkt en alleen stage hebt gelopen, hoe kan je dan ervaring opbouwen? Maar
107 als mbo'er zelfs binnen de zorg heb je dat. Ik denk dat daarom veel jongeren, ook mbo'ers, jonge meiden en
108 jongeren ook op het slechte pad gaan. Ze kunnen geen werk vinden, ze kunnen niks anders verzinnen om te
109 doen. En dan krijg je schulden, want je kan geen baan vinden. Ze hebben wel die motivatie, ze hebben die
110 leerdrive, dan gunnen ze die baan niet, omdat de eis een hbo-diploma is. Ik heb dit ook gehad bij mijn
111 sollicitatie. Ik was in de zorg begonnen echt in de coronaperiode, dus ze hadden ook echt mensen in de zorg
112 nodig. En toen had ik ook uitgelegd dat ik in de thuiszorg heb gewerkt, maar ik weet wel wat ik moet doen en
113 als jij mij de kans niet geeft om ervaring op te kunnen bouwen, dan kan ik nergens werken. Ze kunnen dus
114 meer die uitleg geven over dat er plekken bestaan, die je kunnen helpen. Veel mensen weten niet dat een
115 ombudsman bestaat. Veel mensen weten niet dat een juridisch loket bestaat. Veel mensen weten zulke dingen
116 niet.

Interviewer

117 Nee, klopt. En dat moet iedereen eigenlijk wel weten. Maar jij hebt dus eigenlijk, als ik het goed begrijp, meer
118 last gehad van dat je je achtergesteld voelt als mbo-student dan als Caribische student. Want je hebt
119 bijvoorbeeld ook geen problemen gehad met bijvoorbeeld een ander taalniveau toen jij hierheen verhuisde?

Geïnterviewde

120 Nee. Ik houd van boeken lezen. Op Curaçao op school krijg je ook Nederlands, Engels, Papiaments, je krijgt die
121 talen. Ja, maar ik maak het wel mee. Toevallig in mijn klas op school nu heb ik ook studenten die Nederlands
122 kunnen praten, maar ze snappen het niet zo goed of ze kunnen niet zo veel uitspreken. Maar bijvoorbeeld als
123 je online kijkt, zie je dat er cursussen zijn die je kan volgen. Maar het wordt niet aangeboden aan mensen. Er
124 wordt niet gezegd: het zit niet zo goed met je Nederlands, zou je niet een cursus willen volgen via school of je
125 gemeente of wat dan ook? Er wordt ook nu weer niet geïnformeerd.

Interviewer

126 Zouden ze dat vind jij dus op de opleiding moeten promoten?

Geïnterviewde

127 Ik vind van wel. Zulke dingen moet er wezen. Die aanbieding moet besproken worden. En ik vind ook dat je als
128 docent en als mentor af en toe met je studenten kan praten over: hebben jullie schulden? Maar dat wordt ook
129 niet gedaan. En ik denk dat docenten ook bij de overheid horen.

Interviewer

130 Dat niet helemaal, maar het hoort wel bij je opgroeien als jongere in een land. Maar jij zegt dat je ook een
131 stukje hebt gestudeerd in coronatijd. Hoe heb je dat ervaren?

Geïnterviewde

132 Online les is echt niet te doen vind ik. Je zit binnen. Je sociale leven ook. Je sociale leven moet je hebben voor
133 je mentale gezondheid. Je moet sociaal zijn, je moet onder de mensen zijn. Je kan niet heel de tijd opgekropt
134 zitten achter een laptop of in je kamer of via je telefoon met mensen praten. Je moet sociale contacten
135 hebben. En nu vind ik ook met dat vaccingedoe, dat de overheid mensen probeert te dwingen om vaccinaties
136 te nemen, omdat je het sociale leven wilt opsluiten. Maar op een gegeven moment worden jongeren
137 depressief, want in die lockdown kon je gewoon depressief worden omdat je in je eentje heel de tijd zat. Ik
138 heb ook gemerkt, omdat ik dus die opleiding in de zorg doe, dat er daarover gesproken wordt tijdens de lessen.
139 Hoe mensen in een psychose raken, hoe ze depressief worden, zelfmoord plegen. Maar ik heb het niet zo
140 zwaar gehad, maar wel qua studeren. Ik moet praktisch bezig zijn. Ik moet bezig zijn. Ik moet mezelf
141 bezighouden.

Interviewer

142 En had je dan het idee dat vanuit de opleiding ook de lessen slechter waren?

Geïnterviewde

143 Die waren ook slechter. Ik heb zelfs docenten gehad, die vijf minuutjes beginnen met de les en dan zeggen: ik
144 zet gewoon opdrachten op de Teams. Ga maar de opdrachten maken. Als er iets is, kan je mij mailen. Maar als
145 je die docenten mailt hoor je niks meer. De volgende les gaan ze het niet eens bespreken. Er is geen duidelijke
146 uitleg. En dan komt die stress over wat je moet doen. Je raakt je motivatie kwijt.

Interviewer

147 En heb jij ook een leerachterstand opgelopen door de coronacrisis?

Geïnterviewde

148 Nee, want ik was helemaal gestopt met school. Door corona was ik helemaal gestopt met mijn opleiding. Laat
149 het me maar in de zorg gaan proberen omdat ik die achtergrond al had. Toen was ik met DUO gestopt. Maar
150 daarna had ik dus zeg maar een jaartje gewerkt. En toen had ik ontslag ingediend op werk. Want ik kon niet
151 en stage lopen en naar school gaan en werken. Het was te veel. Dus ik had mijn ontslag ingediend en ik had
152 weer wel die informatie over DUO. Ik wist dat je een overbrugging kon vragen drie maanden voordat je naar
153 school gaat, zodat ik verder kon met m'n huur betalen. Dus als je die dingen hebt, weet je al wat je moet doen.
154 Ik ken zo veel Antilliaanse studenten, die passen zich ook niet aan de samenleving hier.

Interviewer

155 Merk jij dat ook?

Geïnterviewde

156 Ik merk het wel vaak. Vooral op school als bepaalde dingen besproken worden of mensen een bepaalde
157 houding hebben. Ik had ook vriendinnen, die passen zich niet aan. Niet dat ze zich niet kunnen aanpassen,
158 maar ze vinden het moeilijk. Want op Curaçao leef je op een bepaalde manier en dan kom je hier en heb je zo
159 veel meer verantwoordelijkheden. Dat is de grootste reden waarom jongeren stoppen met school om terug
160 op Curaçao te gaan wonen. Daar is het *chill*, je hebt niet zoveel regels, niet zo veel dingen om te betalen en
161 noem maar op. Gewoon minder verantwoordelijkheden.

Interviewer

162 Is dat dan ook niet omdat je hier als je dan in Nederland woont bijvoorbeeld 18 wordt of volwassen wordt en
163 dat je dan ineens meer moet gaan betalen?

Geïnterviewde

164 De reden waarom ik hier kwam, was juist omdat ik zelfstandiger wilde worden. Ik wilde op mijn twee benen
165 staan. En je hebt veel mensen van Curaçao, die komen wel. Maar ze kunnen niet tegen die druk.

Interviewer

166 Ze hebben geen idee waar ze aan beginnen.

Geïnterviewde

167 Ja en dan gaan ze terug en dan heb je weer die schuld, want je was niet klaar met studeren.

Interviewer

168 Je merkt dus wel dat bijvoorbeeld Caribische studenten het ook wat lastig vinden om zich aan te passen. Op
169 wat voor manier zie je dat nog meer?

Geïnterviewde

170 Het ligt veel aan de mensen waarmee je omgaat. Als je omgaat met mensen die de hele dag feesten en geld
171 uitgeven aan onzin en niet aan wat ze moeten doen en hun verantwoordelijkheden. Dus voor de meeste
172 studenten vind ik als je hier komt leef je het studentenleven. Je gaat uit, je gaat feesten en je gaat drinken.
173 Maar sommige studenten geven echt hun DUO-geld ook uit aan dat. Maar ik snap het wel, want je kan nu niet
174 zo veel leuke dingen doen met het geld. Het is puur je huur betalen en je studie betalen. En *that's it*. En dan
175 komen ze ook in de schulden. Want ze hebben geen bijbaantjes. Maar het ligt echt aan met wie je omgaat
176 denk ik. Ikzelf hou niet van uitgaan. Dus meestal gaat mijn geld op aan boodschappen. Maar er zijn wel mensen
177 die dat doen, die denken: ik heb studiefinanciering en die gaan de volgende dag winkelen, dingen kopen om
178 uit te gaan. Maar het ligt er echt aan met wie je omgaat.

Interviewer

179 Waar of naar wie ga je toe als je vragen hebt over financiële dingen, over je belasting, over je zorgverzekering?

Geïnterviewde

180 De eerste optie is Google. Dan ga ik even googelen. Toevallig ken ik een familielid, die werkt bij de gemeente.
181 Ze weet van die dingen. Dan ga ik ook naar dat familielid toe en mijn derde optie kijk ik altijd op die brieven,
182 ga ik gewoon bellen en vragen stellen of eventueel gewoon afspraken maken. Bij de Belastingdienst, Mijn
183 Loket of via gemeenten. Dan ga ik gewoon bellen.

Interviewer

184 En vind je dan dat je voldoende geholpen wordt?

Geïnterviewde

185 Je wordt wel voldoende geholpen, maar soms zijn die mensen aan de lijn heel brutaal. Je wordt wel geholpen,
186 maar soms krijg je een paar mensen die echt een beetje brutaal zijn. Maar je wordt wel goed voldoende
187 geholpen en geïnformeerd. Bijvoorbeeld als je je belastingaangifte moet doen, veel mensen weten dat niet.
188 Nee, want ik wist dat ook niet. Ik had hiervoor vaak gewerkt. Ik had veel bijbaantjes. Dus twee jaar geleden,
189 bijna 3, kwam ik daar achter dat je die belastingaangifte kon doen om geld terug te krijgen. Maar toen was ik
190 aan het werk en toen kwam die periode weer. Ik sprak een mevrouw en die mevrouw was zelfs ouder dan ik.
191 Toen zei ik tegen haar: heb je al je aangifte gedaan zodat je je geld terug kan krijgen? Toen kende ze dat niet
192 eens. Dan zie je dat het niet alleen onder jongeren een probleem is. Soms zijn volwassen mensen ook niet
193 genoeg geïnformeerd. Nederlanders zoeken zelf meer informatie over dingen, maar wij niet. Pas wanneer het
194 probleem er is, gaan wij het uitzoeken.

Interviewer

195 En heb jij nog meer dingen waarvan je denkt hier ben ik tegenaan gelopen met de overheid of dit heb ik zo
196 ervaren in mijn tijd als student?

Geïnterviewde

197 Nee, toch niet. Ik heb het wel vrij rustig gehad. Maar ik vind dus wel dat ze studenten wel moeten gaan
198 informeren over dingen met workshops of op scholen of flyers geven met: op deze dag wordt er een
199 informatieavond gedaan voor studenten met problemen, met schulden of wat dan ook. Je kan hier terecht!
200 Dat vind ik wel dat we kunnen doen. Gelijk als je nu je studiefinanciering stopzet, krijg je al die brieven. En dan
201 krijgen je ook de brief van: dit moet binnen bepaalde tijd betaald worden. Je gaat niet denken: ik moet een
202 regeling treffen. Je gaat stressen. Je denkt dat je heel dit bedrag gelijk moet betalen.

Interviewer

203 Oké helder. Heel erg bedankt voor je deelname en een fijne avond!

Geïnterviewde

204 Dank jij ook!

4.16 Transcript interview Student 16 en Student 17

Introductie gedaan, toestemming gevraagd en de opname gestart.

Interviewer

- 1 Ik begin even met wat basisvragen: hoe oud zijn jullie allebei?

Geïnterviewde 17

- 2 20. We zijn allebei 20.

Interviewer

- 3 En welke opleiding doen jullie?

Geïnterviewde 16

- 4 Ik doe nu een mbo 4 opleiding voor stewardess, maar ik zit op een particuliere opleiding, dus het is wel een
5 erkende opleiding, maar het is niet een normale opleiding.

Geïnterviewde 17

- 6 Ik zit nu niet op school, maar ik heb wel een opleiding afgerond.

Interviewer

- 7 En welke opleiding was dat?

Geïnterviewde 17

- 8 Voor beveiliging, mbo-niveau 2 is dat.

Interviewer

- 9 En hebben jullie allebei een en een bijbaan op dit moment?

Geïnterviewde 17

- 10 Ja, ik ben dus nu werkloos sinds twee weken, maar vanaf volgende week ga ik solliciteren bij de gevangenis als
11 beveiliging. Ik ben wel erg benieuwd hoe dit allemaal gaat uitpakken.

Interviewer

12 Ja, best wel spannend ook zo'n sollicitatieprocedure.

Geïnterviewde 17

13 Je moet echt een opleiding volgen van 17 dagen dus ik ben benieuwd.

Interviewer

14 En jij, [geïnterviewde 16]?

Geïnterviewde 16

15 Omdat ik dus een particuliere opleiding doe wordt dus niet door de overheid mijn opleiding betaald. Dat moet
16 ik eigenlijk zelf betalen. Via daar heb ik eigenlijk ook een lening via DUO, hoe ik mijn opleiding betaal. Maar
17 daarnaast moet ik natuurlijk, want je hebt natuurlijk een maximum lening, wat ik dus wel jammer vind aan
18 DUO, waarbij ik dus zelf naast mijn school wel echt moet werken om mijn opleiding te kunnen betalen. En
19 daarnaast heb ik eerst gewerkt als beveiliging op Schiphol en nu werk ik als receptioniste. Want in mijn vorige
20 opleiding heb ik niveau 2 receptioniste en administratief medewerker afgerond. Dus dat doe ik er nu nog naast.

Interviewer

21 Druk leven. Want je hebt wel een lening dan via DUO maar dat is dus eigenlijk voor jou niet genoeg om dit te
22 betalen?

Geïnterviewde 16

23 Ik mag van DUO maar een maximum van 530 euro lenen per maand en mijn opleiding kost 830 per maand,
24 dus ik moet zeker 300 euro elke maand bijleggen. Bovenop komen nog mijn eigen rekeningen als telefoon,
25 zorgverzekering en al dat soort. Maar ze zeggen wel: ik had meer kunnen krijgen als ik niet een vader in beeld
26 zou hebben. Dus het zijn wel voorwaarden, maar dat zijn echt van die voorwaarden dat je denkt: wat jammer
27 eigenlijk.

Interviewer

28 Dus ze kijken heel erg naar het inkomen van je ouders?

Geïnterviewde 16

29 Ja, heel erg.

Interviewer

30 Lastig wel. En had jij, [geïnterviewde 17], een lening bij DUO toen jij studeerde?

Geïnterviewde 17

31 Je hebt studiefinanciering, maar dat is niet echt een lening ofzo.

Interviewer

32 Je had gewoon studiefinanciering als gift?

Geïnterviewde 17

33 Ja, gewoon die 83 euro per maand die we kregen.

Interviewer

34 Verder kon je hier je opleiding in ieder geval mee betalen?

Geïnterviewde 17

35 Tijdens mijn opleiding had ik eigenlijk een stage en tijdens die stage kreeg ik gewoon per maand een toeslag
36 van 300 euro. En daarmee kon ik gewoon makkelijk mijn school betalen en mijn zorg en dat soort dingen. En
37 ik werkte voor hen zes tot zeven dagen in de week, dus ik kon daar niet echt werk naast zoeken.

Interviewer

38 En wat voor toeslag was dat?

Geïnterviewde 17

39 Nee, dat was gewoon stagevergoeding.

Interviewer

40 Oh, helder. Dat is wel fijn dat je in ieder geval iets krijgt, want een stagevergoeding kan ook heel weinig zijn.
41 Maar daar zullen jullie ongetwijfeld ook wel ervaring mee hebben denk ik?

Geïnterviewde 17

42 Een vriendin van ons, die werkt echt vijf dagen in de week keihard en die krijgt 52 cent per uur. Dat is echt
43 belachelijk gewoon.

Interviewer

44 Ja, dat is echt weinig. En hoezo hebben jullie allebei gekozen voor jullie studie? Hebben jullie daar hulp bij
45 gehad? Hebben jullie hulp gezocht? Hoe zijn jullie op die keuze gekomen?

Geïnterviewde 17

46 [Vertelt wat over haar jeugd]. En toen hoorde ik beveiliging en toen dacht ik van: laten we dat gewoon doen
47 en het is niet dat ik verder wil gaan in de beveiliging. Absoluut niet, hier wil je niet oud mee worden. Dus ik
48 hoop gewoon dat ik uiteindelijk wel verder kan gaan. Maar het was gewoon eventjes een start. Eigenlijk
49 gewoon dat ik een niveau 2 had.

Interviewer

50 Ja, dan heb je wel gewoon een diploma op zak, dan heb je gewoon een kwalificatie. En jij [geïnterviewde 16]?

Geïnterviewde 16

51 Ik wil al sinds dat ik negen jaar ben stewardess worden. Dat is echt gewoon een kinderdroom en dat wil ik ook
52 echt waarmaken.

Interviewer

53 Wat superleuk.

Geïnterviewde 16

54 Ja, en zoals [geïnterviewde 17] ook, ik heb een startkwalificatie nodig om de opleiding te volgen die ik nu volg.
55 Dus daarvoor heb ik de receptieopleiding gedaan. En ik ben in dit jaar februari begonnen met de
56 stewardessopleiding. Dus ik wilde deze opleiding al heel lang doen. Ik heb ook heel lang gekeken naar
57 verschillende opleidingen, want ik zat eerst naar de TIO te kijken, maar TIO was 60.000 euro in totaal, maar ik
58 wilde ook niet op een normale mbo-stewardessopleiding, want daar werd niet volledig gefocust op stewardess
59 zijn en de opleiding waarbij ik nu zit word wel echt gefocust op een stewardess zijn. Je krijgt de vakken van
60 stewardess zijn en ze trainen je echt gewoon. Ze maken je helemaal gewoon klaar om stewardess te zijn,
61 waardoor je dus eigenlijk de trainingen bij de vliegmaatschappij niet meer nodig hebt. En natuurlijk ook een
62 vette stage krijg ik. Ik zou eigenlijk eerst naar Curaçao gaan, maar dat gaat niet meer door helaas, want er
63 wordt niks vergoed daar. Maar ik heb nu wel een stage in [plek in Nederland]. Maar het is best gaaf, want ik
64 krijg een appartement en alles wordt betaald.

Interviewer

65 Fijn! Maar het is dus echt een financiële overweging dat je dit op deze manier hebt gedaan?

Geïnterviewde 16

66 Ja.

Interviewer

67 En toen jullie je gingen inschrijven voor je opleiding waren jullie 17 toen jullie begonnen. En toen jullie je gingen
68 inschrijven moest je je natuurlijk inschrijven bij de mbo-school en moest je spullen regelen. Vonden jullie dat
69 allemaal te doen? Was er al meteen duidelijk wat jullie allemaal moesten doen en hebben jullie dat zelf gedaan
70 of hebben jullie hulp gehad?

Geïnterviewde 16

71 Bij mijn vorige opleiding moest je echt zelf alles regelen. Dus zelf de boeken kopen en bestellen en alles en je
72 moest echt alles regelen tot aan begin van het schooljaar. Maar de opleiding die ik nu volg, waarschijnlijk is
73 dat ook omdat ik zo *fucking* veel betaal denk ik, dat ik maandelijks een maandbedrag betaal en dan wordt alles
74 qua boeken voor me geregeld, maar bijvoorbeeld mijn uniform moest ik wel zelf betalen en dat vond ik wel
75 heel duur. En hakken en alles moest je zelf betalen. Je moet sowieso alles zelf betalen, maar er wordt wel meer
76 geregeld op een particuliere opleiding dan op een normale mbo-opleiding.

Interviewer

77 Oké. En hoe heb jij dat ervaren [geïnterviewde 17] met inschrijven?

Geïnterviewde 17

78 Ja, voor mij was het gewoon heel simpel. Ik meldde me gewoon aan online, kreeg een mailtje dat ik uitgenodigd
79 werd, moest een sporttest doen en later kreeg ik ook te horen dat ik aangenomen was. En dan kom je de
80 eerste dag op school en dan krijg je gewoon in de klas uitgelegd: je moet dit bestellen, je moet dat bestellen.
81 Dan krijg je gewoon een lijstje.

Interviewer

82 En je hebt dus wel die inschrijving zelf gedaan? Daar heb je niet hulp bij gehad van bijvoorbeeld je ouders?

Geïnterviewde 17

83 Nee, ik heb dat gewoon zelf gedaan.

Interviewer

84 Nou, dan is dat in ieder geval helder. Dit verschilt dus ook gewoon heel erg per mbo-school natuurlijk.

Geïnterviewde 16

85 Ja, dat zeker. Gewoon per school verschilt de begeleiding zeker. Bij de ene krijg je een lijst van wat je moet
86 doen en bij de ander krijg je niks en moet je het zelf regelen.

Interviewer

87 Ja, precies. En toen werden jullie 18 op een gegeven moment terwijl jullie aan studeren waren. En toen zaten
88 jullie allebei nog op de opleiding. Er verandert dan natuurlijk heel veel. Je wordt volwassen voor de wet, maar
89 je krijgt natuurlijk wel veel meer rechten. Je mag alcohol drinken, je mag alleen autorijden. Maar er zijn
90 natuurlijk ook best veel dingen die je dan moet regelen. Hoe hebben jullie dat ervaren? Was allemaal duidelijk
91 wat je moest regelen toen je 18 werd? Had je dat overzicht?

Geïnterviewde 16

92 Ja, want op mijn opleiding werd toentertijd dat ik die opleiding deed, kreeg ik heel veel begeleiding en daar
93 werd ook gelijk alles verteld: je moet een DigiD hebben, je moet een zorgverzekering hebben. En daar werd ik
94 echt persoonlijk mee geholpen op mijn opleiding toen. Maar dat verschilt natuurlijk echt van elke mbo-
95 opleiding.

Interviewer

96 En jij had dat helemaal niet, [geïnterviewde 17]?

Geïnterviewde 17

97 Ja, m'n moeder die hielp mij wel. Ik heb wel alles zelf ingevuld, maar zij herinnerde me ook: ga je
98 zorgverzekering fiksen, ga je DigiD fixen. M'n school deed er echt niks mee, die was gewoon: gefeliciteerd dat
99 je 18 bent.

Geïnterviewde 16

100 Het is ook niet zo dat die opleiding die ik toen volgde, dat dat normaal gesproken zo vaak gedaan werd. Maar
101 we hadden daar een docent, meneer [...] en hij hielp je zo erg met alles. Hij zorgde gewoon echt voor ons
102 allemaal. Dus hij wilde ook dat we een goede start kregen met z'n allen. Dat lag dus echt aan de docent denk
103 ik.

Interviewer

104 En als je praktische vragen had of met dingen zat, ging je dan ook naar hem toe of ging je naar iemand anders?

Geïnterviewde 16

105 We hadden toch ook een zorgcoach. Maar ik ging vaak naar hem toe en ook naar m'n zorgcoach als er wat
106 was. Maar hij was er in elk opzicht voor je.

Interviewer

107 En [geïnterviewde 17], had jij dan ook een soort mentor of iets als je ergens mee zat op je opleiding of een
108 praktische vraag had? Waar ging je dan naartoe?

Geïnterviewde 17

109 Ik had wel een mentor, maar ik had altijd ruzie met die man. Ik mocht hem niet zo heel erg en ik ging niet echt
110 praten met mensen daar, met de docent. Het was gewoon: ze gaven me les en voor de rest was ik gewoon
111 met mijn klasgenoten bezig.

Interviewer

112 Dus als je vragen had, als je ergens niet uitkwam of niet precies wist hoe iets werkte, hoe loste je dat dan op?

Geïnterviewde 17

113 Bij het vak zelf, dus als het echt om leerstof ging, dan kon de docent me echt heel goed helpen. Maar gaat het
114 echt buitenom met *personal issues* of andere dingen, dan was het gewoon: ga maar naar je ouders toe. Dat is
115 niet echt dat je daar echt begeleiding krijgt, niet: je kan met die en die praten. En dat wilde ik zelf ook niet.

Interviewer

116 Had je daar behoefte aan gehad?

Geïnterviewde 17

117 Nee, totaal niet zelfs.

Interviewer

118 En als jullie dan dus wel communiceerden met een mentor of met meneer [...], deed je dat dan over de e-mail
119 of praatte je dan gewoon fysiek met elkaar?

Geïnterviewde 16

120 Persoonlijk kwam ik altijd naar hem toe. Op mijn nieuwe opleiding is het wel heel anders. Dan heb ik echt alle
121 docenten op mijn WhatsApp zitten als ik vragen heb. Ze appen mij ook hoe het gaat. Er werd altijd gezegd dat
122 je op een mbo 4 opleiding niet meer persoonlijke aandacht zou krijgen en niet meer aan het handje
123 vastgehouden zou worden, want je wordt echt geholpen op een niveau 2 opleiding, dat merk je echt. Is echt
124 een verschil. Op een niveau 2 opleiding word je gewoon geholpen om te beginnen en op niveau 4 zie je dat je
125 eigenlijk gewoon volwassen moet zijn en volwassen alles zelf moet doen. Ze vragen natuurlijk wel hoe het
126 gaat, maar je moet alles eigenlijk wel zelf doen.

Interviewer

127 En wat vind je daar dan van?

Geïnterviewde 16

128 Het is natuurlijk goed om niet altijd een student bij het handje vast te houden, om alles te regelen voor de
129 student. Maar wat meer begrip voor de studenten die zo hard werken en daarnaast nog hard werken om
130 eigenlijk staande te kunnen blijven om iets te kunnen doen ook nog misschien in de paar uur vrije tijd dat ze
131 hebben. Daar wordt vaak geen begrip voor getoond, vind ik.

Interviewer

132 En toen jullie 18 werden, hadden jullie allebei al een kwalificatie gehaald. Waren jullie dan op de hoogte van
133 hoe het werkt met de leerplicht en de kwalificatieplicht?

Geïnterviewde 16

134 Jawel, toen met niveau 2 kreeg ik dan startkwalificatie, dan heb je eigenlijk geen leerplicht meer. Maar dat
135 zeggen ze wel dat je dan geen leerplicht meer hebt, maar bijvoorbeeld op mijn opleiding, dan heb je dus
136 eigenlijk nog wel leerplicht, want anders krijg je studievertraging. En dan moet ik 500 euro per les bijbetalen.
137 Dus je hebt wel een startkwalificatie, maar eigenlijk heb je eigenlijk geen startkwalificatie. Je moet altijd
138 aanwezig zijn in de lessen.

Interviewer

139 Oké en jij [geïnterviewde 17]?

Geïnterviewde 17

140 Ik had best wel gezeik met leerplicht op mijn 17e. Op het mbo ben je veel vrijer dan op de middelbare school.
141 Als je niet naar de les gaat, dan krijg je geen telefoontje van je ma van waarom ben je niet in de klas? Want
142 niemand boeit het als je niet in de klas bent. Dus ik had wel gezeik met leerplicht, maar dat begon pas in januari
143 van dat ik 17 was en in mei werd ik 18. Toen weet ik nog dat ik een brief binnenkreeg dat ik op gesprek moest

144 komen voor de tweede keer en twee dagen later kreeg ik een andere brief met: gefeliciteerd je bent 18 jaar
145 geworden. Leerplicht is nu niet meer van toepassing en het gesprek ook niet meer. En toen was ik er vanaf.

Interviewer

146 Oké, dus echt *saved by the bell*, *saved by* de 18 jaar worden.

Geïnterviewde 17

147 Ja, daarom was ik ook zo blij dat ik 18 werd.

Interviewer

148 En hoe benaderde de leerplicht jou dan? Toen je daar gezeik mee had? Werd je dan gebeld of kwamen ze
149 langs?

Geïnterviewde 17

150 Vooral brieven. Mijn mentor had eerst met mij een gesprek over dat ik te weinig in de les was. Toen kreeg ik
151 een brief binnen. En toen moest ik één keer op gesprek, maar toen had ik gewoon tegen die vrouw gezegd dat
152 ik ging veranderen en dat ik beter mijn best ging doen. En toen stond ik ook in twee minuten weer buiten. En
153 daarna heb ik dus geen verandering gemaakt en toen moest ik weer op gesprek met mijn mentor en zij zei dat
154 ze me weer ging aanmelden bij de leerplichtambtenaar. Want hij meldde me eigenlijk een soort van aan.
155 Daarom had ik ook gewoon een pesthkel aan hem. Toen kreeg ik gewoon weer een brief en daarna weer een
156 brief dat het klaar was. Ik ben eigenlijk één keer op gesprek geweest.

Interviewer

157 Oké dus je kreeg ook wel een brief dus toen je 18 werd met: we trekken nu onze handen er vanaf, want je
158 bent 18. Daar kreeg je wel bericht over? Dus niet dat je toen in onzekerheid zat of het nog een staartje kreeg?

Geïnterviewde 17

159 Nee, het was gewoon gelijk duidelijk: het is klaar. En het duurde nog zelfs 2 of 3 weken voordat ik 18 werd
160 toen ik die brief kreeg. Dus dat was wel *chill*.

Interviewer

161 Dan is dan toch de magie van 18 worden dan ineens ben je volwassen en dan zou je denken dat je van het
162 gezeik af bent, maar dat valt wel mee. En een iets persoonlijkere vraag, daar hoef je niet op te antwoorden als
163 je dat niet wil, want er verandert best wel veel als je te maken hebt met jeugdzorg als je 18 wordt. Ik weet niet
164 of één van jullie daar iets van ervaring mee heeft?

Geïnterviewde 16

165 Nee. Wel met leerplicht. Dat is geloof ik niet echt jeugdzorg, maar toen ik 15, 16 was kwam ik dus niet naar
166 school. Nou, ik kwam wel naar school, alleen ik kwam altijd te laat, omdat ik niet m'n bed uit kwam. En toen
167 was ik daar en toen wilden ze me wel weghalen bij mijn moeder, omdat ze dachten dat het aan m'n moeder
168 lag.

Interviewer

169 En dat was dan niet de leerplicht die jou weg wilde halen, toch?

Geïnterviewde 16

170 Ja, dat wel, maar dat werd dan toen doorgevoerd naar een andere instantie.

Interviewer

171 En weet je welke instantie dat was?

Geïnterviewde 16

172 Ja, het zou jeugdzorg kunnen zijn, maar het is nooit echt een ding geworden. Nee, we hebben het ook heel
173 gauw gewoon opgelost met z'n allen.

Interviewer

174 Jullie zijn toen gewoon in gesprek gegaan en je hebt toen aangeven dat het niet aan je moeder lag?

Geïnterviewde 16

175 Ja, zeker. Ik heb toen ook gewoon gezegd dat ik zelf de verantwoordelijkheid daarvoor heb en dat mijn moeder
176 daar niet verantwoordelijk voor is, of ik mijn bed wel of niet uit kom. M'n moeder, die stond juist echt bij mijn
177 bed, trok mij uit m'n bed: ga nu naar school. Die maakte elke ochtend een ontbijtje voor me en die deed echt
178 zo veel altijd voor ons. Dus het lag echt nooit aan m'n moeder.

Interviewer

179 Nee en jij hoorde dat dan via je moeder? Of werd jij zelf dan benaderd door hen?

Geïnterviewde 16

180 Het ging een tijdje niet goed tussen mijn moeder en vader. En toen heeft mijn vader die dingen toen tegen de
181 leerplicht gezegd dat hij toen dacht altijd aan m'n moeder lag. En toen later kwam ik terug het gesprek in en
182 toen werd er tegen mij gezegd dat het een idee is dat ik dus weg zou gaan bij mijn moeder.

Interviewer

183 Heftig wel. En toen ben je ook zelf in gesprek gegaan met die persoon?

Geïnterviewde 16

184 Toen heb ik ook later met mijn moeder erbij nog gesproken. En toen heb ik ook daar al gezegd dat het helemaal
185 niet op die manier lag en dat het helemaal niet zo was. En als het wel zo was geweest, dan had ik dat natuurlijk
186 ook gewoon eerlijk gezegd. Toen later heb ik daar nog een gesprek over gehad met mijn moeder samen bij de
187 leerplichtambtenaar. En toen hebben we ook echt samen uitgelegd dat het dus echt niet op die manier lag.

Interviewer

188 Dus dat is uiteindelijk gewoon goed afgelopen. Dat is wel fijn. Heftig voor je moeder ook waarschijnlijk.

Geïnterviewde 16

189 Ja, alleenstaande moeder, drie kinderen.

Interviewer

190 Want jullie wonen allebei nog thuis?

Geïnterviewde 17

191 Nee, [geïnterviewde 16] is al het huis uit.

Geïnterviewde 16

192 Ik woon met mijn vriend samen, twee jaar denk ik nu.

Geïnterviewde 17

193 En ik woon nog thuis samen met mijn mams.

Interviewer

194 En zou je het huis uit willen binnenkort of binnen een bepaalde tijd?

Geïnterviewde 17

195 Ja, ik wil heel graag het huis uit. Ik ben er klaar mee. Ik wil privacy en zo. Maar ik zit een beetje te twijfelen
196 omdat als ik volgend jaar die opleiding ga doen, dan lijkt het me op een of andere manier toch ook wel handig
197 om gewoon thuis te wonen door bepaalde rekeningen die ik ga krijgen en zorgen. Het is nu nog gewoon te
198 duur. Ik moet het zelf nog een beetje uitzoeken.

Interviewer

199 En als je daar meer over zou willen weten, heb je dan hulp daarbij of iemand die je kan vragen: waar kan je op
200 zoek gaan naar kamers? Of waar kan je informeren hoeveel dat ongeveer zou kosten? Of heb je überhaupt
201 een idee wat voor kosten er gaan komen kijken bij je opleiding die misschien onvoorzien zijn?

Geïnterviewde 17

202 Nu weet ik dat ik eerder betaald krijg. Ik krijg gewoon betaald voor de opleiding en dat is denk 1200 euro per
203 maand door alleen te studeren.

Interviewer

204 Helder. En over corona: jullie hebben allebei dus sowieso gestudeerd in coronatijd. Hoe hebben jullie dat
205 ervaren? Want hebben jullie ook de overgang naar online studeren meegemaakt?

Geïnterviewde 16

206 Ik zat toen nog op de receptieopleiding en ook nog een klein deel van mijn stewardessopleiding. Maar voor de
207 receptieopleiding heb ik wel een heel groot verschil gezien, omdat alles ineens online ging. Alles ging van thuis,
208 maar ik vond dat echt het beste ooit. Echt, ik heb dat zo goed ervaren. Heerlijk thuis les. Ik vond het gewoon
209 geweldig. Ik vond het echt heerlijk. Totdat ik op de stewardessopleiding ging en daar zaten we in kleinere
210 klassen, dus dan moest je wel gewoon naar school. Ja, online les echt de beste uitvinding ooit.

Interviewer

211 En jij [geïnterviewde 17]?

Geïnterviewde 17

212 Ik zag mijn voordelen er zeker van in. Je moest om negen uur online zijn en om kwart voor negen word je
213 wakker en bij ons moeten de camera's niet aan. Dus ik had gewoon dat ik mijn telefoon aandeed en ik lag half
214 te slapen nog. En ik luisterde gewoon mee. Dus mijn dag was ook wel heel *chill*, maar ik werd er ook heel laks
215 door. Ik zat ook wel mijn laatste jaar, dus ik had sowieso niet heel veel les meer, omdat ik mijn examens al

216 bijna had gehaald. Dus ik ben misschien drie weken echt gewoon naar die online lessen gegaan. En de rest van
217 het jaar heb ik niet echt veel gedaan.

Interviewer

218 Dus toen heb je ook niet meer mee geluisterd naar de online lessen?

Geïnterviewde 17

219 Ik ben ook niet meer echt online gegaan, want het was ook niet echt meer nodig voor mij omdat ik alleen nog
220 theorie-examen moest. En ik had al besloten dat ik het in mijn eentje wilde gaan doen zonder les, dus gewoon
221 in mijn eentje wilde gaan leren. Dus ik had het eigenlijk helemaal niet nodig.

Interviewer

222 En hadden jullie dan wel het idee dat de lessen die je dus wel had gevolgd, dat de kwaliteit van het onderwijs
223 achteruit ging? Was dat slechter of was wat beter? Kwam het over?

Geïnterviewde 16

224 Ja weet je, ik praat wel heel goed over online les, maar er zitten zo veel nadelen aan. Je hebt veel minder
225 concentratie om constant naar een beeldscherm te kijken in plaats van dat je echt de aandacht van een docent
226 krijgt en alles letterlijk opneemt wat je zegt en dat je gewoon goede vragen stelt zonder dat iedereen er
227 doorheen praat en dat je dan niet meer weet wie praat.

Geïnterviewde 17

228 Ik merkte vooral dat ik meer mee kreeg van de lessen, dus meer leerde in de klas zelf dan tijdens online les.
229 Daar leerde ik echt niks van. Ik was gewoon echt aan het luisteren en het ging het ene oor in het andere oor
230 uit.

Interviewer

231 Dus je hebt wel het idee dat je daardoor sowieso minder geleerd hebt door die online lessen? Heb je dan ook
232 het idee dat je echt een beetje een leerachterstand had opgelopen door die lessen?

Geïnterviewde 16

233 Nou toen de examens eraan kwamen, dan zit je wel een beetje van oké... Ja, dat is wel spannend dan. Want je
234 neemt veel minder op in een online les, dus de stof die je normaal krijgt, dat krijg je veel meer binnen. Maar
235 dan kreeg je ook hele andere examens omdat ze wisten dat je minder op kon nemen op een online les. Dat is
236 het verschil in niveau 2 en niveau 4. In niveau 4 kreeg je gewoon hetzelfde examen.

Interviewer

237 En dat lukte dan wel als je alleen maar online les had gehad?

Geïnterviewde 16

238 In eerste instantie hadden niet veel mensen een goed cijfer natuurlijk met het examen, dus hebben ze besloten
239 om de vakken die echt wel met online kunnen, dus waar je niet echt veel aandacht aan hoefde te besteden,
240 dat je eigenlijk vaak zelfstandig werkt, die deden ze online. Maar vakken zoals Spaans en zo, daar moest wel
241 echt fysiek les voor gegeven worden.

Interviewer

242 En dat werkte dan ook wel? Dat die vakken dan online werden?

Geïnterviewde 16

243 Ja, zeker weten.

Interviewer

244 Maar jullie heb dus geen studievertraging opgelopen door corona?

Geïnterviewde 16

245 Ik wel. Ik heb in mijn vorige opleiding studievertraging opgelopen, maar daar heb ik ook wat voor gekregen
246 uiteindelijk.

Interviewer

247 Wat heb je daarvoor gekregen?

Geïnterviewde 16

248 Ik heb daar 300 euro voor gekregen.

Geïnterviewde 17

249 Oh ja, ik heb wel studievertraging oplopen! En toen heb ik ook geld gekregen als compensatie. Want ik moest
250 in september afgerond zijn en pas in november was ik klaar.

Geïnterviewde 16

251 Hetzelfde bij mij. Maar dat was wel raar bij mij, want het was als je je diploma haalde voor iets van 28 januari,
252 dan kreeg je wel dat betaald. Maar ik had mijn diploma op 2 februari gehaald en toen zou ik dat dus niet
253 krijgen. Maar toen heb ik echt een paar maanden terug, nadat ik al anderhalf jaar klaar ben met die opleiding
254 heb ik het geld gekregen uiteindelijk. Dat ze daar nog opnieuw naar zijn gaan kijken. Dat ze dat helemaal
255 onderzocht hebben nog verder, dat vind ik wel *nice*.

Interviewer

256 Ja, dat is wel goed. En hebben jullie ook stages gehad die door corona niet door zijn gegaan? Of van andere
257 mensen gehoord of zelf dat er geen stageopties waren?

Geïnterviewde 17

258 Ja, tijdens mijn opleiding werkte ik voor een evenementenbureau, dus feestjes, museums. Tijdens de lockdown
259 konden we helemaal niks. Dus ik heb ook bijna 4 tot 5 maanden zonder werk thuis gezeten, want ik had geen
260 opleiding en ik had geen diploma, want ik zat namelijk in de lockdown met de coronatijd midden in mijn
261 opleiding. Dus ik had geen diploma, dus ik kon niet als beveiliging bij een ander bedrijf solliciteren en ik was al
262 19 en een 19-jarige wordt best wel moeilijk aangenomen bij supermarkten en dat soort dingen. En de horeca
263 was ook dicht, dus ik kon daar ook niet solliciteren. Dus ik heb echt gewoon vijf maanden zonder geld thuis
264 gezeten.

Geïnterviewde 16

265 Mijn moeder betaalde toen al onze rekeningen. Ja, want we konden het niet, we hadden geen mogelijkheid
266 om te kunnen betalen.

Interviewer

267 Wow. En dus ook inderdaad dat je niet stage kon lopen terwijl je dat wel moest. En jij dan bij het
268 evenementenbureau, maar jij dit ook [geïnterviewde 16]?

Geïnterviewde 16

269 Ja, ik had een stage waar ik zes maanden moest stage lopen. Na anderhalve maand werd ik er al weggestuurd
270 omdat de coronatijd toen begon. En toen moest ik wel nog m'n collegegeld betalen. Nog elke maand.

Interviewer

271 En je hebt de stage dus niet af kunnen ronden, je hebt daar niets uitgehaald uiteindelijk?

Geïnterviewde 16

272 Als je natuurlijk een stage niet afrondt, dan moet je het inhalen na je opleiding eigenlijk, anders mag je je
273 diploma niet halen. Maar dat hebben ze natuurlijk wel gecompenseerd dat je dat niet meer hoefde te doen.
274 De stage was gewoon goedgekeurd zo. Maar ik moest wel in de tijd dat ik dus niet op school zat en dus geen
275 les had en ze gingen nadenken: wat gaan we nu doen? Dus toen online les is gecreëerd. Voor die tijd heb ik
276 nog wel flink collegegeld moeten betalen.

Interviewer

277 En heb je dan iets van een vervangende opdracht of iets dergelijks moeten doen om dat deel van die stage te
278 vervangen? Een soort simulatieopdracht?

Geïnterviewde 16

279 Volgens mij niet. Daarom vond ik het ook wel zo fijn eigenlijk dat we dat niet meer hoefden te doen die stage,
280 want je hebt wel twee keer stage in mijn opleiding. En de eerste was dus met coronatijd en de tweede was
281 ook in corona, maar dat was een beetje wat rustiger, dus dat mocht allemaal wel een beetje weer. Die had ik
282 wel kunnen afmaken dus als ik die tenminste wel af had, dan was het goed.

Interviewer

283 En heeft voor de rest corona nog veel gevolgen voor jullie gehad?

Geïnterviewde 17

284 Voor mij sowieso. Ik blowde toen. Dus ik was elke dag aan het blowen. Tot midden in de nacht was ik aan het
285 blowen en kon pas om vier uur 's middags wakker worden.

Geïnterviewde 16

286 Ja zo ging dat ook wel een beetje voor mij.

Geïnterviewde 17

287 Ja, het was echt een hele slechte periode. Ik was sowieso verslaafd aan die dingen en als je dan zoveel vrije
288 tijd hebt, zoveel thuis bent en je mag je huis ook niet verlaten. Ik ging één keer per week ging ik naar
289 Amsterdam om dan m'n *assie* te halen, m'n jointjes te halen. En dat was het, weet je wel. Ik zag verder geen
290 mensen, want dat mocht niet. Dus ik zat er wel heel diep in. Ik ben gelukkig wel gestopt nu, maar het was echt
291 geen goeie periode.

Interviewer

292 Nee. Je zag ook helemaal geen mensen, dus zijn jullie ook heel eenzaam geweest?

Geïnterviewde 16

293 Ja ik wel heel erg.

Geïnterviewde 17

294 Ja, ik kan sowieso wel heel erg op mezelf zijn. Dat is voor mij nooit echt een heel erg probleem geweest. Maar
295 ik werd op een gegeven moment niet echt eenzaam, maar ik verveelde me dood, ik verveelde me echt. Het
296 was echt vreselijk gewoon. Ik had niks te doen, ik had alle series al gekeken. Het was echt drama.

Interviewer

297 Ja, dus corona heeft voor jullie eigenlijk helemaal niet iets van een goed iets gebracht?

Geïnterviewde 17

298 Ja, dat ik dat geld kreeg voor studievertraging is het enige positieve dat ik eraan heb gezien. Ja en voor de rest
299 echt niks hoor.

Geïnterviewde 16

300 Ik zat zelf ook in een depressie in de tijd van corona, dus dat was allemaal ook wel een beetje op elkaar en
301 heftig. En toen was er dus ook helaas veel drugsgebruik, omdat je zo veel vrije tijd had, wat [student 2] zegt.

Interviewer

302 Zeker, voor iedereen hele heftige gevolgen. Ik ben blij dat het in ieder geval weer een beetje normaal kan. En
303 als jullie in die periode iets van hulp of steun nodig hadden, waar gingen jullie dan heen? Of naar wie gingen
304 jullie toe?

Geïnterviewde 16

305 We gingen altijd naar elkaar als we wat nodig hadden.

Geïnterviewde 17

306 Dus we hebben elkaar eigenlijk gewoon meestal.

Interviewer

307 Mooi. Nou jongens, ik ben denk ik wel een beetje door m'n dingetjes heen. Ik weet niet of jullie nog iets toe te
308 voegen hebben of iets willen vragen?

Geïnterviewde 17

309 Nee, ik vond het wel interessant.

Geïnterviewde 16

310 Ja, ik vond het ook echt wel leuk.

Interviewer

311 Bedankt dat jullie mee wilden doen. Nou, dan wens ik een hele fijne namiddag. En nogmaals app me als jullie
312 nog iets van vragen hebben of iets willen weten.

Geïnterviewde 16 & 17

313 Oké, doeï doeï.

5 Bijlage 5: Transcripten van de interviews met de professionals

5.1 Transcript interview MBO Raad

Introductie gedaan, toestemming gevraagd en de opname gestart.

MBO Raad spreker 1

1 Ik zal het even kort voor je samenvatten. Onze beroepsbevolking bestaat voor bijna 50 procent uit mbo'ers,
2 18 procent hbo, 10 procent wo. Ik vind dat de overheid heel goed moet kijken naar de eigen communicatie en
3 niet moet kijken naar doelgroepen zoals de mbo'er. De overheid moet niet kijken naar hoe de mbo'ers aan het
4 handje genomen worden om de boodschappen van de overheid beter te begrijpen, maar dat de overheid kijkt
5 naar hoe zij hun eigen communicatie op orde kunnen krijgen om de verschillende doelgroepen te bereiken.
6 Want daar zit de crux. Mbo'ers is geen, ik zeg het nog eventjes platter, geen stemvee en ook geen zielige groep
7 mensen die aan het handje genomen moeten worden, want dan heb je het dus gewoon over het overgrote
8 deel van onze samenleving. Als het overgrote deel van de samenleving de rug keert naar de overheid, dan
9 heeft de overheid een probleem en niet deze groep mensen. Punt. Niet de mbo'er is kwetsbaar, de overheid
10 is kwetsbaar.

Interviewer

11 Oké helder. U bedoelt dus dat de overheid zich eigenlijk moet aanpassen aan hoe het voor de mbo-student
12 beter kan zijn, in plaats van dat de mbo-student iets anders moet doen om beter in het plaatje van overheid
13 te passen.

MBO Raad spreker 1

14 Exact en om de laatste zin dan ook nog even toe te voegen: het valt mij op dat de neiging om mbo'ers aan het
15 handje te willen nemen ook altijd komt van hoger opgeleiden. 'Wij weten wat goed voor jou is'. Dat.

Interviewer

16 Jazeker. En wat vindt u dan van zo'n onderzoek als ik dan nu aan het doen ben? Dus de manier waarop ik het
17 dan nu heb ingestoken en het heb verwoord, daarover is de kritiek nu duidelijk. Wat vindt u dan van het feit
18 dat de Nationale ombudsman dan onderzoek gaat doen naar de problematiek onder mbo-studenten? Past dat
19 dan wel in het plaatje wat u denkt? Of denkt u dat moet eigenlijk op een heel andere manier gebeuren?

MBO Raad spreker 1

20 Ik denk dat je dat op een hele andere manier moet doen. Laat ik vooropstellen: Nationale ombudsman heeft
21 een functie en dat kan ontzettend goed zijn. Maar belangrijk is hoe doelgroepen worden benaderd, maar ook
22 belangrijk is dat de ombudsman geen onderzoeken gaat doen, die al gedaan zijn. Een voorbeeld is het
23 onderzoek naar de impact van de coronamaatregelen op mbo'ers. Dat was gewoon eigenlijk mosterd na de
24 maaltijd want al dat onderzoek ligt er allemaal al. Dus waarom moet je ermee naar buiten komen en dan ook

25 mbo'ers nog eens wegzetten als kwetsbaar? En jeetje, daar gaat het allemaal zo slecht enzovoort. Terwijl
26 docenten, medewerkers in de scholen, bestuurders knoerthard werken, dag en nacht in touw zijn, juist omdat
27 ze willen dat elke mbo een volwaardig onderwijsjaar heeft. En ja, wij hebben kwetsbare studenten, net zoals
28 dat er kwetsbare studenten zijn onder hbo'ers, net zoals er kwetsbare studenten zijn onder wo'ers. Dus wat
29 vind ik van dit onderzoek? Er is al enorm veel onderzoek naar mbo'ers. Dus kijk goed naar de toegevoegde
30 waarde van dit onderzoek.

Interviewer

31 Ja, en u zegt ook dat u dan denkt dat dezelfde problemen natuurlijk ook onder hbo- en wo-studenten zijn. Zou
32 u er dan bijvoorbeeld meer waarde in zien om die groepen samen te trekken en meer op die manier te kijken
33 waar studenten in het algemeen tegenaan lopen in plaats van specifiek de mbo-studenten eruit te lichten en
34 hen dus meer als kwetsbaar te zien die je aan het handje moet nemen?

MBO Raad spreker 1

35 Zeker, dat lijkt me een heel erg goed idee. Kijk naar een mbo'er als naar gewoon een mens die nota bene
36 verantwoordelijk is voor op dit moment de ontwikkeling van onze samenleving en arbeidsmarkt. Ik geef je op
37 een briefje dat een communicatieadviseur op dit moment een slechtere positie heeft dan een loodgieter om
38 maar eens een mbo-beroep te noemen. Of dan ondernemers. Er zit zo veel creativiteit in. We hebben het altijd
39 over het smaldeel. Het smaldeel is hbo en wo, maar het breed deel van onze beroepsbevolking is mbo. Kijk
40 naar de bijdragen van het mbo aan maatschappelijke vraagstukken zoals de klimaattransitie en kijk naar hoe
41 mbo'ers bijdragen aan de sociale cohesie van regionale en lokale samenlevingen. Hebben we het dan nog over
42 kwetsbaar? Denk het niet. Wat vind jij [MBO Raad spreker 2]?

MBO Raad spreker 2

43 Nou, volgens mij verwoord je het heel erg goed. Ik ga slecht op de term 'kwetsbaar' in deze context. Dat is
44 gewoon niet hoe zij zichzelf zien, niet hoe wij hen zien, niet hoe hun docenten ze zien. Eigenlijk niemand die
45 in het mbo werkt, ziet ze als kwetsbaar, behalve de mensen inderdaad die er buiten staan en er naar kijken en
46 die zeggen: dat zou een kwetsbare groep zijn. En dat geeft al zo erg aan dat er een scheiding natuurlijk ook is,
47 dus daarom ben ik er ook wel voor, je geeft het zelf ook al aan Loesje, kijk, het zijn gewoon mensen en zij lopen
48 tegen studentenproblematiek aan. Dat heeft meer te maken met de leeftijd waarin je je begeeft en de situatie
49 waarin je je begeeft in plaats met het opleidingsniveau wat je doet. In dit geval zijn het dan de 16 tot 23, 24
50 jarigen, maar dat zijn ook voor een groot deel de hbo- en wo-geschoolde studenten. Dat is gewoon inderdaad
51 een lastige leeftijdsfase. Daar gebeurt veel met de mensen. Dat heeft ook invloed op hoe je communicatie
52 overigens op die mensen afstuurt en dat geldt voor alle studenten. En die lopen ook tegen veel dezelfde
53 problemen aan: contact met DUO, überhaupt het eerste contact met de overheid. Je gaat in die periode je
54 huis misschien uit, moet je je inschrijven bij een nieuwe gemeente. Dat zijn allemaal vraagstukken die voor
55 iedereen gelden. Spreek die studenten inderdaad daar goed op aan. Of in ieder geval die groep adolescenten
56 en jongvolwassenen. En zorg dat je inderdaad je communicatie daar goed op afstemt. En dat zou ik niet doen
57 gebonden aan opleidingsniveau. Dat zou ik echt meer gebonden doen aan leeftijd en de fase in je leven waarin
58 je zit.

MBO Raad spreker 1

59 Exact.

MBO Raad spreker 2

60 Ja, dat is heel erg belangrijk. En dat maakt inderdaad die groep inderdaad een speciale groep om rekening mee
61 te houden.

Interviewer

62 Ja, want de ombudsman, die zegt in principe niet per se: de groep mbo-studenten is kwetsbaar, maar die zijn
63 kwetsbaar in hun contact met de overheid, omdat uit veel onderzoeken van de ombudsman zelf is gebleken
64 dat het dus best wel relatief vaak misgaat. Dat er vermoed wordt dat mbo-studenten vaker een 'conflict'
65 hebben met de overheid dan hbo of wo. Dat kan inderdaad gaan van DUO tot het CBR tot echt van alles en
66 nog wat. Dat is de reden dat die groep er dan inderdaad uitgelicht wordt als kwetsbaarder in hun contact met
67 de overheid. Maar ik ben het helemaal met je eens, want ik heb natuurlijk ook veel literatuur gelezen en ook
68 veel vooronderzoek gedaan hiernaar. En dat gaat voornamelijk specifiek om de groep jongvolwassenen.
69 Gewoon jongeren die inderdaad gaan studeren, die zelfstandig worden, die volwassen worden, die ineens
70 volwassen zijn voor de wet ook en ineens heel veel verantwoordelijkheden hebben en plichten. Ik had op dat
71 gebied inderdaad ook elke keer als ik dat las dan dacht ik ook: deze problemen gelden net zo goed voor mij
72 met mijn universitaire opleiding als inderdaad voor een mbo-student. Ik moet zeggen dat ik inderdaad wel blij
73 ben dat ik dit nu zo hoor. Want ik merk toch dat je dan in een tunnel zit. Als je alleen met mensen hier binnen
74 de organisatie erover gaat praten dan kom je niet uit die bubbel. En ik praat natuurlijk heel veel met mbo-
75 studenten, want die interviews doe ik ook veel. Die hebben natuurlijk allemaal specifiek hun eigen problemen
76 en dingen. Die zijn natuurlijk vaak vrij kritisch, wat natuurlijk heel logisch is. Ze zijn kritisch op de overheid en
77 op de manier waarop dat allemaal gebeurt. Maar inderdaad, spreek een willekeurige universitaire student en
78 die is net zo kritisch. Het is goed om iets meer een helicopterview van jullie te krijgen dan van specifiek de
79 problematiek van een mbo-student. Ik heb ook gesproken met JOB MBO. Daar zijn jullie waarschijnlijk ook
80 bekend mee. Die had ook inderdaad een beetje dit soort notities van waarom zetten we die mbo-studenten
81 nou weg als een hele aparte groep die zo enorm kwetsbaar is en waarbij alles zo moeilijk is, want dat is gewoon
82 niet zo. Maar goed, het punt is helder. Ik ben heel blij dat ik dit nu in mijn onderzoek kan verwerken, want ik
83 denk dat dat stigma heel belangrijk is. Kunnen jullie voor mij voor de rest nog wat vertellen over de MBO Raad?
84 Gewoon de functie van de MBO Raad en hoe jullie eigenlijk in elkaar zitten en hoe jullie te werk gaan? Want
85 dat vind ik ook wel heel interessant.

MBO Raad spreker 1

86 Zal ik het algemene verhaal doen en dat jij, [MBO Raad spreker 2], dan iets kan vertellen uit jouw praktijk?
87 Want jij hebt ook [...] in je portefeuille zitten. Dus jij, Loesje, zegt JOB en wij gaan glimlachen, want het zijn
88 onze beste vriendjes zal ik maar zeggen. De MBO Raad is een belangenbehartiger voor de mbo-scholen,
89 vertegenwoordigd door de bestuurders. Maar dat wil niet zeggen dat wij alleen maar ons richten op
90 bestuurders. Wij richten ons ook op andere doelgroepen binnen de school. En we werken vanuit het
91 grondbeginsel dat onderaan de streep alles wat we doen moet leiden tot het kwalitatief beste onderwijs voor
92 elke student in Nederland. Dus dat betekent dat alles in dienst daarvan staat. We hebben 61 scholen die bij
93 ons aangesloten zijn. Dat zijn dan de scholen die bekostigd onderwijs aanbieden. We zorgen voor kennisdeling,

94 informatie-uitwisseling tussen scholen zodat niet iedereen dus zelf het wiel hoeft uit te vinden. Dat is
95 bijvoorbeeld in tijden van crisiscommunicatie heel handig gebleken. Want als je als scholen kunt delen met
96 elkaar hoe je je studenten informeert, je docenten, je medewerkers maar ook ouders dan helpt dat enorm in
97 de snelheid van wat je kunt doen. Hoofdtaken van ons zijn lobby richting Den Haag, zorgen dat de kaders
98 waarbinnen scholen kunnen werken vanuit dat doel de allerbeste kaders zijn met zoveel mogelijk
99 bewegingsvrijheid voor de scholen om echt te doen wat goed is. Ook in de hbo-scholen werken wij regionaal,
100 wij zijn afgestemd op de regionale arbeidsmarkt. De scholen bedienen de regionale arbeidsmarkt. Dat is echt
101 wezenlijk anders dan wat ho en wo doet. En dat betekent dus ook dat elke mbo-school anders is, want elke
102 regio is anders. Friesland is anders dan Limburg en Noord- en Zuid-Holland, want zij hebben allemaal andere
103 populaties en andere cultuur. Dus mbo-scholen stemmen daarop ook hun identiteit af. Wat verder belangrijk
104 is om te weten is: wij zijn *spokesman* voor de scholen. We hebben goeie netwerken binnen de scholen en wij
105 praten ook heel veel met stakeholders. Dat wil zeggen het georganiseerde bedrijfsleven, de studenten, te
106 weten JOB, de politiek, de werknemersorganisaties. Alles wat een vertegenwoordigersfunctie heeft, daar
107 zitten wij mee om tafel. Met allemaal datzelfde doel: het allerbeste onderwijs voor elke student die bij ons de
108 school binnenwandelt. Wij doen niet alleen initieel onderwijs, we doen ook post-initieel onderwijs, dat wil
109 zeggen levenslang ontwikkelen. Je komt in het mbo niet alleen maar om te leren om een diploma te halen,
110 maar ook om kennis te delen. Al onze docenten komen uit het bedrijfsleven en dus die weten heel goed wat
111 er op een werkvloer en in het beroep speelt. En als je als student later na je diploma terug wil komen om bij
112 te spijkeren of een ander vak te leren, dan kan dat ook. Je kunt ook bij ons komen om de kennis die jij hebt
113 opgedaan weer terug te brengen naar het mbo. Dus we staan op een vrij centrale manier binnen de regionale
114 onderwijswereld, maar ook in de regionale wereld. We zijn ook gesprekspartner van overheden zoals
115 gemeentes, UWV. En alles vanuit dat ene perspectief. En nu moet ik eruit. [MBO Raad spreker 2] neemt het
116 over.

Interviewer

117 Ja, helemaal goed. Hartstikke bedankt voor uw tijd.

MBO Raad spreker 1

118 En als je nog vragen hebt aan mij specifiek, dan kun je ze op de mail zetten of we bellen nog eventjes. Maar ik
119 heb er alle vertrouwen in dat [MBO Raad spreker 2] dit helemaal tot een gloedvol eind gaat brengen.

MBO Raad spreker 2

120 Ik maak meteen al effe de vertaling door eigenlijk naar hoe dat dan bij mij terechtkomt. [MBO Raad spreker 1]
121 is dus onze [...]. Ik ben zelf [...] bij de afdeling [...]. En wat wij eigenlijk doen is al die verhalen die wij krijgen
122 vanuit de regio, vanuit de scholen, maar ook vanuit studenten brengen wij een beetje samen. Daar maak je
123 een standpunt van en daarmee gaan wij naar iedereen eigenlijk die die er een belang bij heeft. Dus het
124 ministerie is dan een grote partner, maar ook wel gewoon JOB zelf, want wij doen ook heel erg veel dingen
125 gewoon gezamenlijk met de studentenbelangenbehartiging. [...] zijn mijn portefeuilles en daar houd ik me
126 vooral bezig met medezeggenschap. Echt ook een heel belangrijk thema voor JOB. Dus hoe hebben studenten
127 inspraak in scholen? Maar ook studiefinanciering doe ik, contact met DUO ook. Dus het is een mooi voorbeeld
128 over contact tussen studenten en overheid. DUO is vaak toch het eerste contact wat een jongvolwassene gaat
129 krijgen met de overheid. Dat maakt niet uit welk opleidingsniveau je doet, DUO komt altijd ter sprake als je

130 een vervolgopleiding gaat doen. En wij weten ook als beide WO-studenten dat het contact met DUO voor
131 iedereen soms lastig is.

Interviewer

132 Niet altijd even soepel, dat klopt.

MBO Raad spreker 2

133 Nee, dus communicatie met DUO. Dat is echt een studentenprobleem in relatie tot de overheid. En ik hou me
134 bezig met onderwijsovereenkomst. Dat is het rechten- en plichtenstuk tussen studenten en school, dat heel
135 erg ook weer gaat vanuit communicatie over contact tussen school en student. Dus dat zijn een beetje de
136 grote thema's en [...] raakt en heel erg veel omdat wij voor de scholen werken. Wat een school doet aan beleid,
137 dat komt uiteindelijk bij de student terecht. Dus daar ben ik soms wat actiever, soms wat passief aan. Ga ik bij
138 verschillende andere dossiers die echt direct te maken hebben met wat studenten aangaat dus met het
139 onderwijs, examinering. Maar ook schoolkosten is een vrij groot thema.

Interviewer

140 Ja, dat heb ik ook veel gehoord bij JOB.

MBO Raad spreker 2

141 Ja, daar heb ik ook veel contact over met JOB. En dat blijft echt een thema, waarin we veel en intensief contact
142 moeten hebben ook met elkaar om te kijken: waar willen we heen? En wat verstaan we nou allebei eronder?
143 Dus dat is een beetje hoe wij te werk gaan. Zelf hebben wij dus als MBO Raad niet veel direct contact met
144 studenten. We zien natuurlijk op werkbezoeken en zo wel studenten en je komt ze vaker tegen. Maar JOB is
145 voor ons echt de belangenbehartiging van studenten. Dus net zoals wij namens de scholen mogen praten,
146 doen zij dat namens de studenten.

Interviewer

147 Ja, helder. JOB staat direct bij de studenten en dat is natuurlijk ook gewoon een soort vereniging van mbo-
148 studenten. Dus dat is een beetje jullie bron waar jullie dan de directe signalen van de studenten uit halen?

MBO Raad spreker 2

149 Ja, vaak wel. En dus buiten dat er nog wel eens een ouder of een student met een specifieke casus bij ons
150 komt. Dat zie je ook nog wel eens. Maar JOB is wel echt de voornaamste bron van informatie. En dit soort
151 gesprekken over communicatie, want OCW vindt dit natuurlijk ook moeilijk. Daar voeren we dit soort
152 gesprekken ook mee. En om dan nog even naar de communicatie te gaan: heel vaak wordt het een beetje
153 teruggegooid op: we moeten zorgen dat alle brieven in B1-niveau is dat volgens mij geschreven moeten
154 worden, alle overheidscommunicatie. Maar dat vind ik altijd ook weer zoiets. Het gaat zoveel verder dan iets

155 opschrijven dan een bepaald referentieniveau van taal. Je kunt nog zo'n goede referentie ervoor gebruiken,
156 maar als totaal niet aansluit op de leefwereld waarin je je begeeft, dan heeft dat niet zoveel zin, want dan snap
157 je nog steeds de strekking van het verhaal niet. Dan weet je nog steeds ook niet waar het vandaan komt. En ik
158 denk dat daar de overheid sowieso echt nog wel wat meer in kan doen en dat is iets wat ik met scholen ook
159 bespreek, is dat je niet alleen zegt wat je van iemand verwacht of wilt ofzo, maar ook dat je een beetje een
160 besef geeft: waar kom ik vandaan? Want dit zijn gewoon die eerste jaren dat je communicatie hebt met de
161 overheid. Dus je moet ook alles leren eigenlijk van: waarom is dit belangrijk? Waarom is het belangrijk dat ik
162 me inschrijf bij een gemeente? Dat leer je soms in het onderwijs? Maar het is goed als de overheid zelf eigenlijk
163 gewoon, soms in een alinea doen ze dat, maar dat je dat overal ook doet, dan creëer je ook een besef waarom
164 het belangrijk is dat je goed contact hebt met je overheid. Het is inderdaad niet: wat kan jij voor ons doen?
165 Maar ook de overheid zou echt meer moeten inzetten op: wat kunnen wij voor jou doen? Waarvoor zijn wij
166 belangrijk voor jou? En ik mis dat zelf ook gewoon als een burger in dit land ook wel echt soms een beetje bij
167 de overheid. Dat denk ik van: laat ook even iets meer zien van waarom dit belangrijk voor mij is en waarom
168 jullie dit, neem ik aan, voor mij doen. Dat is wel het idee als je werkt. Waarvoor je natuurlijk uiteindelijk in een
169 samenleving zit, is dat de overheid ook dienstbaar is aan de samenleving.

Interviewer

170 Ja, en ook al is het natuurlijk niet perfect, maar dat is natuurlijk ook wel een heel groot deel van de Nationale
171 Ombudsman, waar wij voor staan en waar wij ook gewoon keihard voor proberen te strijden. En wat nou
172 eigenlijk origineel wel de insteek was inderdaad van dit onderzoek ook, om juist meer de studenten zelf te
173 spreken. De burgers dus zelf te spreken en juist te horen van: wat zijn nou eigenlijk jullie behoeften? En hoe
174 kunnen we jullie beter van dienst zijn dan in plaats inderdaad dat de overheid het zelf gaat verzinnen en dat
175 het er eigenlijk helemaal niet op aansluit. Dat was inderdaad de insteek, dus wat dat betreft ben ik het heel
176 erg met je eens. Maar ik denk inderdaad dat de manier van communiceren van de overheid veel meer in dienst
177 moet staan van waar de mensen behoefte aan hebben. Maar op welke manier denk jij dat de overheid daar
178 dan meer aan zou kunnen doen? Want je zegt: ze zeggen nu bijvoorbeeld soms in een alinea wat nou eigenlijk
179 het doel is van goed contact hebben met de overheid en waarom dat belangrijk is. Op welke manier denk je
180 dat ze dat beter zouden kunnen doen of zouden moeten doen?

MBO Raad spreker 2

181 Je hebt natuurlijk verschillende vormen van communicatie. Je hebt natuurlijk de dingen die specifiek gericht
182 zijn aan studenten, dus bijvoorbeeld contact met DUO. Bijvoorbeeld de brieven die je van DUO krijgt, die sturen
183 zij natuurlijk specifiek naar de doelgroep studenten. En ik kan me erover blijven verbazen welke taal zij
184 gebruiken. Maar ja, dat is DUO. Daar lopen ze echt op achter daar. Maar kijk, dat specifiek contact kun je
185 natuurlijk ook wat makkelijker afstemmen op de doelgroep die je probeert te bereiken. Dus gewoon studierend
186 Nederland. Voor een algemenere brief kan ik me voorstellen dat dat voor de overheid ook wat lastiger is, want
187 je moet iedereen in zijn leefwereld aan kunnen spreken. Maar ik zat ook al te denken: je kunt als gemeente
188 bijvoorbeeld, zeker als je jongeren beter wil bereiken, op zo'n brief even een QR-code doen naar een filmpje
189 met uitleg over: waarover gaat deze brief en dan doe je het ingesproken woord gewoon. Je krijgt je
190 waterschapsbelastingbrief binnen, ik noem maar iets. Dat je dan gewoon heel even een QR-code scant. En dat
191 zij zeggen: dit is de waterschapsbelasting en die betaal je hier en hiervoor. En als je dan nog kan doorklikken
192 naar linkjes die je bijvoorbeeld vertellen: wat doen we ermee? Een stukje verantwoording. want nogmaals:
193 studenten zijn niet dom en niet per se kwetsbaar alleen ze moeten gewoon nog veel leren. Ik nog steeds, weet
194 je, ik ben [leeftijd], ik woon al heel lang niet meer bij mijn ouders en nog steeds kom ik soms echt wel dingen

195 tegen waarvan ik denk: ik snap niet helemaal wat je hier nou mee wilt. Dus je bent gewoon bezig met
196 ontdekken waar je de overheid allemaal tegenkomt. Gewoon hoe ons toch vrij ingewikkelde bureaucratische
197 systeem in elkaar zit. En dan ben ik ook nog eens [opleiding], dus dit zou voor mij eigenlijk echt peanuts moeten
198 zijn. En dat heeft dus denk ik inderdaad niet zoveel te maken met je opleidingsniveau. Dat heeft echt te maken
199 met dat je de tijd nodig hebt om de overheid te leren kennen en om ook dus het belang te zien van
200 overheidscommunicatie en dat als de overheid je een brief stuurt dat dat vaak wel relevante informatie is.

Interviewer

201 Ja. En, een hele wilde suggestie, maar zou het een idee zijn om bijvoorbeeld op de middelbare school een
202 maatschappijleerles te besteden aan het uitleggen van: hoe werkt communicatie met de overheid en waarom
203 is het belangrijk? En op welke manier kun je dat goed aanpakken? Is dat dan bijvoorbeeld een idee waarop dat
204 kan?

MBO Raad spreker 2

205 Het onderwijs speelt hier al een rol in. Gaat hier nog wel een betere rol spelen. Op het mbo heb je het vak
206 burgerschap, het vervolg van maatschappijleer op de middelbare school. En daar moeten hier zeker aandacht
207 voor zijn, denk ik. Ik heb het hier ook wel eens met mijn vriendin van de middelbare school over gehad. Eigenlijk
208 dat je in maatschappijleer aan de ene kant hele relevante dingen leert hoor, zoals hoe werkt een democratie
209 en zo. Alleen eigenlijk dat dat vak wel iets meer praktijk mag hebben, want als jij de eerste keer
210 belastingaangifte gaat doen, dan zit je ineens weer voor zo'n scherm. En dan denk je: ik bel mijn vader of ik
211 bel m'n moeder maar, want ik heb geen idee wat hier staat. En dat is iets wat we wel moeten erkennen. Dat
212 maakt mbo'ers als personen niet kwetsbaarder, maar dat maakt misschien hun situatie kwetsbaarder. Wij
213 werken wel met een wat grotere groep mensen met een moeilijker sociale achtergrond, die komen vaker uit
214 probleemgezinnen, hebben ouders die niet gestudeerd hebben, ouders die zelf dus ook nooit geleerd hebben
215 goed contact te hebben met de overheid. En dat is natuurlijk een brede groep die ook op het hbo zitten en
216 ook op het wo. Maar dat is wel een groep die moeilijk te bedienen is als overheid. En daar zou onderwijs denk
217 ik een rol in kunnen spelen. Dat je inderdaad naar je docent gaat met deze vragen in plaats van naar je ouders,
218 omdat je ouders dat misschien gewoon ook niet weten.

Interviewer

219 Ja, dat is inderdaad een heel groot verschil in de mensen die ik gesproken heb. Vandaar dat ik de vraag stelde
220 om daar eenduidig een lijn in te trekken: hoe gaan we het aanpakken om die informatie op die manier over te
221 krijgen? Want ik hoor van de ene mbo-student dat zij op hun mbo-school heel erg goed worden begeleid in
222 inderdaad dit soort dingen. Over contact met de overheid, hoe werkt dat en waarom moet je belasting betalen
223 en weet ik het wat. En van de ander hoor ik ja daar is daar is helemaal niks voor, niemand die me daar in helpt.
224 En ik heb echt geen andere keus dan het aan mijn ouders te vragen. Want de school, die doet daar niks mee.
225 Dus dat is wel iets waar ik dan heel erg grote verschillen in hoor van de mbo studenten apart, daar ben ik het
226 wat dat betreft met je eens dat jij zegt: daar kunnen de scholen gewoon een veel grotere rol in spelen.

MBO Raad spreker 2

227 Ja, kijk dat dat burgerschap is niet helemaal perfect, daar moet zeker nog wat in gestuurd worden. En daar zijn
228 we ook echt mee bezig. Er is ook een burgerschapsagenda, daar komt nu daar een verlenging voor, maar daar
229 weet een collega van mij veel meer van, maar ik zie ook dat dit onderdeel moet zijn van onderwijs, maar dat
230 vind ik overigens niet alleen op het vmbo. Maar dat zou je op de havo en op vwo ook wel wat meer mogen
231 doen. En nu snap ik dat vervolgopleiding in het hoger onderwijs wel echt een andere insteek is. Maar bij het
232 mbo is daar burgerschap natuurlijk een mooi vervolg op de middelbare school. Dat geloof ik wel echt. Ook
233 omdat je gewoon ziet dat ook de overheid in de laatste 10 jaar ook veranderd is, ook in hoe zij communiceren.
234 Dus voor bijvoorbeeld je ouders is het misschien ook nog allemaal wat nieuwer. Dus ik zou ook zeggen: het is
235 fijn als scholen daar een rol in kunnen spelen. Rekening houdend met dat niet iedereen het om wat voor reden
236 dan ook ergens anders eigenlijk kan vragen.

Interviewer

237 Ik blijf dat gewoon bijzonder vinden dat dat nog niet op die manier gebeurt. Dat dat niet een standaard
238 onderdeel is van school op welk niveau dan ook. Als ik uit mijn eigen ervaring praat: ik heb echt niet bij
239 maatschappijleer gehad waarom ik nou eigenlijk precies belasting moet betalen en hoe een zorgverzekering
240 werkt, om maar wat te noemen. Ja, dat zijn toch dingen die je zelf moet uitzoeken en dat is eigenlijk natuurlijk
241 onzin. Want hoe moet je het inderdaad gaan uitzoeken als je niemand om je heen hebt die je kan vertellen
242 hoe het moet?

MBO Raad spreker 2

243 Dat bedoel ik. Zeker als je dan ook nog eens gaat studeren en je gaat op kamers wonen en je werkt nog niet
244 en in principe is je voltijd ding studeren. Dan heb je natuurlijk ook nog recht op zorgtoeslag, eventueel ook
245 huurtoeslag. Nou, als je daar nog eens die uitleg moet gaan kijken. Dat is al helemaal niet te doen. Dat snapt
246 niemand. Dat snap ik zelf ook nooit helemaal. Hoe het toeslagenstelsel werkt. Dus nu krijg je op zorgtoeslag
247 steeds betere informatievoorziening, maar ook daar zou je zeggen: het is fijn als studenten dat ook bij een
248 mentor kunnen neerleggen. Want dat zijn ook dingen, die zijn ook heel erg veranderd. Ook gewoon in de tijd
249 dat onze ouders misschien hun contact met de overheid begonnen. Dus er zijn misschien ook andere dingen
250 waar je naar moet kijken. En scholen, het onderwijs kan die verandering denk ik beter opvangen dan dat
251 sommige ouders of familieleden dat doen omdat die daar zelf ooit mee te maken hebben gehad toen zij 20
252 waren. Maar daarna misschien weer een goeie 20, 25 jaar niet en dan begint het weer omdat hun kind een
253 keer oud genoeg is.

Interviewer

254 Ja en dan zijn we natuurlijk 30 jaar verder.

MBO Raad spreker 2

255 Ja, precies in ieder geval 18 jaar ook weer vanaf de geboorte van dat desbetreffende kind.

Interviewer

256 Ja, maar laat staan de tijd dat zij 18 waren en dat allemaal moest regelen. Hoe lang is dat wel niet geleden?

MBO Raad spreker 2

257 Dat is denk ik wel iets waar je op in kan haken. Daarnaast is het toch wel ook de toon en de manier hoe de
258 overheid zelf communiceert. Ik merk wel tenminste dat de gemeente dat relatief goed doet. Die sturen ook
259 vrij veel, dat helpt ook natuurlijk. Maar DUO is altijd een makkelijk voorbeeld. Dat weet je zelf denk ik ook wel.
260 Die doen het gewoon erg slecht. Die weten niet goed mensen aan te spreken. Je snapt gewoon vaak niet
261 precies wat zou nou bedoelen. Dan word je eigenlijk altijd doorgestuurd naar de website, dan kom je daar en
262 snap je het nog steeds niet en dan wil je bellen en dan sta je drie kwartier in de wachtrij.

Interviewer

263 Ja, een signaal wat ik over DUO ook opvang bij de studenten was gewoon dat zij zo vaak niet wisten waar ze
264 recht op hadden. Daar is ook gewoon superweinig ondersteuning in. Dat hoor ik bij zoveel mensen dat ze
265 zeiden: ik heb geen idee eigenlijk waar ik nou recht op heb en waar ik nou geen recht op heb. [Interviewer
266 noemt voorbeeld van meisje die problemen had met de dienstverlening van DUO].

MBO Raad spreker 2

267 De dienstverlening is vaak gewoon slecht. En er wordt dus ook niet verteld, dat is ook nog iets in zo'n gesprek,
268 hoe je dan vervolgens bezwaar kan maken. Dan kan zo iemand van DUO natuurlijk wel tegen zeggen: ik zie
269 hier in het systeem dat je geen recht hebt op dit en dit geld, maar je kunt daar bezwaar tegen aantekenen.
270 Dat is namelijk hoe de overheid werkt. Niemand die je dan gaat uitleggen: mocht u het daar niet mee eens
271 zijn, dan kunt u gewoon even naar dit stuk op de site, dan kunt u daar bezwaar tegen aantekenen. En dan gaan
272 we daar nog een keer naar kijken. En dat zit ook echt wel in een stukje informatievoorziening. In dit geval in
273 negatieve zin, maar ook vaak in positieve zin: ik vind ook wel dat je vaker en beter kan aangeven: hoe kan ik
274 anderzijds in contact komen met de overheid als ik een vraag heb? Daarbij kan de overheid ook trouwens
275 misschien nog wat beter aan jullie als Nationale ombudsman verwijzen, want ik kan me voorstellen dat de
276 gemiddelde 18 jarige jullie niet zal kennen. Dus die weet jullie ook daarom denk ik niet echt te vinden. En dat
277 is ook iets wat je ook in het onderwijs weer kan benoemen. Vakken als maatschappijleer en burgerschap
278 zouden zeker moeten uitleggen wat de Nationale ombudsman is en hoe je daar kan komen.

Interviewer

279 Ja, we zijn ook bezig geweest inderdaad met modules opstellen voor maatschappijleer, om de Nationale
280 Ombudsman gewoon te presenteren, zodat ze maar inderdaad daar van gehoord hebben en weten dat ie
281 bestaat.

MBO Raad spreker 2

282 Ja en dan inderdaad ook kijken: hoe kunnen jullie ze zelf misschien ook bereiken? Maar dit is natuurlijk
283 onderwijs, dat is denk ik een hele mooie manier van studenten bereiken. Maar dit zijn denk ik wel dingen waar
284 ook wel tegenaan wordt gelopen door studenten, dat ze een beetje in de knel komen. En dat klopt: relatief

285 een hoge percentage ervan komt vanuit het mbo, dat is bij mij ook wel bekend. Daarom snap ik wel dat jullie
286 die groep specifiek daaruit halen omdat het inderdaad nog wel enigszins opvallend is dat er inderdaad vaker
287 lichte conflicten met de overheid zijn. Als je bijvoorbeeld kijkt naar de ov boetes die vanuit DUO worden
288 uitgeschreven, daar komt een relatief groot deel uiteindelijk bij mbo-studenten terecht. En dat kan een paar
289 redenen hebben. Ook daarin zou ik zeggen daar zou een school toch ook wel iets meer in mogen doen. Maar
290 daar zit ook niet altijd die kennis, dus je moet docenten daarin ook nog begeleiden. En DUO probeert dat wel
291 in dit opzicht over OV wel echt een stuk beter te doen nu.

Interviewer

292 Ja, dat is ook deels door heel veel signalen die wij hebben afgegeven. Een dringend advies: het moet echt
293 anders, want er zijn zo veel studenten de dupe hiervan. Dat is niet de schuld van de studenten.

MBO Raad spreker 2

294 Nee, en dan is het ook lastig dat je in het hoger onderwijs allemaal eigenlijk dezelfde uitschrijfdatum hebt en
295 je je altijd moet herinschrijven. Dat is in het mbo niet zo. Je hebt een doorlopend traject, dus hoef je niet te
296 herinschrijven en elke uitschrijfdatum is individueel bepaald, dus dat maakt het ook nog wel lastig, want dan
297 weet je ook moeilijk tot wanneer je bijvoorbeeld recht hebt op zo'n kaart. Maar daar kan DUO verder ook niets
298 zo veel aan doen.

Interviewer

299 Nee, maar daar kan ook wel over ingelicht worden, bijvoorbeeld door meteen duidelijk te maken: hou er
300 rekening mee, want je uitschrijfdatum is gewoon individueel, dus zorg ervoor dat je ook je kaart stopzet.

MBO Raad spreker 2

301 Ja, je krijgt gewoon van je school de uitschrijfdatum en daarmee moet je rekening houden dat je dan vanaf dat
302 moment 5 dagen volgens mij hebt om je kaart stop te zetten. Maar dat zijn dingen waar je op moet voorlichten
303 en hou het behapbaar en hou het klein. Dat vind ik zelf ook het lastige. Deze studenten krijgen in één keer te
304 maken met een vrij grote hoop aan communicatie met de overheid, want het is niet alleen dus je contact met
305 DUO, maar het kan dus ook zijn het contact met een gemeente wat ineens gaat lopen, de belastingdienst die
306 eventueel ineens aan je deur komt zetten waar je rekening mee moet houden.

Interviewer

307 Ja en dat is natuurlijk ook voor een heel groot deel, vanuit de signalen die ik heb ontvangen, vanwege het feit
308 dat studenten vaak 18 worden als ze al een tijd aan het studeren zijn. Want op het mbo begin je op je 15e,
309 16e met een opleiding. En dan worden ze op een gegeven moment 18 en dan verandert ineens heel veel.
310 Terwijl als jij op je 18e gaat studeren, dan heb je in één keer de hele bulk van alles in één keer regelen, want
311 ik ben nu 18 en ik ga studeren. Terwijl op het mbo ben je dan al zo lang in een soort in een flow met je opleiding
312 en dan ineens ben je volwassen voor de wet en dan verandert er superveel. Want ik merkte ook dat veel
313 studenten daarvan schrokken dat ze ook echt inderdaad 18 werden en dat ze echt zoiets hadden van: we

314 moeten ineens heel veel regelen. Maar voor hun gevoel verandert er niks in hun leven, want hun leven gaat
315 door, hun opleiding gaat door, er verandert helemaal niks. Maar ineens heb ik superveel verplichtingen en ik
316 ben volwassen. Ja, dat is een heikel puntje.

MBO Raad spreker 2

317 Ja, dat snap ik ook wel echt goed, want daardoor kunnen universiteiten en hogescholen, omdat het inderdaad
318 vaak een combinatie is: je begint een opleiding en je wordt 18, kunnen die ook wat gericht daar natuurlijk
319 aan informatievoorziening doen richting hun aankomend studenten over: ga je op kamers? En kijk dan of je
320 huurtoeslag kan krijgen, vergeet je zorgtoeslag niet aan te vragen. En voor mbo inderdaad, daar is de instroom
321 wat diffuser. Dus je hebt inderdaad verschillende leeftijdsgroepen en veel studenten worden inderdaad
322 midden in een opleiding op een gegeven moment volwassen, 18. Dus voor de wet volwassen. En die krijgen
323 dan volgens mij één brief van de Rijksoverheid met: gefeliciteerd, je wordt 18! Je moet dit dit en dit voor mij
324 regelen.

Interviewer

325 Ja, ze geven wel een een brief met een soort overzicht, maar ook dat is niet compleet. Er staat bijvoorbeeld
326 misschien wel in die brief: je moet je zorgverzekering zelf aanvragen of zelf veranderen. Maar hoe je dat dan
327 moet doen, daar heeft de overheid voor de rest dan niks meer over te zeggen, want dat verschilt weer per
328 zorgverzekering. En hoe moet je dan uitzoeken welke het beste is? En ik vind toch dat ook al is het niet een
329 overheidsding per se, toch moet de overheid studenten tegemoet komen in dat soort dingen, vind ik. Gewoon
330 zo veel mogelijk mensen op weg helpen. Want als het overzicht er niet is, dan gaat alles mis. En dan gaan ook
331 de overheidszaken mis.

MBO Raad spreker 2

332 Ja, helemaal eens. Er is volgens mij in ieder geval veel te winnen op dit punt. Uhm. En toch een beetje
333 gerichtere informatievoorziening voor gerichtere groepen, personen, denk ik dat hierbij zou kunnen helpen.
334 En hoe dat vormgegeven moet worden, dat vind ik dan weer lastig. Dat is makkelijk inderdaad, wanneer je
335 heel specifieke leeftijdsgroepen aanspreekt, maar bij algemene communicatie kan dat lastiger zijn. Aan de
336 andere kant hoeveel algemene communicatie krijg je nog van de Rijksoverheid? Alleen van de Belastingdienst
337 eigenlijk. Dat is iets wat je echt uitgelegd moet krijgen. Iemand moet gewoon met jou een keer gaan zitten en
338 zeggen dit is hoe de Belastingdienst werkt en dit is de tak toeslagen, dit is de tak inkomstenaangifte, die wordt
339 al voor je ingevuld. Nee, uiteindelijk ben ik hiervoor ook gewoon naar mijn ouders gegaan en heb ik ook gezegd:
340 pa leg het me maar uit, we gaan er wel een middagje voor zitten. Maar je moet wel dus die optie hebben.

Interviewer

341 Ja, als je die ouders niet hebt, dan wordt het dus wel echt een stuk ingewikkelder.

MBO Raad spreker 2

342 Ja, dan wordt het heel erg snel gewoon echt wel een stuk lastiger verhaal. En omdat dan veel van die kwetsbare
343 personen, want daar kun je denk ik wel over spreken, op het mbo zitten, wordt dat breder getrokken naar: het
344 heeft te maken met het opleidingsniveau. En ik denk gewoon: dit heeft te maken met dat veel kwetsbare
345 personen op het mbo terechtkomen om verschillende redenen. Sommige stromen ook overigens weer uit
346 naar het hbo. We weten ondertussen ook uit onderzoek hoe belangrijk je sociale achtergrond is. Je sociaal-
347 maatschappelijke positie is voor je opleidingsniveau. Als je gewoon met hoger opgeleide ouders met een
348 modaal inkomen of twee keer modaal, in ieder geval je hebt een normaal inkomen, je hebt geen problemen
349 met geld, je hebt een hele stabiele jeugd gehad. Dan heb je gewoon een veel grotere kans om uiteindelijk te
350 eindigen op een hoger opleidingsniveau. En die stabiele jeugd heeft heel erg veel te maken met hoe je later
351 naar de overheid kijkt.

Interviewer

352 Ik wou het net zeggen: het wantrouwen tegenover de overheid, dat is ook iets wat als dat in jouw familie of
353 bij jouw ouders al een beetje geworteld is, dan zal je dat automatisch natuurlijk overnemen. En dat is niet
354 meer dan logisch. Maar dat is ook iets wat natuurlijk eigenlijk bijna niet om te keren. Dat is bijna niet op te
355 lossen, want als dat er gewoon zit dan ga jij niet inderdaad met een leuk overzichtje of een leuke introductie
356 op omgaan met de overheid dat ineens helemaal anders maken. Zo werkt dat gewoon niet.

MBO Raad spreker 2

357 Nee, dus je gaat het nooit helemaal kunnen oplossen. Maar je bent gelukkig communicatiestudent, dus ik denk
358 dat dat bij jullie sowieso altijd al wel een ding. Het is natuurlijk een iets algemenere wetenschap, er is niet een
359 goed of een fout.

Interviewer

360 Nee, in communicatie blijven altijd dingen te winnen, dus het is nooit klaar.

MBO Raad spreker 2

361 Daarom, het is nooit klaar. Maar nee, ik hoop wel dat je hier de eerste stap mee kan zetten. En inderdaad, ik
362 zou zeggen: kijk meer naar kwetsbare jongeren in den brede dan specifiek de mbo-student. In ieder geval in
363 de framing, want ik denk dat ze al van te veel kanten horen dat ze kwetsbaar zijn of lager opgeleid. 'Lager
364 opgeleid' is natuurlijk iets waar we nog steeds mee worstelen, dat is een vreselijke benaming en die begint al
365 op de basisschool. Wanneer je in groep acht naar het vmbo gaat, wat dan ook al lager is. Ja, dus ik zou gewoon
366 in de framing een beetje lief voor ze zijn.

Interviewer

367 Ja, maar dit is gewoon een hele belangrijke boodschap die ik aan de ombudsman kan meegeven.

MBO Raad spreker 2

368 Ja en ik neem aan dat JOB inderdaad hierin een soortgelijk verhaal heeft kunnen houden.

Interviewer

369 Ja zeker en ook de studenten zelf die ook gewoon dat ze zat zijn dat ze als een groep worden gezien die apart
370 is van de rest en die inderdaad lager opgeleid is en die inderdaad aan het handje genomen moet worden. Ik
371 heb het ook wel vaak in die woorden zelfs gehoord. Dat komt hun ook de neus uit. En dat helpt ook niet mee
372 in het bevorderen van inderdaad dan overheidscommunicatie gericht op de mbo-student. Want dan denken
373 ze weer: het is weer apart voor ons, wij moeten weer extra hulp krijgen.

MBO Raad spreker 2

374 Ja, kwetsbare jongvolwassenen, jongvolwassenen in den brede is gewoon een groep. En dan heb je specifiek
375 daarbinnen nog inderdaad een groep kwetsbare jongvolwassenen. En die hebben net iets meer informatie en
376 net iets andere benadering misschien nodig om ze goed mee te krijgen. En mbo heeft ook nog eens gewoon
377 vier niveaus binnen het mbo en de mbo 4 student is ook echt niet de mbo 1 of 2 student. Kijk, mbo 1 studenten,
378 dat is wel een kwetsbare groep. Dat zal niemand ontkennen. Dat zijn gewoon veel ook mensen met een
379 migratie-achtergrond die nieuw zijn in dit land, gewoon daarom geen diploma hebben, vroegtijdig
380 schoolverlaten. Ook niveau 2 zitten gewoon vaak mensen die inderdaad wel iets meer nog nodig hebben van
381 een school. Dus ik hoop dat daar de school ook zo goed mogelijk in ondersteunt. Maar zeker de niveau 4
382 student, daar hoef je je echt niet druk om te maken dat die de woorden niet zullen begrijpen. Die kunnen soms
383 inderdaad wel ofwel wantrouwen hebben of geen ouders die hen ondersteunen en voor hen is gewoon alles
384 nieuw, dus geef hen effe de tijd en de ruimte om erachter te komen hoe iets werkt.

Interviewer

385 Ja, zoals elke jongvolwassene.

MBO Raad spreker 2

386 Zoals elke jongvolwassenen.

Interviewer

387 Ik hoor ik wel veel van studenten die een mbo niveau 2 hebben afgerond en die daarna zijn doorgestroomd
388 naar niveau 4. Die benoemden ook allemaal dat verschil inderdaad. Op niveau 2 werden ze zo veel meer aan
389 het handje genomen en juist geholpen en bij alles ondersteund en niks hoefde je zelf te bedenken of te doen.
390 En toen kwamen ze ineens op niveau 4 en toen was dat zo'n eigen verantwoordelijkheid ineens dat dat ook
391 die overgang gaat dan weer mis dus. Dat is natuurlijk ook een overgang die je eigenlijk soepeler moet of anders
392 moet. Of hoe denk jij hierover?

MBO Raad spreker 2

393 Nou ja, ook dit is de overgang die je vaker ook ziet als je van vwo of havo naar het hbo of naar t wo gaat dat je
394 dan ineens alle vrijheid hebt en niemand die je eigenlijk nog echt ondersteunt. Je hoeft niet meer opeens van
395 9 tot 5 ergens te zijn. Je rooster moet je zelf ook maar allemaal een beetje uitzoeken. Je moet jezelf inschrijven
396 voor je vakken en soms moet je jezelf inschrijven voor je tentamens. En zo zie je ook inderdaad dat het daar
397 ook wel eens misgaat. En dat ineens na een paar maanden toch een paar mensen een soort van zijn verdwenen
398 uit de collegebanken die eigenlijk nooit echt hebben meegedaan aan deze opleiding.

Interviewer

399 Dat hebben we allemaal meegemaakt denk ik, ja.

MBO Raad spreker 2

400 Precies. Niveau 4 lijkt eigenlijk wel echt een stuk meer op het hoger beroepsonderwijs dan niveau 2, wat echt
401 wel veel meer lijkt op je middelbare school. Want hoe veel studenten heb jij gesproken?

De twee sprekers

402 [spreken een tijdje over irrelevante onderzoeksdetails, zoals hoeveelheid participanten, en over het interview
403 met JOB MBO]

Interviewer

404 Nogmaals: de problemen zijn denk ik voor alle studenten gewoon heel erg herkenbaar en lastig en ik zou dus
405 echt aanraden in de communicatie: spreek studenten als student aan en laat het mbo lekker achterwege. Ook
406 omdat studenten daar al zo'n stigma in hun hoofd bij hebben. Dat ze dat vooral ook niet moeten vergroten,
407 dat gaat je denk ik gewoon niet helpen met de communicatie richting deze groep jongvolwassenen.

Interviewer

408 Nee helder, je bedoelt: maak het onderscheid gewoon niet.

MBO Raad spreker 2

409 Nee, inderdaad, maak het onderscheid niet. Er kan in ieder geval genoeg verbeterd worden, dus er is zeker
410 wel ook een bepaalde mate van urgentie om dit thema op te pakken. Want veel van die conflicten zijn niet
411 nodig. Gewoon heel erg veel van die conflicten die een student krijgt met ofwel DUO ofwel de Rijksoverheid
412 zijn gewoon eigenlijk zo makkelijk te voorkomen als die twee iets meer dezelfde taal spraken en elkaar iets
413 beter konden begrijpen. Dat zou al zoveel helpen en dat geldt overigens ook voor studenten en scholen. Als
414 die iets meer dat zouden doen, zou ook al erg veel helpen. Dus dat is iets wat ik graag teruggeef aan scholen
415 die ik spreek. Dat is in ieder geval wat ik nog wilde meegeven.

Interviewer

416 Ja, helemaal goed. Ik heb veel bruikbare dingen uit dit gesprek gehaald. Heel erg bedankt voor je tijd.

MBO Raad spreker 2

417 Jij succes met de gesprekken vanmiddag en met de rest van het onderzoek. En met de tijdsperiode waarin je dit
418 ook moet gaan doen, maar het komt vast helemaal goed.

5.2 Transcript Interview JOB MBO

Introductie gedaan, toestemming gevraagd en de opname gestart.

Interviewer

1 Allereerst wil je aan mij iets vertellen over JOB MBO, want ik ben superbenieuwd wat jullie precies allemaal
2 doen.

Medewerker JOB MBO

3 Ja zeker. JOB is eigenlijk de belangenbehartiger van mbo-studenten en we pogen het voor alle mbo studenten
4 te zijn maar dat zal jij misschien ook ervaren dat dat in de realiteit best wel lastig is omdat mbo'ers gewoon
5 echt een enorm gevarieerde groep mensen zijn. Wij werken met een jongerenbestuur. Ons bestuur bestaat
6 uit vijf mbo studenten die op dit moment dus ook een opleiding volgen en ook een stage volgen en dus een
7 bestuursjaar dus echt een superdruk jaar. In tegenstelling tot bijvoorbeeld ISO die gewoon een jaar vrijaf
8 krijgen of studentenverenigingen hebben dat geloof ik ook. Dit is bij mbo'ers volgens mij iets lastiger omdat
9 veel mbo'ers nog kwalificatieplichtig zijn of leerplichtig en dus moeten ze naar school blijven gaan, waardoor
10 ze dus niet per se alles alleen kunnen. En daarom zijn er een aantal beleidsmedewerkers op kantoor aanwezig,
11 waaronder ik op dit moment samen met 5 beleidsmedewerkers. Wij ondersteunen het bestuur in hun
12 werkzaamheden. Ik bereid bijvoorbeeld gesprekken voor die we hebben met het ministerie van Onderwijs of
13 met de minister van Engelshoven of met de MBO Raad. Als er hele ingewikkelde documenten komen, dan
14 probeer ik ze ook kort en bondig samen te vatten voor ze. We hebben een aantal portefeuilles waar we op
15 werken. Iedere beleidsmedewerker, maar ook ieder bestuurslid heeft een aantal van die portefeuilles
16 toegekend. Op die manier werk je eigenlijk altijd samen met een bestuurslid op een bepaald thema. En we zijn
17 dus met vijf bestuursleden, op dit moment ook vijf beleidsmedewerkers. En daarnaast hebben nog twee
18 projectmedewerkers in dienst en één ervan is een projectwerker die zich richt op de JOB Monitor. Dat is het
19 tweejaarlijkse studententevredenheidsonderzoek dat door bijna de helft van of meer dan de helft van alle
20 mbo-studenten wordt ingevuld. Dus in 2020 hadden we een respons van 52 procent geloof ik, wat neerkomt
21 op 260.000 studenten. Ik kon me toen ik net bij JOB kwam werken niet voorstellen dat het een fulltime baan
22 is, maar het is gewoon echt superveel werken en geregeld en onderzoekstechnisch allerlei dingen dus daar
23 hebben we een projectmedewerker eigenlijk standaard op werken. En dan hebben we nog een
24 projectmedewerker die zich op dit moment richt op inclusieve medezeggenschap en participatie in het mbo.
25 En dat is eigenlijk waarvan ik eerder zei van ja, we proberen alle mbo-studenten te vertegenwoordigen, maar
26 dat blijkt dat soms best wel lastig te zijn omdat je bepaalde groepen gewoon minder snel te spreken krijgt.

Interviewer

27 Ja die stappen ook minder snel naar voren lijkt me logischerwijs.

Medewerker JOB MBO

28 Ja, bijvoorbeeld als je het hebt over niveau 1 of 2 studenten of bbl-studenten die gewoon wat minder op school
29 aanwezig zijn. Maar ook wel tot in zekere mate studenten met een migratieachtergrond. En ja, dat onderzoek
30 van haar is gericht op zowel JOB, van hoe kunnen wij nou ervoor zorgen dat we meer te maken krijgen met
31 dat soort studenten en dus ook hun stem meenemen in onze besluitvorming. Maar ook hoe kunnen scholen

32 dat zelf doen? Dus zijn er vormen van participatie mogelijk die voor die studenten veel beter aansluiten op
33 hun werkwijze? Uhm bijvoorbeeld hele praktische dingen. Een jaar in de studentenraad als je opleiding maar
34 een jaar duurt is misschien teveel van het goede. Hoe kan je dan toch meepraten? Daar is ze druk onderzoek
35 naar aan het doen. Het loopt nu bijna een jaar en de looptijd daarvan is 2 jaar, dus volgend jaar zullen de
36 meeste resultaten naar buiten komen.

Interviewer

37 Wat mooi.

Medewerker JOB MBO

38 Ja. Het is ook wel een onderzoek waarvan als ik dat dan aan een externe partij vertel, dan zitten ze allemaal zo
39 van wow dit is een belangrijke onderzoek! Dus ja, en volgens mij loopt het onderzoek ook heel goed, dus het
40 is wel echt een heel mooi project waar JOB nu mee bezig is. Dus ik verwacht er wel veel van volgend jaar.

Interviewer

41 Jazeker, gewoon mooi dat jullie zo direct bezig zijn met echt: hoe kunnen we die studenten echt op de beste
42 manier een stem geven om het zo te zeggen. Daar staan jullie natuurlijk heel erg voor, maar dat jullie daar
43 daadwerkelijk ook echt heel actief mee bezig zijn, is echt mooi.

Medewerker JOB MBO

44 Ja precies. Grotendeels wordt onze agenda ook wel gemaakt op basis van wat we terugkrijgen van mbo-
45 studenten. En daarom vinden we dit dus ook belangrijk dat we echt ook andere groepen mbo-studenten te
46 spreken krijgen. Maar hoe we het normaal gesproken doen is: we hebben een klachtenlijn en de studenten
47 kunnen ons altijd bellen, mailen en whatsappen... Nou ja eigenlijk elke manier zo'n beetje kunnen ze hun vraag
48 bij ons neerleggen waar zij niet uitkomen met school. Niet per se met de overheid, soms schuurt het er een
49 beetje aan. Dus ik hoop dat ik je daar iets meer over kan vertellen. Maar ik denk dat het meer op school gericht
50 is bij ons.

Interviewer

51 Geeft helemaal niks.

Medewerker JOB MBO

52 Dus ja, we hebben klachtenlijn open en jaarlijks behandelen we iets van ik denk zestienhonderd of
53 vijftienhonderd klachten van studenten.

Interviewer

54 Met jullie relatief kleine clubbie zeg maar?

Medewerker JOB MBO

55 Ja. Iedereen is één dag per week verantwoordelijk voor die klachtenlijn. En sommige van die vragen, die
56 behandel je heel snel. Nou ja, sommige die zijn niet zo goed te behandelen, omdat je niet de aangewezen
57 partij bent, moeten we die dan doorsturen. En sommige die zijn heel ingewikkeld. En daar moeten we zelf
58 gaan uitzoeken hoe het zit, zoals in contact komen met de MBO Raad of met het ministerie om uit te zoeken
59 hoe het zit. In een heel enkel geval willen we zelf de school nog maar eens opbellen. Om iets meer helderheid
60 in de casus te krijgen. Dus het is één van de onderdelen van ons werk waar we echt onze agenda uit opmaken.
61 Omdat die signalen die zijn voor ons heel bepalend. Het is een beetje een gek onderdeel van het werk, omdat
62 je nooit precies weet hoe hoeveel tijd het in beslag gaat nemen. Zoals vorige week was het herfstvakantie en
63 dan is het de hele dag stil. En er zijn ook andere dagen dat je echt aan niks anders toekomt dan gewoon de
64 telefoon opnemen. Dat is een belangrijke bron voor ons om onze agenda uit op te maken, die JOB monitor
65 dus waar ik net over vertelde, het onderzoek dat tweejaarlijks wordt uitgezet en direct onze leden. Dus we zijn
66 een vereniging en de leden zijn de studentenraden van de instellingen. Dus we hebben onze directe achterban,
67 dat zijn de studentenraden van alle mbo-instellingen en onze indirecte achterban zijn alle mbo-studenten.

Interviewer

68 Ja, dus het zijn de vertegenwoordigers per mbo-instelling dat is jullie vaste informatiebron en alle mbo-
69 studenten die daarachter staan zijn natuurlijk ook de doelgroep, maar die zijn wel lastiger te bereiken vaak.

Medewerker JOB MBO

70 Ja zeker om ze allemaal te bereiken is het op deze manier georganiseerd. En wij geven dus ook trainingen aan
71 studentenraden. En er zijn ALV's waarin zij kunnen stemmen over ons jaarplan bijvoorbeeld of over het nieuwe
72 bestuur als die wordt ingesteld. Dus het is echt een vereniging. En als medewerker probeer ik me zo min
73 mogelijk met die vereniging te bemoeien, omdat ik dat wel iets meer vind van het bestuur. Maar het werkt
74 dus echt als iedere andere vereniging met ledenvergaderingen enzovoorts. Dus ook die moeten we meenemen
75 in onze agenda. Bijvoorbeeld nu hadden wij het jaarplan, dat was niet in één keer ingestemd, omdat er vragen
76 vanuit de leden waren gekomen. Nou, dan moeten we iets met die aanpassingen doen. Dus we krijgen ook
77 feedback vanuit de leden. En dat is ook bepalend voor onze agenda uiteindelijk.

Interviewer

78 Ja ik snap het. Het is niet voor niets dat ik hier natuurlijk ook zit. Het is gewoon niet te doen om iedereen in
79 een doelgroep te bereiken. Dus alle mbo-studenten te bereiken is gewoon niet haalbaar. Dus dat zijn jullie wel
80 op een hele creatieve manier aan het oplossen. En jij zit dus ook op die klachtenlijn. Heb je dan in coronatijd
81 veel klachten binnengekregen? En zijn er dan dingen die specifiek naar voren kwamen?

Medewerker JOB MBO

82 Nou, relatief gezien waren het minder klachten. Ik heb daar ook over na zitten denken, hoe kan dat nou?
83 Misschien dat één van de redenen was: de school is dicht, er is niet zo veel over te klagen. De normale dingen
84 waar studenten over klagen zijn namelijk bijvoorbeeld toetsen of examens. En als die niet doorgaan komen er
85 ook geen klachten over binnen. Maar we hebben inderdaad wel veel coronagerelateerde klachten gekregen.

Interviewer

86 En waar gingen die dan bijvoorbeeld over?

Medewerker JOB MBO

87 In maart begon het een beetje allemaal. De eerste maand was het een beetje rustig of uitzoeken. Af en toe
88 vragen: hoe zit het nou? Gaan we nog naar school? Maar relatief rustig. Daarna werd het drukker, omdat
89 studenten moesten gaan afstuderen. Hoe gaat dat dan en welke regels gelden er voor mij? Hoe zit het met
90 een herkansing bijvoorbeeld? Heb ik hier recht op als ik de eerste keer corona had bijvoorbeeld. Nou ja, allerlei
91 praktische vragen vooral die veel gericht waren op toetsen en examens. Na de zomervakantie werd het chaos.
92 Ook vragen van: is mijn rooster al bekend? Dat ik dacht: het feit dat je mij nu belt zegt wel genoeg. Na de
93 zomervakantie zag je dat scholen heel erg zoekende waren over de manier waarop ze hun les moesten gaan
94 vormgeven.

Interviewer

95 Kregen jullie dan geen klachten binnen over het online lesgeven bijvoorbeeld? Of de manier waarop dat ging?
96 Want dat kreeg ik veel mee vanuit de studenten die ik tot nu toe heb gesproken.

Medewerker JOB MBO

97 Ja, dat begon inderdaad vanaf na de zomervakantie. Op het begin was er nog wel veel begrip en ook
98 onduidelijkheid, waardoor het ook wel meeviel. Op het begin vonden ze het ook wel chill dat ze niet naar
99 school hoefden.

Interviewer

100 Haha, ja! Dat heb ik ook vaak gehoord.

Medewerker JOB MBO

101 Ja, vanaf september begon het eerst met hele praktische vragen over de lessen. En uiteindelijk werden het
102 ook wel vragen van: waarom betaal ik in hemelsnaam nog voor school want ik ga niet naar school? Hele
103 terechte vraag overigens, waar ik ook niet direct het antwoord op had op dat moment, maar waar uiteindelijk
104 toch wel iets aan gedaan is vanwege de halvering van het lesgeld. Hele terechte vragen en die linkten dan heel
105 erg aan het feit dat ze bijna niet naar school gingen.

Interviewer

106 En over de kwaliteit van de lessen?

Medewerker JOB MBO

107 Ja zeker. Dat de helft van de les opging aan het registreren van aanwezigheid. Dat docenten niet goed wisten
108 hoe ze met bepaalde dingen moesten omgaan, dat techniek achterbleef, dat het niet werkte. Heel veel van dit
109 soort informatie. Ook naar aanleiding daarvan hebben we besloten om een panel op te zetten en die komt uit
110 de JOB Monitor. Daar hebben studenten ingevuld dat ze ons vaker willen helpen met onderzoeken. Dat panel
111 dat verkleint iedere keer, want als een student geen mbo-er meer is of geen zin meer heeft om mee te doen
112 aan die vragenlijsten worden ze uit het bestand gehaald. Maar we hebben dus dat panel ingezet en ik geloof
113 dat iets van 2000 studenten hebben gereageerd. Het bestand oorspronkelijk uit 17000 studenten, waarvan
114 dan het percentage dat reageert vaak rond de 10% ligt, maar nu wat hoger. Zij zeiden inderdaad dat de
115 kwaliteit van lessen echt onderuit gezakt is. Ik mis het contact met klasgenoten, ik mis het contact met
116 docenten, ik ben veel minder gemotiveerd om voor school te werken. Dat onderzoek hebben we voortgezet
117 in februari van dit jaar en toen zagen we dus ook dat de mentale gesteldheid van veel mbo'ers echt een deuk
118 had opgelopen. Van minder zelfvertrouwen tot angstiger of minder rustig of veel minder motivatie, meer
119 klachten die tegen het depressieve aanzaten.

Interviewer

120 Ook veel eenzaamheid zeker of niet?

Medewerker JOB MBO

121 Absoluut. Die onderzoeken hebben ons dus wel een goed beeld gegeven van wat er speelde.

Interviewer

122 En heb je ook iets meegekregen van eventuele leerachterstanden of studieachterstanden die studenten
123 hebben opgelopen?

Medewerker JOB MBO

124 Ja. Er was wel sprake van veel vertraging, bijna bij iedereen wel. Die leek halverwege het jaar erger te zijn dan
125 aan het eind. Dus er leken wel een soort van oplossingen aan het werk te zijn die daaraan bijdroegen. Vlak
126 voor de zomer hebben we gevraagd met een soort vooruitblik naar volgend jaar van: heb je met school
127 afspraken gemaakt van hoe je een eventuele achterstand gaat inhalen? En daar zeiden veel studenten wel
128 over dat ze die afspraken hadden gemaakt. Maar tegelijkertijd zeiden ze dat ze weinig vertrouwen hadden dat
129 dit ook ging lukken.

Interviewer

130 Dat het meer voor de vorm gedaan was?

Medewerker JOB MBO

131 Ja. Ik denk dat er nog steeds heel veel onzekerheid is bij mbo-studenten. het is superfijn dat studenten weer
132 naar school kunnen gaan maar ik vrees stiekem wel dat het dinsdag misschien wel anders eruit kan gaan zien.
133 Dat is wel zorgwekkend, gezien het feit wat we vorig jaar hebben gezien.

Interviewer

134 Ja zeker. We hebben die gevolgen nog niet eens goed in kaart gebracht en we gaan er alweer in. Heb je ook
135 iets meegekregen over stages die niet te vinden waren of die niet door zijn gegaan?

Medewerker JOB MBO

136 Ja heel veel. Het stagetekort liep ook echt wel heel erg op tijdens de coronacrisis. Ik geloof dat ie nu op 7000
137 staat, terwijl hij vorig jaar op 21000 stond. Dus dat was gewoon ook een situatie waarin het onvermijdelijk was
138 dat het gebeurde dat sommige studenten geen stage konden vinden. Wat wel een gedeelte van de oplossing
139 was, was dat scholen wat meer ruimte hadden gekregen om om te gaan met bepaalde alternatieven. Dus
140 bijvoorbeeld een simulatieopdracht op school of een alternatieve opdracht op school of meer studenten
141 plaatsen bij het zelfde stageadres. Maar studenten die bijvoorbeeld in de luchtvaart een opleiding volgen, die
142 waren echt de sjaak. Hetzelfde gold eigenlijk voor studenten in de zorg, wat een soort van gekke paradox was
143 dat het tekort van mensen in de zorg enorm was, maar het stagetekort was zo mogelijk nog groter. Dat had
144 puur gewoon te maken met dat studenten niet begeleid konden worden omdat het zo druk was.

Interviewer

145 Ik heb hier gisteren inderdaad met een dame over gesproken. Die sprak over de enorme behoefte aan
146 stageplekken, maar het gebrek aan ruimte om hen te begeleiden en binnen te halen. Lijkt me echt nijpend om
147 langs de zijlijn toe te kijken.

Medewerker JOB MBO

148 Ja, die signalen hebben we ook echt wel gekregen. Dit hebben we de Rijksoverheid wel meegegeven ook: er is
149 een servicedocument gemaakt voor scholen: aanpak corona mbo. En daar werden dan de regels telkens
150 verteld waar ze een beetje losjes om konden gaan met de wet. Waar wij heel erg tegenaan liepen is dat die
151 regels wel konden helpen, maar dat het document heel erg gericht was op beleidsmakers en scholen en
152 studenten kenden die regels niet. Sommige studenten wisten niet van het feit dat zij bijvoorbeeld recht hadden
153 op een alternatieve stage in sommige gevallen. Die kregen dan echt de indruk dat ze gewoon direct van school
154 af werden gezet. En ook dat wij echt wel twijfels hadden bij bepaalde manieren van uitvoeren van die regels.
155 Dus ik denk dat dat een lastig punt was als ik kijk naar rechten die mbo-studenten hadden. Ik denk dat ze
156 onvoldoende op de hoogte waren van de regels die vorig jaar golden en nog steeds overigens.

Interviewer

157 En dat is dus echt omdat die regels zo gericht waren op de beleidsmakers en ervanuit werd gegaan dat de
158 scholen dat zelf communiceerden naar de studenten en dat is dus niet gebeurd. Er is weinig moeite gedaan
159 om direct de studenten op de hoogte te stellen van de regels vanuit de overheid.

Medewerker JOB MBO

160 Ja dat klopt. De mbo-scholen hebben dit soms wel gedaan hoor, dat versilde een beetje per school. Vanuit
161 de overheid is dit onvoldoende gebeurd. Daar hebben we het ook met de overheid over gehad en daar waren
162 ze het wel mee eens. Dus dat is wel één van de punten en dat gaat dan echt puur op rechten en plichten die
163 ze op school hebben maar waar de overheid wel echt een rol in had kunnen spelen. Dat was onvoldoende
164 duidelijk.

Interviewer

165 In de gesprekken die ik heb gevoerd kwam wel naar voren dat veel studenten het idee hebben dat ze wel een
166 diploma gaan halen of hebben gehaald, maar niet helemaal de kennis hebben opgedaan die ze in de opleiding
167 hadden moeten doen. Nu is de vraag: bij wie ligt dan die verantwoordelijkheid?

Medewerker JOB MBO

168 Ja dat is ook wel een van de punten waar wij het over hebben gehad ook. Daarop is eigenlijk gezegd dat er nu
169 door geen enkele partij die hiermee te maken heeft twijfel moet worden geschept hierover. Dus er mag niet
170 gesproken gaan worden over een coronadiploma bijvoorbeeld. Hier hebben we het bijvoorbeeld ook met VNO
171 NCW over gehad, dus de werkgeversorganisaties met het advies: blijf die studenten die nu afstuderen ook
172 aannemen zodat ze echt een waardevol diploma hebben. Daar hangt of staat het wel bij.

Interviewer

173 En gaan die daarin mee?

Medewerker JOB MBO

174 Ja die zijn het er wel mee eens. Ik vond dat de mbo-sector daar wel echt goed samen in is opgetrokken. Het
175 idee is ook dat in die maatregelen die genomen zijn buiten kijf stond dat de kwalificaties die studenten
176 behaalden overeind bleven staan. Wat je dus echt moet kunnen om een bepaald beroep uit te voeren, daarop
177 moest geëxamineerd blijven worden. Dus de examens en de validiteit van de examens bleven overeind staan,
178 ondanks dat het programma soms anders was. Hierbij kan ik me studenten nog steeds goed voorstellen, omdat
179 zij natuurlijk ook bij eerdere studenten hebben gezien dat zij bijvoorbeeld veel meer stage hebben gelopen of
180 opdrachten hebben moeten uitvoeren. Dat ze zich dan afvragen of hun diploma nog net zo veel waard is. ik
181 denk dat ze minder hebben hoeven doen voor het diploma, maar dat ze nog steeds het vak kunnen uitoefenen
182 waar ze voor opgeleid zijn en dat de hele sector het daar ook over eens is. Dat vind ik wel een van de punten
183 die heel goed is opgepakt door alle partijen.

Interviewer

184 Ja dit is voor mij natuurlijk superinteressant. Ik hoor voornamelijk het signaal van de studenten dat er wel het
185 gevoel van een coronadiploma bestaat, maar dat wordt op deze manier dus zo goed mogelijk proberen te
186 voorkomen.

Medewerker JOB MBO

187 Ja bijvoorbeeld maatregelen die genomen zijn is dat je in het mbo een bepaald profieldeel en keuzedelen moet
188 doen. Scholen kregen de mogelijkheid om die keuzedelen te laten vallen, waardoor er dus meer ruimte was
189 voor die andere delen. Per saldo doet een student dan minder, maar er wordt niet getoerd aan die
190 kwalificatie-eisen. Dat wordt dus ook door de inspectie gecontroleerd of dat echt gebeurt. Dus daar is wel een
191 soort van systeem overeind blijven staan, dat dat echt gewaarborgd blijft. De groep die hier het moeilijkste
192 van te overtuigen is, zijn studenten.

Interviewer

193 Ergens is dat natuurlijk logisch. Erg leerzaam deze informatie zeg, bedankt! Oké even van de corona af en meer
194 richting beginnen met studeren. Als mbo-studenten beginnen met studeren moeten ze zich natuurlijk
195 inschrijven, een studiekeuze maken, worden ze op een gegeven moment 18, kunnen ze studiefinanciering en
196 een ov-chipkaart aanvragen en dat soort dingen. Wat zijn de signalen die jullie daarover ontvangen?

Medewerker JOB MBO

197 Wij ontvangen daar wel iets minder signalen over denk ik. Het is bij ons vaak schoolgerelateerd. We krijgen
198 ook wel eens signalen over DUO bijvoorbeeld maar dan is het vaak toch het bericht dat ze even DUO moeten
199 bellen omdat ik het dossier dan niet kan inzien, dus de vraag niet kan beantwoorden. Wat wel iets is waar wij
200 bijvoorbeeld met MBO Raad vaak tegenaan lopen is dat scholen hun uiterste best proberen te doen om zo
201 veel mogelijk informatie op de website te zetten. Maar toch komt bepaalde informatie niet aan bij studenten.
202 Hoe dat dan kan of hoe dat gebeurt is een hele lastige discussie. De studenten zeggen dan ik kan het niet
203 vinden en de MBO Raad zegt ja maar het staat op de website. Ligt het dan aan de student of aan het niet goed
204 vindbaar zijn van de informatie op de website? Ik denk in het algemeen dat informatievoorziening soms nog
205 wel beter kan over naar school gaan. Misschien ook wel op de kans die een student heeft op een bepaalde
206 arbeidsplaats na afronding van die opleiding. Er is best een grote groep studenten die in administratie
207 instroomt, terwijl daar eigenlijk niet zo heel veel werk in te vinden is. weten studenten dat voldoende? Zijn ze
208 daarover voldoende op de hoogte? Welke factoren spelen er mee waardoor ze dan toch voor die
209 administratieopleiding kiezen? Ik denk dat daar nog wel wat valkuilen zitten en dat dat ook wel lastig is omdat
210 dat ook iets is wat vaak al op het voortgezet onderwijs aan bod komt of een belangrijk moment is om die
211 informatie tot je te krijgen. Het is heel lastig, want ik heb het idee dat scholen wel hun best doen om informatie
212 niet te verbloemen of zo. Dat studenten het dan niet lezen, hoe kan dat dan en aan wie ligt dat dan? Dat is
213 best lastig. Als daar manieren voor gevonden kunnen worden waardoor dat niet meer voorkomt, zou dat
214 geweldig zijn.

Interviewer

215 Ja, dat is voor ons natuurlijk ook een groot vraagstuk. Zo bestaan er bijvoorbeeld overzichten van wat je moet
216 doen als je 18 wordt of gaat studeren, maar die vinden de studenten niet. Dus dat is dan de vraag: hoe krijgen
217 we die informatie dan wel bij de studenten?

Medewerker JOB MBO

218 Het is ook niet echt iets waar we direct een oplossing voor hebben, dat maakt het ook lastig. Wat wel voor ons
219 een heel concreet punt is voor informatievoorziening. Wel weer vanuit scholen. Dat is dat het voor sommige
220 studenten heel vaak niet duidelijk is welke kosten ze te wachten staat. Dus dat ze tijdens hun opleiding voor
221 onvoorziene kosten komen te staan of toch moeten gaan aanschaffen of iets dergelijks. Dit komt al jaren in
222 de JOB monitor naar voren dat studenten voor spullen betalen die ze uiteindelijk niet gebruiken, dat is al
223 kwalijk. Maar het feit dat studenten ook gewoon niet goed weten hoe veel ze moeten gaan betalen en wat ze
224 kunnen betalen en wat misschien ook het maximum is dat ze zullen moeten betalen. Dat is wel een speerpunt
225 in ons jaarplan ook waar we echt stappen in willen gaan maken. Dat informatievoorziening op websites
226 bijvoorbeeld eerlijk moet zijn, dat er precies moet staan wat er aangeschaft moet worden, hoe veel dat precies
227 gaat kosten. Dat als je het niet kan betalen dat je in aanmerking kan komen voor bepaalde gelden die vanuit
228 scholen beschikbaar zijn. Dingen zijn heel vaak best wel goed geregeld. Er is vaak veel mogelijk en er wordt
229 veel meegedaan maar die informatie komt niet altijd bij studenten aan en dat is heel vervelend. Dan krijg je
230 bijvoorbeeld ineens een rekening gepresenteerd van een paar honderd euro die je niet had ingecalculeerd.
231 Dus op schoolkosten is informatievoorziening voor ons echt urgent en belangrijk dat dat gewoon echt heel
232 duidelijk is. Daar zijn ook wel stappen op ondernomen, maar dat gaat voor het bestuur allemaal te traag want
233 die zijn er maar een jaartje. Maar er gebeurt dus wel het een en ander op, maar we hopen eind dit jaar iets
234 concreter duidelijk te hebben wat de studenten kunnen verwachten vanaf volgend jaar.

Interviewer

235 Dit is natuurlijk iets wat voor de mbo-scholen zelf geldt, maar ook iets waar de overheid ook kan helpen. De
236 overheid kan de scholen bijvoorbeeld stimuleren om kosten op de website duidelijk te vermelden o.i.d. Dit is
237 een interessant signaal dat ik nog niet op die manier heb gehoord. En wat betreft 18 jaar worden nog, dingen
238 die ze daar moeten regelen. Dat zijn de dingen waar jullie niet zo veel mee te maken hebben als het gaat om
239 zorgverzekering aanvragen etc., maar wel bijvoorbeeld dat ze ineens recht hebben op een lening. Hebben
240 jullie daar wel eens signalen over?

Medewerker JOB MBO

241 Niet heel veel. Wat ook wel in het hoger onderwijs speelt is het OV-reisproduct stopzetten en voor
242 onvoorziene kosten komen te staan is op de een of andere manier niet duidelijk.

Interviewer

243 Klopt. Dit is een bekend signaal bij ons.

Medewerker JOB MBO

- 244 Ja of dat studenten niet weten wat er met de studiefinanciering gebeurt als ze bijvoorbeeld stoppen met de
245 opleiding. Wat moet ik ervoor doen en zo. Maar echt het moment dat ze 18 worden hoor ik niet heel veel
246 over. Nee, dat zijn toch wat meer overheidszaken. Voor de rest niet echt iets eigenlijk.

Interviewer

- 247 Oké helder. Heb je nog iets toe te voegen of heb je nog een vraag?

Medewerker JOB MBO

- 248 Nee, eigenlijk niet. Ik ben heel benieuwd naar de uitkomst van je onderzoek. Heel veel succes ermee

5.3 Transcript interview mentor

Introductie gedaan, toestemming gevraagd en de opname gestart.

Interviewer

1 Allereerst: kun je me wat vertellen over [de mbo-school]?

Mentor

2 Ja, ik werk op de afdeling [...]. Wij hebben studenten die direct vanaf de middelbare school komen. Dat zijn
3 meestal de bol-studenten. Die gaan volledig naar school en die gaan op een gegeven moment stage lopen. En
4 we hebben ook bbl-studenten. Die hebben vaak al een carrière erop zitten en die gaan switchen. En die zijn in
5 principe in dienst bij een werkgever. En die komen dan bij ons één dag in de week naar school. En zo hebben
6 we van alles en nog wat. En wat ik heel fijn vind aan hoe het bij ons georganiseerd is, is dat we dus = met
7 meerdere opleidingen bij elkaar zitten. En daarnaast hebben we een onderwijs servicecentrum. Dat is eigenlijk
8 alles waar ik als mentor niet uitkom, stuur ik naar hun toe. En dan kunnen zij schoolmaatschappelijk werk in
9 inschakelen of een GGD-arts inschakelen. En dat sociale vangnet vind ik echt een enorme meerwaarde van het
10 mbo, want ik geef ook les op het hbo en daar heb je dat niet. Dus als je daar een probleem hebt, dan is het
11 aan jou en dan moet je het zelf maar uitzoeken. En dus hoger onderwijs laat je gewoon sneller vallen. Maar je
12 ziet dat in het mbo ontzettend veel geld zit in voorkomen van vroegtijdig schoolverlaters en dit is een positief
13 ding daarvan, want er zijn gewoon studenten die tegen hele stomme dingen aanlopen en die kunnen dan
14 middels die kant in ieder geval geholpen en ondersteund worden in het alsnog afronden van een opleiding.
15 Dat vind ik wel echt een meerwaarde van het mbo.

Interviewer

16 Ja zeker, wat mooi dat ze dat op het mbo zo goed aanpakken dat je dat verschil dan zo ziet tussen het hoger
17 onderwijs en middelbaar beroepsonderwijs. Want jouw functie... Je bent dus mentor, maar ik dacht dat je ook
18 docent was. Of heb ik dat verkeerd begrepen?

Mentor

19 Ja, ik ben opgeleid als apotheker en ik geef les aan apothekersassistenten. Wel zo logisch vond ik zelf. Dus ik
20 geef allerlei lessen en ik ben ook een SLB-er [studieloopbaanbegeleider], maar de in de volksmond is dat
21 mentor. Ik heb een mentorklas en die begeleid ik. Zo goed en zo kwaad als dat het gaat en meestal zo'n
22 aanvraag naar het onderwijsservicecentrum loopt via je mentor. En die weet ook vaak wat meer over jou. Van
23 wat is je privésituatie, hoe is het met je ouders? Heb je nog mantelzorg wat je voor iemand moet doen? Of
24 hoeveel baantjes heb je? Dat soort dingen weet vaak je SLB-er wel. De gewone docent weet dat niet altijd. Dus
25 zo zit dat een beetje in elkaar.

Interviewer

26 En ben jij dan mentor dus van verschillende klassen of van losse leerlingen?

Mentor

27 Nee, ik ben nu van echt een bbl-klas mentor en ik doe er één tegelijk want ik werk daar maar 2 dagen en anders
28 dan wordt het wel te veel. We verdelen meestal ook de klassen en we hebben eens per periode overleg en
29 dan bespreken we de probleemgevallen, zeg maar qua studievoortgang. Maar dan komen vaak ook allemaal
30 persoonlijke problemen wel ter sprake. Dus ik denk dat wij best wel goed de studenten in beeld hebben niet
31 alleen wat hun resultaten zijn, maar ook wat daar allemaal achter ligt. En in coronatijd vond ik ook dat je echt
32 wel achter de voordeur kon kijken bij studenten, wat me wel heel veel inzicht gaf en dat ik dacht daarom
33 reageer je altijd zo. Of daarom ben je liever op school, want je moeder schreeuwt alleen maar tegen jou, ik
34 heb haar nog nooit gewoon horen praten. Want dan zit iedereen in dezelfde ruimte, omdat ze natuurlijk online
35 les volgen en dan hoor je van alles dat je denkt oei.

Interviewer

36 En heb jij dat zo ervaren dat studenten dan zelf ook meer in coronatijd meer naar jou toekwamen met een
37 probleem? Of was het meer dat je dit dus opving door inderdaad videobellen?

Mentor

38 Ja, ik heb dat wel iets meer dan gewoon opgevangen. Maar na een tijdje, want in het begin lijkt het allemaal
39 heel goed te gaan. En is de aanwezigheid van studenten ook hoger. Maar ze loggen in en doen het scherm uit
40 en gaan iets anders doen. Dus het leek heel goed te gaan. En na een tijdje zag je ook dat studenten wel echt
41 gingen afzwakken. En toen in overleg ook met leerplicht hebben we gewoon klasjes wel gestart dat studenten
42 op school online lessen konden volgen. En daar hadden we dan studenten van het hbo van, van sociaal werk
43 of sociaal pedagogisch werk, zoiets. En die zaten dan in die klas, zeg maar en je merkte wel dat studenten daar
44 ook weer van opbloeden, want eigenlijk wil iedereen natuurlijk gewoon gezellig bij elkaar zitten. Ondanks dat
45 het niet hun eigen klas was, het waren gewoon allemaal random studenten bij elkaar. Er was uiteindelijk ook
46 een stop op die klas, want we hadden te weinig mensen om die studenten te begeleiden. Want je mocht toen
47 ook maar met acht in een klas zitten en dus dat schoot ook niet op. Toen dacht ik wel: een school is heel veel
48 breder dan alleen les. Ja, ik had wel met de studenten te doen, moet ik zeggen.

Interviewer

49 Ja, dat is dan toch het mooie wat hier uit voortkomt. Dat je toch meer nadenkt over elkaar en over wat nou
50 eigenlijk allemaal in het ieders leven omgaat, in plaats van alleen maar ze komen naar de les of niet en ze halen
51 toetsen of niet. En dit klasje met die studenten, konden studenten zich hier zelf voor aanmelden of werden
52 die een soort van uitgekozen?

Mentor

53 Als je als je aangaf als student dat je dat wilde, dan probeerden we dat zo snel en zo goed mogelijk te
54 organiseren. Maar er zijn ook studenten die dat inzicht niet hebben of die daar de meerwaarde niet van inzien.
55 Die worden lichtelijk gedwongen.

Interviewer

56 Oké, dus die wordt echt wel opgedragen van kom maar naar de les toe, want thuis gaat het niet zo.

Mentor

57 Ja, ook in overleg met leerplicht. Die zat ook wel vaak in de loop. Iedereen moet een diploma halen en het
58 risico op uitval is er. Dus toen zeiden we: jij moet echt gewoon op school zijn en we tekenden ook af wie er
59 waren en dat soort dingen.

Interviewer

60 Oké. En is leerplicht dan zelf naar de mbo-scholen toegegaan? Of hebben jullie contact gezocht met hen en
61 ook met hen overlegd?

Mentor

62 Dat wisselt denk ik. En ik heb ook niet zelf contact met leerplicht, maar dat doet vaak het
63 onderwijsservicecentrum. Die kennen die mensen ook goed. En die kunnen de situatie uitleggen en die doen
64 dat op een hele soepele manier. Ik weet mijn oom werkt bij techniek ook op [de mbo-school] en die heeft
65 uiteindelijk gezegd: alle studenten hebben wij als risicovol voor uitval gemarkeerd, waardoor zij alle lessen wel
66 nog op de locatie konden laten doorgaan. Dus dat was blijkbaar een loophole die zij gebruikten. En dat werkte
67 heel goed voor hun. En dus hij zit bij de aannemersopleiding, timmerman zeg maar. En later toen ik dat hoorde
68 toen dacht ik: briljant hadden wij ook moeten doen!

Interviewer

69 Ja, maar er is dus onderling achteraf wel over gesproken. Maar tijdens is het dus niet zo overlegd tussen
70 scholen?

Mentor

71 Nee, maar die zitten ook op een andere locatie en dat is ook een ander domein. Want ik weet niet hoeveel
72 studenten we uiteindelijk hebben, maar dat zijn er gewoon heel veel.

Interviewer

73 Ja, dat kan ik me voorstellen. Maar er was natuurlijk wel een beleid vanuit [de mbo-school], maar het was niet
74 eenduidig. Je mocht wel zelf invulling daaraan geven.

Mentor

75 Ik denk dat het wel duidelijk was of dat er een eenduidig beleid was. Alleen blijktbaar was er ruimte voor
76 creativiteit en heeft de een dat meer opgepakt dan de ander. Ik denk dat dat m vooral is. En als je heel braaf
77 bent, dan zoek je die ruimte wat minder op. We hadden eigenlijk gewoon inderdaad iedereen als risicovol
78 moeten aanvinken. Zij hadden wel met leerplicht overlegd. Die dachten: wow, al deze studenten risicovol!
79 Moeten we die allemaal in de gaten houden? Nee, wij houden ze wel in de gaten. Maar als jij ze maar aan het
80 labeltje houdt, dan kunnen ze tenminste gewoon naar school komen.

Interviewer

81 Dat is wel slim van ze gedaan ja! En je hebt zelf dus ook online lesgegeven. Hoe heb jij dat ervaren? Heb jij die
82 overgang naar online onderwijs ervaren?

Mentor

83 Heel rommelig. Het online lesgeven is echt totaal iets anders dan fysiek lesgeven. En je moet enorm schakelen.
84 Ik vind dat [de mbo-school] daar echt te weinig in ondersteund heeft. Het is dat ik op het hbo ook les geef en
85 daar gingen ze veel sneller in: we moeten scholing geven aan docenten. En daar heb ik dus m'n skills opgedaan
86 en die kon ik bij het mbo toepassen. Maar het was superintensief, ook voor ons en je ziet de studenten niet
87 meer, dus je gaat ze allemaal individueel bellen. Want zo gek waren we dan ook nog wel. We moeten ze
88 allemaal in de gaten houden. Normaal in een klaslokaal zie je gewoon direct: ok, die is heel moe of daar is iets
89 mee aan de hand, die heeft net gehuild of die heeft iets leuks meegemaakt. Dat zie je direct. En nu zag je dat
90 niet, want de meeste deden hun scherpje niet aan. En ja, dan wil je toch weten hoe gaat het met jou en hoe
91 gaat het met je gemoedstoestand? Zie je het nog zitten en het komt goed met je examens. 'Ja, maar ze zijn
92 uitgesteld. Krijg ik überhaupt nog wel een diploma?' Al dat soort gesprekken. Dat vond ik wel heel heftig.

Interviewer

93 En heb je die dan ook als docente gevoerd? Of echt alleen als mentor met je klas?

Mentor

94 Nee ook wel als docent dat ik zei: maar het komt echt goed jongens en je moet er vertrouwen in hebben en je
95 krijgt niet zomaar je diploma, dat kan echt niet. Je moet er wel nog iets voor gaan doen en we gaan examineren,
96 maar wanneer weten we niet. Dat was vooral in de eerste lockdown. Die studenten in de eerste lockdown.
97 Iedereen die moest gaan examineren, die hadden we al gewoon driekwart jaar op school gehad ongeveer. Dus
98 die gingen wel goed. En die gingen ook wel prima op voor een examen. En dat was vervelend dat het werd
99 uitgesteld maar nu met de tweede lockdown of het tweede jaar hiervan zie je dat degene die dus tweedejaars
100 waren, die hebben bijna alleen maar online les gehad. Daar zien we wel problemen ontstaan, omdat ze
101 eigenlijk gewoon of te weinig gedaan hebben of niet goed genoeg snappen wat we willen, hoe dat we dat
102 willen, die hebben we nog onvoldoende kunnen bijsturen. Dus nu ga je de resultaten pas zien van wat er toen
103 gebeurde. Die eerste lichter, die is er gewoon doorheen gekomen.

Interviewer

104 Het maakt natuurlijk echt een enorm verschil of je digitaal begint al gewoon, dat is heel logisch. Het lijkt me
105 wel schrijnend om te zien dat je gewoon natuurlijk wel enorm je best hebt gedaan en alles hebt overgebracht,
106 maar dat het toch op die manier wel echt minder goed werkt. Want had jij het idee dat de kwaliteit van jouw
107 lessen ook minder was? Had jij het idee dat je de studenten echt minder kon leren? Moest je ook dingen
108 overslaan?

Mentor

109 Nee, ik denk niet dat ik dingen heb overgeslagen. Ik spreek voor mezelf. De vakken zijn zo gegeven zoals dat
110 die zouden moeten zijn. Wat je wel ziet is dat we veel meer opdrachten naar de studenten gestuurd hebben,
111 dus veel minder klassikale uitleg of veel korter en meer de studenten aan het werk zetten. Wat je dan vaak
112 doet in een klaslokaal is dat je langs de tafeltjes loopt en dan durven studenten vaak nog wel een vraag te
113 stellen. En niet zozeer hand omhoog en voor de hele klas, maar wel als je er langs loopt en de rest is een beetje
114 rumoerig, dan lukt dat wel. Dan komen ze wel naar je toe en online zet niemand zijn camera aan of zijn
115 microfoon open en als je dan voor iedereen een vraag stelt, dat is gewoon te groot. Soms dan stop je ze wel
116 in groepjes. En dan ga je de groepjes langs en weet ik niet wat allemaal. Maar als je aan de ene kant een vraag
117 heb, dat andere groepje wat die aan het doen is, dat weet je niet. Dat weet je in een klaslokaal een stuk minder,
118 maar op een gegeven moment hoor je dat als het geluid omhoog gaat en je denkt oh, we moeten effe ingrijpen
119 zeg maar, dat kan online niet. Maar ja, dat maakt het wel anders.

Interviewer

120 Dat maakt het ook een stuk minder interactief, wat natuurlijk ook wel voor het begrip van de studenten is
121 natuurlijk sowieso vragen stellen heel belangrijk, maar ook echt actief met de stof bezig zijn. Dit lijkt mij
122 misschien zo dat het een beetje eenrichtingsverkeer werd. Dus dat jij heel veel vertelde en dat zij dus minder
123 teruggaven bijvoorbeeld. Of is dat niet per se zo?

Mentor

124 Ja dat kan je wel zo zeggen ja. En op het mbo doen studenten ook niet altijd iets omdat ze het heel leuk vinden.
125 Maar doen ze iets omdat ze mij aardig vinden. Daar maak ik ook een beetje misbruik van, tussen
126 aanhalingstekens, want ik denk Nederland is gewoon een land waar je een diploma moet hebben. Dus hoe je
127 het doet interesseert me eigenlijk niet of je het voor mij doet of voor jezelf doet, maar zorg dat je straks een
128 inkomen kan genereren aan de hand van een diploma. Maar als je mij alleen via een schermje ziet, hoe groot
129 is de kans dan dat je iets voor mij gaat doen? Die *goodwill* is een stuk minder.

Interviewer

130 Ja, dat is een heel interessante kijk erop, heel logisch ergens ook.

Mentor

131 Ja, want op het mbo ga je veel meer een verbinding aan met studenten en op het hbo zie je dat over het
132 algemeen studenten meer intrinsiek gemotiveerd zijn. En die kan je daardoor ook een stuk meer loslaten. Op

133 het mbo moet je ze veel meer aan een hand meenemen, wat logisch is en wat ook helemaal niet erg is. Maar
134 online is dat een stuk lastiger.

Interviewer

135 Ja, kan ik me voorstellen. En heb jij dan ook het idee dat die studenten die dus ook digitaal zijn begonnen echt
136 een leerachterstand opgelopen? Of hebben die bijvoorbeeld echt studievertraging?

Mentor

137 Dat weet ik niet, want ik geef vooral aan die bbl les en die hobbelen over het algemeen wel door. En die zijn
138 ook wat ouder. Die kunnen al leren en de studenten geef ik minder les dus dat weet ik niet zo goed.

Interviewer

139 En wat stages betreft: ik neem aan dat je voor apothekersassistent absoluut stage moet lopen? Waarschijnlijk
140 meerdere stages. Heb jij ook meegekregen dat stages niet door zijn gegaan? Of dat er heel weinig stageopties
141 zijn geweest voor de studenten?

Mentor

142 Ja, toen met de eerste lockdown hadden we apotheken zoiets van: zo weinig mogelijk mensen op de
143 werkvloer. Dan zie je ook dat teams in *shifts* zijn gaan werken. En een van de eerste dingen die er dan uitvliegt
144 is de stagiaire. En zeker als er twee stagiaires waren, bijvoorbeeld de ene helft van de week en de andere helft
145 van de week, dan heb je twee studenten die niet op stage zijn. En daar waren ook studenten, daar ga ik ook
146 heel eerlijk in zijn, die op een gegeven moment de ruimte en die dachten: nou, dan ga ik toch niet naar stage.
147 En ergens is dat omdat het hen makkelijk uitkwam en aan de andere kant was het ook omdat ze eigenlijk dan
148 niet opnieuw durfden te bellen en zeggen: mag ik weer terugkomen?

Interviewer

149 Ja, omdat het al een tijdje stil had gelegen?

Mentor

150 Ja en een beetje afhankelijke positie of misschien was het toch niet zo heel leuk. Maar daardoor hebben ze er
151 wel studievertraging opgelopen, want je moet een x aantal studie-uren of stage-uren lopen. En als je niet op
152 niveau bent, dan kan dat niet en dan moet je verlengen aan de achterkant. Dus wij hebben behoorlijk wat
153 verlengers nu nog.

Interviewer

154 Wat lastig. Wat vervelend wel en ook lastig om hier grip op te krijgen lijkt mij. Je hebt geen invloed op de
155 studenten, die moeten uiteindelijk zelf de stage regelen of er zelf heengaan of zelf bellen. Heb je dat ook in
156 jouw klas zelf gehad?

Mentor

157 Nee, want dat komt doordat die werknemer zijn. Dus die moeten gewoon komen, anders worden ze niet
158 betaald.

Interviewer

159 Ja, dat scheelt natuurlijk een stuk. Dat is toch het werkgedeelte wat het een stuk aantrekkelijker maakt dan
160 een gratis stage lopen natuurlijk. Dat kan ik me goed voorstellen. En wat het studentenwelzijn betreft. Daar
161 heb je natuurlijk ook al wel wat over gezegd. Maar heb jij van heel dichtbij echt grote sociale of psychologische
162 gevolgen gezien bij de studenten van de coronacrisis?

Mentor

163 Op dat moment wat minder. Je zag wel dat studenten die ook een gezin hebben, die hadden het wel heel
164 zwaar, want die moesten en docent spelen thuis en die moesten de kinderen een beetje in bedwang houden.
165 En dan nog zelf een studie doen en soms nog naar stage. Ja, die hadden het wel echt heel zwaar. En wat mij
166 nu heel erg opvalt is nu we een soort van uit die coronacrisis zijn: ik had 32 studenten eind augustus in mijn
167 klas zitten en er zitten daar nu nog maar 20 in. En die zijn allemaal uit eigen beweging zijn die gestopt. Dit zijn
168 dus bbl'ers en sommigen hebben een werkplek en sommigen hebben geen werkplek kunnen vinden. Die
169 stoppen dan. Maar je ziet dat de flexibiliteit of het incasseringsvermogen van mensen eigenlijk een heel stuk
170 minder is, waardoor een opleiding, dat vraagt natuurlijk gewoon iets van je, dus dan kiezen ze ervoor om de
171 opleiding te stoppen. En dat is ook wel wat je nu gaat zien.

Interviewer

172 Dus dat nu de gevolgen eigenlijk pas echt een beetje duidelijk worden?

Mentor

173 Ja of andere gevolgen. Deze had ik niet zien aankomen. Dat mensen gaan verlengen, dat had ik wel verwacht.
174 Maar niet dat mensen ergens aan starten en binnen twee maanden eigenlijk zeggen: dit is het niet of ik zie het
175 niet zitten en ik stop ermee.

Interviewer

176 Wat denk je dat de reden daarvoor is?

Mentor

177 Persoonlijke omstandigheden. Welke dan ook. Je merkte het de eerste dag van school, want we zijn nu weer
178 helemaal open, je merkt dat echt iedereen na de lunch gewoon helemaal gestoord was. zowel docenten als
179 studenten. Iedereen was echt helemaal gestoord. Zo veel mensen, volledig overprikkeld. Iedereen lag er
180 gewoon af. Ik heb daar ook echt twee dagen van moeten bijkomen als ik eerlijk ben. Het blijkt maar: je kan aan
181 heel veel wennen.

Interviewer

182 Toch hopen we dat het zo kan blijven met het onderwijs, maar het ziet er gelukkig wel naar uit.

Mentor

183 Nee, dat vind ik wel jammer, want tijdens die andere persconferenties af en toe werd dan wel het hoger
184 onderwijs genoemd, maar over het mbo werd er gewoon te weinig echt expliciet genoemd. En de middelbare
185 school werd genoemd maar het mbo niet. Maar de functie van een mbo is wel vergelijkbaar met een
186 middelbare school eigenlijk. Dan nam het bestuur uiteindelijk daar wel een besluit in en die ging gewoon aan
187 de safe side zitten. Ergens snap ik het wel: jullie worden betaald om moeilijke beslissingen te nemen. Maar wij
188 zitten met die studenten die huilend op de camera zitten.

Interviewer

189 Ja, vind je dat ook een punt dat meer op de agenda zou moeten komen? Ook überhaupt in het maken van
190 beleid en de aandacht ervoor?

Mentor

191 Ja, want Nederland draait op mbo'ers. Hoeveel moeite ik moet doen om een gastdocent binnen te krijgen. Dat
192 is schandalig. Terwijl Nederland draait op het mbo. Een heel simpel voorbeeld dat is de gastdocent, maar ook
193 wij hebben een lesapotheek en daarin hebben we zelfzorgproducten en wij zijn al maanden bezig om
194 fabrikanten aan te schrijven om te vragen of wij lege verpakkingen mogen hebben voor onze lesapotheek?
195 Gewoon niemand reageert. Ik krijg niks opgestuurd. Maar hoe dom is dit. Als je dit op het onderwijs neerzet
196 en jouw nieuwe brand nieuw spiksplinternieuwe verpakking, dan is dat toch sluireclame? Waarom maakt
197 niemand daar gebruik van?

Interviewer

198 Ja, en ook überhaupt: hoezo zou je de mensen die in de toekomst in jouw branche komen te werken, die alles
199 draaiende moeten gaan houden, niet willen helpen?

Mentor

200 Ja, dat is heel raar. Ik vind ook eigenlijk dat een mbo-student verdient iemand die op het hoger onderwijs
201 gezeten heeft, die dus breder kan kijken en met jou mee kan denken van hoe kan je verder? Ik vind echt dat
202 mbo'ers tekort gedaan worden qua aandacht op een goede manier. En niet alleen vroegtijdig schoolverlaters
203 en al dat soort dingen. Het gaat ook over de kwaliteit van onderwijs.

Interviewer

204 Ja, dat is ook niet voor niets dat vroegtijdig schoolverlaters onder de mbo'ers er veel zijn. Dat heeft absoluut
205 niet alleen met hen te maken. Dat is ook gewoon doordat het onderwijs niet goed is ingericht. En doordat er
206 gewoon niet genoeg rekening gehouden wordt en niet genoeg omgekeken wordt en aandacht is voor de
207 studenten.

Mentor

208 Ja. Jij hebt communicatiewetenschap gedaan, toch? Da's een universitaire opleiding toch? Jij hebt dan vast
209 een keer gehad dat je aan het einde van je maand heb je nog een maand over, maar geen geld. Daar moet je
210 iets creatiefs mee bedenken. Je maakt allerlei fouten, we maken allemaal fouten. En in het hoger onderwijs
211 kan je die op een of andere manier compenseren. Een mbo'er mag gewoon geen fouten maken, want we
212 zitten je zo op je nek. En misschien vind jij communicatiewetenschap nu wel heel tof, maar als je straks
213 afgestudeerd bent, denk je: ik weet niet wat dit is en je gaat iets anders doen. En mbo'er moet vanaf zijn
214 zestiende gewoon kiezen voor wat hij de rest van zijn leven wil doen. Dat is echt een complete wereld van
215 verschil. Terwijl juist bij een mbo'er heb je ouders die uit elkaar gaan of ouders waarvan er één verslaafd is. Of
216 broertjes en zusjes waar iets mee mis is of waar je op moet letten. Of ouders die continu werken of er zijn
217 geldproblemen, dus je moet er nog een baantje bij hebben. Zij kunnen zich veel minder van die fouten
218 veroorloven, dat jij en ik misschien wel hebben gedaan. Weet je dat je op een gegeven moment gewoon droge
219 pasta zit te vreten. En nu kan je daar om lachen. Maar voor hun is het soms gewoon dagelijkse realiteit. En dat
220 onderschatten we gewoon, wat deze studenten moeten van ons.

Interviewer

221 Ja, en dat is ook een signaal wat ik van alle studenten die ik heb gesproken tot nu toe heb gehoord is ook dat
222 zij zeggen: er wordt zo veel van ons gevraagd vanuit de opleiding zelf. Wat ze dan wel heel leuk vinden, maar
223 ze moeten natuurlijk heel veel aanwezig zijn en heel veel doen. En ze voelen best wel flinke prestatiedruk. En
224 daarnaast hebben ze inderdaad ook enorme financiële zorgen, omdat ze gewoon de opleiding niet helemaal
225 kunnen betalen als ze niet ook nog drie avonden gaan werken in de week. Maar eigenlijk hebben ze dan geen
226 tijd meer voor hun huiswerk. Ze voelen gewoon enorm die druk. En ze hebben wel echt inderdaad dat daar
227 weinig tegemoetkoming is en dat ze inderdaad zich weinig kunnen veroorloven. Ze kunnen niet misstappen
228 zetten, want dan hebben ze er echt alleen maar zichzelf mee. En dat is gewoon schrijnend om naar te luisteren.

Mentor

229 Ja, want ik heb een studielening gehad, waarvan ik dacht dat het heel veel geld was, dat was 15.000 euro.
230 Maar uiteindelijk heb ik dat in 5,6 jaar terugbetaald. Het ligt natuurlijk wel ook aan het startsalaris wat gewoon
231 anders is. Zij kunnen die 15.000 euro niet veroorloven. Tegelijkertijd hebben we er ook die zich inschrijven
232 voor een opleiding, studiefinanciering trekken en nooit komen opdagen. Die hebben we ook.

Interviewer

233 Ja dat is gewoon letterlijk profiteren van het systeem.

Mentor

234 Wat mbo'ers ook minder goed kunnen, is op lange termijn denken. Zij denken: over vandaag, morgen en
235 misschien volgende week. Maar wat het inhoudt dat je een lening aangaat met de overheid en dat je die moet
236 terugbetalen als je niet afstudeert. Dat gevoel is echt veel te ver voor hen weg. Daar zouden we wel iets aan
237 kunnen doen op een of andere manier.

Interviewer

238 Ja, zou er volgens jou iets meer ondersteuning of iets meer hulp moeten zijn? Of een overzicht of een iets
239 meer informatievoorziening? Zou dat er moeten zijn voor die studenten? Bijvoorbeeld over geldzaken of
240 leningen? Of hoe het precies zit met het betalen van de studie?

Mentor

241 Toen ik studeerde hadden we het continu over DUO. Over DUO kon je dat vinden en kon je zus vinden. Ik hoor
242 een mbo-student nooit over DUO. Mijn ervaring met DUO is ook dat ze heel eerlijk zijn: heb je recht op meer
243 geld, dan krijg je dat, krijg je misschien met terugwerkende kracht. Maar zij zien dat niet zo of zij zien het niet
244 als een partner. Een bbl'er krijgt sowieso natuurlijk geen studiefinanciering. En dingen als het boekengeld is
245 ook lastiger, aangezien je digitale boeken tegenwoordig niet meer kunt doorverkopen. Als je een verkeerde
246 studie kiest, dat kan, maar dan ben je boekengeld al kwijt. Nou, dat is natuurlijk wel een heel groot deel van je
247 geld wat gewoon weg is. En het terugvragen van je collegegeld als je een keer tussendoor afstudeert, ik weet
248 ook niet of studenten dat weten, hoe ze dat moeten doen en wie hun er op attendeert.

Interviewer

249 Ik heb zelfs gehoord van studenten die dus 18 werden terwijl ze aan het studeren waren en die DUO mochten
250 afgaan. Maar die waren 20 en zeiden dat ze zo veel geldstress hadden en die hadden geen idee dat ze
251 überhaupt DUO konden aanvragen. Dat had niemand ooit verteld. Dan gaat het dus ook iets mis in
252 informatievoorziening toch?

Mentor

253 Ja, ergens is dan die 18 jaar misschien minder handig.

Interviewer

254 Ja, maar het is natuurlijk sowieso een vrij grote grens voor iemand die op het mbo studeert die inderdaad op
255 zijn zestiende begint en dan ineens 18 wordt en dat er ineens allemaal dingen veranderen terwijl de rest van
256 het leven hetzelfde blijft. Maar ineens ben je volwassen en heb je superveel verantwoordelijkheden en
257 plichten. Ik weet niet of jij daar wel eens signalen over opvangt?

Mentor

258 Nou, ik ben heel blij als ik 18-plussers in mijn klas heb zitten, want dan hoef ik niet ouders uit te nodigen en
259 dan hoef ik minder met leerplicht te doen en al dat soort fratsen. Dus ik vind het fijn als ze boven de 18 zijn.
260 Maar inderdaad, zodra ze 18 zijn, zijn ze vogelvrij en je mag het allemaal zelf uitzoeken. En dat is wel een groot
261 verschil. Ik vind het fijn als docent zijnde of als mentor zijnde, want dit is minder werk voor mij. Maar eigenlijk
262 is het heel raar natuurlijk.

Interviewer

263 En heb jij het idee dat ze dan wel voldoende op de hoogte zijn van wat ze dan allemaal moeten doen? Of
264 worden ze er heel onzeker van? Of heb je daar niet echt iets over opgevangen? Maken ze zich er überhaupt
265 druk om?

Mentor

266 Ik had een student die ik nu in gedachten heb en ik weet dat zijn ouders eigenlijk bijna geen opleiding hadden
267 en hij vulde ook de formulieren in voor zijn ouders. Als je in die situatie zit en iemand moet natuurlijk vertellen
268 waar je je kan aanmelden of hoe je dat moet doen. Ik ga er soms vanuit dat dat je ouders zijn omdat die jou
269 begeleiden daarin. Maar dat is dus niet altijd zo. En ik moet zeggen dat dat zeker twee jaar duurde voordat ik
270 erachter kwam dat dat de situatie was. Ja, dat kon die ook heel goed verbloemen. Toen ik merkte: je moet een
271 verslag schrijven, je moet iets uit jezelf doen, toen was het eigenlijk: maar ik weet niet wat ik moet doen. En
272 toen kwamen de gesprekken. Toen bleek dat het zo in elkaar zat. Dit was een Nederlandse jongen. Maar dan
273 heb je nog meer bij mensen met een migratieverleden, want die vullen alle formulieren in. Dus aan de ene
274 kant zijn ze enorm volwassen of worden ze heel volwassen gemaakt heel snel en tegelijkertijd kunnen ze soms
275 dingen niet goed plannen en zijn ze nog wel echt kind. Ja, dat vind ik ook fijn aan het mbo. Er zit gewoon heel
276 veel verschil in tussen de ene en de ander en de behoefte waar je ze op kan begeleiden is ook anders. Ja, en
277 op het hbo is het gewoon: je moet mij vertellen wat ik moet kennen voor de toets en dan ga ik dat doen. Hier
278 heb je veel meer een persoonlijke relatie.

Interviewer

279 En als jij dus contact hebt met de studenten, op wat voor manier heb je dan contact? Bel je met ze, e-mail je
280 ze?

Mentor

281 Voor coronatijd was het veel via de mail. En ze hebben mijn privénummer, dus dan laten ze daar af en toe iets
282 op weten. En nu door corona zijn we in Teams goed ingeburgerd. En nu zie je ook wel dat studenten veel

283 sneller een berichtje sturen via Teams omdat daar een chatfunctie in zit. En dat maakt wel dat je sneller ook
284 kleine opmerkingen naar hun kan geven. En zij ook zeggen: mevrouw, mijn bus is wat vertraagd en dat soort
285 dingen, dat wil ik eigenlijk helemaal niet weten. Maar blijkbaar is de drempel verlaagd doordat we werken met
286 Teams. Dat vind ik wel een goeie. En ook als je nu dus een gesprek hebt met iemand of je moet een moeilijk
287 gesprek doen, dan zeg je: we gaan videobellen. Want dan zie ik tenminste wat er in je omgaat. En voor
288 stagegesprekken kan het ook echt wel heel fijn zijn. Want dan weet je gewoon wie je voor je hebt en de student
289 kan de stagebegeleider erbij betrekken. En ook: moet je naar school komen nog als ouders zijnde? Of kan je
290 een gesprek doen op de bank met de camera erbij? Dus dat zijn zeker wel voordelen.

Interviewer

291 Dus ergens een soort goed gevolg van de hele digitale omschakeling?

Mentor

292 Ja, dus je kan laagdrempeliger moeilijke dingen alvast bespreken. Natuurlijk doe ik echt moeilijke gesprekken
293 liever *face to face*. Maar het is ook fijn als een ouder ziet: mijn kind krijgt nu een soort van een standje of er
294 gebeurt iets.

Interviewer

295 En heb jij nog een idee van andere thema's die heel erg leven onder mbo-studenten, waar eventueel de
296 ombudsman aandacht aan zou kunnen besteden? Of waar überhaupt meer aandacht voor moet komen?

Mentor

297 Ik vind het financiële stuk wel heel belangrijk eigenlijk, dat we daar goed naar blijven kijken. Ik wist bijvoorbeeld
298 ook niet: blijkbaar heeft [de mbo-school] gezegd: collegegeld is voor de helft van de prijs omdat het corona is.
299 Dat wist ik niet. En wat is dan het verschil tussen DUO en de school? Dat is voor hun ook niet zo duidelijk: wie
300 stuurt nou welke factuur? Hoe gaat die geldstroom?

Interviewer

301 Dat hoor ik ook vaak.

Mentor

302 Ja, hoe zit dat dan? Is het een lening of is het een gift of is het een prestatiebeurs? En het maakt mij echt geen
303 fluit uit wat uiteindelijk de beslissing wordt over of het een gift is of een prestatiebeurs, maar maak het
304 helemaal inzichtelijk. Echt wel gewoon voor dummies, want op heel veel sites van de overheid staat veel tekst
305 en het staat er wel, maar ook ik moet het drie keer lezen.

Interviewer

306 Ja, dat is een probleem van de overheid: dingen zijn soms niet goed leesbaar, niet goed begrijpelijk. Alles moet
307 gewoon eigenlijk makkelijk, kort en op B1 taalniveau geschreven worden, zodat het gewoon voor iedereen te
308 begrijpen is. Dit is helemaal niet specifiek voor de mbo-studenten, maar eigenlijk moet alles voor iedereen te
309 begrijpen zijn.

Mentor

310 En sowieso vind ik dat je merkt dat studenten sowieso weinig lezen en als het een grote lap tekst is, dan lezen
311 ze überhaupt al niet. En ik weet voor de coronamaatregelen had het mbo een flow chart gemaakt. Is er dit,
312 dan doe je dat. Is het zus, dan doe je zo. En dat soort dingen maken het veel makkelijker. Visueel ook gewoon,
313 dus niet per se grafisch, maar als je het beeldender maakt... Die tekst hoeft niet weg, dat zeg ik helemaal niet.

Interviewer

314 Dat het meer gaat leven eigenlijk, dan sla je het ook misschien beter op.

Mentor

315 En ook misschien: waar kan ik iemand letterlijk naartoe sturen als iemand moeite heeft met de taal en met de
316 overheid, naar welke instantie of welk persoon? Waar kan ik iemand naartoe sturen? Want ik weet het soms
317 ook niet. Dan moet ik me daar ook in verdiepen. En dat is een beetje van deze tijd natuurlijk: alle kantoortjes
318 gaan weg, ook bij de bank en zo. Maar soms heb je gewoon *face to face* even iemand nodig die je helpt.

Interviewer

319 Ja, dat is de één-loket-gedachte, dat je één iemand voor één loket hebt waar je naartoe kan gaan met: help, ik
320 begrijp het niet, ik weet niet waar ik heen moet. Dat is iets wat in de praktijk helemaal niet zo tot uiting komt.
321 Dat is gewoon niet hoe het werkt.

Mentor

322 Want dan gaan we ervan uit dat iemand eigenlijk al weet wat het probleem is en negen van de tien keer weet
323 ze dat helemaal niet. En dan denken ze nou laat maar zitten of ik sla het wel over. Je hebt een soort van
324 voortraject nodig om te kunnen merken wat is nou echt mijn hulpvraag? En als je die hulpvraag hebt, dan
325 kunnen ze er best wel achteraan. En wat we soms ook nog wel merken is dat als het hen niet lukt binnen de
326 opleiding en we begeleiden ze dan zo goed mogelijk uit, dan gaan ze niet bij een overheidsinstantie klagen of
327 informeren, maar dan komt er een advocaat. Dat is altijd een broer, zus, neef, verre neef, die is dan advocaat
328 en die gaat dan juridische brieven schrijven. Het is alles of niks.

Interviewer

329 Ja, en dat werkt ook niet.

Mentor

330 Een juridisch proces wil niemand. Maar een student probeert dan op een manier toch gelijk te krijgen of gelijk
331 te halen. En vaak eigenlijk wat daaronder ligt, is: ik snap het niet of ik weet het niet. Maar dan komt er dus een
332 advocaat bij. Ik werk hier nu zeven jaar en die komt wel eens voorbij. En dat je inderdaad denkt: dat snap ik
333 niet helemaal, maar dat gebeurt wel.

Interviewer

334 Het lijkt me ook lastig dan om aan een student uit te leggen dat dit niet de manier is om te gaan want je zit er
335 al middenin.

Mentor

336 Nee, want dan zit je al in het conflict. Je kan je ze dan niet meer begeleiden in conflicthantering of je kan niet
337 meer bemiddelen, want dan sta je al tegenover elkaar.

Interviewer

338 Ja, helder. Dit is echt super bruikbaar voor mij. Dit is echt super fijn, heel erg bedankt voor je deelname. Ik
339 weet niet of jij nog iets wilde toevoegen of nog iets wilde vragen?

Mentor

340 Nee. Veel succes met je onderzoek, doe!